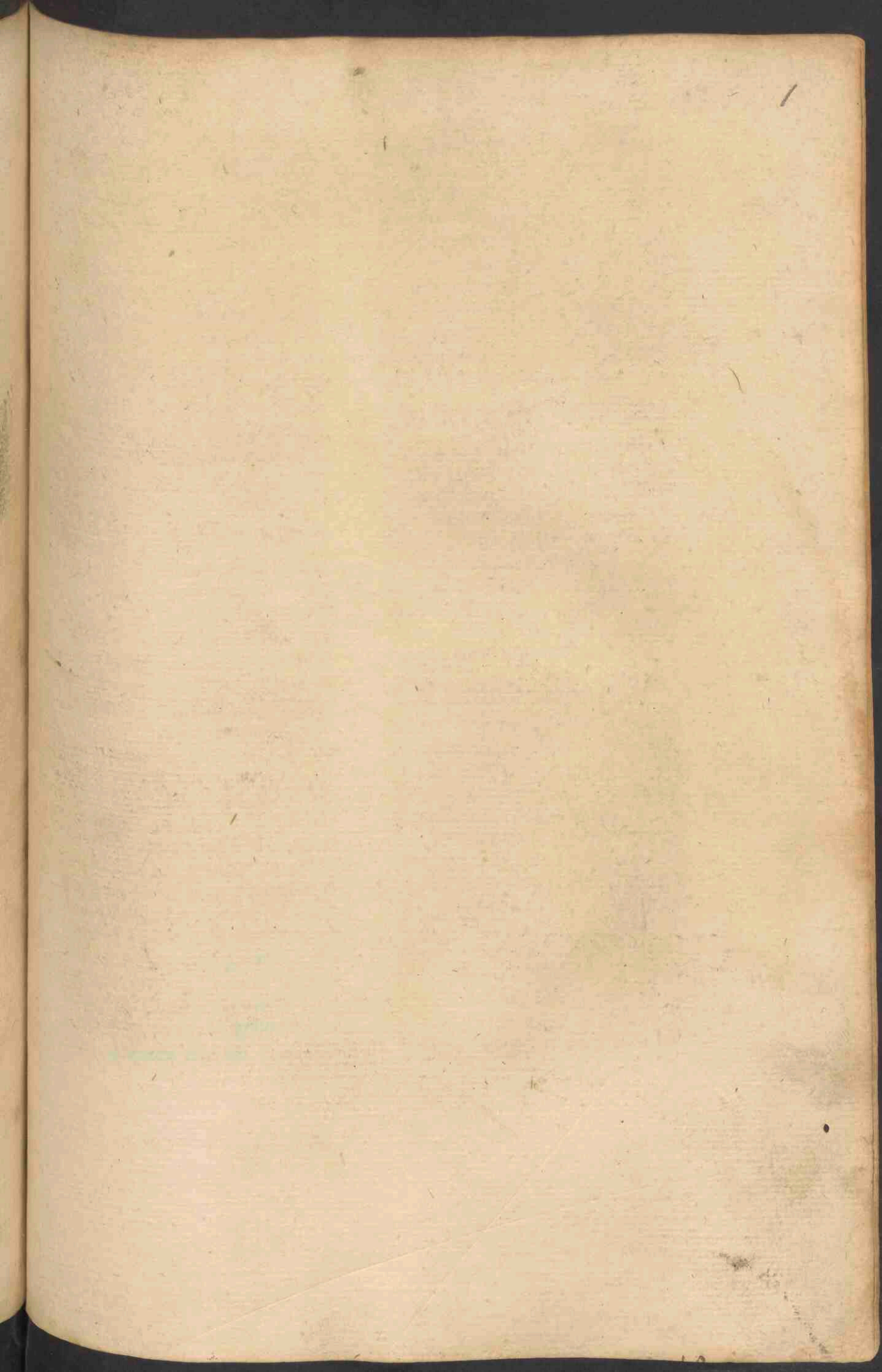




Tractatus de cupiditate venerabilis patris fratris Johannis de capistranis ordinis mino[rum] et iuri[s]. vtriusque doctori[s].

<https://hdl.handle.net/1874/461613>



Tractatus de cupidita

te venerabilis patris fratris Jo/
hannis de capistranis ordinis mi/
norū et iur. vtriusq; doctor. In q̄
de varijs criminibus p̄ que alie/
na vſurpātur. Nec non de vſura.
plenissime ſocietateq; mercatorū
licita et illicita. De cōparatōe red/
ditū perpetuorū et vitaliū in pe/
cunia aut rebus alijs cū pacto re/
emptionis et ſine. Materia etiam
monete. et cōplura vt lia. et quoti/
die occurrentia. cōtinētur. feliciter
incipit.

Nolite vobis

thezaurisare thesau/
ros in terra. Mat.
vi. Ut discutiā
thezaurizatōis ma

teriam quanto breuioribus pote/
rius verbis per ſubſequentia di/
cendorū de die in diem proſequen/
do materiā habita monitione per
dñm ſaluatorem de obſervatione
ieiunij verbis pñtis euangelij cū
dicitur Cum Ieiunatis .i.c. Ad h
vt ieiunū ſalubriter. inſtitutū no/
bis effectualiter proficiat ad ſalu/
tem. Ne fructus bonorū opeꝝ a/
gendorum in tota quadageſima
futura euaneſcat. Admonet nos
ſaluator vt thezaurū indeficienter
ſeruandum in celeſti palatio collo/
cemus et eternaliter conſeruemus
Cum dicit Nolite theſaurizare In
quibus quidem ſacratiffimis ver/
bis tria nobis breuiter indicātur

Primum eſt generalis prohibitio
Ibi Nolite in terra. Scdm ē que/
dam ſpiritualis accenſio Ibi the/
zaurisare. Tertium eſt quedam e/
ternalis attractio Ibi thezauros
veſtros Quantum ad primum ſci/
endum q̄ hec prohibitio intelligē/
da eſt ſecundū triplicem differenti/
am videlicet primo reſpectu neces/
ſitatis. ſecundo reſpectu vtilitatis
tertio reſpectu cupiditatis.

An liceat thezaurisare

Circa predicta tria. queruntur an
liceat thezaurisare. Ad qđ reſpō/
detur q̄ thezaurisare predictis tri/
bus modis contingere poteſt vi/
delicet primo ex prouidentia re/
ſpectu neceſſitatis pro cura fami/
liari. Secundo ex diligentia reſpe/
ctu vtilitatis pro cura regali. Ter/
tio ex auaricia reſpectu cupida/
tis pro cura mundiali.

De primo modo ſecun

dū quē licet thezaurisare ſcilicet ex
prouidentia reſpectu neceſſitatis
pro cura familiari conceditur pa/
rentibus ſecularibus ob neceſſita/
tem filiorum educandorū vel tra/
dendorum nuptui filiarū pecuniaz
congregare. Quia taliter ſecūduz
conſiderationem ſtatū theſauri/
zare permittitur Juxta apli ſentē/
tiam. primo ad thi. v. Si quis at/
ſuorū ⁊ maxime domeſticorū curā
non habet ⁊ fidē negauit et eſt in/
fideli deterior. Nec te moueat aut
terreat chriſti verbū dicent. Mat.
vi. Nolite cogitare de craſtino. i.c.

quia ex declaratione. Augl. super
Jo. xij. et. xij. c. memoratē de lo-
culis saluatoris patet qd non fuit
xpi mens vel intentio prohibē oī
modam thesaurizationem sed so-
lūmodo cupidam ⁊ auarā qd de-
clarat cuz dicit in glosa sua habebat
dñs loculos: a fidelibus ob-
lata conseruans et suorū necessita-
tibus et alijs tribuebat indigentibus.
Tūc primū ecclie pecunie for-
ma est instituta vt intelligeres qd
precepit non esse cogitandum de
craftino ad hoc non fuisse prece-
ptum vt nil pecunie seruetur a
sanctis sed ne deo ppter ista serui-
atur. et ppter inopie timorem iusti-
cia deferatur. Et habentur verba
in sacro canone. xij. q. i. habebat.
Et idem Ibi dicit exemplū dñi
Accipite conuersantes in terra. qd
re habuit loculos cui angeli mini-
strabāt nisi quia ecclia ipsius locu-
los habitura erat. Quare furē ad-
misit nisi vt eius ecclesia cū patitur
fures toleret. I hoc est dicē vt oēs
inordinatum et iniustū amorē ab
oībus tpalibus et huius seculi va-
nitatibus abstrahamus et si ad-
uersitas superuenerit et perditio
tpalium in nostra patientia salutē
anime conseruemus sicut Job in
suis tribulationibus predicabat
dicens dñs dedit dñs abstulit si-
cut dño placuit ita factū est sit no-
men dñi benedictum.

De secundo modo se-
cū dñs qd licet thesaurisatē videlicet
p sustentatiōe pauperū ex diligētia

respectu utilitatis vel cura regni
vtputa regni defendendi vel cul-
tus diuini ampliandi. Et sic ducit
et licitū est thesaurisare p utili-
tate reipublice spūalis ⁊ tpalis in
ecclia xpi tam pape et alijs p[at]ris
ecclie qz impatori et regibus et p[ri]n-
cipibus ac gubernatoribus vel re-
ctoribus reipublice qbuscūqz Cir-
ca qd dicit Ambrosi⁹ in li. de offici-
is Aug. ecclia habet. non vt fuerit
sed vt erogat et subueniat in neces-
sitatibus. Quid est opus custodiē
id qd nihil adiuvat. an ignoram⁹
qntū auri et qntū argenti de tē-
plo dñi assiri⁹ sustulerūt ⁊. Nonne
dicturus est dñs cur passus es tot
inopes fame mori et terre habes
aurū Ministrasses vtiqz id ē mini-
strare debuisses alimoniam. Cur
tot captiui in captiuitatem ducti
nec redempti ab hoste occisi sunt
Melius fuit vt vasa viuenciū sua-
res qz metalloꝝ et quasi ille vere
est thesaurus dñi qui operat qd
sanguis eius operatus est scz salu-
tem aīarū. Et ibidem. multi edifi-
cant parietes. ⁊ colūnas ecclie sub-
trahunt Marmora nitēt. auro splē-
dent laquearia. gēmis altaria di-
stinguūtur. et ministroꝝ xpi nulla
est electio De predictis etiā habet-
ur. xij. q. ij. c. Aurum. et. c. sequen-
ti. Intendit dicere multi vacāt va-
nis thesaurisationibus et supflu-
is. de pauperū autē xpi necessitati-
bus nihil curant cū xpūs ipse sibi
declarat impensum quicquid suis
fratrib⁹ scz pauperibus in fide xpi
viuentibus extiterit elargitū cū dñs

Mat. xxv. Amen dico vobis quod
quid fecistis vni de minoribus his
mibi fecistis Et specialiter de opibus
me corporalis intelligit cum permittit.
Esuriui enim et non dedistis mihi
manducare Sitiui. etc. Predictis si
quidem tam viris clericalibus quam
politicis conuenit etiam Christi defen-
sare. de clericalibus dicit dominus Iohannes.
1. Bonus pastor animam suam ponit
pro ouibus suis quod est dicere pro
salute animarum sibi commissarum vsque
ad mortem id est vltimum supplicium
insudare. De temporalibus intendebat
instruere cum dicebat. Mattheus. xxij.
Reddite ergo quod sunt cesari. cesari
quod dei deo. Ex quo ait. Apostolus ad
Rom. xij. Omnis anima. potestatibus
sublimioribus subdita sit non est enim
potestas nisi a deo. que autem sunt a
deo ordinata sunt. Itaque quod resistit
potenti. dei ordinationi resistit. qui
autem resistit ipsi sibi damnationem acci-
punt nam principes non sunt timore
boni operis sed mali. His autem non
timere potestatem. fac bonum et habe-
bis laudem. Ex illa enim hora mi-
nister est tibi in bonum. Si autem male
feceris time. non enim sine causa gla-
dium portat. Dei enim minister est
iudex: iudicando enim qui male egit
Ideo ex necessitate subditi estote
non solum propter dei iram sed et
tiam propter conscientiam. Ideo enim
et tributa prestatis. ministri enim
dei sunt in hoc ipsum seruientes.
Reddite ergo omnibus debita Cui
tributum tributum. et cui vectigal. vec-
tigal. cui timorem. timorem. cui honorem.
etc. ibidem dominus etiam dixit

In nocte cene discipulos suos. gla-
dium emere. At illi dixerunt dominus ecce
ce duo gladij hic. lu. xxij. At ille di-
xit Satis est vt nobis indicaret. duo
debere esse principalia seculi lumi-
naria sicut in principio seculi duo
magna luminaria fecit videlicet so-
lem et lunam.

De pontificali et regali preeminencia que per solem et lunam designatur.

De sole et luna pontificali scilicet et
regali preeminencia et dignitate
vt per solem pontificalem et per
lunam regalem sublimitatem no-
bis figuraliter indicaret de quo
gen. i. et in. c. Solite extra de ma.
et obe. vt quanta differentia inter
solem et lunam apparet. tanta in-
ter spiritualium regimen et tempo-
ralium denotetur. Et sicut luna splen-
dorem suscipit ab illustratione so-
lari Ita regalis auctoritas depen-
deat a papali. Nam papa vtrius-
que imperij terreni scilicet et celestis
Iura continet. xxij. dist. c. Omnes
Sicut etiam per experientiam pa-
tet quod Imperator a papa appro-
bationem atque corroborationem
suscipit ad regendum vt in. c. pri.
de Iureiurando in cle. qui impera-
tor etiam fidelitatis iuramentum
exhibet vt protectionem ecclesie
pollicetur. lxij. di. c. tibi domino et. c.
ego lothario.

De tertio modo scdm.

quem contingit thesaurizare vide licet respectu cupiditatis pro cura mundi ad cumulandas diuitias inordinato affectu non habito aliquo respectu ad necessitatē vel utilitatē iconomice rei vel publice nulli dubiū qd hoc omnino est prohibitum. Cupiditas enim et auaritia de sui ratione peccm mortale ē et radix oim maloz vt dicit Ap^o. pri. ad thi. vi. ibi cū dicit nihil enīz intulimus in hūc mundum vt nulli dubiū qz nec auferre quid possu mus. hñtes aut alimenta et quib^o regamur his contenti simus. Naz qui volunt diuites fieri incidunt in temptationem et laqueum diaboli et desideria multa et inutilia et nocua que mergūt hoies in iteritū et perditionem. Radix enim oim maloz est cupiditas quā quidā appetentes errauerūt a fide et inseruerunt se doloribus multis. Tu aut homo dei hec fuge. Super quib^o verbis petrus tharantassij ordi nis predicatorz qui fuit Innocentius quintus et singularissime apostillauit eplā pauli super hoc verbo Radix. & dicit. Hec est que sacrilegia committit et furta et rapinas exercet et predas bella gerit et homicidia. Simoniace emit et vendit. Iniuste petit et accipit. Inique negociatur et feneratur. Instat dolis. Imminet fraudib^o. dissoluit pactum violat iuramentum corrumpit testimonium et peruertit iudiciū. Vbi notandum in

quolibet verbo de tribus scilicet de diffinitione distinctione et punitione.

De sacrilegio diffinitio.

Et primo de sacrilegio querit^{ur} qd sit. Respondetur s^m papiam qd sacrilegium est sacre rei lesio vel violatio vel usurpatio et sic sacrilegium dicitur quasi sacri ledium vel sacrum ledens vel sacrum legens id est auferens vel diripiens sic etiam dicit Raymundus.

De triplici distinctione.

De distinctione sacrilegij queritur qd modis committitur. Respondetur breuiter qd principaliter committitur tribus modis. Primo ratione persone vt cum vberat qd clericum vel raptat monialem. Secundo ratione loci vt cū quis violat emunitatem eccie vel cimiterij. Tertio rōe sacre rei vt cum res sacra vel sacro vsui deputata vel collocata in loco sacro vel pro sacro habito usurpatur. Hec autem vltima species etiam tripliciter subdividitur videlz quia aut auferit sacrum de sacro. aut sacrum de non sacro. aut non sacrum de sacro de his habetur. xvij. q. iij. c. Quisq^{ue} ergo sacrilegium quotiens quis sacrum violat vel auferendo sacrum de sacro vel sacrum de non sacro vel non sacrum de sacro. Et ibi sequitur predictis alijs speciebus Etiam sacrilegium committitur q

violentas et impias manus in cle-
ricos iniecerint. &c. De sacrilegio
autem locali est textus eadem cau-
sa. et. q. c. Sicut. vbi dicit pi^o papa
Sicut qui ecclesiā dei deuastat et
eius predia et donaria spoliāt et
inuadit fit sacrilegus. Sic ille qui
eius sacerdotes insequitur sacrile-
gus iudicatur. et sic patet de pre-
dictis speciebus. Large tamē dici-
tur quis committere sacrilegium
alijs modis pluribus et diuersis
sed sufficit pro presenti quinq; ali-
as species referare. Primo enim
ultra predicta dicitur sacrilegus
transgressor iuris publici qd con-
sistit in sacrl. ordinibus et sacerdo-
tibus et magistratibus. i. dist. Jus
publicum. Secundo dicitur sacrile-
gus qui articulos fi dei et prece-
pta vel prohibitiones dei negligē-
do vel nesciendo violat et offen-
dit. qd intelligendū est fm tho-
mam scda scde. q. nonagesimano-
na qñ legē dei impugnat sicut he-
reticus et blasphemus qui quidē
ex hoc qd deo non credit incurrit
infidelitatis pccm. Ex hoc verq;
qd diuina verba legis dei peruer-
tit sacrilegium committit et incur-
rit &c. Tercio qui disputat de iudi-
cio principis vel iudicat et hoc ni-
si euidenter constaret qd esset con-
tra deum. et intellige disputat re-
uocando in dubium. secus esset si
fieret propter maiorem discussio-
nem. Quarto qui publica officia
committit iudeis De predictis.
xviij. q. iij. Qui autem et. c. Nemini
et. c. constituit. Quinto qui quan-

cūq; rem ecclesie retinuerit vel re-
ceperit contra ecclesie voluntatez
xij. q. ij. Nulli liceat ignorare. Et
nota qd grauius est sacrilegiū cō-
tra personam q̄ contra locum et
q̄ contra rem ceteris tamen pari-
bus Rem autēz distinguere opor-
tet quia Primū locum tenent sa-
cramenta inter que est summū sa-
cramentum eucharistie qd conti-
net ipsum xpm contra qd sacrile-
gium inter omnes species sacrile-
gij maximum esset. cui p̄pinquum
est contra personam pape et dein
de subsequenter fm maioritatem
graduum et personarum et sancti-
tatez siue persone siue loci Post sa-
cra autem in distin. rerum. secun-
dum locum tenent vasa sacra a-
pta ad sacramentorum susceptio-
nem et imagines sanctorum et re-
liquie in quibus quodāmodo ipse
persone sanctorum venerantur et
dehonorantur. Tercium locum te-
nent ea que pertinent ad ornāmē-
ta ecclesie vel ministroz. Quar-
tum locum tenent ea que sunt de-
putata ad ministroz susten-
tationem siue sint mobilia siue im-
mobilia.

De punitione sacrile- gorum.

Igitur nota que infra subnecte-
mus. Sunt autē hec vtilia ad dis-
cretionem penaz sacrilegoz qui-
bus fm leges et atroci iniuria sa-
cra persone ecclesie infertur pena
decapitationis vt. C. de epis. et cle.
l. Siquis in hoc genus Aliter autē

Judicis arbitrio reseruatur p. q. lita
te p. sone rei. t. p. s. et loci. ff. ad. l. Ju
lia peculiat. l. Julia et. l. Sacrile
gi. Scdm canones vero duplex e
pena vna sp. ualis scilz excōicatio
nam pro sacrilegio in personā ec
clesiasticā est maior excōicatio ip
so Jure. xviij. q. iij. Si quis suadē
te. Pro sacrilegio vero in rebus in
aliquibus casibus etiam est maior
excōicatio de quib' dicemus infra
cū de excōicatione tractabim'. In
aliquibus casibus est minor pena
iniungenda scz pecuniaria que im
ponenda est diuersimode s. m. qua
litatem criminis. p. sone. locorū.
ac consuetudines regionū. xviij. q.
iij. Si quis in atrio et. c. Si quis
contumax. Et hec de sacrilegio.
dicta sufficiant pro presenti.

De furto diffinitio se quitur.

Sequitur de furto pro cuius diffi
nitione est sciendū q. furtū est con
tractatio rei aliene mobilis et cor
poralis fraudulose inuito dño ani
mo lucrādi facta vel ipaz rem vel
vsum rei vel possessionem vt colli
gitur. ff. de furtis. l. i. Pro qua dif
finitione notandū est in ea dicitur
rei aliene. Nō tbi q. etiā rei pprie al
teri obligate vt q. pignozata vel
comodata fuerit possz furtū fieri. ff.
de furt. l. i. Si res s. Primo. et. l. Si
his in rem in principio. Sciendum
etiā inuito dño dicit' cōtractari et
am ipo dño vidente et nō contra
dicente. ff. de. fur. l. penl. Sec' autē

esset si dñi voluntas adesset et fur
crederet dño inuito furari qz licz
mortaliter peccaret nō tñ tenetur
pena furti nec ad restitutionem. ff.
de fur. l. Inter oēs s. penl. Scien
dū etiā est q. si quis rem subtrahā
cōbureret vel in mare pñceret nō
min' pena furti teneretur qz satis
lucratur qui suā volūtatem adim
plet et vsum et posse extorquet. ff.
de. fur. l. i. Qui Jumenta et. l. qui
furtum.

De distinctione furti sciendum.

Sciendū q. furti noie plures eius
species continentur. Nam furtū ali
ud ē manifestū cū fur dephenditur
prius q. veniat ad locū destinātū
Aliud est non manifestū qz non ē
deprehensus. ff. de. fur. l. i. et. l. i. Ali
ud dicitur sacrilegiū de quo iaz su
pra diximus Aliud dicitur peculia
tus qd est furtum de republica. ff.
ad. l. Juli. pecu. l. pri. et per totum
xxiij. q. iij. Quid ergo Aliud dicit
tur abigeatus qd est furtum gre
gis scilicet dissipare per furem
vt quia dispergit gregem iumen
torum et armentum bouz et alioz
pecoz porcoz vel ouium tunc fu
ratur. ff. ad. l. Juli. de abigeis. l. i.
et per totum. iij. q. iij. s. Item abi
geati Aliud est plagium qd est fur
tum hominis liberi venditi vel em
pti scienter. ff. ad. l. corne. de plagi
arijs. l. i. et. l. i. iij. In quo delicto pa
ri passu ambulat qui seruū alienū
solicitat vel apportat et sic etiam

de ancilla aliena. Ad qđ facit. i. q.
i. c. Qui studet in fine ysid. x. li. et y
mo. In his oibz primum locuz
tener sacrilegium. scđm plagium.
tercium peculatus. quartum abi/
geatus et successive et in omnibz
gravius est manifestum furtum qđ
occultum.

De pena furti sciendū

¶ pena furti manifesti si civiliter
agitur est quadrupli restitutio.
Non manifesti vero est dupli etiā
post annum Insti. de perpetuis et
temporalibus actionibus. § furti et
ff. de furtis. l. si In foro autem cō
scientie sufficit restituere simplum
cum omni damno s̄m theologos
in. iij. sententiarum. di. xv. Quando
autem est plus qđ fur vt quia ar/
matus et occidit vel est nocturnus
depopulator agroꝝ vel vini tunc
est pena capitis de Jure civili vt
infra de raptoribus dicemus Pla
gi autem pena est ultimum suppli/
cium etiam de Jure diuino. Exo.
xxv. Qui furatus fuerit hominem
et venderit cum ductus noꝛe su
erit morte moriatur transumpti/
ue habetur extra de furto. c. pmo

De rapina diffinitio et

Sequitur de rapina pro cuius dif
finitione breuiter sciendum qđ rapi
na est raptus violentus rei vel p/
sone animo perpetuo retinendi vt
ad placitum disponendi de re ra

pta vel de eius usu probatur. xx/
vi. q. i. c. Raptores.

De distinctione rapine

Notandum qđ raptus committit
de persona non solum virgine sed
vidua et sanctimoniali. xxvi. q. pri.
Raptores et. c. Si quis et. C. de
epi. et cle. l. Et si quis Et s̄m le/
ges non distinguitur vtrum violē
tam quis rapiat an inuitam spon
sam ppriam an alienam. coniuga/
tam vel non coniugatam. C. de
raptu virginum. l. Raptores. Se
cundum canones vero in propria
sponsa non cadit raptus. xxvi. q. i.
c. Lex illa et extra de Rapto. ca.
Cum causa Rapina vero rerū est
que fit per violentiam que in rapi/
na concurret et per iniuriam qđ in/
fertur persone cui rapitur qđ non
concurrunt in furto licet sensuales
homines magis vercundētur de
crimine furti qđ rapine vt dicit be/
atus thomas. secunda secunde. q.
lxvi.

De pena raptorum.

De pena raptorū psonarū etiam
cū suis fautoribus Sciendum qđ
s̄m leges est pena capitis vt in di/
cta. l. Raptores. C. de Rapto. vir.
et in dicta. l. Si quis. C. de epi.
et cle. secundum vero canones de/
bent excoīcari. xxvi. q. ij. c. pri. et iij.
Pena autem raptorum verum se/
cundū leges similiter est priuatio

vite si sit latro famosus vt .ff. de
pe. l. Capitaliū § Grassatores et q̄
famosos et. E. de fur. ac. in auten/
tica nouo iure et hoc est si crimina
liter agatur. Si vero agatur ciui/
liter infra annum in quadruplum
post annū in simplū ff. vi bo. rap. l.
i. et. ij. fm canones vero raptores
rerum multipliciter puniuntur Inā
raptor primo excoīcat ab ep̄o vi
bi deliquit extra de rap. c. i. et. vi.
q. iij. c. placuit. Sc̄do denegatur
ei penitentia nisi reddat ablata v̄
plenā securitatem de reddendo
faciat si potest. Si vero nō potest
in morte nō denegabitur p̄nia ne
q̄ viaticū si ver⁹ penitens deuo/
te et humiliter petat et doleat q̄
non p̄t satisficere att̄n denegari
sibi oꝝ ecclesiastica sepultura ad ē/
rorem alioꝝ vt in .c. sup eo extra
de raptorib⁹. De oculis tñ ra/
ptoribus nō debz talis rigor ob/
seruari fm Inno. iij. c. In lris ex/
tra de raptorib⁹. Et nota q̄ sacer
dotes aliter se h̄ntes cū p̄dictis
raptoribus vel ab eis elemosinas
recipientes quasi rapine partici/
pes ab officio et beneficio sūt de/
ponendi vt in dicto. c. Sup eo.

De preda diffinitio: 7c:

Sequitur fm predictam auctoriz/
tatem Innocentiū de preda. Pro
cuius diffinitione sciendū q̄ p̄da
p̄prie est per violentiam aliena tol/
lere quasi ex p̄dio d̄ca. p̄da em̄ ex
hoste sit. lucrum ex negotio Com/
pendiū p̄prie ex pondere vñ p̄da

ri idem est q̄ diripere. Et p̄edo
p̄prie est qui alienam inuadit pro/
uinctam. Unde p̄do dicitur quasi
expoliator et aliorum raptor se/
cundum papiam.

De quadruplici distin.

ctione p̄ede.

De distinctione p̄de est notandū
q̄ q̄ttuor modis distingui p̄t. pri/
mo siquidē mō p̄da vocari p̄t q̄
a raptoribus vi diripit̄. Dicitur
aut̄ p̄dones publici latrones qui
in strat. publicis aggrediuntur ho/
mines viatores q̄s p̄dones licet
occidē fm leges. E. qñ liceat vni/
cuiq̄ sine Jure vindicare. l. i. 2. ff.
Sc̄do dicit̄ p̄do miles auferēs vl/
tra stipēdia sibi d̄stituta. xxiij. q. i.
Militare. Et q̄ Jobes bap. dicit
militib⁹ querentib⁹ ab eo quid a/
gere deberēt vt salui fierēt. R̄ndit
Jobes neminez cōcutiatis neq̄
calumniam faciatis et contenti e/
stote stipendijs vestris. luce. iij.
Tercio dicitur p̄do prelat⁹ qui vt
p̄curatōem impendat legato v̄
siles expensas faciat pl⁹ extorquet
a subditis q̄ soluit. extra de emu/
nitate ecclie. c. Quia pleriq̄ Tales
enim qui solummō suaz mercedē
q̄runt et nō curāt de ouibus. mer/
cenarij et nō pastores a d̄no nūcu/
pātur Jobis. x. Mercenari⁹ autēz
et qui nō est pastor. 2. Quarto di/
citur p̄do iudex vel officialis pecu/
niā indebitē accipiens. E. ad. l. Ju/
li. repetendam. l. omnes.

De pena predonis.

Sciendū q̄ p̄donis et raptoris par
ē pena Nam quos par facin^o cō/
tingit cominuari pena debz filis
comitari xv. q. iij. Sane.

De bello distinctio se-

quitur.

Sequitur de bello Pro cui⁹ diffi/
nitioe notandū q̄ bellū prius vo/
catū fuit duellū eo q̄ due sūt par/
tes vna vincens. altera perdens
Postea mutata et detracta littēa
dicit bellū Alij p̄ antifrasi dicit
dictū a bono bellū diminutue eo
q̄ mime sit bonū vt dic̄ papias et
refert archid. xij. cā in principio

De duplici distinctioe

belli. De distinctioe sciendū q̄
bellū p̄t principalr duob⁹ modis
distingui videlz aut ē bellū licitū
aut illicitū. Ad cognoscendū autē
q̄d bellū sit licitū tria p̄ncipalr re/
quirūtur scz Primo causa p̄cedēs
Secdo auctoritas accedens. Ter/
tio intentio dcomitās. Primo igit̄
tur ad iustū bellū req̄rit iusta cau/
sa vt qz mouēs bellum primo fuit
offēsus et q̄rens iusticiā nō inuenit
In Aug⁹. in li. lxxij. q̄onuz dicit
Iusta bella diffiniri dñt q̄ vlciscū/
tur iniurias. Si gens vel ciuitas
plectēda est q̄ vel vindicare negle/
rerit q̄d a suis improbe scm̄ ē vel
reddere q̄d p̄ iniuriā ablatū ē. xx/
ij. q. ij. dñs noster hinc etiā patet
q̄ represalie cedūt vt tractat
dñs Bartol⁹ in suo tractatu de re

presalij Secdo requiritur auctori/
tas supioris q̄n quis alias p̄ iudi/
cem iuuari nō p̄t. suū iudiciū p̄se/
quendo. xxiij. q. i. Quid culpā et.
xxij. q. ij. c. i. et c. Justū vbi dicit q̄
iustū bellum est q̄d ex edicto gerit̄
de rebus repetendis. aut p̄pulsan/
doz hoim causa est. Tertio requi/
tur intentio recta qz sicut intendit̄
vt vel bonū pmoueat vel malū
euitetur Inde non licet fieri ex o/
dio et sūibus sed p̄pter iusticiā et
caritatē vt in p̄dicto. c. Quid cul/
patur et c. Militare et hoc etiā tho.
scda scde. q. xl.

Quid iniusto bello ac

quiritur.

Circa q̄d sciendū q̄ qui iustū bel/
lū hz suū facit quicq̄d rapit ab ho/
ste vel auxiliatorib⁹ ei⁹ siue subdi/
tis siue alijs quibz sit sibi satis fa/
ctū de omni damno et laboe et ope/
rā sui q̄ suoꝝ vel donec ip̄e hosti.
offerat se ad Jus et velit satisfacē
di. i. Jus gentiū. xxiij. q. vij. Si de
reb⁹. Ultra B aut nō debēt recipe
re nisi forte esset talis hostis q̄ p/
pter heresim vel aliq̄d hmōi bona
sua essent p̄ edictū publicata.

De exemptis a iusto.

bello. Subditi ho bellatū iniuste
si in tali bello nō prestāt dñis con/
siliū auxiliū vel fauorē nō sūt spo/
liandi vel in aliquo puniendi. Pe/
na enim suos tm̄ debet h̄re aucto/
res. Exēplū de his q̄ sūt a maiori
parte capli. c. quesui. p̄ma. q. iij. c.
p̄l. Quod verum etiam est si dñs

predictorū in ipso bello iniusto vta-
tur rebus ipsorū eis ablati. Sicut
nō sūt spoliandi clerici. Religiosi.
pueri. pegrini Mercatores Rusti-
ci cunctes et redeuntes et in agri-
cultura exītes et alia q̄b⁹ arāt
et femina portant extra de treu. et
pace. c. In nouam. xxiij. q. iij. Si
quis romiperas.

De diuisione prede in

bello acquirere.

Porro tota preda que puenit de
bello iusto dñi ē et ipse tenet diui-
dē fm pportioem et q̄litatez pso-
naz. i. di. Jus militare et notatur
xxij. q. v. dicat aliquis

De pena bellatū iniuste

Pena aut iniuste bellatū fiks ē pe-
ne p̄donis. Nā etiā torneamenta
sūt phibita de Jure canonico ex-
tra de torneamētis c. i. Cruenta et
nim spectacula non placent. C. de
gladiatorib⁹. l. vna libro. xi. et alle-
gatur in glosa extra de purgatiōe
vulgari. c. i. Nam et ludus noxius
in culpa ē. ff. ad legem aquiliaz. l.
i. Nā ludus est in phemio. ff. circa
finē dicitur et quis eos ludos ap-
pellat a quibus crimina oriuntur
feralia namqz certamina xpianis
sūt phibita p. Ido. xviij. c. rmo.

Ibi plene tractat per octo ca-
pitula Exinde etiā taliū spectacula
phibētur ppter p̄nitatem quā ad
lasciniā et crudelitatem intentant
xxij. di. his ergo de cōse. di. i. Qui
n die de conse. di. v. Nō oportet

de q̄ thomas sc̄da sc̄de. q. clxviij.
Sciendū est etiam q̄ clericis bel-
lare non licet. xxiij. q. viij per totū
et bt̄us thomas sc̄da sc̄de. q. xl. li-
cet tñ eis ad terrorez arma defer-
re non vt pcutiant sed vt defēdāt
xxij. q. iij. Maximian⁹ et notat de
vita et ho. cle. c. clerici. Arma nan-
qz clericorū sunt orōes et lacrimae
xi. q. iij. saluator. xxiij. q. viij. Sal-
uator et. xxiij. q. viij. Cōuenior et
de p̄d̄cis sat. habet. xxiij. q. viij. p
totū Monachi aut intra septa mo-
nasterij arma tenentes sine licētia
abbatis vel suporis ex iusta et ra-
tionabili causa concessa ipso iure
sunt excoīcati vt in. c. Ne in agro
Quia vero de statu religiosorum
in cle.

De licita defensione:

Sciendū circa materiā belli q̄ de
Jure naturali q̄libet p̄t vim vi re-
pellē dūmodo tñ incōtinēti. B. fiat
q̄ cū moderamine inculpate tutele
i. q̄ tutela illa moderata et sine
culpa sit vt dicit tex. in. c. significa-
sti dñs finem extra de homicidio
Ibi q̄uis vim vi repellē licet incō-
tinēti oēs leges et oīa Jura p̄mit-
tāt. qz tñ illud oī fieri cū modera-
mine inculpate tutele non ad sumē-
dam vindictā sed ad iniuriam p-
pulsandā Ibi dicit glosa circa fi-
nē seruat cū moderamen si tñ
fiat quo omissio violētia repelli nō
posset. Sic ergo ubi sic violētū in-
terficis p̄ictū mortis ab eo vitae
nō poteris eū sine pena interficis
ff. ad. l. acquile. l. iij. et. C. ad

le. cor. de siccaris le. ij. et. iij. Si autem
vis inferatur reb' licitum est repellere
incontinenter illatam et inferendam vel quando
to citius poterit vel sciuerit collecti.
aici. ff. de acquisitione possessionis le.
De in eo §. vl. et le. Clam possidetur §.
Qui ad nudinas et extra de resti.
ipo. c. olim Iniuria vero illata ex
intervallo repellere non licet quia sic esset
vindicta. Et intelligitur contraria
ita signata in dicta glossa et in eo
quod dicitur licere repellere iniuriam impulsam
scilicet intelligitur siue a se siue a socio
xxij. q. iij. c. non inferendum et. c. vl.
Et si quidem vis sine iniuria sit in personis
tunc potest vis repelli prius quam sit illata
Nam licitum est occidere iniuriatorem
et eum qui vult occidere si alius non potest deus
manus eius euadere. ff. ad le. acq. le. iij.
et. v. Et sciendum est quod licet talis defensio
sit necessaria non est tamen precepta ut
quis teneatur ad hoc imo perfectus
esset remittere et nullam defensionem
facere iuxta sententiam saluatoris
Mat. v. ibi. Ego autem dico vobis non
resistere malo sed si quis te percusserit in
dextram maxillam prebe ei et alteram
Et ei qui vult tecum in iudicio con
tendere et tunicam tuam tollere dimitte ei
et pallium. Et quicumque te agerit
rit mille passus rade cum illo et alia
duo Et Mat. x. dicit Ecce ego mit
to vos sicut oues in medio luporum
et infra. Tradet autem frater fratrem in
mortem et pater filium et insurgent filii in
parentes et mortui eos afficiet Et i.
Nolite timere eos qui occidunt corpus.
animam autem non possunt occidere sed potius
cum timete qui potest animam et corpus per
dere in gehennam Et apostolus dicit ad Romanos.

xij. Benedicite persecutoribus vos bene
dicite et nolite maledicere. Et infra
si fieri potest quod et vobis est cum omnibus
hominibus pacem habentes non vos
met ipsos defendentes carissimi sed
date locum ire. x.

Nouem rationes quare scadala libenter tolerare debemus

De ista patientia pro amore christi se
reus multe sunt rationes. Prima est quia
ex tua vindicta vel defensione per illa
tam iniuriam nullum fructum sequitur. Si
enim eruis oculum eius qui eruit tunc propter
hoc non restituit tibi tuum. gen. xxxvij.
Quid nobis prodest si occiderem
fratrem nostrum Secunda ratio est quia ex hoc
causam tuam iniustam facis peris. Si reo
didi retribuendum mihi mala dedi
das merito ab inimicis meis inani
nis. quando dicat. cadaque a iusticia mea
Tertia ratio quia magis excitat ira
cuidam per vindictam sicut ignis per o
leum aqua mixtum. Unde dicit beatus sei
uerinus. Natura respuit ut queque con
traria simul sibi iungantur. et apostolus ad
Romanos. xij. Noli vinci a malo sed vince
in bono malo. Quarta ratio quia
fructus pacis prodis. si enim patienter tu
lisses iniuriam magnam premium acce
pisses sed quia vindicasti et corporis dā
num pateris. et salutis hinc dicit dominus
luce. xxi. Tradimini autem a parenti
bus et fratribus et cognatis et ami
cis et morte afficiet ex vobis et e
ritis odio omnibus hominibus propter nomen
meum et capillus de capite vestro non
peribit. in pacia vestra possidebitis
animas vestras Et Jac. i. patientia

autem opus perfectū habet ut sit
tis perfecti et integri in nullo defi-
cientes. Quinta ratio quia diabo-
lo gaudium facis quia tunc vno
ictu te et illum condemnas et il-
le cecidit cum te sociasti de illo et
illum sociasti de te hinc dicitur ec-
clesiastici xxi. Quasi romphea bis
acuta hominis iniquitas plāge il-
lius non est sanitas. Est enim rom-
phea diaboli bis acuta quia vno
ictu binos interficit Spirituāliter
sicut phinees binos pugione suo
vno pforauit ictu in adulterio de-
prehensos Numeri. xxv. Sexta quia
deus melius vindicabit si ei vindi-
ctam seruaueris sicut enim eternus ē
ita eternum vulnus infligit. Mat.
xxv. Et ibunt hi in supplicium eter-
num Et danielis. xij. Qui dormie-
runt in terre puluere euigilabunt.
alij in vitam eternam. alij in oppro-
briū vt videant semper. Et Mat.
xxv. Discedite a me maledicti in i-
gnem eternum. Septima quia nō
debes auferre deo officium suum
Ipse enī dicit mihi vindictam et
ego retribuam. den. xxiij. Octaua
quia patientia crescit per tribula-
tiōes. Ad Rō. v. Gloriamur in tri-
bulationibus scientes quia tribu-
latio patientiam operatur. patien-
tia aut probatiōez. probatio ve-
ro spem spes autem non confundit
quia caritas dei diffusa est in
cordibus nostris per spm scm qui
datus est nobis. Nona ratio quia
dñs noster facilius miserebit. An
dauid cum malediceretur a se et
argueretur maledicēs a seruis Rñ

dit dauid dimittite vt maledicat
mihi forsitan reddet mihi deus be-
nedictionem pro maledictiōe hac
hodie scđi regū. xvi.

De homicidio diffinitō

Post bellū in auctoritate predicta
sequitur homicidiū pro cuius dif-
finitione sciendum qd homicidiū
idem est qd hominis cēsiō Cōpo-
nitur enim verbo cedere et ex noie
humano Unde homicida idē ē
qd hominē occidens vt dicit ysa.
et papias.

Triplex distinctō homi-

cidij Homicidium triplex esse po-
test. Primum spirituale Secundū
vocale et Tertium reale. Primum
homicidium scilicet spirituale. est
omne mortale peccatum iuxta sen-
tentiam apostoli ad Rō. vi. vbi di-
cit Stipendia Attē intelli-
gendo homicidium spirituale qđ
diceremus homicidium cordis o-
ris et operis Cordis siquidēz ho-
micidium triplr cōmitti potest. p-
prie loquendo primo odiendo ad
mortem iuxta illud pri. Jobis. iij.
Qui odit fratrem suū homicida
est Tale siquidem dici potuit ho-
micidium fratru Joseph de quibz
gen. xxvj. scribitur. O derant eum
fratres eius neqz poterant ei quic-
qz pacifice loqui Et cum delibera-
rent eum occidere dixit Iudas
fratribus suis Quid nobis potest
si occiderimus fratres nostrū? sce-
lerauerimus sanguinem eius. meli-
us est vt veniādes Scđo pponēdo

8
occidere sicuti Posuit Esau occi-
dere Jacob frēm suū dicens Ne
nient dies luct^u patris mei vt occi-
dam fratrem meum Jacob .gen.
xxvij. Tertio consentiendo in mor-
tem proximi sicut achab in morte
naboth .ij. regum .xxi De his autē
generibus homicidij habetur etiā
in decretis de peni. di. c. homicidii
orum et .lxxxvi. di. singulis.

De homicidio vocali

septuplici .

Vocale homicidium est qđ voce
in ore cōmittitur his modis pmo
modo mandando. Mat. ij. ihero-
des mittens occidit omnes pue-
ros. qui erant in bethlehem et in
omnibus finibus eius. l. di. Si qđ
viduam et de penitentis dist. i. c.
periculose. Secundo iudicando sci-
licet iniuste et non seruato iuris or-
dine sicut pilatus contra xpm de
quo scribitur luce. xxi. h. Ad iudica-
uit fieri petitionem eorū Circa qđ
vide qđ notatur in. c. Cum eterni
de sen. et re. iudi. li. vi. vbi iudex in-
iuste iudicans ad morte debz pu-
niri pena talionis. Circa qđ etia
vide que habentur in. c. pro huma-
ni generis redemptione de homici-
dio li. vi. et in. c. vno de homicidio
in cle. Tertio consulēdo sicut cay-
phas fecit in concilio contra xpm
dices vos nescitis quicqz neqz co-
gitatis Expedit vobis vt vn^u mo-
riatur homo pro populo et non tota
gens pereat. vbi aug⁹ dicit. Non
solum illi homicide sunt qui mani-
bus hoīem occidunt sed etiam illi

per quorū consilia fraudem et ex-
hortationem homines extinguun-
tur hinc et ap⁹. ad Rō. i. Non intel-
ligentes quoniam qui talia agunt
digni sunt morte non solum qui fa-
ciunt ea sed qui consentiunt faciē-
tibus Ad qđ etiā .xi. q. iij. c. Qui
consentit et Innocentius tertius
in. c. Ad audientiam extra de ho-
micidio Dicit qđ intelligitur con-
siliū vel mandatū dedisse in mor-
te alicuius etiam qui suavit roga-
uit v^l mādauit vel exhortando co-
natus est ostendere vtilitatem ex
tali homicidio successuram. Quar-
to instigando sicut de diabolo di-
cit dñs Jobis. viij. Ille erat homi-
cida ab initio et Sap. ij. Inuitia
diaboli mors introiit in orbē ter-
rarum. Inuitantur autem illi qui
sunt ex parte eius. ergo omnes le-
nones prosonete diaboli et om-
nes sollicitantes et instigantes ad
malum scienter et ex pposito quia
volūtas et propositum distinguūt
maleficia vt in. c. Cum voluntate
extra de sen. ex cōmunicatōis. Pre-
dicti ergo tāqz assessori largo mō-
de istis dicuntur homicide iuxta
notata in dicto. c. Cum pro huma-
ni li. vi. de homicidio Et nota qđ
in istis atrocioribus sufficit affect⁹
licet non sequatur effectus dūmo-
do fiat actus ppinquus effectui vt
in le. Si quis non dicam rapē. C.
de epis. et cle. et in le. his qui cum
telo C. ad le. corne. de sicarijs et
in autentica de lenonibus et de pe-
ni. di. i. Si quis non dicam rapere
Quinto detrahēdo. de quo vitio

dicit tullius cicero. iij. de officiis de/
tractio si sit sui detrahentis comor/
di causa plus est contra naturam
quam mors quam dolor et quam cetera ge/
neris eiusdem. Nam et detractor
homicida dicitur ut in dicto. c. ho/
micioz de peni. di. i. quia apud
bonos et graues infamia que ex
detractione sequitur pro morte
reputatur. Unde Ap. pma corin.
ix. Bonum est enim mihi magis
mori quam ut gloriam meam quis eua/
cuet hinc detractor et infamator
capitaliter punitur. C. de famoso
libello l. i. et. v. q. i. Si quis famo/
sum. et tales excommunicari debent
ac flagellari de Jure canonico. v.
q. i. deteriores et. c. sequenti. Ibi
dicitur Summa iniquitas est de/
trahere et accusare fratres. Unde
scriptum est omnis qui detrahit
fratri suo homicida est et omnis
homicida non habet partem in re/
gno christi dei. iij. q. i. c. summa iniqui/
tas hos enim vocat apostolus deo o/
dibiles. Ad Ro. i. susurriones de/
tractores deo odibiles. Sexto ven/
dendo sicut Judas de quo scribitur
Matth. xxvi. Quid vultis mihi
dare et ego vobis eum tradam. ven/
dens enim liberum hominem. ca/
pitaliter punitur. C. ad l. cor. de
plagiariis l. i. et per totum et. C.
patribus qui filii. distrahant l. si/
nali. Nisi pater venderet filium ne/
cessitate famis compulsus. Atta/
men emptor dimittere tenetur si a
patre siue ab alio sibi fuerit satisfac/
tum ut in dicta l. fin. C. de patri/
bus. Septimo omittendo corru

gere Ezechielis. iij. Sanguinem aspi/
cuius de manu tua requiram ubi
Bragl. dicit spiculator. Subditus
occidit qui eum tacendo morti per/
didit hinc et ap. dixit Adam. ij.
Mundus sum ego a sanguine omni/
vestrum non enim subterfugi quo/
minus annunciam vobis omne
consilium dei hinc etiam dixit re/
xtus decretalium. in. c. Irrefraga/
bili extra de offi. or. Ne sanguis eo/
rum scilicet subditorum de manibus
eius requiratur. Ibi glosa dicit
terribile verbum et hoc istud pro/
prietas negligentibus corrigere
defectus subditorum.

Reale homicidium vii

decem modis committitur. Primo
impediendo conceptionem sicut o/
na filius Jude qui semen effunde/
bat in terram ne liberi nascerent.
gen. xxxviii. et. xxxij. q. ij. Qui vero
non formati. Secundo procurando
sterilitatem siue destruendo puer/
perium Amos. i. c. disseuerunt pu/
gnantes galaad extra de homici/
dio. Si aliquis. Tercio vendendo
venenosa scienter et ea que ad usum
precipue homicidii apta sunt. xvi.
q. ij. Si tu abstineas et. xi. q. i. preci/
pue. Quarto percutiendo fuste vel
gladio vel alijs armis Exo. xxi.
Qui occidunt hominem per inou/
striam morte moriantur et si per/
casserit volens occidere morte mo/
riatur. Quinto tradendo manua/
liter sicut Judas cui dixit dominus Ju/
da osculo filium hominis tradis
lu. xxiij. Sexto non liberando cum

possis vel liberatidē impediēdo
 puerbioꝝ. xxiiij. Erue eos qui du
 cūtur ad mortem et qui trahūtur
 ad interitū liberare ne cesses In/
 tellige si iniuste trahūtur. si aut iu/
 ste tūc cessa. xxiij. q. iij. Nō miserā/
 da. c. sequenti. Septimo fraudan/
 do preciū pauperꝝ puer. xxvi. vbi
 dicitur Sicut notius est qui mittit
 lanceas et sagittas in mortem sic
 vir qui fraudulentē nocet amico
 Ecclesiastici. xxxiiij. Danis legēti
 vita pauperū est qui defraudat il
 lum homo sanguinis est &. Octa/
 uo necessaria subtrahendo vel oc/
 cultando puer. vi. Qui abscondit
 frumentū maledicetur in p̄lo pro
 uerbioꝝ. xviij. Qui subtrahit ali/
 quid a paupere particeps homici/
 dij est. Ad qđ etiam. xlvij. dist. Si/
 cut hi. lxxxvi. di. pasce. Nono ne/
 gligēdo vigilare vt cū filius suffo/
 catur ad latus parentum. iij. regū.
 iij. Dormiens quippe oppressit euz
 extra de pe. et re. c. questū et extra
 de his qui filios occiderūt. c. de in/
 fantibus. ij. q. iij. Cōsulisti. et xxx
 iij. q. ij. In lectū. Decimo venenā/
 do In Iohes cū homicidas no/
 minat veneficia Apo. ix. et nō ege/
 runt penitentiā ab homicidijs
 suis neq; a veneficijs suis et Apo.
 xvij. Quia in veneficijs tuis erra/
 uerunt omnes gentes et in ea san/
 guis pphetaz et scōꝝ inuent⁹ est
 et omnium qui interfec̄ti sunt in ter/
 ra. Undecimo exēplū p̄bendo ad
 hebre. iij. Ne in ipsum quis inci/
 dat crudelitatis exēplū. Unde si
 alicui⁹ interfectionis exēplo alter

ad homicidiū animatur. Primus
 interfectoz de vtroq; tenetur quia
 qui causam damni dat damnum
 dedisse videtur vt in. c. Si culpa
 de Iniurijs et damno dato cum
 suis concordancijs.

De pena homicidij. 7c

De pena aut homicidij notandū
 qđ h̄m Jus diuinū ex lege moysi
 pena homicidij est vltimū supplici
 um Ero. xxi. Qui percussit hoiez
 volens occidere morte moriatur
 et infra. Si quis per industriā oc/
 ciderit primū suū et per insidias
 ab altari euellens eū vt moriā &
 Qui pcusserit patrem suū aut ma/
 trem suā morte moriatur. &. De
 Jure aut politico regulariter eadē
 est pena p homicidio volūtario
 ff. ad. l. cor. de sicarijs. l. i. et per
 totū Et. C. ad. l. cor. de sicarijs. l.
 his qui cū celo et filibus De Jure
 aut canonico talis rigor tpatur
 vt reducatur ad penitentiā morta/
 lis peccati et efficiatur irregulari.
 ita qđ ex h̄mōi irregularitate impe/
 diatur et deñciatur iam p̄mor⁹. l.
 di. c. si quis viduam et. c. Si quis
 post et. l. di. c. aliquantos &. et ex/
 tra ne cle. vel monachi. c. Sententi/
 am sanguinis et extra de homici/
 dio. c. sicut dignū et. c. significasti. i.
 et scdo et per totum.

De penitencia homici

dis imponenda.

Quantū aut ad forū cōscientie si q̄/
 ratur in iudicio sacramentalis cō/
 fessionis que sit homicide peniten/
 .b. i.

tia imponenda dicendū sūm theo-
logos et q̄z maxime Richardū et
schotū in. iij. sententiarū di. xvi. q̄
debet sibi imponi penitentia de cō-
gruo vt sicut hoīem vita p̄uauit i-
ta seipm̄ pro xp̄o ih̄u et pro defen-
sione veritatis fidei sue et p̄ salu-
te anime sue periculo mortis expo-
nat ad s̄m sepulcrū vel ad s̄m Ja-
cobū vel ad linia scōz pe. 7. pau.
et filia. Et si non posset ad b̄ indu-
ci inducatur q̄ntū est possibile vt si
interfect⁹ ab eo aliquos sua indu-
stria sustentabat vtputa filios vel
parentes et similes. faciet interfe-
ctor quicq̄d p̄t pro illoz sustenta-
tione. Nam sic percutiens reficere
tenetur expensas et interesse etiaz
de Jure diuino Exo. xxi. Si rixa-
ti fuerint viri et p̄cusserit alter pri-
mum suum lapide v̄l pugno et ille
mortu⁹ non fuerit sed iacuerit in le-
tulo si surrexerit et ambulauerit
foras sup̄ baculū suū innocens e-
rit qui percussit ita tñ vt opas ei⁹
et impensas in medicos restituat
sibi Qd̄ etiā habetur substācialiter
in. c. i. extra de Iniurijs et damno
dato. Quāto magis ergo debz pos-
sibiliter satisfacere dānificatis ex
homicidio qd̄ cōmisit Naz cū nō
posset pro homicidio equalenter
satisfacere d̄z facere quicquid p̄t
in recōpensationem damni offenso-
rū vt dicūt predicti doctores. dis-
cret⁹ tñ sacerdos iuxta conditiōez
consentis arbitrabitur penitētiā
imponendā. xxvi. q. vii. Tpa peni-
tudinis de peni. di. i. c. mensuraz q̄
in dicto. c. Sicut dignū et extra de

pe. et. re. c. deus qui. cum suis con-
cordantiss.

De symonia diffinitio

Post homicidiū in auctoritate pre-
dicta sequitur symonia. Pro cui⁹
diffinitione notandū q̄ symonia
est studiosa cupiditas vēdeno vel
emendi aliqd̄ spūale vel spūali an-
nexū vt colligitur. i. q. i. Qui studet
Sic etiā diffiniūt doctores Juris
canonici et etiā theologi et b̄t̄s
thōs. secūda sc̄be. q. centesima in.
iij. sententiarum. di. xxv.

Diffinitio triplex sy- monie.

Notandū q̄ symonia in spūalib⁹
cōmittitur tripliciter sc̄dm̄ glosaz.
i. q. i. c. i. Primo nanqz dicitur spi-
ritualia. gratie virtutes dona dei
que nec emi p̄nt nec vendi q̄ntum
in eis est quia non nisi gratis offe-
rūtur. i. q. i. c. i. vbi dicit tex. B̄ra li
non gratis datur vel accipitur nō
est gr̄a. Ad idem. i. q. iij. c. saluator
Sec̄do dicūtur spūalia dignitas
ordinis et omne sacramentū eccl̄ie
preter matrimoniū. Item oīa Ju-
ra ecclesiastica spūaliū rez vt ad-
ministrationes prebende Jus ve-
cimaz cimiteria ordo hec oīa ven-
dita transferūtur quo ad carac̄e-
rem tñ et non quo ad vite meritū
de facto enim et non de Jure p̄ce-
dit in talibus venditio. i. q. i. p̄bit
et. c. Reperiūtur. et. c. Si quis per
pecuniaz. Tercio dicūtur spūalia
res sacre et vasa et oīa v̄tensilia.
hec bene vēdūtur eccl̄iis integra

laicis vero conflat. x. q. ij. c. hoc
 Jus porrectum Qd est extractus
 de titulo. C. de sacro sanctis eccle
 siis. l. hoc Jus Symonia itaqz
 triplici munere comiti pt iuxta au
 thentatem gregori iuxta illd Isa
 ie. xxxij. Qui excutit man^{us} suas a
 munere. dicit gregl. aut est munus
 a manu aut ab obsequio aut a lin
 gua. Munus a manu est pecunia et
 nomine pecunie comprehenditur omnis
 tpalis res siue mobilis siue immo
 bilis. i. q. iij. Totu et in l. recepticia
 C. de constituta pecunia ubi dicit
 ter. Nec erubescant antiqui sub no
 mine pecunie oia exigi diffinimus
 imo qnqz sub nomine pecunie etia
 iura continentur et actioes. ff. de ver
 bor sig. l. pecunie qnqz oem spem
 et quantitate et qualibet rem coti
 net vt in dicto. c. totu. ff. de legat.
 l. cu quisquis. qnqz ea tñ que co
 sistunt in pondere. numero et mensu
 ra. ff. de legat. pmo talis scriptu
 ra. In symonia ergo large sumit
 pro qualibet re mundi Munus at
 ab obsequio est seruitus indebite
 impensa. Sed mun^{us} a lingua e fa
 ctio. i. q. i. Snt nonnulli sub mun^{us}
 ab obsequio comprehenditur ois la
 bor indebite impensus. Sub mu
 nere a lingua omne verbu pro in
 digno prolatu. i. q. i. de ordinatio
 nibus extra de eta. et qua. ordi. c.
 Tuam. i. q. i. latozem. Extra de sy
 monia mandato. viij. q. i. In scri
 ptur. Quia si qd gratis datur vl
 accipitur sponte penitus et pura in
 tentione pccm non inducitur. neqz
 symonia. i. q. i. Quicquid inuisibil

Si autem dubitatur vtru gratis
 vel corrupta intentione datum sit
 sub triplici diffinitione clarescit vi
 delicet Primo ex consideratione
 qualitatatis dantis et recipientis vt
 si pauper det diuiti et econuerso.
 Secdo ex consideratione quantita
 tis muneris. vt si res magna vel mo
 dica datur siue modici precij Ter
 tio ex consideratione tps donati
 onis vt si stante necessitate vl alias
 conferatur et sic presumi poterit p
 vel contra extra de symonia. c. Si
 questiones. Et predicta intelligen
 da sunt in foro iudiciali siue sten
 tioso. sed in foro cōscientie siue pe
 nitentie intentio attenditur et non
 prescriptio. Nam quo ad deū sola
 voluntas sufficit pro mortali extra
 de symonia ad nostram. i. q. i. Si
 quis epūs. i. q. iij. Saluator et ex
 tra de symonia. c. Mandato cuz si
 milibus

De pena symoniacorū

Sciendū q pena symoniacorū in
 ordine est. Primo q non recipiūt
 executionem sed sunt ipso Jure sus
 pensī quo ad se et quo ad alios.
 Etiam si occulti symoniaci sunt or
 dinati per symoniam extra de sy
 mo. c. Tanta est labes et. c. xxxij. d.
 vez. i. q. i. Reperiūtur. Et ratio est
 quia caracterem habet furtiuū et
 tales suspensi nō sūt solū ab ordi
 ne quem symoniace susceperūt sed
 etiam ab actibus omnium alioz
 vt dicit Inno. in dicto. c. tāta imo
 plus dicit q etiam per dūt admini
 strationem in tpalibus. lxxi. di. c.

eos etiam Puniantur etiam tales
de positione et infamia si de crimi
ne constat. xv. q. iij. sane Et extra de
accusationibus. c. Inquisitionis
Nec possunt repetere pecunias qua
dederunt eo qd turpiter dederunt
xij. q. v. Non sane Nec ille qui reci
pit potest licite retinere sed restitui
dz ecclie cathedrali in quibz igno
minia data est extra de symoni.
c. de hoc aut. 7 argumento. xvij. q.
iij. si quis in atrio. xxvij. q. i. Si qs
rapuerit Si vero taliter ordinat
habet titulu beneficii alicuius ad
quem debuit gratis ordinari de
bet restitui illi beneficio contumeli
am passo facit extra de symo. ve
niens et. xvi. q. vi. de lapsis et que
notantur in dicto. c. de hoc autem
Pena vero symoniacoz in benefi
cijs est qd qui recipit simplex benefi
ciu eodem modo quo supra suspē
sus est et insuper tenetur renunciare
beneficiu et restituere omnes fru
ctus perceptos et qui percipi po
tuisset xij. q. vi. Si res et extra de
rest. spoliatoz. c. grauis nisi expē
disset in utilitatem ecclesie Et pre
dicta stant etiam si nesciente eo q
recipit beneficiu comissa sit symo
nia p aliu et statim cu scuit nō re
nūciauit licet de fructibz qs precepit
anteqz sciuisset nō teneatur si iā cō
sūpti sunt sed de extatibus siue o
ptantibz bene tenetur argumento
C. de rei vēditione. l. certū Scias
aut qd quauis symoniacus in benefi
cio si est occultu nō est suspensus
ipso iure sed suspendendus. l. q. iij. c.
pno. scdo. tertio. Tñ rōe benefi

cijs symoniacus quesit non ministra
bit sine peccato neqz spūaliter ne
qz tpaaliter sed si notoriū est ipso fa
cto est suspensus ab actibus oim
ordinū et ab administratione tpa
liū. Ut dicit Inno. vbi sup. Si at
recepit quis beneficiu cum cura
vel dignitate preter pōitās pe
nas suspensus est etiam quo ad se
7 etiā quo ad alios. qz cū executio
nē non habeat quicqd agit salte
de illo beneficio suspensus agit et
animas decipit extra de elect. Du
dum rothomagen. episc. 2. Pena in
super cōferentis vel mediatoris si
est manifestu ipso iure suspensus ē
quo ad se et alios extra de symo
nia. c. Accusatu. xxxij. di. 5. v. Si
vero occultu suspensus est quo ad
se tm sicut et quilibet criminofus
non tñ qd ad alios extra de symo.
c. Et si questioes. et. c. veniens et.
c. ex tue. hodie at symoniaci siue in
ordine siue in beneficijs ipso facto
sententiam ex cōdicationis incurrūt
a qua non nisi auctoritate seois a
postolice pterqz in mortis articulo
possūt absolui vt in extranagari
martini pape qnti et Eugenij pa
pe. quarti.

De iniusta petitione et
receptione. Post symoniā poni
tur iniusta petitio et acceptio q p
tinēt ad decremētū iusticie vt qz in
dex ordinari id qd gratis dz im
pendē venale constituit. Nā ordina
ri iudices nihil a ptribz dñt recipere
cū ppter exequendaz iusticiam su
as prouisiones constitutas assu

mant. Propterea enim puidētia mi/
litatib' sūt constituta stipēdia ne dū
sūp' quēitur pōo grassēt. xxiij. q. i
Militares in fine.

De puerfione iudicij.

Sicut dicit Gregorius quattuor
modis hūanuz iudiciū peruerit.
Timore dū metu pāt. alicui' loq'
pumesim' veritatez. Cupiditate
dū pmo alicui' aim corrūpimus
Odio dū oītra quēlibet aduersari
um molimur Amore dū amico v'
ppinquo contendim' auxiliū psta
re xi. q. iij. Quatuor Et sunt de B
versus. In qtuor ista timor odi/
um dilectio census. Sepe solēt ho/
minem vtōs peruertere sensus.

Ad monitio iudicium.

Et hoc bonifacius octau' dat in
capi. pri. de sen. et. re. iudi. li. vi. ad
monitiōez dicens. Caveant neces/
se Iudices et prudenter attendāt
vt in causaz pcellibus nil vendi/
cent odiū vel fauor vsurpēt timor
exulet premiū aut expectatio pre/
mij iusticiam nō auertat sed statera
gestent in manibus lances appen/
dant iusto moderamine vt in om/
nibus que in causis agenda fue/
rint psertim in cōcipiendis senten/
tijs et ferendis pre oculis habeāt
solū dñm illi' imitantes exēplū qui
qrelas ppter tabernacm ingress'
ad deū referebat vt pñ ei' imperi
um iudicaret Talis erat moyses
Et in. c. statutū s. Insup de resti. li.
vi. dicit. Insup gratis et cū omni
paritate iudiciū coram ipso pce

dat nullū mun'. Vel qequā aliud
nisi forsan esculentū vel poculen/
tū mera liberalitate oblatum qd
paucis posset cōsumi diebus. Nisi
cū ipsū ppter causaz sibi cōmissam
otigerit extra suū domiciliū pfici
sci moderatas expensas recipe ab
eisde ptribus qlitercūqz psumat.
Et notādū q loquitur in Iudice
delegato ergo secus in ordinario
qui habet ordinata stipendia licz
posset ab alijs encenia moderata
et sponte oblata recipe. xviij. dist.
de eulogijs. et. ff. de offi. pñois. l.
solent. Et si cōtrafecerit Iudex v'
tra predicta recipiens ad restitutō
nem tenetur vt in dicto. c. statutū s.
Insuper.

De iniuste iudicatib'.

De si iniuste iudicauit Iudex scien/
ter deliberate tenetur prescise leso
ad omne interesse nisi posset indu
cere illū pro quo tulit sententiā ad
plenariam restitutionem. C. de pe/
na Iudiciū qui male iudicauerint
.l. vltima. Debet iusuper tāqz pro
grauissimo crimine imponi sibi pe
nitentia. xij. q. iij. quicūqz et si sit Ju
dex ecclesiasticus suspensus est per
annum ab executione officij. Et si
suspensione durante ingessit se di
uinis efficietur irregularis et ta
lis non nisi per papam pōt liberari
extra de sententia et remis. Judi.
c. Cū eterni. li. vi. et thōs dicit se/
cūda scōe. q. centesima. q. vendēs
queqz spūalia ad q tenetur ex offi
cio symoniac' est argumēto extra
de symo. c. Nemo. Sed si ē Iudex
b 3

laicus et sup re tpali non est symo-
nia sed graue pccm. l. q. i. Jubeat
et argumento. xvij. q. iij. Si quis
in atrio et ff. de calūniatorib. l. ge-
neraliter. Illud Si vero p igno-
rantiam iniuste iudicat tenetur le-
so inqntum bonū et equū videbit
religioni iudicatis ff. de variatōe
et extra ordinaria cognitione. l. si.
sed in Iudicio anime tenetur vt in
primo casu si fuit in culpa vt qz sci-
uit vel scire debuit se insufficientē et
psūpsit qd nesciuit iudicare. Idez
si fuisset sufficiens sed neglexisset stu-
dere et videre merita causaz vt de-
buit. Mitius tñ agitur cū isto qz cū
scienter male iudicante Qz si fuisset
delegatus et necessitate obediētie
ignorans male iudicaret sed bo-
na fide et de consilio peritorū vel
assessorū qz sufficiētes putabant nō
tenet fm raymsidum et oldradū.

De fenore et negotijs.

periculosus.

Post detrimentū iusticie ponit fe-
nus Vbi sciendū qz sicut dicit Gre-
gori omelia. xxiij. sup iobez Sūt
enim pleraqz negocia que sine pec-
catis exerceri aut vix aut nullate-
nus pnt gratia exēpli dicit. Ideo
qz Miles vel negociator vel alicui
officio deditus qd sine pccō exer-
ceri non posset si culpis grauiori-
bus irretit ad pñiam venit vel q
bona alterius iniuste detinet. vel
qui odiū in corde tenuit recogno-
scat se veraz pñiam nō posse pera-
gere p quā valeat ad eternaz vi-
taz puenire nisi negotiū derelinqat

vel officiū deserat et odiū ex cor-
de dimittat. bona quidē q iniuste
abstulerat restituat arma depo-
nat. vltoriusqz non ferat nisi con-
filio religiosoz epoz p defenden-
da iusticia. Ista sunt trāslūpta de
pe. di. v. falsas et. c. negotiū. Vbi
dicit leo papa difficile ē inter emē-
tis vendentisqz cōmerciū non in-
teruenire pccm. et lex ciuilis dicit.
Nam contrahentib. naturale est se
seinuicē decipe ff. locati. l. Itē si pē-
um et. ff. de minori. l. in causis.
Item pompinianus et. xv. di. c.
qualis dicit gregl. Cū familiaris
vix sine culpa ab ipsis agitur. qui
culpam qliter declinare debeāt sci-
unt vbi dicit glo. Similiter milicia
Mercatio. pcuratio siue admini-
stratio aliqua vix fit sine pccō In-
de gelasi? papa clericis ab omni
mandat cuiuslibet negociatiōis in-
genio cupiditateqz cessandū. lxxv.
vii. di. c. cōsequēs. Ithost. dicit ad-
dendū sextū qz quasi piculosus est
oibus scz aduocatio. et septimū
nō obmittas scz epat? officiū quo
nihil apud deū miserabili? et tristi-
us et damnabili? si pfundorie at-
qz adulatorie res agatur. Ut dicit
Augl. ad valeriū. Et trāslūptiue
habetur. xl. di. Ante omnia.

De aduocatōis piculo

Aduocatiōis aut officiū ideo pe-
riculosus est qz aduocat? cōiter sus-
cipiūt pñiam obtinendi. li. di.
Aliqntos imo plus est qz pñi ad-
uocati dicūtur qui plena fide clien-
tulos nō defendūt hinc gelasi? pa-

pa dicit. Irreligiosum proisus et
excreabile iudicamus si quisq; de/
stitutos vel extraneos in sui tuiti/
onez sui ceptos nō cuz fide et tota
animi sui educauit sanctitate. lxxx/
vij. di. Irreligiosum. Vbi quā rez
q; sapientia dei dicit per que pec/
cat quis p hec et punietur. Sap.
xi. Ioseo nonnūq; accidit aduoca/
tos impios beneficio lingue carē
ve dicit glo. Insti. Quib' nō ē per/
missū testamentū facē. Sepe vbi
dicit tex. Sepe etiā l'ati et eruditi
hoies varijs casib' et audiendi et
loquendi facultatez amittunt vbi
dicit glō. Maxime impj aduocati.
patet em per experientā clarissimā
aduocatos q; plurimos sine lin/
gua mori de talib' dicit Bernardo
ad eugenij. li. i. c. ix. Miror nanq;
quō religiose aures tue audire su/
stinent hmōi disputatiōes aduo/
catōz et pugnas verboz q; ma/
gis ad subuersiōez q; inuentionez
p'ficiūt veritatis. Nihil em absq;
labore ita manifestū facit veritatē
sicut breuis et pura narratio. Pre/
sande ergo linguas vaniloquas
labia dolosa claude. hi sūt qui vo/
cuerūt linguas suas loqui mēda/
ciū. discreti aduersus iusticiā erudi/
ti p fallitate. sapientes sūt vt faci/
ant malū. eloquētes vt impugnēt
verū. Et cassiodorus in q̄oaz ep̄la
dicit hi scz aduocati sunt qui cās
p'pendūt adhibiti Impeidiūt pter/
missi. fastidiūt moniti. obliuiscunt
locupleti. Ibi sūt qui emūt lites. vē/
dunt intercessionē. deputāt arbi/
tros. . Iudicanda dicant. dicta

ta cōuellunt. attrahūt litigatores
p'rabunt audiendos. retrahunt
transigētes ibi sunt qui negāt cō/
tatib' inducias. mercatorib' nun/
dinas. emptoribus mēsuras. reue/
rentiā clericis. originē nobilib'. lo/
cū priorib'. cunctis iura distinctis
p'ilegia quib' nullū gen' hoim or/
dinatur. Ibi sunt in cōuiujs scur/
re. in exaltationib' arpie in locuti/
onibus bestie in q̄stionib' statue.
ad intelligēdū sarei ad amicitias
tardi. ad furias vrsi. ad fallendūz
vulpes. ad iudicandūz lignei. ad i/
gnoscedū ferrei. ad supbiendum
thauri. et ad consumendū mono/
thauri. Ibi sūt quoz si nares affla/
uerint rubiginosi arma marsubj
confestim videbis illi et oculos et
man' biarei. et pugnaz vngues q;
piuria laomedōtis vlixis arguti/
as et symontis fallacias et fide po/
linestoris et etatem pigmaleonis
adhibere. . Patet ergo q̄nto ta/
lib' negocijs omiscetur iniquitas
et dol' multiplex. et varius vsq;
quaque. .

De fenore qđ proprie

pro vsura sumitur.

Post iniqua negocia ponitur fen'
qđ pprie sumitur p vsura de qua
materia tanq; de necessaria et sa/
tis p'dicata vtile putauī p'lix' cot/
scere. Pro cui' tractatu sumo au/
toritatē in hmōi figura descriptā
dan. vij. vbi anomolaz bestia me/
taforice designans dicit. Post hec
aspiciebam in visione nocti. et ecce
bestia quarta terribilis. atq; mira
b. a.

bilis atq; fortis animis dētes fer
reos habebat magnos omedēs
atq; ominuens et reliqua pedib;
suis conculcans. Et nota q; dicit
se vidisse quattuor bestias videlz
leenam. vrsū. pardū et quartā
anomolam vt prediximus. Ista si
quidē animalia fortia sūt et imma
nia que moraliter significant q̄t/
tuor perniciosissima crimina. Pri
ma bestia scilicet leena significat
superbiam. Secunda scilicet vrs;
significat immundiciā. Tercia sci
licet pardus significat ypocrisim
Quarta scilicet anomola significat
auariciā. De prima scribi ur Job
decimo ppter superbiam q̄m leenā
capias melleonina siquidēz natu
ra est alias supgredi bestias et q̄si
rex sup alia animalia dñari vt di
cit Iheroz^o leena aut libidinosa be
stia est. Ip̄ em̄ in coitū gliscit et ido
leena crudelior est vt dicūt Aristo
teles plin^o et Iheroz^o de natura
animaliū tractātes De scdo .s. vrsō
Iher^o nanq; rapax animal ē et im
mundū est satis vorax et mellis a
uidus adeo q; vt dicit plin^o volē
tes vrsū capere in India sine pe
riculo q̄runt locū mellis in arboē
p̄pe terram vel saltem artificialiē
p̄parant cū tanto foramine q; vrs;
possit os suū adherē foramini
et p̄parant cū catena ferrea mas
sam ferri suspensam in arboze de
scendē em vsq; ad foramen ita q;
obtusum sit foramen ex ea et vn
gentes herbas per varias semit
as vsq; ad foramen arborū. mui
tant vrsū ad fauū mellis qui ad

odorem mellis attrah^o p herbas
melle punctas. Usq; ad foramen
puenit et querens massāz ferri de
foramine tollere o mouet massā
que tamen amota quietem non ca
pit sed cū vrsus os in foramen e
miserit caput vrsi massa repercutit.
Indignatusq; vrsus massā re
uerberat feruētiori impetu ex quo
itez querens os in foramen mit
tere grauius repercutitur vrsus q;
taliter pugnans mortu^o ibi rema
net. Sic ergo multi immundiciā
atq; ingluuiem ventris sequentes
interierunt. Ex quo dñs ihs man
dabat aplis vt a crapula et ebrie
tate cauere luc. xxi. Attēdite at
vobis ne forte grauentur corda
vestra in crapula et ebrietate et cu
ris huius vite et supueniet in vos
repentina dies illa. tanq; laqueus
enim superuenit .x. Et salomon di
cit puer. xxviii. leo. rugiens et vrs;
esuriēs princeps impius sup p̄p̄m
pauperem. .x. De tertio scilicet de
pardo qui habet pellez variāz et
industria et prodicione leonem in
terficit. Etenim bestia seuissima ex
leone et pardi adulterio generata
vt dicit Iher^o. et valde preceps sicut
sanguinez: habens dispositionem
sicut panthera vario colore orbi
culata q; ē animal valde libidino
sum et ex suo coitu cū leona nascit^o
leopardus vt dicit aristoteles de
natura animalū et raptis catulis
seuioz efficitur vt dicit glō. sup or
zee. xiiij. Ibi et crocis quasi leena.
sicut pardus in via assirioz. occur
ram eis quasi vrsi raptis catulis

et dirumpam interiora iecoris. eorū
et consumam quasi leo. Pardus
igitur ex pellis varietate ypocri-
sim significat que aliud intendit
q̄ ostendit. sicut pardus prope ca-
uernaz quā artificiose intruit. ad
fugam se conuertere simulat et re-
fugiens ad cauernam in qua in-
troitum et exituz ab alio latere co-
optans. leonez ad se persequendū
inuitat et cum cauernam intraue-
rit simulat se constrictum vt leonē
prouocet ad aggressum. et cū leo
persequens coartatus in cauernā
transire non possit pardus egredi-
tur et circulans ab introitu cauer-
ne post leonem in cauernam ingre-
ditur et per testiculos eum capiēs
eum interficit. Sic ergo fallax y-
pocrita quos non potest apte su-
perare occultis insidijs et falsis si-
mulatiōibus circūuenire conatur.
Vnde Jeremie .xiiij. describitur:
Simulare potest ethiops pelles
suas aut pardus varietates suas
et vos poteritis benefacere cū di-
diceritis malum.

De usurarum voragi- ne signata per anomo- lam.

De quarta ergo bestia scilicet a-
nomola que viciū cupiditatis
designat terribilis et vorax .x. vt
supra usurarium permaxime vici-
um Bonifaci⁹ .viij. significari de-
mōstrat cum dicit in .c. i. de vsu. li.
vi. allegans. Gregl. decimū in ge-

nerali consilio lugduñ Usurarum
voraginem que animas deuorat
et facultates exhaurit compescere
cupientes de quo vicio in verbis
propositis tria sunt breuiter inda-
ganda. Primum est horribilis cu-
piditatis ostensio cum dicitur aspi-
ciebam in visione noctis et ecce be-
stia. Secundum est terribilis mali-
gnitatis condicio cum dicitur ter-
ribilis atq; mirabil⁹ ⁊ fortis nimis
Tertium est terribilis iniquitatis
confusio cum dicitur dentes ferrei
os habebat magnos. Quantum
ad primum qđ est horribilis cupi-
ditatis oñsio tria sunt breuiter vi-
denda. Primum est vsure diffini-
tio. Secundum est eius intelligen-
tie preparatio. Tertium est ei⁹ es-
sentie detestatio.

Vsure diffinitio sequi- tur:

Quo ad primū dicitur fm etymo-
logiā vocabuli qđ vsura idēz ē qđ
vsus raptus siue rapinosus violē-
ter sumptus ex re que pprie vsum
non hz vt est pecunia que adinuē-
ta est non pro vsu tantum sed pro
quodam intermedio rerum neces-
sariarū ad vsum hoīm quasi pro
quodam cōmutatione vt dicit ar-
stoteles pri. politicoz. scđo diffini-
tur fm. Aug⁹. super psal. xxxvij. ⁊
in decretl. xiiij. q. in .c. Si fenera-
ueris. Vbi sequitur si feneraue-
ris homini id est si mutuū dederis.
pecuniā tuā a quo plus qđ

dedisti expectes non solū pecuniā
sed aliqd plus qđ dedisti siue illud
sit triticū siue vinū siue oleum siue
qđlibz aliud si plus qđ dedisti ex
pectes accipe fenerator es et in B
improbādo non laudāndus. Et sic
patet fm Aug. qđ qđquid accidit
sorti vsura ē. hoc idēz determinat
Ihero. sup ezechielez c. vi. Ibi cū
dicit. Et vir si fuerit iust^{us} et pign^{us}
debitori reddidit. Et infra. ad v/
surā non comodaucit et amplius
nō accipit Eze. xviij. Dicit Ihero.
putat quidā tm vsuras esse in pe/
cunia. qđ puidēs diuina scriptu/
ra. omnis rei aufert supabūdantiā
et nō plus accipiat qđ deditis.
Et infra Alij p pecunia fenozata
solent munuscula diuersi generis
accipe et nō intelligūt scripturam
vsuram appellare et supabūdanti/
am quicqd illud est si ab illo quod
dederūt pl^{us} accipiūt. Hoc idēz in
Ba dicit Amb. in tractatu de na/
bute Et habetur in decret. vbi su/
pra. c. plerisqz. vbi sequitur pleri/
qz refugientes precepta legis cuz
dederūt pecuniam negotiatorib^{us}
nō in pecuniam vsuras exigūt sed
de mercibus eoz tanqđ vsuraruz
emolimēta percipiūt. Ideo audi/
ant quid lex dicat Neqz inquit v/
suras escarū accipias neqz qm rei
rū Puto Ambro. voluisse adducē
legez mosaycaz leui. xxv. Ibi dī/
time deū tuū vt viuere possit frā/
tu^s apud te. pecuniaz tuā nō dāb
ei ad vsuraz et fruguz supabūdā/
tiam nō exigēs. et supra. prime vi/
cit. Si attenuat^{us} fuerit frater tu^s.

et infra Ne accipias vsuras ab eo
nec amplius qđ dedisti. Et deuter.
xxij Ne fenerabis fratri tuo ad v/
suram pecuniā nec fruges nec quā/
libet a iam rem Ideo subdit Am/
bro. Item esca vsura ē. vestis vsu/
ra est. et qđcūqz nomē velis ei im/
ponas vsura est. Hoc idēz statutuz
fuit in consilio Agathenēsi vbi de/
terminatuz fuit qđ quicquid vltra
sortem exigitur vsura est. xiiij. q. iij.
c. vsura Mgraliter etiam diffinit a
theologi. in tertio sententiaz. dist.
xxxvij in. q̄rto p̄cepto scđe tabule
scilicet non furtum facies vbi etiaz
tangit mgr sentētiā cū dicit hic
etiā vsura phibetur que sub rapi/
na otinetur. In Ihero. Vsuras
querere vel fraudare aut recipere
nihil interest. cōmoda fratri tuo
accipe qđ dedisti et nihil supfluz
queras quia supabūdantia in vsu
ra oputatur. Et ponit Baliter pre/
dictas diffinitiones Aug. et Ihe/
ro. Sz sub opendio doctores the/
ologi sic diffiniunt Vsura est lucz
ex mutuo pacto debitū. vel ex actū
vel sic vsura est quicquid sorte ac/
cidit intentione preecedente vel
pacto.

Qđ sola intencio fa
cit vsurarium.

Et qualiter agatur oīra talē vide
in q̄nta specie vsuē palliate. Et sic
ptz qđ sola intentio facit vsurariū
ex snia saluator. dicēt. luc. vi. Mu/
tū dātes et nihil inde sperantes.
Quod etiā pbatuz extra de vsur.

c. et in. c. Consuluit et in. c. si. Qd
intelligitur fm glosaz et doctoēs
in dicto. c. Consuluit. Cū causa mu-
tui in spe lucri principaliter rati-
catur. Nam si principaliter mouē-
tur ad mutuandum ppter caritatē
et tñ credit qd ille retribuet non est
viciosum neq; malū. Argumento
lci. di. Si officia. Nec etiā malū est
recipe cū intentione pcedēte si gra-
tis offeratur intellige vt supra scz
cū principalr mouet ad mutuandū
et caritate. Argumento. i. q. ij. c. Si
cut et. c. De pio accedat gratis. et
xviij. di. c. de eulogijs. Inde et
de mādauit aplis pro oib' fidelib'
bus dicēs Brat. date. Mat. x. Nā
mutuū dans liberaliter. scire pōt de
bitorez sibi naturalr obligari ad
antidota. ff. de petēda hēditate. l.
Sed et si. l. s. Consuluit. et extra de
testamētis. c. In officijs. Et qd di-
citur sub spe lucri intellige siue pe-
cunie siue alteri cuiuscūq; rei siue
consistat in dādo siue in faciēdo siue
in loquēdo et sibi. Naz satis lu-
crat qui suā volūtātē implet ff. de
furtis. l. Qui inuēta et in. l. pri. per
doctores. Ad qd. l. di. Qui furtum
Et sic ois supadditio ē vsura siue
consistat in pondē. siue in numero si-
ue in mēsurā. vt dicit glō. in dicto.
c. Si feneraueris. Ad qd optime
seruit qd habet in ps. xiiij. Cū di-
citur Qui Jurat primo suo et nō de-
cipit. qui pecuniā suā nō dedit ad
vsurā. munera sup innocētes nō
accepit. De materia satis opēdio
se tractat alexāder de ales. in ter-
tio sēctētiāz vbi sup et brūs thōs

scda scde. q. lxxviij. et hec pro ri-
ma parte sufficient.

De intelligēcie prepa-
ratione. Quo ad scdaz ptez q
ē pparatio intelligēcie. Vbi notat
debes qdaz euidentia q nob in-
tellectū aperiūt et illustrāt ad faci-
li' capescendā materie veritatē q
principaliter erūt septē. Et primū
euidētia notabile ē q vsura so-
lū hz esse in tractu mutui de cui-
rōe duo occurrūt. Primū ē q con-
tract' sit gratuit' luc. vi. Mutuū da-
te nihil inde sperātes. Scdm q p
ipm mutui tractū transferat do-
miniū a mutuante in accipientem
qd expsse pbatur ff. Si certū pe-
tatur. l. ij. s. appellata. Vbi dicitur
Appellata est autē mutui datio qz
de meo tuum.

Scdm euidentiale de

triplici rez vsura.

Scdm euidentiale nōbile est q re-
rū qdaz sūt que nullū hnt vsuz p-
prie loquēdo sicut pecunie q soluz
sunt qdā mediū in cōmutatiōib'
rez q vsuz habēt. Vñ et pecunie
p hūani generis cōcordia sūt in-
uēte ad suppletidē eaz rez que
pro vsu hoim sunt necessarie. et ali-
qd equale cōpensat vt vult aristo-
teles pri. politicoz. Et ideo p-
prie loquēdi pecunia nō pōt vendi
nec emi nec locari nec conduci. p-
tā mutuari deponi et permutari.
qdaz autē sunt quarum vsus ē ip-
sarum rerum consumptio sicut bla-
tum vinum panis et huiusmodi.

et talia non possunt locari neq; ed
 duci. pnt tñ vendi. emi. pmutari. z
 mutuari. Quedaz vero sūt quaz
 vsus p̄t separari a p̄prietate earū
 sicut domus et alie possessiones e/
 quus vestis vasa argentea et filia
 et tales emi p̄t et vendi. z etiā lo
 cari. Alia aut supra dicta nō p̄t
 locari qz ex tali locatiōe nulla pos
 set vtilitas p̄cipi In his aut vlti
 mis cū dominiū stat penes locan
 tem. vlt̄ aut penes oductorem li
 cite p̄t pro talibus pensio susci
 pi p̄ locantem. Nam dicit beatus
 thōs vbi supra In rebus que vsu
 consumuntur si quis veller seorsū
 vsū oputare a re: vsolentaret et
 naturam. Nam si quis veller seor
 sum vendere vinū et seorsum vini
 vsū vel venderet id qd non est
 vel bis eandem rem venderet sic
 per iniusticiā peccaret expresse qd
 tñ in reb⁹ quaz vsus p̄t a p̄prietate
 separari nō cadit. Iñ in talib⁹
 p̄t seorsum vtrūq; concedi. Itpu
 ta cū aliquis tradit domū alteri
 vsu domus sibi reservato ad ali
 qd temp⁹. vlt̄ econuerso cum quis
 concedit alicui vsū domus reser
 uato sibi dominiū tñ p̄t licite acci
 pere precii pro vsu domus vt. ff.
 et. C. locati et extra de locato per
 totum.

Tertiū euidētiāle q̄ cū
 darū speciez vsura p̄hibetur.
 Et est notabile qd vsura p̄prie dī
 ta sicut habet esse solū in contra
 ctu mutui ita solū habet esse in pe
 cunia. Iñ in supra dicto p̄s⁹ dici

tur. Qui pecuniā suā nō dedit ad
 vsuraz In alijs tñ contractibus a
 lijs reb⁹ multa cōmitti p̄t in frau
 dem vsurariū vt in predicto. c. Eō/
 suluit et. c. nauiganti Extra de vsu
 ris vt plenius infra dicem⁹. Et b
 eniz dicit glo. Iheronimi sup illd
 Ezechielis. xviij. Ad vsuram non
 accōmodauerit dicit Ihero. fm
 hebraicam veritatem cū daz spe
 ciezz vsura p̄hibetur cū tñ dicit p̄
 pheta in psalmo. Qui pecuniā suā
 non dedit ad vsuram. Subdensq;
 munera super innocentes non ac
 cepit. Ad qd etiam faciunt predi
 ctē auctoritates. Augustini Amb.
 Ihero. que etiam habentur in dei
 creto vbi supra scz. xiiij. q. iij. sicut
 prius Et qm vsura p̄prie sumpta
 est in pecunia que nō habz vsū.
 Ideo tale nomen accipit vsura q/
 si vlt̄ rapt⁹ vel rapinosus. Per cō
 tractū enim vsurariū quali capite
 vsus cum venditur vel locatur v/
 sus rei que vsū non hz p̄prie su
 mendo.

Quartū euidētiāle

de duplici vsura.
 Et est notabile qd vsura sit duplex
 scz mētalīs et realis Mētalīs qdē
 ē qñ aliqd mutuā sñ pacto seu in
 sinuatiōe pl⁹ accipiēdi principat
 tñ cū intentiōe aliqd accipiēdi vlt̄
 tra sortē alias nō mutuaret qd in
 tellige vt supra dixim⁹. Realis at
 vsura est qñ aliqd mutuā ex pa
 cto vel cū insinuatiōe pl⁹ accipien
 di ita qd accipiēs mutuū p̄t p̄pen
 dē qd ille mutuā alias nō mutuā

ret nisi sub spe lucri et utroque mo-
do graue mortale peccatum est.

Quintū euidentale de usura generaliter prohi- bita etiam Judeis.

Et est notabile qd in glosam Jhe-
ro. lex prohibebat usurā respectu fra-
tris deuter. xxiij. Non fenerabis
fratri tuo ad usuram pecuniā neq;
fruges neq; quālibet aliā rez s;
alieno. &c. Prophete autē sicut da-
uid et Ezechiel. ubi supra phibēt
eam respectu cuiuslibet hōis. Sed
lex euāgelica adhuc superaddēs
prohibet spem et intentionem pl^o
accipiendi cum ait Mutuū date. &c.
Intellige tamen qd nunq; fuit lici-
tum usuram tanq; usuram acci-
pere a quocunq; etiā extraneo qā
usura contra naturam est vt infra
dicemus. sed hebreis ppter eorum
magnam cupiditatem fuit permis-
sus recipere ab extraneis precipue
ab his qui terram eis debitaz in-
habitant. sicut dicitur de libello re-
pudiij qui fuit eis permissus ppter
eorum crudelitatem ne committe-
rent grauiora scilicet vxoriciidium
de quo satis habetur deuter. xx/
iij. et beatus tho. scda scde. q. lxx/
viij. dicit qd lex mosayca concessit
Judeis recipere usuras a genti-
bus ad euitandum maius malum
scz a Judeis deū colentibus usu-
ram acciperent ppter auariciā cui
dediti erant imo scdm ydalicū ta-
lis acceptio usurarum poti^o erat

eis rei sue recuperatio q; usura qz
eis tanq; deū colentibus vniuersē
terre dominiū opetebat de b ifra
dicemus cum tractabim^o de deter-
statione usure ex lege politica.

Sextū euidentale de ex- ecrabilitate usure p septem obie- cta.

Et est notabile qd usura ē magnuz
peccatum et execrabile qd patet p
septez rōes subscriptas. Prima ē
qz est contra naturā qd pecunia pa-
riat pecuniā. It dicit Aristoteles
primo politicoz. Nā vt supra di-
ctū ē pecunia inuēta est p qdam
intermedio in cōmutatiōib^o rerū
ad vsuz hūani generis p cōi cō-
cordia vt dīc Aristoteles in. vi. e/
thicoz et expsiue patet ad sensuz
qz neq; generat neq; decipit aliqd
qd facit Eccl. xx. Sapia abscoīsa
est et thesaur^o incluf^o q vtilitas in
vtrifq; Poci^o ei sub piclo pōitiōis
pecunia absconsa suat qz sub spe
multiplicatiōis eiusdē iuxta sām
saluatoris. Mat. vi. Nolite vobis
thesaurizare thesauros in terra
vbi erugo et tinea demolit^o et vbi
fures effodiūt et furātur Scdo ē ex-
ecrabilis qz ē contra vsū vt satis su-
p dictū ē. Nā cū vsurari^o vult oīti-
tuere vsuz in re q ppie vsum non
h3 agit expresse contra iusticiam
naturalem It dīc btūs tho. scda
scde. q. lxxiij. Tercio dico qd ē exe-
crabilis qz ē contra tractū eo qd de
natura tract^o mutui ē vt sit gūi-
t^o luc. vi. dicēs dominus Mutuum
date. & Math. x. Gratis accepistis

gratis date et. l. q. i. c. primo dicitur
Gratia non est gratia si non gratis datur
Cum igitur usurarius velit percu-
tere naturam gratuiti contractus in
contractum mercenarium agit expressse
contra diuinam iusticiam ergo. x.
Quarto usura est execrabilis. quia
est contra dominium. de natura contra
actus mutui est quod a mutuante trans-
feratur dominium in mutuarium hoc est
in eum cui fit mutuum ut in. l. ij. r. l. Ap-
pellata ff. Si certum petatur Ex ery-
mologia vocabuli quod de meo tuum
fit. x. Quinto est execrabilis quia
est contra tempus hoc est quod venditur
tempus quod debet omnibus esse commune et sic
non debet singulariter vendi per ea
que notantur in. c. Consultuit Ex-
tra de usuris. Hinc et Seneca in pri-
ma epistola ad Lucillum dicit. Ita fac
mihi Lucille vendica te tibi et tempus
quod adhuc aut auferebatur aut sub-
ripiebatur aut excidebat collige et
serua. Et infra Turpissima enim est
satura que fit per negligentiam
Et infra Quem mihi dabis qui a-
liquo pretium ipsi apponat quasi
diceret. Quod nullus tanto estimat tem-
pus quanto estimare debet. x.
Sexto dico quod usura est execrabi-
lis eo quod est contra laborem. Nam
ex ordine nature patet quod fructum
laborum percipiat qui laborat hinc
dicimus quod omnis labor optat pre-
mium extra de rebus ecclesie non
alienandis. c. ad nostram. Simi-
liter discimus quod labor non debet esse
sine fructu. xij. q. ij. Caritatem Et
sapientie. iij. dicitur. Bonorum laborum
gloriosus est fructus et que rationi

est radix sapientie. filii autem adu-
terorum in confirmationem erunt et
ab iniquo thoro semen extermina-
bitur Et Sapientie. x. Reddet
iustis deus mercedem laborum
suorum et deducet illos in via mi-
rabili et fuit in velamento diei et
in luce stellarum nocte Et Aposto-
lus dicit secundo ad thessalonicenses. iij. Si
quis non vult operari non man-
ducet licet breuius dicimus. Qui
non laborat non manducat ergo
usurarius qui nolunt laborare non
debent manducare. Sicut etiam
allegatur in Eccl. ut hi qui in glo-
ria posterum de eta. et quali. ordi-
videlicet qui non laborat non man-
ducet. Septimo et ultimo est ex-
ecrabilis eo quod est contra periculum
quia periculum rei mutuate est ob-
bitoris. c. Si certum petatur. l. In-
cendiū. Item his Qui ergo sentit
onus sentire debet et emolumentum
de. re. Jur. c. Qui sentit. li. vi. Nam
Ius ita statuit ut ubi emolimen-
tum est ibi et onus esse debet et e-
conuerso Insti. de. l. pater. Cum
agnatos et. xij. q. ij. c. Caritate et.
ff. Commodati. l. Si is. §. pri. Usur-
arius autem vult sentire emoli-
mentum sine onere et periculo. Nam
siue domus mutuarii siue possessio
siue vinea vel animalia aut alia
queuis bona depereant. usura-
rius tamen semper sine periculo u-
suras exigere non postponit. Nam
ex quo res est effecta alterius cur-
re debet periculo ei cui est facta cui etiam
debet et fructus ff. Si certum petatur.
l. vi. Et notatur. xcv. di. prebiteria

16
E. de periculo et cōmodo rei ven-
dite. l. i. et per totū Et sic predicti.
rōibus patet q̄ execrabile est pec-
catū vsure. Septimū euidentale ē
q̄ quicq̄ ex vsura reali p̄cipitur
restitui debet de quo infra dicturi
sumus.

Tercia pars principalis

que est detestatio vsure.

Supra additur tamen adhuc graui-
tas huius peccati secundum tertiam partem prin-
cipalem que est detestatio secundum septu-
plices legem. Primo per legem phisi-
cam. Secundo per legem mosaycā Ter-
tio per legem prophetica. i. ut pate-
bit secundum ordinem. Primo quod sit contra
legem phisicā iā patet quod est contra
naturā eo quod contra naturā est ut pe-
cunia pariat pecunias ut supra dixi-
mus. Nam ut dicit Inno. super ru-
bricā extra de usuris et host. in. c.
Secundo eodem titulo. Si liceret usuras
erigere multa mala sequeretur ex-
inde. Nam non intenderent homines
ad culturaz prediorum nisi quod aliud
non possent agere quia de re tanta
caristia et penuria superueniret ut
dixi quod faciliter omnes pauperes fa-
me perirent. Supposito etenim quod
pauperes vellēt curā apponere ad
culturaz a groz non possent habē
aialia et alia instrumenta necessa-
ria pro cultura non enim a se quod pau-
peres. Non enim a diuitibus quod propter
lycz et securitatez pecunie poti-
us ponerent pecunias ad usuras quod
ad minora et minus tuta lucra et
dato quod aliqui in his expendere-
nt ita cara essent victualia quod paupe-

res non haberēt unde vivere possent
ex quo maximū piclū fidelibus immi-
neret. In dauid propter numeri-
onem populi cōcitas diuinū furorem
contra se et populum suū cum daretur sibi
optio a dño et de tribus vnū elige-
ret vipelz. aut famē septē annis pa-
teretur. aut tribus mensibus fugeret
aduersarios psequētes. Aut tribus
diebus pestilentia sustinere in terra
sua Et p̄legit magis pestilentia quam
guerraz vel penurias eo quod pestilen-
tia cōis esse poterat taz paupibus
quod diuitibus. Guerra autem magis ob-
esse potuisset diuitibus. fames vero
magis pauperes quod diuites opprimeret
Cuius historia patet secūdo Regū vlti-
c. ubi in tribus diebus mortui sūt de
populo a dan vsqz berfabee septua-
ginta milia virozum.

Quod paupertas est pe-

riculosa nisi toleretur propter de-
um.

Preterea cum diu soluentes vsu-
ras vix non in breui tempore de-
pauperentur Paupertas vero pe-
riculosa est nisi spūs amore ex de-
uotione seruetur propter quod sa-
lomon orauit ad dñm dicens di-
uitias et paupertates ne dederis
mihi sed tantū victui meo tribue
necessaria prouer. iij. Et habetur.
iij. q. iij. c. pri. versic. Testiū Ob B
etiā dicit Aplūs pri. ad thi. vl. ha-
bentes autem alimenta et quibus
tegamur contenti sumus.

Detestatio inordinati

amoris ad terrena.

Preterea cum inordinatus amor pe-
cunie vix idolatriam evitare que-
at. Iuxta illud apostoli ad eph. quanto
hoc autem scitote intelligentes quod om-
nis fornicator aut immundus aut a-
uarus quod est idolorum servitus non habet
hereditatem in regno dei. Ad quod
etiam accedit dictum gregori. xix. lib.
moralium ut habetur in decreto xli
vii. di. c. omnes ubi sequitur Omnes huius
seculi dilectores in terrenis rebus
fortes sunt. in celestibus debiles.
Namque per temporali gloria desudare ap-
petunt usque ad mortem et pro spe
perpetue vite nec pauperum quidem in la-
bore subsistunt. pro terrenis lucris
quaslibet iniurias tollerant et pro
celesti mercede tenuissimi ubi fer-
re contumelias recusant. terreno iu-
dici toto etiam die assistere fortes sunt.
In oratione vero coram deo vel unius
horum momento lassantur. sepe nudi-
tatem deiectionem famem per acquire-
dis diuitiis atque honoribus tolerant
et earum rerum spe se per abstinenciam
cruciant ad quas adipiscendas se-
stinant. superna autem laboriose querunt
tanto magis dissimulant quanto ma-
gis ea tribui tardius putant. Et
ambrosius super lucam dicit. Sicut
hi qui per insaniam mentem transla-
ti non iam res ipsas sed passionis
sue fantasias vident ita etiam mens
auari semel vinculis cupiditatis
astricta semper auxilium semper argentum
videt semper redditum computat. au-
rum gratius quam solem intuetur. ip-
sa etiam oratio et supplicatio ad-
versum auxilium querit. et post pauca in-
teritum etiam usure ex arte nequissimi

ma ex ipso auro aurum nanciscuntur
sed nec facietas unquam nec finis ad-
erit cupiditati. xlvii. dist. c. Sicut
hi ubi dicit. quod totus mundus neque
obulus videtur avaro. xliii. q. iiii.
Quid dicam. Non semper avarus co-
get certum voto pete finem. Et illud
Etiam servus eris si te spes traxe-
rit eris. Et illud desit auaricie fer-
quid enim sua deesse stupescit. Nu-
da sit. ebrietas plena fames. Et
virgilius Quot non mortalia pectus
ra regis auri sacri fames. Quod est
contra caritatem dei et primi quod con-
tra legem dei et contra caritativam
subueniendum primo debitaque con-
formetur ex iure naturali quod dicat.
Quod tibi non vis alteri ne feceris
Thom. iiii. et Mat. vii. Quicquid vul-
tis ut faciant vobis homines et
vos similiter facite illis sed nulli
dubium quod quilibet vellet gratis sibi
necessarium mutuari potius quam usu-
ras exoluere. Nam sicut ex radice
caritatis omnia bona proveniunt
ut dicit gregorius. Ita ex extinctione ca-
ritatis omnia mala pullulant et insur-
gunt quia ut dicit apostolus per me corin.
xii. Si tradidero corpus meum ita ut
ardeam caritate aut non habue-
ro nihil mihi prodest.

De secunda detestacione usu- re per legem moysaycam:

Quod sit contra legem moysaycam pa-
tet exo. xxi. Si pecuniam mutuas
dederis populo meo pauperi qui
habitabit tecum non urgebis eum quoniam
exactor nec usurarius opprimes. et leui.

xxv. Si attenuatus fuerit frater
tuus et infirmus manu et suscepe/
ris eū quasi aduenā et peregrinū
vixeritq; tecū ne accipias vsuras
ab eo nec ampli⁹ q̄ dedisti. Et i.
Pecuniā tuā non dabis ei ad vsu/
ram. et frugū abūdantiā nō exiges
et deut. xxiij. Non fenerabis fratri
tuo ad vsuraz pecuniaz tuam nec
fruges nec quālibet aliaz rem qd
qualiter intelligatur dicebatur in
quinto euidentiali. iē.

De tertia detestatione vsure per leges prophe ticam.

Quia sic contra leges prophetiaz p̄t̄
in multis locis scripturē sed sufficit
allegare infra allegatas q̄tatiōes
videlicet Neemie. v. Vsuras ne sin/
guli a fratrib⁹ vestris exigatis Et
infra Centesimaz pecunie framen/
ti vini et olei quā exigere solebat.
ab eis date pro illis. Et psal. xiiij.
dic dāuid. Dñe quis habitabit in
tabernaculo tuo et i. Qui pecuniā
suā non dedit ad vsurā et mune/
ra sup innocentes. iē Et ps. lviij. di/
cit. Precipita dñe et diuide lin/
guas eoz qm̄ vidi iniquitatez et
contradiōem in ciuitate. die ac no/
cte circūdabit eā sup muros eius
iniquitas et labor in medio eius
in iusticia. Et nō defecit de plateis
eius vsura et dol⁹. Et ps. lxxi. Ex/
vsuris et iniquitate eoz redimet a/
nimas eoz et honorabile nomen
eoz corā illo scz xpo qm̄ dicat q̄

xps redēpturus erat aīas peccoz
credentiū in eū a q̄bulibet q̄nticū
q̄ grauib⁹ scelerib⁹ criminib⁹
peccis Et Salom. puer. xxviij. dicit
Qui coaceruat diuicias vsuris et
fenore liberali in pauperes cōgre/
gat eos. q. d. q̄ cum execrabiliter
ditentur faciliter depauperabunt.
Unde subiungit Qui declinat au/
rez suā ne audiat legez oratio ei⁹
erit execrabilis Qui decipit iustos
in via mala interitu suo corruet et
simplices possidebunt bona eius.
Et eze. xviij. Aīa que peccauerit
ipsa morietur et vir si fuerit iustus
et fecerit iudiciū et iusticiā Et i. Et
vsuraz non cōmodauerit et ampli/
us nō acceperit. et i. hic iustus est et
vita viuet et nō morietur ait dñs
Iesus Et i. Raptentēz rapinas et
pignus non reddentēz et ad ydo/
la leuātem oculos suos abominati/
onem facientem et vsuram dantez
et amplius recipientem quasi di/
cat talia facientes deus iudicabit
Et i. Qui si genuerit filiū qui vsu/
ram et supabundantiā nō accepe/
rit et i. vita viuet. Et eze. xxiij. Mu/
nera acceperūt apud te ad effūdē/
dum sanguinez vsuraz et supabū/
dantiā accepisti et amare primos
tuos calūniabaris meisq; oblitus
es ait dñs deus Ecce cōplexi ma/
nus meas sup auariciā tuā quā
fecisti et sup sanguinem qui effus⁹
est in medio tui Et i. Principes ei⁹
in medio illius quasi lupi rapien/
tes p̄dā ad effundendū san/
guinem et perdendas animas et
auare sectandoz lucra. Et eccl. xx.

hodie feneratur quis et cras expe-
tit et odibilis est homo homini Et
ysaie. xxiij. Ecce dominus dissipabit ter-
raz et erit sicut populus sic sacerdos
Et. Sicut fenerator sic is qui mu-
tuū accipit sicut qui repetit sic qui
debet. dissipatiōe dissipabitur ter-
raz direptione predabitur. dominus e-
nim locutus est verbum hoc. Et ecci. viij.
Noli fenerari homini fortiori te quod si
feneraueris quasi perditus habe Et
ecci. xix. Multi vero causa nequi-
cie non fenerati sunt sed fraudari
gratis timuerunt Et. Pone the-
saurū tuū in preceptis altissimi et
proderit tibi magis. quā auxilium et. Gra-
tia hec homini habenti sensus corre-
ctio domus et imperiū fenerator.
Reuertatur ad dominum et querat ab
eo misericordiā reddentes omnibus
debita et gratis mutuantes proxi-
mis necessaria Juxta illud ecci. xix.
ix. Qui facit misericordiam feneratur pri-
mo suo et qui preualet manu man-
data seruat. fenerat primo tuo in
tempore necessitatis illius. Et iterum red-
de primo in tempore suo Et. Multi qui
si inuentiōem estimauerūt fenus et
prestiterunt molestiam his qui se
adiuuerūt Et fenus namque proprie
lucrum pecunie dicitur Inde fenera-
tor intelligitur tam pro eo qui mu-
tuū dat ad lucrum quā pro eo qui acci-
pit In habemus fenero as. arc. et
fenero ar. ut dicit papias. Ma-
gis vero lucrabitur qui gratis
mutuat quā qui ad fenus hic enim
pro lucro temporalis bona perdit eter-
na. Ille autem pro pietate consequi-
tur gloriam Juxta illud puer. xix.

feneratur domino qui miseretur pau-
peri et vicissitudinē reddet ei et sic
pater de detestatione prophetica.

De detestatione usure p

legem euangelicam.

Quod sit contra legem euangelicam
quod ut dictum est prohibet dominus in eu-
angelio. Nemo lucrum sed lucrum spem
pro pecunia mutuata. luc. vi. Mu-
tuū dantes nihil in de sperantes.
Nam cum supra dixisset. Ne vobis vi-
uitibus qui habetis consolatiōem ve-
stram. Ne vobis qui saturati estis.
quod esurietis. Ne vobis qui ride-
tis nunc quia lugebitis et silebi-
tis. Postmodum per paruum in-
teruallum subiūxit. Et si mutuū de-
deritis his a quibus speratis acci-
pere que gratia est vobis. Nam et pec-
catores peccatoribus fenerantur
ut recipiant equalia. Verū tamen
diligite inimicos vestros et bene-
facite et mutuū date nihil inde spe-
rantes et eritis filij altissimi. Ad idē Mat.
x. dicit. Gratis accepistis. gratis da-
te ut supra diximus. Satis etiam
dominus Iesus ostendit se auariciam
detestari. luce. xij. ubi exemplificat de
diuite qui querebat ampliare hor-
rea et multiplicare diuitias cui di-
xit dominus Stulte hac nocte repetaz
animam tuam a te que autem para-
sti cuius erunt. Sic est qui sibi the-
saurizat et non est in deum diues.
Et luc. xvi. parabolizat de villico
diffamato apud dominum suum quasi
dissipasset bona eius. Et subiūxit e-
go vobis dico facite vobis ami-

cos de māmōna iniquitatis Et 7.
Exēplificat de viro qui induebat
purpura et bisso ⁊ epulabatur q̄i
die splendide Et subdit mortu⁹ ē
aut dīes ⁊ sepultus est in inferno
Et ibidez dicit nemo p̄t duobus
dñis seruire non potestis dō serui
re et māmōne. Audiebāt aut hec
oīa pharisei qui erant auari et de
ridebāt illū. Et Mat. xix. dicit faci
li⁹ est camelū p̄ foramen acus tran
sire q̄z diuitem intrare in regnū ce
lorū qđ nō nisi p̄pter auariciā di
xit et ad detestationem eiusdeꝝ cri
minis.

De detestatione vsure

p̄ decretum.

De quinta detestatione vsure que
fit contra legem canonicāz p̄tz in
decretis in decretalibus in sexto
et clementinis Nam in decret. ma
gna fit detestatio et stricta prohi
bitio vsuraz xlvj. di. c. Seditiona
rios statuim⁹ nunq̄ ordinandos
clericos sicut nec vsurarios vel in
iuriā suāz vltiores. et. c. sequenti
dicitur Non licet fenerari ministr.
altaris vel in sacerdotali ordine
cōstitutis vel vsuras vel lucra que
sexcupla dicūtur accipe. et. in. c. si.
dicitur sicut nec suo ita nec alieno
noīe aliquis clericorū exercē. fen⁹
attēptet. Indecēs ei est cōmodis
alienis crimē suū impendē. s̄. nus
autē hoc solū aspicere et exercere
debem⁹ vt qđ hic misericorditer
tribuim⁹ a dño qui multipl̄ et in
p̄petuū mansura tribuit recipe va
leamus. Et. xlvij. di. c. i. dicitur. De

aut in fine hui⁹ capli. vsurarij ordi
nari phibētur. Inde est qz vsurā
exercentes cupiditati deservire p̄
bātur et p̄ totā distinctiōez fit ma
gna detestatio vsuraz contra cle
ricos ordinatos vel ordinandos
Attamen ne forte quis cōgitarēt
solis clericis vsuras exigere fuisse
phibitū intelligat sane. c. Quoniā
multi et. c. oēs hui⁹ seculi dilecto
res. vbi generaliter phibentur v
sure ne dum clericis sed etiā laicis
et quibuscūqz fidelib⁹ xp̄i. Naz ex
eo q̄ ex consilio Niceno in dicto.
.c. Qm̄ multi. Allegat diuina scri
ptura p̄tz q̄ interdit vsuras gene
raliter phibere. Et p̄ totū. xlvij.
di. de tali detestatione tractat sed
diffusi⁹ et expressius habetur in de
cret. xliij. q. iij. c. i. ij. et. iij. et per to
tam. q. vsqz ad finem imo in. c. Si
quis vsuras dicit Ambrosi⁹ in. li.
de bone mortis. Si quis vsuram
accipit rapinā facit: vita nō viuet
Et Aug. ad macedoniū et ē cau
sa. ij. q. c. Quid dicam dicit Aug⁹
Ac crudelior ē qui subtrahit aliqđ
vel eripit diuiti q̄z qui trucidat fe
nore pauperem et sic patet qđ lo
quitur generaliter.

De eadē detestatione

vsure per decretales et vsurario
rū pena ac clericorū participantium
cū eisdeꝝ in prohibitis In decreta
libus autem expressius vsure gene
raliter phibentur in. c. ij. extra de
vsuris vbi alexander. iij. dicit Qm̄
nō solū viris ecclesiasticis s̄ etiam
quibuscūqz alijs periculosum est

usuraz lucris intendē. *ic.* Qui alexander in consilio lateranensi sub aggrauatione penaz nedū quo ad usurarios sed etiā quo ad clericos in eo qđ statuit delinquētes circa usuraz detestationē aīolius insurgēdo constituit vt usurarij manifesti nec ad cōionem admittantur altaris nec xpianaz et si in hoc pccō decesserint accipiāt sepulturaz sed nec oblationes eoz qsqz accipiat. Qui aut acceperit aut xpiane tradiderit sepulture et qđ acceperit reddē opellatur et donec ad arbitriuz sui epi satisfaciāt ab officij sui maneat executione extra de usuris. *c.* Quia in oībus. et in. *c.* pterea Idem alexander dicit Preterea parochianis tuis usuras recipere interdicas qui si parē optulerit si clerici sūt ab officio beneficio qđ suspendas Si laici vt vsqz ad odignam satisfactiōem ipsos vinculo excoicationis astringas Qui etiā statuit vt taliter ostringatur ad restituēdū neduz filij usurarioz sed etiā heredes extranei vt ptz in. *c.* Tua nos extra de usuris. Urban⁹ aut terti⁹ pl⁹ declarat in. *c.* Cōsuluī eodem titulo videlicet qđ solū ppositū et intētio faciat hoiem usurariū et ideo Inno. iij. statuit qđ in causis manifestoz usurarioz locū nō habeat appellatio vt in. *c.* Quam pnciosum eodē titulo. *ic.*

De restitutione usuraz

etiam per iudeos. Et neduz oītra xpianos sed etiā oītra Iudeos v/

surarios principes et potestates seclares suū dñt diligēter exercē officium ad remittēdas usuras vt in. *c.* p⁹ miserabilem eodez. *ti.* Et idem etiā statuit qđ etiā illi qđ soluis sent usuras si iurassēt usurarijs nō repetē. nō obstante tali iuramēto p censuraz ecclīasticaz appellatiōe remota opellatur ad usuraz solutionē et ab eaz exactiōe desistere vel restituere ipsas. postqđ fuerint psolute ne de dolo et fraude otin/gat eos cōmodū reportare vt in. *c.* Tuas dudū eodē titulo. Et idē statuit vt si qđ usurarius lras impetrauerit sup restituendis usuris vel fructibus oputandis in sortez nisi prius ipse restituerit usuras qđ ab alijs noscitur accepisse auctoritate ipsaz lrarum nullaten⁹ audiatur vt in. *c.* Quia frustra eodē *ti.* Et idē statuit vt oītra usurarios licet nō appareat accusator si tamē ostat eos esse usurarios manifestos pcedatur ad penas pōtēti capli. Quia in oībus Preterea idē supaddidit oītra Iudeos usurarios ne graues immoderatas qđ usuras a xpianis extorqueant qđ si fecerint eis xpianoz participium subtrahatur donec de imoderato grauamine satisfecerint cōpetēter Unde xpiani si opus fuerit per censuraz ecclīasticaz appellatiōe postposita ab eoz oīmercijs opellantur abstinere Et pūcipibus iniūgitur vt xpianis contra Iudeos se exhibeant fauorabiles pro restitutione usuraz vt in. *c.* Quanto eodem titulo.

De eadē detestatione

Per sextum decretaliū vbi vsura/
rijs phibetur domos adducē ad
vsuram exercendā In sexto autez
li decretaliū. Gregl. x. in generali
consilio lugouū. expressius cū pe/
naz aggrauatione opescuit vsu/
rariā prauitatem statuens vt nec
collegium nec aliqua vniuersitas
vel singularis persona cuiuscunq;
sit dignitatis sue conditiōis aut
status alienigenas et alios non
oriundos de terra ipsoz publice
pecuniam fenebrez exercētes aut
exercē volētes ad has domos in
terris suis adducē vel adductas ha
bere aut alias habitare permittāt
h̄mōi vsurarios manifestos oēs
infra tres menses de terris suis ex
pellāt nunq; aliquos tales de ce/
tero admissuri Nemo illis ad fe/
nus exercendum domos locet vel
sub alio titulo quocūq; concedat
Qui vero oītrafecerint si persone
fuerint eccl̄iastice p̄iarche Archie/
piscopi. ep̄i suspensionis Minores
vero p̄sone singulares excoīcatio/
nis. si aut collegiū seu alia vniuersi/
tas interdicti sententias ipso scō
se nouerint incurfuros. Quā si per
mensem aīmo sustinuerint indura/
to terre ipsoz q̄diu in eis h̄oēz v/
surarij cōmorātur ex tūc eccl̄iastico
subiaceāt interdicto Etenim si lai/
ci fuerint per suos ordinarios ab
h̄mōi excessu omni cessante priuile/
gio per censuram eccl̄iasticam cō/
pellantur de quibus patet in. c. i.
de vsuris. li. vi. Vbi etiam precipi

tur constitutionez lateranensis cō
siliū contra vsurarios editam sub
diuine maledictionis interminati/
one inuolabiliter obseruari Et h̄m
glosam predicta constitutio conti/
netur in. c. Quia in oībus. extra de
vsuris et supra diximus que ibi cō/
tinentur Et nota q; licet predictū
caplū primum loquatur de alie/
nigenis et non extēdatur ad indi/
genas tamen si indigene crimē cō/
miserint vsurarum alijs penis con/
travsurarios institutis puniri dnt
et h̄m q; dicit glo. dato q; isti ali/
enigene essent ciues vel incole: lo/
cum habet constitutio predicti ca/
pituli. primi de vsuris. li. vi. Et dicit
ibi glo. hoc forte voluit repetitio
verbi et alios non oriundos vt di/
camus alienigenas. et si sint ci/
ues vel incole. et alios etiā qui ci/
ues et incole non sunt. Oriundus
autem de ciuitate dicitur is qui
ibi vel in vico ciuitatis illius or̄
est. ff. ad municipales. l. Si ex vico
et si etiam pater eius inde duxit o/
riginem Eodem ti. l. assumpto. §.
Titius et C. de municipijs et ori/
genarijs. l. filijs. li. x. Indigena em̄
p̄prie iuxta etymologiā vocabuli
dicitur quasi inde genitus. Alie/
nigena autem quasi aliunde geni/
tus sicut dicimus de incolā et ac/
cola Accola non propriam sed p/
p̄riam colit incolā terram.

De septima detestatiō ne vsure scdm legē apo stolicam.

Patet quod vero ordine debet
stare post legem euangelicam De vlti
ma detestatione quod sit contra legem a/
postolicam patet Nam Apostolus sa
tis auariciam detestatur ad Ro.
pri. cum dicit. Sicut non probaue
runt deum habere in noticiam ita tra
didit illos deus in reprobum sen
sum ut faciant ea que non conue
niunt repletos omni iniquitate ma
licia fornicatione auaricia nequi
cia etc. et scilicet chorin. ix. Necessari
um ergo existimaui rogare fratres
ut perueniant ad vos et preparent
repromissam hanc benedictionem
paratam esse sic quasi benedictionem
non quasi auariciam. Et ad eph.
iij. hec itaque dico et testifico in domino
ut iam non ambuletis. sicut et gen
tes ambulant in vanitate sensus
sui tenebris obscuratus habentes
intellectum alienati a via dei per i/
gnorantiam que est in illis propter
cecitatem cordis ipsorum qui despe
rantes semet ipsos tradiderunt im
pudicie in operationibus omnis immundi
cie in auaricia. Vos autem non ita
didicistis christum etc. Et ad eph. v. for
nicatio autem et omnis immundicia
aut auaricia nec noientur in vobis
sicut decet sanctos Et. Hoc enim
scitote intelligentes quod omnis for
nicator aut immundus aut auarus quod
est idolorum seruitus non habet partem
in regno christi et dei. ubi patet quod au
ariciam vocat idolatriam. sicut etiam
ad colose. iij. dicit Metaphrase.
Ergo membra vestra que sunt super
terram fornicationem immundiciam
libidinem concupiscentiam malam et

auariciam que est simulacrum ser
uile. Et ad thi. scribens pri. ad thi.
sexto. est autem questus magnus pietas
cum sufficientia. Nihil enim intulimus
in hunc mundum haud dubium quod
nec auferre quod possumus habentes
autem alimenta et quibus tegamur
his contenti sumus. Nam qui vo
lunt diuites fieri incidunt in tenta
tiones et laqueum diaboli et deside
ria multa inutilia et nociua que mergunt
homines in interitum et perditionem
Radix enim omnium malorum est cupi
ditas quam quidam appetentes er
rauerunt a fide et inferuerunt se la
boribus multis. Tu autem homo di
hec fuge Et ad heb. xij. dicit Sime
on mores sine auaricia contenti presen
tibus id est necessariis.

De pena usurarioz

Preterea idem Gregorius. l. x. in eo
dem consilio lugdun. statuit ut quam
cumque usurarii manifesti de usuris quas
receperunt satisfacere expressa quan
titate vel indistincte in vltima vo
luntate mandauerint nihilominus
tamen eis sepultura ecclesiastica
denegetur donec de usuris ipsis fu
erit prout patiuntur facultates eo
rum plenarie satisfactum vel illis
quibus facienda est restitutio si pre
sto seu presentes sunt ipsi vel alij qui
possunt eis acquirere vel absenti
bus loci ordinario aut eius vices
gerenti siue Rectori parochie in
qua testator habitat coram ali
quibus fidedignis de ipsa paro
chia. quibus quidem ordinario

vicario et rectori predicto modo
cautionem hmoi eorum nomine li/
ceat presentis constitutionis aucto/
ritate recipere Ita qd istis perinde
actio adquiratur ac si seruo publi/
co de ipsius ordinarij mandato
idonee de restitutione facienda
sit cautum. Ceterum si receptoruz
vsurarū sit quantitas manifesta: il/
lam semper in cautione predicta
exprimi volumus Alioquin aliaz
recipientis cautionem hmoi arbi/
trio moderandam. Ipse tamen sci/
enter non minorem qz verisimiliter
credetur moderetur. et si secus fece/
rit ad restitutionem restitui teneat
Omnes autem religiosos et alios
qui manifestos vsurarios contra
presentis sanctionis formaz ad ec/
clesiasticam admittere ausi fuerint
sepulturaz: pene in lateranē con/
silio contra vsurarios promulga/
te statuimus subiacerē.

Quā manifestorū vsu/ rarioz nemo interfut testamentis nec admit/ tantur ad cōfessionem.

Nullus manifestorum vsurarioz
testamentis interfut aut eos ad cō/
fessionem admittat siue ipsos ab/
soluat nisi de vsuris satisfecerint
vel de satisfaciendo pro suarū vi/
ribus facultatum prestant vt pre/
mittitur idoneam cautionem. te/
stamenta quoqz manifestorum. v/

surarioz aliter facta non vale/
ant sed sint irrita ipso iure. hec ha/
bentur ad litteraz in. c. quanqz de
vsuris. li. vi.

De eadē detestatione.

Ibi sciendum qd vsurarj manife/
sti dicuntur illi de quibus notoriū
est vt quia confessi vel condēna/
ti vel de facto quia habēt operis
euidētiā que nulla tergiversa/
tiōe celari potest vt quia tenet al/
tare suum paratum vel tertio mo/
do vt quia iuridice cōuicti vel qr/
to modo vt quia publice fatentur
se vsurarios coram sacerdote Cō/
cordat angelus in disputatione q
incipit Astensis miles circa princi/
pium et allegat pro pri. ff. de actio/
ne empti et venditi. l. emptorem. p
secdo ff. de ritu nuptiaruz. l. palam
in principio et. s. Que in adulterio
pro tertio. est etiam glo. in. c. Cuz
in diocesi extra de vsuris et in. c.
Cum tu eodem titulo. Et in hoc
qd dicit glo. Job. an. in dicto .c.
pri. de vsuris. li. vi. qd poterit ep̄s
publicare x̄. Infert dñs Angelus
qd cum sacerdos et Tabellio quo
ad recipiendam confessionem seu
cautionem ab vsurarijs sint paris
potestatis nec cōfitens reddatur
vsurarius manifestus nisi post pu/
blicationem factam per ep̄m. Er/
go idem dñs angelus dicit si ema/
nasset confessio coram iudice incō/
petenti cum sit tanqz extraiudicia/
lis parit tamen multos effectus
videlicet qd est sufficiens ad tortu/
ram vt in. l. Ictu sustinet ff. de in

famibus cum sua glo. Itē ad tr u/
dendum cōfessum in carcerez vt in
l. capite quinto ff. de adulterijs.
Item ad cōpellendum confiten/
tem vt illud idem confiteatur co/
ram iudice cōpetenti fm Inno. in
c. per inquisitionem extra de electi
one Item ad deponendū clericū
confitentem a beneficio iam obtē/
to et ad repellendū eū ab obtinē/
do fm Inno. et Jo. an. in dicto. c.
per inquisitionem in verbo ecclesi/
asticus Concurrente ergo fama
poterit dici per argumenta cōui/
ctus Unde poterit tūc publicari
et ex tunc erit usurarius manifest⁹
et etiam ante publicationem si usu/
ras mandauit restitui et tabelliōi
tradidit conditiōe rationum sua/
rum Ad didit bartolus quintum
modū videlicet cū indifferenter in
sua camera mutuatur sub usuris cui
libet postulanti licet altare nulluz
erexerit ad mutuandū vt in dicta. l.
palam et in. l. ij. ff. de furtis In
sufficit pbatio hmoi sine alia pu/
blicatione per ipsum faciendā. qd
satis placet dicit dñs angel⁹ Po/
terit autem eps publicare si conui/
cti fuerint vel confessi coram ipso
vel si contra eos fiet probatio te/
stiu vel sint certa argumenta vt di/
cit glo. in dicto. c. i. de usur. li. vi.
ad qd allegat. c. Tu tu et. c. Cum
in diocesi extra de usuris Et dicit
glo. in dicto. c. Quancq. etiam sat.
posset dici manifestus si coram sa/
cerdote et testibus publice fatef/
se usurariū et usuras restitui man

dat forte libros rationū tradens
fm gwilhelmum;

De eadem detestatio

ne per clementinas.

Ubi ponitur excoicatio contra sta/
tuentes vel iudicantes in fauorez
usuraz In clemētinis aut clemēs
.v. in consilio vigenē ad maiorē
usurariū detestatiōem sup addit di/
cens Ex graui ad nos insinuatio/
ne peruenit q quorundam cōita/
tes locoꝝ in offensam dei et pro/
ximi et contra diuina iura pariter
et humana usurariam a pstantes
quodāmodo prauitatem per sta/
tuta sua iuramento qñq. firmata
usuras exigi et solui nedū ccedūt
sed ad soluendū eosdem debitoēs
sciēter cōpellūt ac iuxta ipsoꝝ ori/
nētiāz statutoꝝ grauiā imponen/
da usuras imponētib⁹ onera alijs
q vtendo sup his diuersis coloz/
bus et fraudib⁹ exquisitis repeti/
tionem impediūt earundem Nos
igitur perniciosis his ausibus ob/
uiare volētes sacro cōsilio appbā/
te statuim⁹ vt quicumq. cōitatum
ipsaz prātes capitanei Rectores
consules Iudices consiliarij aut a/
lij quouis officiales statuta hmoi
de cetero facere scribere vel dicta/
re aut q soluātur usure vel q solu/
te cū repetūtur non restituātur ple/
ne et libere scienter iudicare presū/
pserint sententiam excoicationis
incurrant Eandem etiam senten/
tiam incursum nisi statuta huiusmo

di adenus edita de libris cōstatū
ipsaz si sup hoc potestatem habu
erint infra tres menses deleuerint
aut si ipsa statuta siue consuetudi/
nes effectuz eoz habentes quoq
modo presūperint obseruare Te/
tez qz feneratoros sic vt plurimū
contractus vsurarios ineunt oc/
culte et dolose q vix conuinci pos
sunt de vsuraria prauitate. ad ex/
hibendum cum de vsura agetur
suaz codices rationū censura ip/
sos decernimus ecclesiastica com/
pellendos. Sane si quis in illū er/
rorem iuciderit vt pertinaciter as/
firmare presumat exercere vsuras
non esse peccatum decernim⁹ eum
veluti hereticū esse puniendū. loco
rum nihilominus ordinarijs et he/
retice prauitatis inquisitorib⁹ di/
strictius iniūgentes vt contra eos
quos de hmoi errore diffamatos
inuenerint aut suspectos tanqz dif/
famatos vel suspectos de heresi p/
cedere non obmittant que omnia
habentur in. c. Ex graui de vsuris
in Clementinis.

De vltima detestatiōe

vsure per legem politicam.
Qd sit contra legem politicam pa
tet Nam licet leges ciuiles permit
tant moderatas vsuras vt patet
ff. et. C. de vsuris per totum. Atta
men de iure authenticorū in quinta
constitutione collatione quarta in
autentico vt nullus mutuans agri
cola terram Unde sumitur auten
tica. Ad hec. C. de vsuris Ibi se/

quitur ad hec. qui fructus aridos
vel pecuniam credit in vnoquoqz
anno pro modio octauam partez
modij. pro solido siliquam vnam
mensuram nomine accipiens ter/
ram seu aliqd aliud pignori acce
ptum omnino reddat Si aliquid
preter hoc sit omnino ab actione
cadat vbi aliquo aliter prohibite vi
dentur vsure ille quantum ad a/
gricolas Attamen ibidem accur/
sius florentinus glosator ordina/
rius in glosa super verbo cadat
dicit sed de iure nouo fm azonem
et nos non solum in rusticis et mi
norennis vsuris vel accessionibus
sed ex toto tolluntur vsure vt in
autentico de ecclesiasticis titulis
§. pri. vbi dicit Seruandas regu/
las sanctorum quattuor consilio/
rum Sunt enim prohibite vsure
in idiceno consilio. xlvij. distin. c.

Qm Item si nulla lex diceret ad/
huc non valerent cum sint contra
legem dei et inferior non potest
tollere legem superiorum vt. ff. ad
trebellianū. l. Ille a quo §. Item
pestium et. ff. de arbitris. l. Nam
et magistratus Item christus di/
xit paulo durum est tibi contra
stimulum calcitrare. Actuum ix.
Item contra naturam est vt ser/
uus tollat legem domini sui vt. ff.
de pactis. l. Seruus. Ad hoc eti/
am facit ff. de pactis. l. Si debi/
tor ff. de re. iuris. l. Melior. ff. de
acquirendo rerū dominio. l. Eti/
am inuitis ff. de verborum obliga
tione. l. Seruus vetante. ff. depo/
siti lege. Seruus tuus. ff. de

legatis pri. l. Si seruus legatus § primo ff. de iureiurando. l. Si seruus et. l. Quanto magis. cum similibus. Non ergo stipulatio non pignus non iuramentum de his pstandum tenet vt ff. de legibus et constitutionibus. l. non dubium. Pro hoc etiam intellectu facit qđ in dicta autentica dicitur et intitulatur de ecclesiasticis titulis et est de suis vltimis. Inde iam quasi penitus videretur de eo qđ permiserat eas. Nam posteriora prioribus derogant ff. de iure codicillorum. l. diuus qui licet. ff. de legat. pri. l. Si mihi et tibi § Si nec. Obstat huic opinioni in autentico de usura nautica que est post illaz de ecclesiasticis titulis et permittit vsuras quia speciale est in nautica in qua etiam iure veteri multa erant specialia propter periculum cui subiaceret creditor. et qđ nullo pacto et sine stipulatione debentur vt ff. de nautico fenore. l. periculi. Et eadem. l. eos § pri. Omnia p ordinem sunt de glosa Accursij vbi famosissim⁹ doctor dominus baldus de perusio in pri. q. super autentica. Ad hec. C. de vsuris dicit. Quero nunquid vsure que hodie sunt iure diuino prohibite sūt precise prohibite. an vero sū tenorem huius autentice mediocriter sunt permissę. Dic qđ ista autentica est correctā per ius diuinum imo verius dispositio istius autentice nunqđ valuit propter ius diuinum quia cum ius diuinum sit maius ius: per ius humanū non po

test tolli quia quisquid est contra constitutionem diuinam est peccatum.

Quid ius diuinū nō potest tolli per humanum.

Item quia imperator est seruus dei et seruus non potest tollere legem domini sui. Et licet imperator vellet permittere tamen non potest. In lex euangelica sine dubio tollit legē cesaris qz leges dñt sacras reglas imitari vt in autentico. Ut clerici apud pprios epōs et in fine collē. vi. vbi dicit. Ne leges nō dedignātur sequi diuinas et sacras reglas. In diuine auctoritates in causis allegātur tanqđ leges scripte in corpe iuris et nota in autentico vt iudices sine quoquo suffragio et cogitatione in verbo sacroz eloquio. Et hoc tenet Innocentius in c. Quia pleriqz in fine extra de immutabilitate ecclīaz. Arguit etiā predict⁹ dñs baldus et dñat opinionē nicolai de mararellis qđ dicebat leges diuinā distingui posse p leges hūanas et sic intēdebat vsuras aliq̄ modo cedereas p dictaz autentīaz que opinio falsa est. Inquit dñs bald⁹ et ab oib⁹ canonicis. reprobata qz qđ est phibitū ex diuina constitutione et diuino iudicio nō potest ratione humana permitti. Et causa est qz talis ratio nō est ratio s̄ ab usio cum non cōformet se voluntati diuine et ideo non debemus aliam rationem

querere ex q̄ deo placuit ita Qua
ap̄ter etiā in vno numo non sunt
licite leges vel statuta q̄ p̄mittunt
v̄suras vt i. c. Ex graui. in cle. In
talīa statuta sūt delenda de libel.
cōitātū Et iudicātes s̄m ipsa sunt
excōicati vt ibi p̄t̄ Et tenere oīra
rūm sapit heresim.

Questio an statuētes

q̄ null⁹ pro v̄sura percipiat vltra
duos denarios pro libra in men/
se sint excōicati S3 quid si fiat sta/
tutū q̄ nullus pro v̄sura percipiat
vltra duos denarios pro libra in
mense an statuētes sint excōicati
Et videtur q̄ sic quasi de pluri ne/
gando videntur de duobus de/
narijs concedere. Contrarium est
verum quia non sumitur argumē/
tum a contrario sensu hoc casu qz
esset contra Jus vt dicit Inno. fa/
cit ff. de conditionibus insertis .l.
Cum patrem Unde statutum ne/
gatiuū non includit contrariū sen/
tum in actu penali qd̄ patet quia
interpretatio debet esse Juri con/
sona vt notatur ff. de re. Juris .l.
Quotiens idem sermo et ff. de cō/
ditionibus et demonstrationibus
.l. In his .et hec vera in v̄suris lu/
cratiuis. Sed quid in v̄sura puni/
toria que est ex mora dicunt pe/
trus et nicolaus de mararellis q̄
etiā iure diuino permittitur q̄
pro mora puniatur glosa dicit q̄
veniunt vt interesse vbi supra In/
teresse enim est licitum quocunq̄
nomine nuncupetur tam in da /

mino q̄ an lucro vt notatur hic p̄
cinū in. ij. q. et supra de summa tri/
nitate .l. p̄ri. et dicit vt ibi dixi. Et
supra eodem .l. ij. et .l. cum allegas
dicit q̄ si in Instrumēto promitti/
tur solutio vsq̄ ad certum tem/
pus et si illud non fiat promittun/
tur centum nomine interesse conuē/
ti Non autem dicit in Instrumēto
nomine pene qd̄ si aliter non pro/
batur interesse non possunt peti/
centum quia non debemus facere
differentiā in nomine vt ff. de ser/
uis exportandis .l. Seruus eadē
enim Refert qualiter dicatur sed
qualiter se habeat veritas. Ad
hoc facit glosa dicte legi. Cum
allegas et ff. de verborū obligati/
one .l. Cum stipulati sumus Et q̄a
non est in potestate contrahentiū
mutato nomine circūuenire dispo/
sitionem legalem. maxime cū istud
statutum sit factum fauore publi/
ce vtilitatis videlicet q̄ nulla pe/
na peti possit nisi interesse proba/
tur et sic non potest ei renunciari
Nam factum est vt res publica ha/
beat subiectos qd̄ expedit reipu/
blice vt in autentico vt Iudices
sine quoquo suffragio. p̄ primo ali/
as facili cōmitteretur fraus so/
lo verbo qd̄ est absurdum argu/
mēto ff. de probationibus .l. Qui
testamento Et ita consuluit Odo/
fredus in ciuitate lucana vt refere/
tinus in dicta .l. Seruus in addi/
tionibus In dicta autem .l. scda
dicit Idem dominus baldus in
prima oppōe. opponitur v̄sure sūt
phibite de Jure diuino ergo non

pnt peti in aliquo foro qz Jus di-
uinu in omni foro suam vim ha-
bet vt dixi supra in Rubrica et ar-
gumento ff. de sepulcro violato
l. iij. §. diuus in rōe sui.

De triplici usura scilicet punitoria recōpensatoria et lucra- tiua.

Solutio quedam sunt vsure puni-
torie quedam recōpensatorie que-
dam lucratorie. Prime ex iure di-
uino permisse sunt sicut sūt he que
veniunt ex cōtumacia adiuncto si-
bi interesse petēti. qz qntum ad pe-
tentem non sunt vsure sed sors vt
extra de fideiussoribus. c. ij. Et i-
bi notatur p Inno. q si teneri mi-
hi soluere ad diem certum et quia
non soluisti ab alio sub vsuris ac-
cepi ppter aliquā meaz vtilitatem
vel rei familiaris necessitatem. te-
nēis mihi refarciē has vsuras qd
est notabile Et hoc verū si teneri
mihi ex contractu bone fidei sec-
si stricti iuris vt in. l. prima sup. de
cōditione indebiti. Scde vsure sili-
ter sūt permisse vsqz ad agruū et
honestū modū put mos regiōis
expostulat quia potius pceptūtur
vice cuiusdam computationis qz
loco pene vt extra eodem. c. Salu-
briter et hic et. §. de actiōe empti. l.
Curator Sūt enim hmōi vsure o-
nerose non gratuite et fundantur
in equitate naturali que est qd qd
non locupletetur cum aliena iactu-
ra vt ff. de institutoria. l. Si quis
monaghs §. prodens 2. l. Nam nō

ff. de cōditione indebiti. Tertie
vero vsure Jure diuino prohibē-
tur nec humano pnt concedi quia
a quo remouetur potentia ab illo
remouetur constitutio hec Bal-
dus qui etiam in rubrica E. de v-
suris dicit q licet vsure Jure ro-
mano sint certo modo concesse vt
ff. et E. de vsuris per totum An-
cit tamen Jus diuinum in vtroqz
foro quia prima causa potentior
est omni causa secūda et maxime
quando causa prima est infinite
potentie sicut est ipse deus vt no-
tatur infra eodem autentico ad
hec et subdit vt infra.

Quare lex diuina pro- hibet vsuras.

Sed queritur hic quare lex diui-
na prohibet vsuras videtur enim
q talis lex diuina sit iniusta quia
cum creditor mutuat pecuniam
gratis debitor tenetur ei ad anti-
dota vt ff. de petenda hereditate
l. Sed et si §. Consuluit et extra de
testamentis. c. Cum in officijs
Quare ergo hanc naturalem ob-
ligationem non potest creditor
deducere in pactum expressum.
Nam video q etiam in substantia-
libus potest apponi pactum vt ex-
tra de prebendis. c. Significatum
et extra de electiōe. c. Significasti
Item licitū ē remunerare vt ff. de
donatiōibus. l. Acquili? regul? et.
l. si potest Ad hoc rñdet Inno.
q vsure sunt prohibite ne homi-
nes studentes auaricie deservant

adus virtuosos et industriales et
ne etiā deſerātur culture agroꝝ
vt extra eodē. c. i. per Inno. Sed
alibi dicit q̄ ideo ſūt phibite q̄a
venditur t̄ps qđ nō eſt vendētis
ſed cōe ē oīm animātū vt ip̄e no/
tat extra eodez. c. In ciuitate Sz
p̄ hoc nō r̄ndetur q̄re nō eſt p̄miſ
ſa remuneratio. Dicēdū eſt igitur
q̄ oblatio vſuraz ideo eſt phibi/
ta q̄ aut dicim⁹ q̄ ſtrahat re ⁊ ē
faſſū vt ff. Si certū petat. l. Roga
ſti. Si tibi Aut dicim⁹ q̄ ſtraha
tur verbis et cōſenſu et illud ē iniu/
ſtū q̄ oīs oblatio relatiua req̄rit
extremū equipollēs vel q̄ſi Sz ob
latio vſuraz nō hz eq̄pollēs extre
mū qđ ſic p̄bo. Debitor q̄ p̄mit/
tit vſuras hz dominū vſus q̄ v/
ſura nō cōſiſtit niſi in reb⁹ mutabi/
lib⁹ in quib⁹ vſus rei nō diſtingui/
tur a dñio rei preſtite ergo vſuraz
p̄ſtat ei qui nullū Jus hz in dñio
rei et ſic indebite. Et ſi diceret q̄
nō preſtat eā pro re ſed pro bene/
ficio R̄ndetur q̄ remuneratio iſti⁹
beneficij nō ē tarata a Jure natu/
rali neq̄ ab aliqua rōe intellect⁹
qua p̄pter deducē volūtatez ⁊ ne
ceſſitatez et obligatiōez inſormeꝝ
ad obligatiōem formē nō eſt ſim
metam iuſticie naturalis nec eſt
ex debite iuſticie licet ſit ex debito
amicicie ex quo nō inducitur neceſ
ſitas ſp̄ōtanea volūtas ſim ſan
ctū thomā. Ad h̄ etiā facit extra
eodē. c. cōſuluit vbi dicit tex q̄ oīs
vſura et ſup̄abūdantia phibetur
Nō eſt nedū contra caritatez q̄
eſt virtus theologia ſed etiā cōtra

tp̄antiaz que ē virtus moralis Et
ideo eē apud ariſtotele Jure di/
citur eē lucrū naturaliter phibitū
Ihec bald⁹ in predictis loquitur.

Concluſio q̄ vſura nul

la lege poteſt tolerari.

Sed vltra predictos doctores ē/
plius ptendendo tractatū cōcludi
p̄t q̄ vſura tanq̄ vſura nulla lege
tolerari p̄t n̄ vt ſup̄ dixim⁹ ē cōtra
naturam contra vſum. contra cō/
tractuz contra dominium. contra
tempus. contra laborem et con/
tra periculum. Nam contra Jus
naturale nulla lex valet neq̄ cōſti/
tutio vel ſtatutum neq̄ conſuetu/
do neq̄ preſcriptio. viij. di. que cō/
tra mores. xxxij. q. viij. c. flagitia
et vi. di. ſ. his ita r̄ndetur Et ſic ex
ſupra dictis poſſunt formari ſeptē
argumenta Unde etiā de Jure ci
uili dicit imperator pacta que con/
tra leges conſtitutionesq̄ vel cō/
tra bonos mores ſunt nullā vim
habere indubitati Juris eſt. C. de
pactis. l. pacta que contra bonos
mores.

Additio decez argumē

torum q̄ leges vſuras permitten/
tes non ſunt tolerande et primo
per argumentum a paritate Pre/
terea vltra p̄dicta p̄t argui multi/
pliciter q̄ leges ciuiles permitten/
tes vſuras tanq̄ vſuras non ſunt
tolerande. Primo ſic Lex hu/
mana contra legem dei non

est toleranda q̄ si par in parē nō
h̄z imperiū ff. de arbitris. l. nō est
m̄gratus extra de electione. c. In/
notuit cū filib⁹ Multo min⁹ minor
in maiorem per argumentuz de q̄
mag. et sc̄o thopi. Sed impera/
tor incōpabiliter est minor deo er/
go nunq̄ potuit vel poterit conde/
re legem contra deū vel contra le/
gem dei. patz aut per supra dicta
satis clare q̄ vsure sunt prohibite
per legem dei ergo. & .

Secūdum argumētuz

per submissionem imperatoris ad
papam.

Et sic impator xp̄ianissim⁹ Justini/
anus sedi apl̄ice se s̄mittit vt ptz
in epl̄a int̄ claras. C. de sū. tri. in q̄
incorp̄at epl̄a ioh̄is pape cū epl̄a
Justiniani q̄ incipit Victor in qua
dic̄ Justinianus Reddentes ho/
nozem aplice sedi et vestre sancti/
tati qd̄ sp̄ nobis in voto fuit et ē
put̄ decet p̄rem honorātes v̄raz
beatitudinem oīa que ad eccl̄iaz
status pertinent festinam⁹ ad noti/
ciam deferre vestre s̄ditatis qm̄
sp̄ nobis magnū fuit studiū vnita/
tem vestre aplice et status sacraz
dei eccl̄iaz custodire. Et q̄ p oīa
enim vt dictū est p̄paramus hono/
rem et auctoritatem v̄re sedis ac/
crescere. Que scribuntur C. de sum/
ma trinitate et. fi. c. Ergo imperia/
les leges q̄ntum ad ea que de n̄ci/
tate ptinent ad salutē sub̄fici d̄nt
legibus sūmoz pontificū vt patet
etiam in autēico vt cleri apud p̄

prios ep̄os. coll. vi. Et luci⁹ papa
iij. dicit extra de Judicij. s. c. cleri/
ci cum Impator dicat q̄ leges nō
dedignātur sacros canones imi/
tari patet etiam de Juramento ca/
lūnie. c. i. et de noui opis n̄tlati/
one. c. Intelleximus cum similib⁹
sed ex legibus similibus sed ex le/
gibus sūmoz pontificū concorda/
tibus cū lege diuina prohibite sunt
vsure generaliter vt supra dixim⁹
ergo. & .

Tertio per susceptiōem

quattuor consilioz sanctoz factā
per imperatorem Et probatio est
imperator iustinianus in predicta
epl̄a Victor. S. Suscipimus dicit
Suscipimus aut quattuor sancta
consilia tricentoz decem et octo
sanctoz p̄m qui in Nicēna con/
gregati sunt et centū quinquagin/
ta sanctoz p̄m qui in hac regia/
vrbe sc̄z constantinopolitana oue/
nerunt. Et sc̄oz p̄m qui in eph̄/
so primo congregati sunt. et sc̄oz
p̄m q̄ i calcidonia ouenerūt sicut
vestra aplica sedes docet atq̄ p̄
dicat. Cū ergo imperator ex de/
bito amplectat̄ p̄dicta q̄ttuor con/
silia et in Niceno consilio prohibite
sunt vsure vt ptz. xlvij. dist. c. Qm̄
ergo. Nam et predicta quattuor
consilia venerari debemus sicut q̄/
tuor euangelia et in. c. post trans/
lationem extra de renuntiatione

Qua de causa motus Joem
Justinianus censuit vt quicumq̄
non credunt et tenent ea que in

positis quattuor consilijs sūt sta-
tuta tanq̃ heretici puniātur vt in
l. Quicūq̃. C. de hereticis.

Quarto probatur qz

usura cadit ad rapinam omnino
prohibitam.

Et est probatio usura cedit ad ra-
pinam. xiiij. q. iij. Si quis usuram
accipit. rapinam facit. vita non vi-
uet. R. Rapina est reprobata per le-
ges imperiales vt ptz ff. et. C. de
furtis per totuz et ff. de penis. l. ca-
pitalium. §. famosos et §. Crassato-
res et ff. et. C. vi. bonoz raptoruz
p totum. Ergo similr et usure tan-
q̃ usure dñt esse reprobate patet
aut ex diffinitione qz usura idem ē
q̃ vsus rapt⁹ vel rapinos⁹ ergo. x.

Quinto probatur ex

eo q̃ leges Imperiales dicuntur
sacratissime. Et est probatio Im-
perator dicit suas leges esse sacra-
tissimas C. de legibus. l. Sacratif-
sime. sed leges repugnātes legi di-
uine et ecclie non pñt esse sacratissi-
me sed sacrilege leges aut permit-
tentes usuras de facto repugnāt
legi diuine et ecclie ergo tanq̃ sa-
crilege sunt respuēde. Vbi aduer-
tendū ē fm̃ Johez de lignano in.
c. si. extra de usuris. q̃ aliquñ pmit-
titur aliqd̃ contrafaciens non puni-
tur vt. iij. di. c. deniqz. Aliqn̄ pmit-
titur vt qz interdū tollitur impedi-
mentū vt qz Iudei cohabitāt inē-
xpianos vt in. c. Et si Iudeos ex-
tra de iudeis. Aliqn̄ pmittitur po-
situe vt qz lex pmittit contrā lici-

tos de hac triplici pmissiōe habet
iij. di. in principio. Et ideo aliq̃ di-
cūt q̃ lex civilis pmittit usuras.
primo mō scz impūitiue scz qz nō
punit contrafaciētes h̄ positiueq̃ dis-
positiue nō pmittit. Sz hec opio
nō ē vera inā ex lege antiqua dat
forma et actio ad usuras vt. ff. et.
C. de usuris p totū h̄ lex canoni-
ca in totū inhibet ergo. x. Sz que
potuit esse discordia in eisde dic q̃
lex civilis pōderat statū felicitat.
et societatis hūane. Vides enim
q̃ aliqui indigēt pecunijs et iuuā-
tur p usuras ideo pmittebat p me-
liori ouenientia. Lex etiā canonica
pōderat ideoz h̄ tēdēdo ad felicitā-
tez supnā inhibet usurā qz usurari-
us peccat contra caritatez dei et cō-
tra legez dei. Sz est ne discordia
radicalis inter has leges. dic q̃
nō qz manet eadez eq̃tas tendēs
tñ ad diuersos fines. Tutius tam̃
est tenere q̃ lex civilis phibeat in
totū usuras. et autenticum intelli-
gitur generaliter et sic tenendo ar-
guitur maior perfectio ipsius legi-
alias nō incipio q̃ dirigat perfe-
cte ad viā ad quā tendit h̄ impos-
sibile ē quē pfecte h̄re vnā virtutez
moralē quin habeat oēs inā ppter
auariciā minorabitur ad⁹ fortitu-
dinis et sic de singulis. Usurari⁹
ergo peccat contra iusticiā omutati-
uā q̃re nō diriget pfecte neqz dire-
cte in finez intētuz Itē contra usu-
rari⁹ repugnat caritati que ē in cō-
passibilis cū mortali peccato 7 sic
felicitatis nō potest consistere cū
mortali pccō Tutius ē ergo tenere

q̄ in totū phibeat alias nō con-
clū p̄o q̄ legalis scientia p̄mittendo
viciū mortale possz dirigere in sta-
tū vere felicitat. p̄actice hūane in
quā tendit s̄dec iobes de lignano

**Sexto probatur per
promissionem obediē-
tie Imperatoris ad papam.** Et
est probatio Imp̄ator p̄mittit /
tit et Jurat obedire pape. Ar. viij.
di Tibi dñō. vbi describitur forma
iuramenti p̄standi p̄ Imp̄atorē
sūmo pontifici. Papa enim dēte-
statur vsuras et generaliter phiv-
bet eas vt p̄tz per supra dicta Ju-
ra. Ergo sicut imp̄ator subijcitur
pape Ita et lex imperialis subijci
debet legi pontificali.

**Septimo probatur per
subiectionem totius mū-
di et petro et successoribus.** Et est
probatio in re p̄pria quilibet ē mo-
derator et arbiter vt in. l. In re.
mandata C. mandati et in. c. Ab-
olēde extra de sepultur. in glō pri-
ma. sed oīa que in mūdo sūt et v-
biqz oīpotentis dei sunt. psal. xxiij.
Dñi est terra et plenitudo eius or-
bis terraz et vniuersi qui habitāt
in eo Et ps. lxxxviij. Tui sunt celi
et tua est terra orbis terraz et ple-
nitudo ei⁹ aquā et mare tu creasti
ē. Xp̄s aut̄ deus est qz pater et
fili⁹ et sp̄s s̄cūs vnus est de⁹ deus.

vi. Audi isrl' dñs de⁹ nr de⁹ vn⁹ est
Ad eph. iij. In⁹ de⁹ et pater oīm
ergo oīa sūt xp̄i tanqz veri dei per
quē oīa facta sūt Job p̄i. xp̄s at̄
in re sua hoc ē in toto orbe terraz
p̄ncipez fecit petz cui⁹ noīe p̄ oīe
quēs oēs suos successores canoni-
ce intrātes. Cui petro et successo-
ribus oēs reges terre p̄ncipesqz
submisit qd̄ satis solēnter osequi ē
dñs Jo. an. extra qui filij sūt legi-
timi. in. c. per venerabilem. s. Cum
enim petr⁹. vbi paul⁹ etiaz vt ple-
nitudinem p̄tāt. exponeret dīc̄ his
satis p̄tz ex vi locutionis. q̄ papa
superest et p̄est oībus ergo q̄ impe-
ratori et regib⁹ et p̄ncipib⁹ et al-
lijs q̄buscunqz. Et subsequitur ibi
Jo. an. dicens s̄dost. aut̄ licet fa-
teatur se in hoc solem facibus ad-
iuuare qz adiectioni non indiget
plenitudo vi. q. i Si oīa. hāt maio-
ritatez et plenitudinez probat no-
uem rōib⁹ vltra q̄s tñ multas ad-
didimus in tractatu de p̄tate pa-
pe vbi p̄ viginti fortissima argu-
menta p̄bau papaz sup̄esse impe-
ratori et regib⁹ q̄buscunqz. Ergo in
oībus p̄inentibus ad necessitatē
salutis Imperialis et regalis lex
legi ecclēie debēt esse subiecta Qd̄ at̄
xp̄s oīa submiserat petro et succes-
soribus patz in eo q̄ dixit petro
Qd̄cunqz ligaueris sup̄ terraz erit
ligatum et in celis et qd̄cunqz sol-
ueris super terram erit solutum et
in celis Mat̄. xvi. Qd̄ sibi postmo-
dum confirmauit post suam resur-
rectionem dicens Pasce oues me-
as Jo. xx. s̄ hoc etiam innuitur in

duobus gladīs cū dixerūt apli.
Ecce gladī duo hic At ille dixit
satis est. luc. xxij. Ex quibus vbi
arguitur vtriusq; imperij iura pe-
tro fuisse cōmissa. xxij. distin. c. ibi.
Quā bñs eterne vite clauigero ter-
reni simul et celestis imperij iura
cōmisit ergo &c. Ad hoc etiā satis
accedūt q̄ hñtur. xv. q. vi. c. alias
et. c. nos scōp. et. c. Juratos et. i. q.
iij. Quia presulatus vbi sequitur.
qz p̄sulatus nostri qd̄. bene nostis
magisteriū non solum de sacerdo-
tū vepz etiā de seculariū vtilitati-
bus debet esse sollicitum ergo. &c.

Octauo probatur per

plenitudinez p̄tatis petro collatā
Et est probatio. papa est sūmus
inter oēs hñtes plenitudinez p̄tā-
tis. Alij aut solitudinis p̄tem. ij.
q. vi. Decreto nostro circa mediū
Ibi ab eiusde ecclie fuit auctorita-
te p̄ceptū. q̄vices suas ita alijs im-
pertuit ecclesijs vt in partem sint
vocati solitudinis non in pleni-
tudinem p̄tatis. Et filia verba po-
nūt in. c. sequēti qd̄ incipit Qui
se scit &c. Soli nanqz petro dictum
est duc in altū. luc. v. ad designā-
dū altitudinem p̄tatis. eidemqz so-
li dixit dñs vt piscaretur hamo.
Math. xvij. Per que eminens iuris
dictio designatur. xxiij. q. i. c. Mō
turbatur. et. c. Est aliqd̄ gen^o pi-
scandi aplicum Ad qd̄ etiaz. xxi.
di. c. Quāuis ibi Scā Rhomana
ecclia euāgelica dñi voce et salua-
toris nostri p̄matū obtinuit Et i-
bis oibus quanto cellior grad^o

tanto maior auctoritas inuenitur
et maioribus siq̄dem est regendi
iubēdi p̄tās. In minorib⁹ obseqn-
di necessitas Sed p̄tz exp̄ssissime
papam maiorem esse impatore er-
go et lex pape vt supra d̄z p̄emine-
re legi imperiali. Digni⁹ est em̄ vincu-
lū spūale q̄z carnale vt in. c. Inter
corpalia extra de translatione p̄la-
torz Cū ergo lex pape tuti⁹ tradet
de vinculo spūali ad salutem aie
phibendo vsuras ex cōformitate
legis diuine ergo et lex imperialis
circa p̄dicta aplice legi debet es-
se subiecta.

Nono probatur per

vnctionem et coronationem impa-
toris per papam sibi collatam Et
est probatio Impator recipit ap-
probatiōem cōfirmatiōez cōsecrati-
onem et coronatiōez a papa vt in
.c. Unico de iureiurā. in. cle. Ibi
sic describitur Romani siquidem
principes orthodoxe fidei p̄fesso-
res sacrosacram̄ romanam eccliam
cui⁹ caput est x̄ps redēptor noster
ac romanum pontificem eiusdem
redēptoris vicariū feruore fidei et
clare deuotionis p̄mptitudine
venerātes eidem romano pontifi-
ci a q̄ a p̄batiōem p̄sone ad impe-
rialis celsitudinis apicem assumē-
de. necnō vnctionem cōsecrationē
necnō et imperij coronaz accipiūt
sua submittere capita non reputa-
rūt indignuz Seqz illi et eidē ecclie
q̄ a grecis imperiū trāstulit in ger-
manos constringere vinculo iura-
menti Totū est de textu Ergo sūt

et lex imperialis vt supra dixim⁹
legi ecclie debet esse subiecta qđ et
tiam ptenſe tenet Ado in dicta au
tentica Ad hec C. de vſu. Nam
contra naturam eſſet vt ſeruus ab
oleret legem dñi ſui Ad qđ acce
dit .ff. ad trebellianū. l. Ille a quo
ſ. Tempeſtiuū Et paulo dictū eſt
a dño Durum eſt tibi contra ſti
mulum recalcitrare Actū. ix.

Decimo probatur qđ

papa poteſt reuocare imperatorū
ſententiam.
Et eſt probatio papa poteſt reuo
care ſententiam impatoris ſed nō
econuerſo vt in predicto. c. i. de iur
reſurādo in. cle. ſ. ſi. Tū clemens
.v. declarat iuramētum fidelitatis
per imperatores preſtandū ſū
mo pontifici non obſtante aliqua
contradiſtione vel lege pcedē. iuz
imperatorū Imo qđ plus eſt pa
pa pōt deponere impatorem etia
pro quolibet peccato mortali ſi ē
incorrigibilis vt dicit glo. ſingula
ris. xi. di. Si papa ſup verbo a ſi
de deuius que incipit. Qđ intelli
git hugilinus in fine gloſe patz ex
preſſum per exēplū Imo. qđ ſacro
ſcō approbante cōſilio condēna
uit et depoſuit Fredericū impato
rem que etiā depoſuit gregl. no
nus et bonifacius octau⁹ vt plene
habetur in. c. Ad aplice. ſ. Nos ita
qđ de ſententia et re. iudi. li. vi. Mō
to magis ergo lex imperialis in per
tinentib⁹ ad ſalutē vt dixim⁹ legi
ecclie debet eſſe ſubiecta. Lex ergo
ſūmōz pontificūz phibet vſuras

vt ſupra plene patuit ergo nec lex
imperialis vſuras concedere dō tpe
xpianoz hoc etia⁹ ſentit glo. Jo.
an. in. c. Ex graui de vſuris in. cle.
in vbo contra iura diuina. pariter
et hūana Et allegat C. de vſuris
Autentica ad hec. et in autentica
de eccliaſticis. titulis in pñcipio coll⁹
ix. Paulus etia⁹ de liſarijs idem
tenet in dicto. c. Ex graui. Et cōi
ter oēs doctores vtriuſqz iuris te
nent hoc idem eo qđ Jus natura
le exactiōem vſurarū penitus in
dicit Et qđ inferior legem ſuperior
ri imponere non pōt nec pōt legem
ſuperiorū. auferre. xxi. di. Inferior ſ
impator eſt inferior papa ergo. &
Ad qđ facit caplm. Cū cōtingat
q. c. debitorēs extra de iureiuran
do et nota⁹ in regula pccm eſt de
regulis iur. li. vi. ad quā ſe remit
tit Joheſ de lignano Et hec ſen
tentia tanqđ tutior eſt ab oib⁹ ap
probanda quā confirmant etia⁹
oēs rōes inducē. quare vſure ſūt
phibite. Primo qđ multi depaupe
rarentur. Secūdo qđ inducerentur
fames Tertio qđ inducerentur ido
latrie Quarto qđ deſtrueretur ca
ritas proximi Quinto qđ mutuū
eius ſit cui mutuatur quia trāſſer
tur dominium in eū ergo quia pe
cunia non parit pecuniam Unde
wilhelmus dat verſus quib⁹ vide
rationes oprehenduntur. In. x.
Paupertas fames idolatria vile
ctio fratrum. Alias facta vetat v
ſuram res aliena Rei vel vſus. &
Et concordat genſlinus et de pol
dis etia⁹ ſatis ſupra diximus Et

fit hic terminus prime partis huius tractatus de usury. Ad que etiam roboranda satis accedunt q̄ infra proxime subnectuntur In principio scđe partis principalis huius operis.

Incipit secūdo tractat⁹

Stantim ad se

cundam partem principalem istius tractatus sunt tria videnda Primo casuum declaratio Scđo specieꝝ distinctio et Tertio rerum similium figuratio. Quantū ad primū queritur an aliquo casu usura sit licita Ad qđ breuiter rñdetur qđ usura tanqđ usura nullo modo potest esse licita cū de per se sit malum et cōtra naturalem equitatem et contra legem dei et contra bonos mores vnde nec potest in ea cadere dispensatio ipsa manente sub rōe mali et illiciti vt probatur extra de usury. c. super eo. potest tñ aliqua circūstantia tollere rōez vicij ab excreſcentia illicite accrescenti sorti ex q̄ cessante vicio etiaꝫ in rōe ipsa et natura usurarij argumēti sicut patebit in subscriptis rōib⁹ in his libris. **Itē**. feuda disseiussor p dote stipendia cleri. Menditio fructus cui velles iure nocere. **Men**

dens sub dubio p̄cio post ipsa soluens Pena nec in fraudem lex cōmissoria gratis Sodalis pompa plus forte modis datur istis hos versus colligebat hosti. in. c. In ciuitate extra de usury. et in sūma. ti. de usuris. **An** aliquo casu vbi querit An aliq̄ casu vltra sortem quicqđ licite exigatur Et Rñdet dicens Audiuitis Azonē prime innuentem qđ non Et est v̄ generaliter qđ usuram vtriusq̄ testamenti pagina detestatur vnde etiam pro redimenda anima captiui non potest exerceri extra de usuris. c. quia in oibus. et. c. qm̄ et c. Super eo Nec pretextu pietatis impietas cōmittenda est. i. q. i. nō est putanda extra de conuersione infidelium. c. i. xxxij. q. v. Si dicat. xiiij. q. v. c. ij. et. c. Neq̄ Et etiā fm̄ leges hoc locum habet Naz cum de peccatis agitur silet virtus legis ciuilis pacti consuetudinis et iuramenti De consuetudine patz quia vbi agitur de periculo anime omnis consuetudo cessat ergo. c. extra de consuetudine. c. si. Vbi dicitur tanto grauiora sunt peccata quanto diutius infelicem animam detinent alligatam. qđ etiam habet in. c. Non debet extra de consanguinitate et affinitate. **De** similiter cessat constitutio patet extra de p̄scriptionibus. Qm̄ omne **De** cessat iuramentum patz. c. Quanto de iureiurando. xxij. q. iij. Inter cetera extra de ecclesijs edificandis. c. si. **De** etiā in talibus cessat applicatio patet in. c. ad nostraz et in. c.

consuluit et in. c. Cū speciali. s. por
ro de appellationibus Q. in talib'
etiam cessat omne priuilegium pa
tet. E. vbi generatores vel clarissi
mi. l. i. in fine C. de epis et clericis
. l. Raptores circa medium. Et. C.
de raptu virginū. l. vnica Ad qd
etiam facit lex. Si quis non dicaz
rapere. C. de epis et clericis. Et qn
tum ad predicta videlicet vbi agi
tur de periculo aīe specialiter de
bet intelligi q non dedignant le
ges sacros canones imitari in au
tētica Ut clerici apd ppios epōs
. s. Si verus eccīasticus. coll. ix. et in
autētica de monachis in fine coll.
pri. et in. c. Clerici de iudicijs et in.
c. si. De scōis nuptijs Et impera
tor dicit q per omnia vult sequi
sacras regulas et q sacre regule
p legibus valere debent. et quic
quid constituit catholica et apli
ca ecclia p legibus pro lege serua
ri debet in autentica quō oportz
epōs. si. coll. i. Sed qui omne dic
nihil excludit imo qdlibet cōpre
hendit ff. de heredibus instituen
dis. l. hoc articulo. s. Quisqz extra
de maioritate et obediētia. c. Soli
te. s. Nos autem Naturali etiā rōe
faciliter hec patent. Nam creatu
ra triplex est videlicz spūalis cor
palis et mixta Spūalis est an
gelica natura Corpalis est quecū
qz corporea Mixta est hūana na
tura que est cōis ex spū et corpe
constituta et sic est opōsita ex pri
mis duobus Extra de sūma trini
tate. l. si. ca. c. i. rñs primo hoc at
opositum digni⁹ est alijs quia v

bum incarnatum eā tanto digni
ficauit amplius qz angelos qnto
ipse deus dignior ē angelis vnde
Aplūs ad heb. i. dicit de xpo iesu
qui cum sit splendor glie et figura
sbe eius portansqz omnia verbo
virtutis sue purgatiōem pccōrū
faciens sedet ad dextram patris
siue maiestatis in excelsō tāto me
lior angelis est effect⁹ quanto dis
ferēti⁹ nomen pre illis hereditauit
cui enim dixit aliquando angelo
rū. Filius meus es tu ego. hodie
genui te. Nam cum lex ecclie sit sup
aias anima autem precellior cor
pe et omnib⁹ bonis vt dicit phus
v. politicoz. habetur in. l. Sanci
m⁹ C. de sacrosanct. ecclis in fine.
et. xij. q. i. precipim⁹. Et. xxiij. q. iij.
si habes. et extra de pc. et remis. c.
Cum infirmitas Lex autem spūa
lis debet esse super carnalem⁹ cor
poralem Inde dicit Apostolus
pri. Corinth. ij. Spiritualis autez
iudicat omnia et ipse a nemine iu
dicatur. qd expressius etiā de an
gelis subinfert. pri. corin. vi. Au
det aliquis vestruz habens nego
cium aduersus alterum iudicari a
puo iniquos et non apud sctos.
an nescitis qm sancti de hoc mun
do iudicabunt. et si a vobis iudi
cabitur hic mundus indigni estis
qui de minimis iudicat. nescitis qm
angelos iudicabimus quanto ma
gis secularia Qd refertur etiā in.
c. per venerabilem. s. Tria. extra
qui filij sunt legitimi Iudicare aut
ad superiores pertinet vt in. c. Cū
Inferior de maioritate et obe. g⁹

Quare angelus nō per- misit se adorare a Jo. euāgelista.

Preterea cum Iohes euangelista
vidisset que sibi ostensa fuerunt et
reuelata per angelum subdit. Et
postq̄ audissem et vidissem cecidi
vt adorarem ante pedes angeli
qui mihi hoc ostendebat et dixit
mihi *Uide ne feceris. conseruus
tuus sum et fratrum tuorū p̄pheta
rum et eorum qui seruant verba li-
bri huius. Deum adora. Apoē. vi.*
Ex quo beatus gregl. miratur q̄
re in veteri testamento angeli per-
mittebant se adorari vt ptz. *gen.*
xviii. vbi abraham adorauit an-
gelos Et *gen. xix.* de loth exeūte
de zodomis ducatu angelorū. Et
gen. xxi. de Jacob luctante cum
angelo Et in nouo testamento an-
gelus non permisit se adorari a
iohanne vt supra dicit gregl. hoc
ideo quia videntes angeli natu-
ram humanam per verbum assū-
ptum supra angelos exaltatū q̄a
filius dei tantum ipsam dignifice
honorauit vt diuinitati eam vni-
ret *Ierus* enim deus et ver⁹ ho-
mo simul fuit et est. Expauescunt
igitur angeli vidētes et ob non p-
mittunt se adorari. Ad qđ facit
de hereticis. c. cum xps. Cum igi-
tur ciuilis sit circa corporalia Lex
autem canonica sit magis circa
spūalia ergo debet in spūalialib⁹
preualere Ad qđ facit. c. pri. et. c.

De imitaris extra de consti. et. c. i.
de sū. tri. in. cle. et hoc firmissime
tenendum est generaliter tam pro
laicis. q̄ pro clericis cum canones
generaliter in vtrisque prohibeāt
vt in. c. i. et. ii. et. c. preterea et quasi
per totum extra de vsur. et de iurē
iurando. c. ad nostras et de pigno-
ribus. c. Cum contra et. c. Signifi-
cante Et satis supra diximus cu-
egimus de detestatione canoni-
ca Sunt tamen aliqui casus in q̄-
bus licet vltra sortem exigere vel
accipere qui vt diximus in supra
dictis versibus continentur.

Primus casus scilicet. feudum

In quo licet vltra sortem accipe-
re quorum primus est in casu feu-
di ecclie a suo vasallo in pignus
accepti. Nam tunc non tenetur ec-
clesia fructus computare in sortez
Iohem etiam esset si aliquis tyran-
nus spoliasset ecclesiam suo feudo
et postmodum sup̄pignorasset ip-
sum feudum ipsi ecclesie vt in. c. p.
de feudis *Vasallus* autem inte-
rim dum ecclesia percipit fructus
imunis debet esse a seruicio prestā-
do per ipsum ecclesie pro feudo p-
dicto vt ibidem in fine et colligit
in. c. Conquestus extra de vsuris
Et licet hoc intelligāt aliqui spā-
le in feude ecclesiastico idem etiaz
tenendum est in laico. Qđ hosti.
sic probat dicens Aut hoc est lici-
tum aut illicitum. Si licitum ergo
et in laico quia eadē ē ratio ergo

et idem ius de constitutionib⁹. c.
translato § de libris preterit. l. pri.
extra de consanguinitate et affini-
tate. c. Tua nos. Si illicitum mul-
to minus debet concedi clerico q̄
laico quia licet usura respectu lai-
corum sit execranda respectu tamē
clericorū est execrabilior vt in. c. p.
et. ij. extra de usuris. Nam et mul-
ta licent laicis q̄ clericis sunt illi /
cita. lxxvij. dist. c. fornicari extra
de testamentis. c. filius. et in. c. p.
et per totum. Ne clerici vel mona-
chi secularibus negotijs se imisce-
ant et de vita et ho. cle. c. fi. Multo
fortius ergo in seculari feudo hoc
dico locū habere argumento. c. p
tuas extra de donationibus quia
non debent esse viri ecclesiastici ex
actores extra de censibus. c. Ex p-
te ad finem Si enim venalitas cul-
patur respectu laicorū multo for-
tius respectu clericorū. i. q. pri. nul-
lus itaq̄ Et potest in utroq̄ natu-
ralis illa ratio assignari quia va-
sallus non est dñs quāuis habeat
utilem actionem vel hñm alios Nō
est maior dñs saltem de directo s̄
utiliter tātū Unde vasallus p̄su-
mitur velle donare fructus q̄ ad
antidota est naturaliter obligat⁹
argumento extra de testamenti. c.
Cum in officijs et. ff. de petēda he-
reditate in. l. S3 et si in. l. §. Si cōsu-
luit Et argumentū optimū in au-
tentico de non eligendo scđo nu-
bentes §. Non solum ad finez coll.
pri. Ibi hic autem aliquod adest
peregrinum. 2. Et quia res de fa-
cili reuertitur ad id qđ sibi ius et

natura ab initio concessit vt ff. de
pactis. l. Si vn⁹ §. pacta et §. sequē-
ti et extra de officio delegati. c. Su-
per questionum §. porro et de cen-
sibus. c. Cum venerabilis ibi nec
intelligatur 2. Nec obstat si dicas
q̄ non semper transfertur feudū
in vasallum imo plerūq̄ is possi-
det et a nemine recognoscit rece-
pit illud ab alio propria volunta-
te vlt vt a tyrannidibus defendat
vbi dicta ratio videtur deficere.
Dico tamen q̄ nō obstat talis op-
positio quia quāuis plerūq̄ sic fi-
at tamen pro maiori parte primo
modo fieri consuevit Et illud qđ
communiter fit non p̄ raro spectā-
dum est ff. de legibus. l. Nam 7 ea
Item et si secundo modo fiat cum
naturā feudi recipit ergo sicut feu-
dum iudicandum argumento de
statu monachorum. c. Recolentes
§. finali et de voto. c. Magne §. Cū
igitur ff. Si quis cautionibus. l.
Si eum §. Qui iniuriarum prete-
rea ex tenore decretalis prime de
feudis apparet q̄ non est priuilegi-
um sed ad consultationem factū
respondetur de iure Item aut est
usura aut non. si est quomodo pri-
uilegiabit aliquem contra prece-
ptū dñi Dicunt quidam q̄
hoc est usurarium quia prohibi-
tum. Quod non placet quia qđ
cunq̄ nomen ei imponas quicqđ
accidit forzi usura est. xiiij. q. iij. c.
pleriq̄ et. c. usura. Omnis enim u-
sura et superabundantia prohibe-
tur in lege vt supra diximus et pa-
tet in. c. consuluit extra de usuris.

et sic non est vis in mutatione no/
minis. extra de symonia. c. ea que.
et. c. in tantum.

De Emphiteota

Et querit Hostien. quid de em
phiteota. et dicit. forte idem. qz ea
dem est ratio. Et subdit. vel dic q
dissimile est quia non ita gratuite
recepit sicut vasallus. cum p introi
tu donauit certam pecuniā. vel dic
papam super hoc consulendū. In
hoc etiam residet Jo. an. in. c. pmo
de feudis

De Usufructu

Querit iam Hostien. qd de usu
fructuario proprietatem obligante.
et dicit. q si habet causam liberam
a proprietario idem videtur: al's cō
tra. nō. tamen Raymundus q qui
dam volunt hoc priuilegium ostē
dere ad colonias. et male. quia in
colonis hoc priuilegium non inue
nitur expressum sicut notat in sum/
ma de casibus sub titulo de decu
mis. s. quid si miles detinet iniuste.
et s. sequenti. quasi dicat q priuile
gium excusat ab usura. quod ta
men non puto verum. quia papa
non potest dare priuilegium cōtra
precepta dñi sicut patet in. c. ppo/
luit. extra de concess. preben. et Jo
and. idem tenet in. c. i. de feudis

Secundus casus in quo licet ultra accipere quē fideiussor.

Secundus est in casu fideiusso/
ris pone fideiussor obligauit se so
lutum sortem et vsuras nomine
debitoris. forte fm Ganfred. quia
iurauit creditori soluere et soluit.
nunquid posset a debitore p quo
soluit repetere pōctas vsuras Et
rñdē q sic. vt patet in. c. peruenit
et in. c. constitutus. extra de fideiuf
soribus. Ad quod etiam facit. c. p
mum. et. c. debitores. de iureiuran.
Repetit enim fideiussor a principa
li debitore tam sortem qz accessio.
nes ex quo in totuz se obligauit q
soluit. repetit etiā expensas si quas
inde fecisset. et predictas accessio
nes non repetit ipe tanqz vsuras
cum ipe non recepit vsuras sed p
debitore soluit et eius mandato.
vnde repetit tanqz interesse vt ser
uetur indemnis. argl. ff. mandati. l.
si mādato. s. si fideiussor. et. ff. de ad
ministratione rez ad ciuitatem p
tinentium. l. h. s. vltimo. In hoc em
casu ei subueniendum est qui vo
luit parcere pudori suo. argl. ff. mā
dati. l. si quis sub vsuris. al's incipit
Quintus mucius. Nec obstat si di
catur q potest repetere post solu
tionem. vt in dicto. c. debitores. de
iureiurando. et in. c. tuas dudum.
de vsuris. quia forte execratur litē
vnde vellet potius re carere qz li

tigare ff. De alienatione iudicij mu-
tandi causa facti. l. Item si res §
potest uno ex alieno facto agere
non cogitur sine occasione alteri.
Expedi enim ei ne veretur labori-
bus et expens. ff. de minoribus
l. minoribus viginti quinque annis
subuenitur. Nec etiam alicui suum
officiū debet esse damnosum ff. Et
quibus casus maiores c. l. vero.
ff. de furtis. l. Si seruus cōis §
De verum. nec inde debet pati penam
vnde debet meritum reportare vt
in c. sane de renunciatione et in c.
puenit de fideiussoribus. Nam ex
quo de mandato debitoris in om-
nem causam vel simpliciter fideius
sit pro omni quantitate quā debi-
tor confessus est se teneri creditori

Nulli dubium quā obligatus
est de omni eo pro quo fideiussit.
ff. de fideiussoribus. l. Si quis p
eo § Innuens et l. aia § fideiussor
res et l. si vt probationis et l. Si
ita stipulatus et ff. vt legatorum no-
mine caueatur. l. is bellissime et ff
locati et cōducti. l. quero ergo sal-
tem sū gamfredus potest implo-
rare officium iudicis vt remittat
sacramentum quod quodāmodo
in honestatem inducit. Sed certe
cum multi sunt qui nullatenus ve-
niant contra sacramentum suū er-
go de bona fide agendum est et
non de iuris apicibus disputan-
dum ff. mandati. l. Si fideiussor.
§ Quedam.

Alia probatio.

Preterea si fideiussor non solueret
tanquā illegalis et infidelis execu-
tor promissionis sue non inueniret
creditores qui de cetero ei crede-
rent et de se considerent quod sibi
ad penam cederet. Vnde cum be-
neficium sue legalitatis et confiden-
tie nō sit ei ex suo bono opere sub-
trahendū ergo cum subuenit ius
repetendi habeat pro sua indem-
nitate vt in dicto. c. peruenit et c.
Conquestus.

Tertia probatio.

Preterea Si pro se ipso fidem ser-
uasset et si sic non debet ei debitor
imputare. Debz enī sibi satis suf-
ficere qd eam diligat sicut se ipsum
et pro eo faciat sicut pro se ip-
so quia licet quis teneatur dilige-
re proximum suū sicut se ipsū luc.
x. et Math. xxij. non tamen plus te-
netur proximum suū diligere qd
se ipsum quia hoc referendū ē ad
solum deum Tenetur tamen eodē
debitori omnem actionem quā pos-
set ipse fideiussor habere contra ip-
sum creditorem si hoc debitori cō-
ferat et ipse agat si agendū puta-
uerit per se ipm ff. de peculio lega-
to l. Qd debet et ff. mandati. l. Si
procurator § Si quis mandauerit
Qd etā tenet hosti. in lū. ti. de
fideiussoribz § ad quid teneat fidei-
ussor. Versiculo in fine arguit no-
tarios qd in Instrumentis apponūt
renūciationem ep̄le diui. Moiani
cuius auctoritate scinditur actio

inter fideiussoribus. quāvis quilibet
in solidum fideiussorit de cuius re/
nūciatione dicit hosti. Tabelliones
nostri tps faciūt magnam gulaz
ē. Predicta autem epistola conti/
netur C. constituta pecunia .l. di/
ui adriani epistolam Et instituto
de fideiussoribus §. Si plures Et
§. sequēti Ad qđ etiā ff. de fideius/
sorbis .l. Si fideiussor et .l. sequē/
ti Circa quod etiam vide C. de fi/
deiussoribus .l. libez et .l. eos iboc
tamen intellige sane qđ si certifica/
tus est de beneficio dicte eple et
vult renunciare bene potest cui/
bet renunciare iuri suo certifica/
de eo per aliquem sapientem ar/
gumento in autentico Quomodo
oportet epōs et .xxviij. di. placuit
et extra de renunciatione per to/
tum Nam si non esset certificata p/
sona de effectu sui beneficii vel pri/
uilegi iniquū esset de pacto peri/
mi de qđ mine esset retro cogitatu
ff. ad velleianū. .l. vi. et ff. de trans/
actione .l. qui cum tutor §. ultimo.
et ff. de pacti .l. Tres fratres et .ff.
de institutionibus .l. Et si pupillus
§. de quo palam. postqđ asit certi/
ficata est sibi imputet si renunciat
per predicta iura et in .c. damnum
de regulis iuris libro .vi. Nam da/
mnum quod quisqđ sua culpa pa/
titur siue sentis sibi debet et non al/
teri imputare vt ibidem.

Terci^o casus est in do

**te usuraria. que non de/
bet restitui et habet de/
cem questiones.**

Tertius est in casu dotis vbi plu/
res etiam sunt questiones decla/
rande quarum prima est An licet
merito recipere dotem a patre v/
xoris sue qui est usurarius Respō
detur fm Gwilhelmum in caplo.
Salubriter extra de usurl. si pat
non sufficit ad soluendum ea que
habet de vsuris et maritus sciens
veritatem vel habens ignorantia/
am crassam contraxit cum filia ta/
lis usurarij non debet recipere do/
tem a tali patre quia ex solutione
talis dotis usurarius non habēs
alia qđ vsuras efficitur in soluen/
do Nam quilibet usurarius cogi/
tur vsuras restituere siue christia/
nus siue iudeus siue clericus siue
laicus vt in .c. i. et .ij. et in .c. post mi/
serabilem et in .c. Quanto extra
de vsuris. et reddere debet ei a
quo extorta est vel heredi suo et si
talis non inueniatur est pauperi/
bus eroganda vt in .c. Cum tu §.
super his extra de vsuris et argu/
mento extra de homicidio .c. Si/
cut dignum §. eos Quia nō dimitt/
tit pccm nisi restituat ablatū. xiiij.
q. vi. c. Si res aliena et in dicto .c.
Cum tu et in .c. pccm de regulis
iuris libro .vi. Sibi enim imputet
gener qui talez usurariā dotez sciē/
ter accepit vel crassa ignorantia vt

dictum est. Si autem non putabat so-
crum esse usurarium vel alius esse soluen-
do qui tamen non erat potest dotem in so-
lutum recipere licet postmodum sciat ve-
ritatem secundum Guilhelmum. Tutius tamen est quod
sciens veritatem non recipiat dotem.
aut si recepit cognita veritate resti-
tuat illis quibus pater tenebat. frui-
tus autem medij temporis dum fuit posses-
sor bone fidei quia nesciebat rem
taliter se habere suos facit consum-
ptos. extantes autem restituere tenetur
et creditores de fructibus consumptis
possent agere contra usurarium. ar.
le. dote ancillae. C. de rei vendicati-
one. Nam licet quilibet malefidei
possessor teneatur restituere rem cum
omnibus fructibus preceptis et quod
ipse dominus percepisset si possedisset.
extra de resti. spo. c. grauis. ff. et co-
ditionibus furti. l. in re furtiua. et ff.
de rei vend. l. si vanis. §. sententiali-
ter. Et intellige fructus qui supersunt
deductis expensis illis que fiunt gratia
fructuum adquirendorum. congregandorum
et consummandorum que deducuntur tam a ma-
lefidei quam a bonefidei possessore. ff.
de peti. hered. l. si pater. §. vlti. Posses-
sor tamen bonefidei non tenetur de
fructibus quos percepit quod dum fuit
bonefidei possessor si iam consum-
pti sunt. sed de fructibus extantibus
bene tenetur. C. de rei venditione. l.
certum. Ad quod etiam facit. xij. q.
ij. si quis de clericis. Dicit etiam
Raymundus quod usurarius tenetur ad
omnia damna que quis per solu-
tionez usure passus est. vt si domum
suam propter hoc vilius vendidit

et si aliam conduxit aut si propter
hoc ab alio sub usura quesitum. Di-
cit etiam quod ille qui soluit usuras po-
test repetere rem emptam de pecu-
nia usuraria vt equum et predium
ab eo cui usurarius donauit. Si
postmodum usurarius effectus est
non soluendo. argl. in dicto. c. Cuz-
tu. extra de usuris. Succedit enim
hec res loco precepti sicut econuer-
so precium loco rei. ff. de petitione
heredit. l. si rem. et hoc verum secundum
Guilhelmum quando rem talem ha-
buit ex causa lucrativa et bona fi-
de. Ad quod addit Gamfreodus.
quod si res illa ex causa lucrativa pro-
ueniat postea ad alium ex simili cau-
sa. et iste ulterius fuit iste qui pote-
rat repetere usuras liberatus est
ille cui res data fuit vt contra eum
agi non posset. ff. de actionibus et
obligationibus. l. omnes debito-
res cum similibus. Quod si predictus
usurarius et socer sit in veritate suf-
ficiens ad satisfaciendum de usuris et
ultra habeat in bonis potest ge-
ner indubitanter dotem recipere
de predictis

Secunda questio. an in dote promissa possunt peti alimenta.

Secunda questio circa dotem est
ista pater tradidit nuptui filiam

suam cum promissione dotis. ge-
ner ducit uxorem et sustinet onera
matrimonij non recepta dote. q̄ri-
tur an debeat habere alimenta a
socio pro uxore sua. Respondet
per dñm. Jo. an. in dicto. c. Salu-
briter super verbo possessionem q̄
si gener non recepit pignus h̄ cau-
tionem de numeranda dote cer-
ta die et interim recipit ex pacto
certos denarios. pro lib̄ea quidē
dicunt hoc licite fieri. Ostendant
textum sed alium in materia non
habemus Et iste scilicet dicti. c. Sa-
lubriter non facit quia loquitur in
fructu submisso dei iudicio ergo &c
Non obstat ratio que sequit̄ vi-
delicet cum dicit textus Cum fre-
quenter fructus dotis non suffici-
ant ad onera matrimonij suppo-
tanda Cui respondetur per decre-
talem Per vestras in fine de do-
natione inter virum et uxorem.
Paulus de lisarijs in dicto. c. Sa-
lubriter tenet contrarium videli-
cet q̄ gener potest licite recipere
decem pro centum vel octo fm̄ cō-
suetudinem regionum et dicebat
casum esse in dicto. c. Salubriter
Iūsto. c. Quia frustra Item quia
subest ratio eadem quia compu-
tantur fructus in sortem sicut pe-
cunia vt in. c. Illo vos. extra de
pignozibus Sed in terminis titu-
li. per Jo. an. qui dicit q̄ socer ex
pacto promisit decem pro cente-
nario annuatim quousq̄ solueret
totum. Reuera de hoc non est ca-
sus q̄ liceat neq̄ in. c. Salubriter
neq̄ in. c. q̄ frustra Unde in ca-

su posito cautior est sententia Jo-
an. et melius est ipsam defendere
pro veriori et securiori Nam non
est par ratio quia possessiones pi-
gnorate sunt apte nate fructus p̄-
ducere naturaliter et ista pignora
succedunt loco dotis. q̄d non est
pecunia que naturaliter non pro-
ducit fructum. licitum est ergo in
vno casu, quod non est licitum in
alio.

Qd̄ interest reipubli- ce mulieres esse dota- tas.

Preterea dos debet remanere sal-
ua que tamen isto casu contingere
posset q̄ tota solueretur interiz
paulatim si decez reciperet annua-
tim et computarentur in sortem.
Unde consumpta dote mulier re-
maneret indotata q̄d esse non de-
bet ff. Solutio matrimonij. l. pri.
Unde vt dicit Jo. hes de ligna-
no in dicto. c. Salubriter non ē ca-
sus in quo permittitur vsura sed ē
casus in quo gener non tenetur
computare in sortem fructus rei
pignorate pro dote. sed certe titu-
lus nostre questionis nō est filius ti-
tulo Jo. an. Nā presupposito pro-
ho eo q̄d. Jo. an. dixit attā nos q̄
rimus si mulier debet alimentari
per prēm quousq̄ dos soluatur.
Et respondendum est q̄ sic Et p̄
hoc bene facit ratio dicti. c. Salu-
briter eo q̄ maritus sustinet onera

ra matrimonij pro quibus oneribus fructus suos facit *E. de iure dotium. l. pro oneribus* Preterea sicut dicitur qd fructus rei pro dote obligate succedunt loco fructuum prouenientium ex dote quos maritus suos facit quia sunt sui sicut domini vt in *l. dote ancillaz E. de iure dotium* Ita etiam loco fructuum dotalium succedant alimenta prestanda per dotantem quousqz dos saluatur marito sustinenti onera matrimonij. Unde et Inno. in dicto. c. Salubriter. super verbo matrimonij onera. dicit maritum habere hoc priuilegium videlicet qd non computet fructus in sortem qd diu sustinet onera matrimonij et tenetur vxorem alere. cessante autem causa cessabit effectus priuilegij vt in c. Cum infirmitas extra de peni. et remis. Preterea Jo. an. met dicit qd tale priuilegium conceditur marito vt scilicet dos salua permaneat qua alias consumi contingeret unde. cum interfit reipublice mulieres esse dotatas. ff. Solutio matrimonio. l. pri. ergo equissimum est maritum sustinentem onera matrimonij debere percipere alimenta pro dote quousqz dos sibi persoluta fuerit et numerata. Non enim querit neqz queret gener a socero fructus soluende dotis sed querit alimenta pro vxore sua pro qua onera sustinet matrimonij. Unde nutriet eam frumento vino vestimentis et calciamentis et alijs necessarijs ad victum et ve-

stitum quousqz soluat dotem vel ponantur arbitri et boni viri pro vtraqz parte qui taxent alimentata uenientia et socer soluat alimentata vel soluat dotem. Et tali casu aboletur omnino viciu vsurarum quia tanqz interesse veniunt alimentata predicta vt gener conseruetur indemnis ab oneribus matrimonij et dos salua consistat secundum rationes supra tactas Et ita potest intelligi sane qd habetur in *l. Insula. ff. vsuras ff. soluto matrimonio* ubi est casus ad litteram qd maritus potest petere vsuram de dote non soluta ex quo sustinet onera matrimonij ubi etiam hoc tenet expresse Jacobus de arena super verbo exhibuit que sequitur. Raymundo de furlieu et bartolomeus de saxo ferrato ubi dicit qd etiam de iure canonico marito passo moras in solutione dotis promissae tanqz proprium interesse veniunt vsure quia non sunt proprie vsure sed interesse alimentorum ex quo sustinet onera matrimonij vt in dicto. c. Salubriter ex ratione sui in fine et bene. In actio de dote est bone fidei et est priuilegiata vt dicit glo. in dicto. ff. vsuras unde ex quo maritus ex parte sua impleuit contractum quia aluit vxorem ergo promittens dotem qui non adimpleuit soluat interesse sicut in simili contractu bone fidei si venditor tradidit rem venditam et emptor non soluit precium couentum et percipit fructus certe licite venditor potest petere interesse quod leges vocant vsuras que tamen proprie non sunt vsure sed interesse promissum ff. de actione empti et

venditi. l. Julianus. §. ex vendito et.
Deo. ti. l. curabit. Et vtrouque p
doctores etiam in casu conuerso si
emptor soluisse precium et vendi
tor non tradidisset rem venditam
et si fructus perciperet. Ad que etiam
satis facit qd habetur. ff. pro so
cio. l. socius qui et. l. Tutor qui re
pertorū. §. penultio. ff. de admini
stratione tutorū. vbi etiam idem cō
firmat bartolus pro quo etiam glo
sa. xiiij. q. iij. Qm multi. vbi dicit
glo. vsuram prohiberi in lucro ca
pitando non in damno vitando.

Tercia questio est an

gener de pignoratiss possessioni
bus pro dote possit fructus perci
pere.

Tercia questio circa dotem est i
sta pater maritat filiam promittit
dotem maritus ducit vxorez et su
stinet onera matrimonij pater assi
gnat possessiones sub pignore q
usqz soluat dotem queritur an ge
ner teneatur computare in sortez
fructus quos percepit de dicti. pos
sessionibus videtur q sic quia sfru
ctus percepti de re pignozata de
bent computari in sortem vt in. c.
Illos. extra de pignoribus In
contrariū est veritas ex priuilegio
rei dotalis et ppter onera matri
monij Casus est in caplo. Salu
bziter extra de vsuris vbi sic dicit
textus. Sane gener ad fructus pos
sessionum que sibi a socero sunt p
numerata dote pignori obligate.
cōputandas in sortem non credi

mus cōpellendum cum frequēter
dotis fructus non sufficiant ad o
nera matrimonij supportanda Et
nota vbi dicit pro numerata do
te intelligitur pro numeranda vt
ibi dñs Jo. an. vbi etiam in verbo
cōpellendum notat q etiam circa
precepta legis diuine multum p
papalis potestas. facit qd nota
tur de decimis. c. Ad nobis qd de
bet intelligi quia potest declarare
papa quod debeant precepta legi.
intelligi. sicut hic declarat q in h
casu non sit vsura et in similibus
casibus. Et nota fm glosam in di
cto. c. Salubziter q ad hoc vt ma
ritus lucretur fructus rei dotalis
requiritur vt sustineat onera matri
monij qd patet. ff. de doli acce
ptioe. l. potest dotem in principio
Itē oportet q possessio rei dota
lis sit tradita viro. ff. soluto matri
monio. l. de diuisione.

Quarta questio an

fructus rei dotalis ante onera ma
trimonij cedāt lucro mariti si sint
percepti.

Quarta questio est circa dotē po
ne q maritus pcepit fructus rei do
talis nō sustineat onera matrimo
nij nunqō lucra cedant marito.
Respondetur breuiter q non sed
debent accrescere dote vel dotati
ff. de vsur. l. videam. §. ante et glo
sa in dicto. c. Salubziter dicit q
debent restitui mulieri Satis fa
cit ratio dicti. c. Salubziter q ppter
onera matri monij cedūt sibi fructus

Unde ex quo non sustinet onera
matrimonij nec fructus habebit.
Et notandum qd licet fructus pe/
cudum et alioꝝ animaliu cedant
lucro marito dum sustinet onera
matrimonij ff. de iure dotiu. l. ple/
ruq; sicut etiam cedut fructus fun/
di ferrifodine vel argentifodine
ff. soluto matrimonio. l. diuorcio
§ si vir in fundo: tamen secus est
in fetu ancillaz dotaliu qui no ce/
dut lucro mariti sed mulier. ff. de
iure dotiu. l. pleruq; § Serui Secus e/
etia in lapifodina vbi lapis non re/
nascitur et i arboribus non ceden/
dis ff. soluto matrimonio. l. diuor/
cio § Si fundus et. h. § sequenti vt
dicit glosa. in dicto. c. Salubriter
vbi Jo. an. in eo qd dicitur de fetu
ancillarū. Dicit et sic cessat ratio
que habetur. ff. de vsu. l. In pecu/
dum in fine vbi dicitur absurdum
videri hominem in fructu esse cum
omnes fructus rerum natura ho/
minum gratia cōparauit Unde
Tulli. li. pri. de officiis dici. Sed
qm vt preclare scriptum est a pla/
tone non solum nati sumus nobis
ortus qz nostri partim patria vē/
dicat partim amici. atqz vt placet
stoycis que in terris gignūtur ad
vsum hominum omnia creari. ho/
mines aut hominum causa gene/
ratos esse vt ipsi inter se alijs alijs
prodesse possint in hoc nostram
debemus sequi naturam et cōes/
utilitates in mediū afferre.

Quinta questio an
quis posset fructus possessionum

suppignozatarum a genero per/
dere.

Quinta questio circa dote[m] ē po/
ne qd gener qui accepit possessionē
sub pignore dotis cogitans vtili/
us sibi fore pecuniaz hñe qz fru/
ctus possessionū percipe. suppigno/
rat dictas possessiones cuidā ter/
tio. an ille tertius teneatur opurare
fructus in sortez vt in dicto. c. Illo
vos Si aut cū omni iure opetere
forte nō tenetur opurare in sortez
fm Jo. de lignano et Collectariū
in dicto. c. Salubriter Qd tñ cum
reuerētia nō est sanū cōsiliū neqz
posset recta cōscia tolerari nisi fm
qd dicit gwilhelmus si gener aīo do/
nandi trāfferret totū ius qd hñ/
bat in re pignozata p dotez hoc
nō facēt ppter pecuniaz quā rece/
pit ab eo sed qz dñs vel amic⁹ ei
est et amicitie grā donare intēdit
et ille amic⁹ nō causa lucrādoꝝ
fructuū mutuet h ppter caritatē et
amicicie grāz absqz piculo vlure
poterit fructus lucrificare Alias at
nō h teneat fructus opurare in sortez
vt i dō. c. Illo vos de pignozib⁹

Sexta questio an heres
des lucrētur fructus si alimentent
viduam.

Sexta qstio circa dotez est Pone
hēdes mariti hñt priuilegiū qd nō
teneatur ista annū restituē dote[m] c.
de rei vxorie actioe. l. vna recipi/
unt fructus p annū et alimentant
vxoꝝem olim defuncti cui succel/
serunt nunquid gaudent isto bene/
ficio qd non computentur fructus

in sortem vigore. c. Salubriter Rñ
 detur q̄ non gaudent. q̄ statim
 possint se liberare vt dicit hosti. et
 Jo. an. in dicto. c. Salubriter Pre/
 terea soluto matrimonio desinit
 eē dos nec āpli? onera matrimo/
 nī supportantur Ideo dicit In/
 no. ibidem q̄ priuilegiū non du/
 rat nisi durantibus oneribus ma/
 trimonī Unde vbi est eadem rō
 ibi sit idem ius vt in. c. trāsato de
 dstitutionib? Attñ in casu p̄dicto
 ratio est diuersa. p̄t em statim hē
 des reddere rem pignoratāz vro
 ri olim dicti defuncti q̄ nō pote/
 rat maritus cui incūbebat onera
 matrimonī supportare ergo ñ Ad
 q̄ satis facit argumentū q̄ ha/
 betur in. c. ad nostram et in. c. tua
 nos extra de iureiurando.

Septima questio an sta

tutū dictās q̄ heredes teneantur
 soluere tantū quousq̄ dotez resti/
 tuant sit licitum.

Septima questio circa dotem est
 pone dictās statutum vt soluto
 matrimonio q̄ diu heres mariti
 steterit in dote p̄soluenda tenea/
 tur quid certū dare vxori relicte
 vt inde se possit alere nunquid va/
 leat hoc statutū vt sic cū bona con/
 scientia mulier possit id licite reci/
 pere et frequentissime dubitatum
 est. Jo. de lignano in. c. Ex graui
 de. vsuris in cle. Disputat hunc ti/
 tulū tantūdem concludit statu/
 tū non valere eo q̄ soluto matri/
 monio cessat causa sustinendi one/
 ra matrimonī Debet igitur muli/

er agere vt dos sibi persoluatur
 Qd̄ tenet etiam Jo. de imola. in.
 dicto. c. Ex graui Raymū? in sū
 ma et Inno. in dicto. c. salubriter.
 dicūt q̄ cessātibz oneribus ma/
 trimonī cessat priuilegiū per rōez
 dicti. c. Salubriter. Ad q̄ facit
 q̄ notat bartolus in. l. Insulaz. s.
 vsuras ff. soluto matrimonio imo
 plus dicit. Matb. de methessalon
 de bononia in dicta clementina
 Ex graui dñs panormitan? dum
 legeret Senis aliter dicebat in di/
 cto. c. Salubriter q̄ aut sumus in
 casu vbi vxor debet alimentari ab
 herede mariti eius et tūc valet sta/
 tutum loco alimentorum determi/
 nare circa quantitatem cum hone/
 stius sit recipere quantitatem q̄
 alimenta minutatim aut sumus
 in casu in quo relicta non debet ali/
 ab herede mariti et tunc secus es/
 set quia tunc statutū non valeret
 Sed pro declaratione dictoz for/
 manda est alia. questio et sic erit
 octaua.

An heres mariti tenea

tur alere relictam donec reddat
 dotem.

Octaua questio circa dotem est.

An heres mariti teneatur alere
 vxorem relictam donec persoluat
 sibi dotem Et licet opiniones sunt
 pro et contra tamen dicit Idem
 panormitan? mihi placet illa q̄ si
 non habeat vxor alia bona de/
 bet ali ab hēde mariti et infra an/
 nū datum heredi ad dotem p̄sol/

uendam Et hanc opinionem tenuit glo. et bartol' in l. vna. §. Ex actio. C. de rei vroz. actioe Speculator in. ff. Qui filij sūt legitimi §. pri. §. Sed nunq̄d vroz Est aut alimentanda vroz fm quantitatē doti. vt in l. Si cum dotem §. Si at ff. Solutio matrimonio et in. c. per vras de dote post diuorciū restituenta Aduertendū est tñ q̄ speculator tenet vbi sup̄ q̄ ifra annū potest vroz petere alimentū ab herede mariti si non hz aliunde vnde de viuere possit. glosa aut in dicta. l. vna. §. ex actio in verbo restituentum. dicit q̄ si mulier nihil aliud habet preter dotem Si quidez sunt heredes patris cōmunes filij ipsi alent matrem. C. de bonis liberorum. l. si. §. ipsum autem. Sed quid si extranei sunt vel diuortio solutum est matrimonium dicit in glo. in dicto. §. Ex actio q̄ vir vel eius heredes teneantur alere argumento ff. de ventre in possessionē mittendo. l. pri. §. Mulier et. l. cura tor et argumento ff. ad trebellianū. l. Impator et ff. vt in possessione legatoz §. bo. l. penult. Preterea datur fructus mulieri et tu dabis ei alimenta ergo et hodie alat eaz cū penes se habeat. argumento in autentico quibus modis naturales efficiuntur sui §. penult. et. ff. de liberis agnoscendis. l. Si q̄s a liberis §. Siue parēs. et in fine cōcludit glosa dicens solutio distinguunt hic aut habeat alia vnde se alat aut non. Et primo casu nō alatur Secundo sic Tutius est ta-

men tenere q̄ vroz relicta agat p dote sua ne se ponat in discrimine conscientie Unde canoniste communiter tenent q̄ soluto matrimonio non licet mulieri relicte aliquo percipere de dote non restituta. Ex quo formatur noua questio videlicet Nona.

An mulier de possessio

ne sibi data de pignore dotis restituyendo computet fructus in sortibus.

Nona questio circa dotem est pone q̄ heredes dederunt possessiones in pignus pro dote restituyendo an mulier talium possessionum fructus lucrifaciat vel teneatur computare in sortem Inno. in. c. Salubriter. dicit q̄ fructus computantur in sortem. hoc idem dicit hosti in summa eo. ti. §. An aliq̄ casu ver. Quid in conuerso casu et allegat leges. ff. de solutionib'. l. Titia et argumento ff. ex quibus causis in possessionem eatur. l. fulcinius primo responso et ff. de ventre in possessionem mittendo. l. si. §. si. et ff. vt in possessione legatoz §. l. Is cui §. finali. et ff. de legatis pri. l. filius §. apud marcellā Jo. tenent Jo. an. et Jo. de lignano in dicto. c. salubriter et dant cautela que cedat pro decima questione videlicet.

Cautela pro vidua dotis repetende.

Decima questio circa dotem est quid est remedium talis mulieris

Respondent dicti doctores et be-
ne q̄ mulier sit discreta et cauta ne
recipiat rem obligataz sub pigno
re sed illam vendi faciat . vel reci-
piat eam in solutū pro iusto p̄cio .
ff. de re iudicata . l. a diuo pio. Ali-
as fructus rei in pign⁹ recepte ex-
tenuabunt dotem et cōputabunt
in sortem vt in dicto . c. Illo vos.
de pignoribus et in . c. i. et in . c. con-
questus de vsuris .

Quartus casus an cle-

ricus de beneficio suo per eum de
manu laici redēpro fructus debe-
at computare in sortem.

Quartus casus est in casu stipē-
dij clericalis vtp̄ta clerico assi-
gnata est res ecclie pro suo benefi-
cio habet possessionem eiusde rei
laicus vsurpauit possessionem ei⁹
et male tenet vel etiam feuduz qđ
habet ecclesia . recipit obligatum
nomine ecclesie . clericus redemit a
predicto laico temporalem posses-
sionem sub nomine pignoris que-
ritur an fructus per clericum rece-
pti ex eadem possessione rei sibi de-
bite debeant computari in sortez.
Respondetur breuiter q̄ non ex
eo quia de re sic debita p̄cepit fru-
ctus quasi de suo Casus est in . c. i.
Extra de vsuris in fine ibi nisi for-
te beneficium ecclie fuerit qđ redi-
mendū ei hoc modo de manu lai-
ci videatur Similis casus est in . c.
Conquestus eo . ti. Nam in tali casu
non potest cadere vsura q̄ hoc
nō fit causa lucri sed vt res ecclie

de manu laici redimantur . Sile-
etia est in decimis vt in . c. fi. extra
de decimis Naz si miles iniuste de-
tinet decimas nec potest eas eccle-
sia aliter recuperare nisi sub nomi-
ne pignoris . talis clericus non te-
netur fructus computare in sortē
quia de re ad se licite pertinente p̄-
cipit fructus . legalis enim et iudici-
alis auctoritas excusat de talibus
extra de rez p̄mutatione . questus
Similiter recipi possunt in pigno-
re quecūq̄ alie possessiones ⁊ res
a quocūq̄ violenter indebite et in-
iuste detinētur Nec talis tenetur
computare fructus in sortez . tāq̄
recipiens fructus de re p̄pria argl.
extra de decimis . c. fi. vbi interdi-
citur ne decimas decimas a lai-
cis ad alienas ecclesias pertinen-
tes in pignus recipere ab eisdem
laicis clericus quandoq̄ presu-
mat Ex quo colligitur a contrar-
io sensu q̄ decime pertinentes ad
p̄p̄iam eccliaz bene possunt taliter
redimi et in pignus recipi . vt dicit
glo. et doctores ibidem hoc idem
intelligit Raymund⁹ de omnibus
possessionibus emptis et de illis
fructib⁹ iniuste perceptis scilicet q̄
huiusmodi possessiones possent re-
cipi in pignus fructibus non com-
putandis in sortem per iura p̄re-
dicta Et sic patet q̄ alius casus ē
iste a casu capituli Illo vos extra
de pignoribus et a casu . c. Querel-
la extra de symonia Et sic sit expe-
ditus primus versus.

Primus casus scdi usus

et quintus in q tractat de emptioe
Reddituū fructuū ve castri et siluū
Et vide etiam infra an licet emere
redditus prediales hereditarie.
Primus est qñ venditur fructus ad
tempus vbi licet emptor plus sat.
accipiat de fructibus qz fuerit pre/
cium non tñ tenetur aliquid resti/
tuere vendenti rōe incertitudinis.
E. de vsur. l. Si ea ff. de heredita/
te vel actione vendita. l. Cum he/
reditatem et l. sequenti et in. c. In
ciuitate extra de vsur. vbi Jo. an.
format questionem resultantem
ex textu dicente Nisi dubiū sit mer/
ces illas plus minus ve solutio/
nis tempore valituras. Et supra
dicit licet autem contractus huius/
modi ex forma non posset cēseri
nomine vsuraz super quo verbo
dicit Jo. and. Et hoc videtur q
si aliquis emat redditus alicuius
castri ad vitam suam et suor herē/
dum vel ad certum tempus tenen/
dos. si redditus cōi extimatione
non excedit annuatim redditum
quem de tanta pecunia in terra
empta decuisset habere licitus est
contractus Qd etiam intelligen/
dum est si ematur redditus fundi
vel alterius possessionis. Ad qd
facit. c. Consultuit extra de vsuris
Predictam etiam questionem for/
mat Inno. in eodem. c. saltem in p.
te et referens opiniones dicit vt
supra quā etiam referēs Jo. de li/
gnano preter predictos dicit Alij

dicunt q si constitutur redditus con/
tractus non valet. Si non sic Alij
distinguit an ad tempus vendat
et tunc valet An in ppetuū et tunc
non Alij q indistincte valet hoc
siue constitutur redditus in re. si/
ue in persona vt serui vel libri Itē
siue sit certus siue incertus puta qz
vendidit partem fructuū qui pēpi/
entur de aliqua domo Item siue
sit ppetuus contractus puta quia
extenditur ad heredes vtriusqz cō/
trahentium siue sit ad vitam hōis
siue ad certum tempus. semp enim
in predictis casibus repitunt lici/
tos esse contractus qz ibi est con/
tractus pure venditionis Nam i/
bi est precium scz certe pecunie qñ/
titas Item ibi est merces scz red/
ditus venditus vel causa vel an/
nona E. de sacrosanctis ecclesijs.
l. Iubemus. E. de hereditate vel
actione vendita per totū Sed cō/
trariū vere videtur qz certum est
q plus recipiat emptor qz sit pre/
cium ergo videtur illicitus cōtra/
ctus per argumentum dicti. c. in ci/
uitate Sed soluit Inno. Jo. an.
q licet sit certum non ppterea vici/
atur contractus quia hoc idem ē
in contractu venditionis Itē autē
scz in. c. In ciuitate reprobat solū
quia ppter tempus dilationis plus
venditur vel quia pro minori pre/
cio datur eo q statim accipit pe/
cunia. Idem intelligunt aliqui si
redditus de nouo constitutur et
constitutus vendatur posset enim
contingere q emptor nihil perci/
peret de fructibus Consultuit tamē.

Inno. q. caueant contrahentes et ponderent mentem suam ne se decipiant ex eo q. textus dicti. c. In ciuitate in fine dicit Et ideo ciues tui saluti sue bene consulerent si a tali contractu cessarent quod intellegendum est si intentio recta linea non procedat unde subditur ibid. Cum cogitationes hominū omni potenti deo nequeant occultari ubi glosa dicit q. secretoꝝ cognitor dñs est. xxiij. di. Erubescant et ij. q. v. Consulisti. Quia non latet peccati qualitas nec latet peccantis affectus. xxiij. q. iij. deus qui. Alij tamen dicunt q. cum in perpetuum emitur talis redditus si imperlicitus est contractus quia licitum est contrahentibus inuicem decipere ff. de minorib. l. In causa spenult. Hosti. tñ non ultra discutens hoc tenendum q. tales contractus ad perpetuū et ad tempus certum esse suum regulariter sūt liciti et concessi dñm modo neuter decipiatur vltra dimidiū et nihil sit actum in fraudem vsurarum. als secus per ea que habentur in .ca. Ad nostram extra de emptione et ven. Et ff. de actione empti et venditi. l. Julianus §. Item papinian⁹ et. C. de vsuris. l. Eos qui et extra de vsuri. c. per tuas. Ad qd. accedit. C. de pactis inter emptorem et venditorem. l. ij. et. l. Cum qui seu dum Ad qd. accedit etiam qd. habetur in autentico de rebus ecclie non alienandis §. Ab anastasio. Ratio eniz prohibitionis in dicto c. In ciuitate est quia reprehendi-

tur qñ quis carius vendit merces propter terminū prolixum quem dat emptori ad soluendū pecuniā vel quia pro minori emit mercem eo q. statiz soluitur pecunia. et per prolixius tempus expectat mercē que penitus sunt illicita quia tunc solummodo venditur tempus pro illa pecunia que venit et iustum p. cium excedit quod ex eo apparet quia si vtraq. equiparata essent p. cium scz et merces pro minori fieret venditio Sed in casu questionis pposite oia sūt paria qā vendit tps nec res vendite reddit⁹ vl. actio minus valent nec minus credunt valere subsequētib⁹ temporib⁹ q. valeant in presenti vel saltem est dubium et hoc sufficit ad hoc vt contractus sit licitus vt in dco. c. In ciuitate.

Nota de prestacq. ve-

natorum et montis de

florentia si sub censu reali pñsio statuatur Et vide infra in rubrica Sz nunquid liceat emere redditus pecuniarum Idem intelligunt qd. am etiā si redditus vel nomen de nouo ppter hoc constituatur rebus vel personis alijs contrahentib⁹ puta quia dicit emptor Tu constitues tales redditus in tali possessione vel seruo. vel facies q. talis constituitur se debē tali mille vsq. ad annū. et ego de illis mille vel magis de additōe tibi optet. i. p. illi mille dabo tibi quinquaginta Nā dicūt oēs contract⁹ illos licitos q. nō est

hic mutuū sed emptio Item multi
casus possūt interuenire q̄ iste em
ptor amitteret in hoc casu puta si
inops factus fuerit vendens. h̄ cer
te bene consulendū est oībus hōib⁹
fidelis q̄ ab h̄mōi contractu absti
neant sc̄z de nouo p̄pter hoc con
stitutū redditū vel actionem emāt
Illud aut̄ videtur penitus illicitū
q̄ ipse idēz qui dicit̄ venditor in se
constituat redditū vel actōez qua
plus se obliget ad pl⁹ dandum q̄
in pecunia vel in spe acceperit s̄m
Inno. et Jo. an. in dicto. c. in ciui
tate Iohes aut̄. de lignano vltra
progređitur dicens Lis vt̄ tagaz
materiā hoz duoz caploz sc̄z. c.
In ciuitate et. c. consuluit. qm̄ ead̄
est materia aduerte Pone casū cō
stitutat quis censum vni⁹ marce in
domo vēdidit censū p̄ decē mar
cl. valeat tamen ille census viginti
Si vero et p̄cio veraci sine pacto
libere vendēt nunq̄o cōtract⁹ est il
licitus et vsurari⁹ Et videtur q̄ sic
q̄ pecunia venditur que nō debz
vendi. ff. de fideiussozib⁹. l. si. ita et
l. p̄ci. ff. de contrahenda emptione
q̄ oīn rez est estimatio Itēz vē
ditur vsus rei separabilis a re Itē
ratione pacti q̄ pro minori saltē.
ergo in iudicio aīe peccat emptor
Item accedit aliquid pecunie er
go illicita surgit presūptio conclu
dens vsuram. extra de emptiōe et
venditione. c. Ad nostrā de pigno
ribus Ille vos. In contrariū facit
q̄ hoc non est mutuū ad q̄d acce
dit vsura. ruij. q. iij. c. p̄ci. Item lici
tum est contrahentes se decipere

om̄modo non vltra dimissam de
emptiōe et venditione. c. Cū dile
cti Item nō viciatur emptio si em
ptor plus precio recipiat Itēz vē
ditur ius vendibile quia ius et iu
ra vendūt ff. de hereditate vlti
mione vendita per totum ff. de cō
trahenda emptiōe. l. Cū taber
nas ergo cōtractus est licitus.

Explicatio casuū indu bitatorum.

In hac questiōe aduerte q̄ expli
cabo tibi p̄ci⁹ casus indubitatos
Unde si census cōstitutatur nec. ad
rem referatur vt q̄ obligo me ti
bi ad vnaz marcaz q̄ mihi decēz
das. et vendo tibi hoc ius percipi
endi non relatum ad rem tunc cre
do hanc venditionem illicitam q̄
non venditur ius imo nunc de no
uo oritur cōtractus feneratori⁹
ergo r̄. ruij. q. iij. pleriq̄ et. ca. q̄
quid Sed aliquā constituitur casus
in re et venditur et tūc aut erat cō
stitutus ante venditionem et iste
sus venditur et iste cōtractus ē
validus et licitus de iure quia hic
ē ius vendibile et hic etiam est pre
cium Istud est vez nisi dolus in
terueniat vel deceptio vltra dimi
diam ff. de minoribus. l. in rem et
extra de emptiōe et venditiōe. c.
dilecti et. c. Cum causa Sed aliquā
constituitur venditionis tēpe iste
census et venditur post tunc aliquā
census non posset aliter haberi de
re. aliquā possz haberi. primo casu
vt q̄ constituo censum domui de
decem cum non possz conuocari nisi

pro quinque tunc credo hunc contra-
ctum fraudulosum ex quo census
ille aliter de re non possit haberi
quia tunc surgit obligatio perso-
nalis de pignoribus Illo vos. de
emptione et venditione Ad nostram
Sed si potest haberi census de re
tunc credo licitum esse contractum et
hoc est verum et procedit quoniam non
est adiectum pactum de retrovendendo
tunc si pro minori precio debet
retro vendi tunc quia implicatur
quod census perceptus computetur in
sortem. credo usurarium contractum
de pignoribus Illo vos. de emptio-
ne et venditione Ad nostram Sed
si pro maiori precio. hoc idem Si
vero pro eodem precio tunc credo
licitum esse contractum Iuxta notata
per Inno pri. oppositio Sed ali-
quoniam est dubium verumiliter ut res
valeat minus vel plus et tunc credo
licitum ut in dicto. c. in ciuitate et in.
c. si. eo. ti. Si vero est talis res de
qua non est dubium tunc in foro con-
tentioso non posset ex verbis con-
tractus insurgere usura sed contra-
hens recurrat ad mentem suam et
recurrat ad conditiones persona-
rum et coniecturas ut quia emens
consuevit tradere ad usuras sed
in foro anime idem credo quia non
potest concludi usura Relinquit
igitur conscientie sue sic contrahens
de hac questione et sequenti etiam
infra dicemus.

**An mutuas frumentus
pro frumento peccet sic**

¶ quando venditur est carius Sed
pone mutuat quis frumentum ut
reddatur sibi tantum de frumento.
tunc contractus est vilissimus sed so-
lutionis tunc est carissimus. est ne usu-
ra? dic quod non quia consistit in spe
nec aliquid ultra sortem redditur
quia non fuit mutuum estimatum
Nam si estimatum fuerit. sic. per hoc
facit lex que dicit quod restitui debet
eiusdem bonitati. in qualitate sed
intrinseca ut. l. Cum quid ff. Si cer-
tum petatur sed non est necesse quod
sit eiusdem estimationis imo si actum
est quo tempore reddatur illi? tem-
poris habebitur ratio temporis quo
fuit petatum ut in. l. vnu eo. ti. Si
igitur creditor teneretur recipere vi-
liorem si ipsa res facta esset vilior
quo ad estimationem ergo non pec-
cabit recipiendo preciosiorem Et
hoc quod hic concluditur tenet etiam
hugolinus. xiiij. q. iij Si quis. dicit
tamen ipse quod intentio ipsius mutu-
antis posset esse praua et tunc pec-
caret propter hoc ut omnes casus. apre-
hendantur Quidam distinguunt
quod aut est verisimile quod ipsa res mu-
tuata non erit preciosior tunc soluti-
onis aut de hoc probabiliter du-
bitatur et tunc nullum est vitium. ar-
gumento extra de usuri. c. vlt. Aut
est verisimile quod erit preciosior tunc
aut creditor non erat seruaturus. quod
casu erit usura aut erat seruaturus
et tunc aut creditor aufert debito-
ri libertatem soluendi et tunc est us-
ura aut talem libertatem non au-
fert et tunc non est usura imo pos-
set puniri si bona intentione re-
queret debitorem ante terminum ut

solueret sed si habet corruptā intē
tīōem et dicit sibi qd p̄t vsq; ad ter
minū retinē tūc posito qd nō sit v/
sura peccat et hec distinctio inniti
tur magne equitati maxime in so
ro penitentiali.

Sed quid si frumentuz estimatum mutuetur.

Sz quid si nunc ē carissimū et mu
tuo tibi estimatū vt restituas mi
hi tātū frumentū et qd valeat qn/
tū valet modo frumētū qd trado
Dic qd nō est vsura qz tradit pecu
nia vel frumētū gratis et ergo cō
tractus mutui gratuitus et censetur
cōtractus emptiōis et hec notant
xiiij. q. iij. Pleriq; .x.

Quid si mutuat anti quū et restituit nouū.

Sz pone trado frumētū antiquū
nūc vt restituas mihi nouū. est ne
vsura Aliqui vt gāfred⁹ et Ray
mūdo⁹ dicūt illicitū esse contractuz
Alij otra et hoc credo verius dū
modo cessent circūstantie mētales
vt si esset putrefcēt nil valens sic cō
trahens subijcētur restitutioni.

Quid si dat pecunia ad lucz saluo capitali.

Sed pone vendit quis vsum pecu
nie et aliquis recipit. est ne cōtra
ctus vsurarius vt qz dat pecuniaz
mercatori vt mercetur vltra dimi
diam lucri et capitale saluū est. est

ne vsura Aliqui dicūt qd nō qz est
societas ⁊ nō mutuū Azō et acur
sius in. l. si. ff. pro socio otra qz so
cietas est et insuper fraternitas. B
aut non est vera fraternitas quia
alter recipit cōmoduz et alter peri
culū ergo .x. Alias posset defendi
si clarius examinaretur

Quid si recipiens sub vsuris mutuat cum pa cto de soluēdo vsuras.

Sed quid si scholaris recipit sub
vsuris pecuniaz et ipse mutuat so
cio adiecto qd soluat vsuras qz ip
se soluet Est ne vsurari⁹. Aliq; di
cūt qd nō qz non p̄t stipulari solui
vsuras alteri sed si stipulatur solui
tūc ē vsura. sed p̄t defendi qd non
est vsurari⁹ qz stipulatur sibi non
sub noie vsuraz sed interesse quia
nihil accrescit sibi et hoc licz vt no
tatur in. c. Conquestus cū. glosa
sua extra de vsuris et de arbitri. c.
Cum dilecti.

An mutuās ciuitati vt eximatur a collectis sic vsurarius.

Sed nunquid mutuās ciuitati vt
pendente debito non teneatur ad
collectas nunqō est vsurari⁹ Aliq;
dicūt qd sic. xiiij. q. iij. c. pleriq; Nā
aliquo accidit fori Alij contra spe/
culator in. ti. Isto in p̄ncipio dicūt
qd si collecte sunt ordinarie tunc

sequitur lucrum quod obligatur erat et
sequitur ius liberationis et usura est
Si vero sunt supradictae tunc non.

**An mutuas cum intentione
ne ut aliquid recipiat ultra
sortem tunc restituere**

Sed nunquam mutuas ea mente ut
aliquid recipiat ut restituere Alii
dicunt quod non tenetur in foro conscie.
Sed alii contra per textum in dicto. c. in
ciuitate Quid iuri aduerte si spem
specialiter habeat vel si mutuum fuit
datum sit super illa spe tunc est usura
ut est textus in. c. Consultuit de quo
infra aliquid dicitur. Si vero sit
spes secundario ut quia spero quod
mie remunerabis tunc non est usura
ut in. c. Cum in officiis extra de tes-
tamentis et in. l. Sed si. Consultu-
it ff. de petitione hereditatis. Intelli-
ge eo modo quo in dictis iuribus
continetur hoc quod talis spes remunera-
tionis solum stat in terminis na-
turalibus ad antidota. cum beni-
uolentia. amicitia et caritate etc. Sed
potest ne iste contractus in foro ani-
me ubi erat spes ultra recipiendi
deduci in foro contentioso Dic quod
sic si innotescat mens ipsius ut quia
per confessionem et potest procedi
ut contra quasi usurarium non tanquam
verum usurarium ut probat textus
in. c. Consultuit Sed quare in utroque. c.
scilicet in isto capitulo In ciuitate et in
capitulo. Consultuit reprobatur iste con-
tractus Dic quod vendit tempus non
aut quia vendatur res plus quam va-

leat quia potest plus vendi de quo
etiam infra dicemus.

**Secundus casus secundi versus
et sextus in ordine an usu-
re ab hostibus exacte pos-
sint retineri.**

Secundus casus secundi versus est cum exi-
guntur usure ab eo cui per iure noce-
ri. ut dicit Ambrosius et habet in
decretis. xiiij. q. iij. Ab illo ubi est ta-
lis textus ab illo exige usuram cui
merito nocere desideras. cui iure in-
feruntur arma huic litem auferunt
usure. Quem bello vincere non po-
tes ab hoc usuram exige quem non
sit crimen occidere. sine ferro dimi-
tat qui usuras flagitat Sine gla-
dio se de hoste vult scire qui fuerit
usurarius exactor inimici Ergo ubi
ius belli ibi ius usure ubi glo. di-
cit quod ab hostibus licitum est usuras
petere Nam et omnia eorum bona lici-
te possumus auferre xxij. q. v. c. i. q. ij.
et quibuscumque incisionibus eis nocere pos-
sumus. xxij. q. ij. Dominus facit. xxij. q.
v. dicat aliquis.

**Qui sunt hostes a qui-
bus usure percipi possunt.**

Sed queritur qui sunt tales ho-
stes Respondet et hostes in sum. ti. de
usuris. An aliquo casu. versu. vij.
videtur quod tales hostes intelligen-
tur hostes romani imperii et. c.
de commerciis et mercatoribus per

totum Et subdit Unde infideles
 possunt tradere pecuniā ad vsurā
 dicitur enim deus. xxiij. Non fene
 raberis fratri tuo pecuniā ad vi
 suram nec fruges nec quālibet
 aliam rem sed alieno Inde dicunt
 iudei qd vsuram licite recipiant a
 xpianis Et male allegat hostien.
 deus. xxvij. vbi dicitur fenerabis
 gentibus multis et ipse a nullo fe
 nus accipies et in eo. c. Aduena
 fenerabit tibi. et tu non fenerabis
 eis. sed satis miror de oibus alle
 gantibus illū textū ad hoc ppositū
 cum non possit ad predicta recte
 deduci. Nam ibi illi a gentibus fit
 promissio diuine benedictionis et
 ideo talibus dicitur tanq̃ popu
 lo dei feneraberis gentibus mul
 tis et ipse a nullo fenus accipies
 Vbi sciendū qd habem⁹ fenero. as
 et fenero. arl. Inde fen⁹ et fenera
 tor qui fm papiam accipitur pro
 eo qui dat mutuo et etiam pro eo
 qui accipit fit ergo ibi promissio
 ex abundantia bonorū tpaliū ita
 qd talia possint ex abundantia a
 lijs mutuare sub fenore et ipsi non
 indigeant ab alijs sub vsuris reci
 pere Et sic econuerso male agenti
 bus inferitur maledictio ex parte
 dei cum cōminatione paupertat.
 et sterilitatis oppressionis et perse
 cutionis et permissiois diuine. Ex
 quo subinfertur Aduena qui tecū
 versatur in terra ascendet sup te
 eritq; sublimior tu aut descendes
 et eris inferior Et statim subditur
 Ipse fenerabit tibi. et tu non fene

rabis ei. Ipse erit in caput. et tu e
 ris in caudā et venient super te
 omnes maledictiones iste. et perse
 quentes apprehendēt te donec in
 tereas quia non audiisti vocem
 dñi dei tui Patet igitur qd non p
 hibitive loquitur ibi cum dicit et
 tu non fenerabis ei sed cōminati
 ue quasi dicat qd tales iniqui sup
 quos maledictio diuina descēdet
 tanta grauitate grauentur iusto
 dei iudicio supprimēt qd ea quib⁹
 indigent non nisi sub vsuris inue
 niant Sicut etiam dauid dicebat
 contra tales. ps. viij. Mutātes trās
 ferantur filij eius et mendicēt effu
 antur de habitatiōib⁹ suis Scrui
 tur fenerator omnem substanti
 am eius et diripiant alieni labo
 res eius Alie sunt igitur rationes
 prohibitionis vsurarum et alibi
 sunt auctoritates generalem pro
 hibitionem inferētes in sacra scri
 ptura Subdit etia hosti. ibidem.
 Ideo alij exponūt illud caplm ab
 illo. negative id est sicut nulli noce
 re debes sic a nullo potes vsuram
 quod etiam arguit glosa in princi
 pio non tñ in hoc residet.

**An a iudeis vel sarace
 nis aut alijs infidelib⁹.
 christiani valeāt vsu
 ras exigere:**

Potest enim dici qd in tali casu
 aboletur viciū vsure eo qd solus

deus est verus dñs oim reꝑꝑ do/
na dantur hominibus ad colendū
vnum deum vbi ergo non est cul/
tus dei sicut in inimicis dei et fidei
legitime possunt vsure exigi quia
hoc non fit in spe lucri sed zelo fi/
dei et caritatis vt inimici dei et fidei
debilitentur et etiam quia bo/
na non sunt eorum ex quo impu/
gnant fidem et cultum diuinum
sed de iure debentur fidem seruā/
tibus et cultum diuinum recte te/
nentibus Unde beatus thomas
consultus a ducissa lothoringie.
An liceret dñs terrarum exactio/
nem facere in iudeos Respondit
q̄ quis sicut iura dicunt iudei me/
rito culpe sue seruuti sint ab dica/
ti et sic eorum res dñi possunt ac/
cipere tanq̄ suas quia quicquid
acquirat seruus acquirit dominó
ita tamen q̄ non subtrahantur ne/
cessaria Quia tamen oportet nos
ambulare honeste etiam ad eos
qui foris sunt ne nomen dei blas/
phemetur hoc seruandum vide/
tur vt exactionibus quas facere
non consueuerunt nullatenus pre/
grauentur sed ad consuetas cogi
possunt s̄m thomam Alij dicunt
q̄ christianus potest accipere vsu/
ras a iudeis et saracenis sicut a ce/
teris hostibus christiane fidei per/
dictum. c. Ab illo. Alij intelligunt
illud. c. non de omnibus fidelibus
sed solum de inimicis reipublice
quibus licitum est etiam aperte
nocere per insidias Ad ceteris autē
qui parati sunt seruire non licet ac

cipere vnde. xxiij. q. viij. c. dispar.
dicitur dispar nimirum iudeorum
et saracenorum causa. in illos eniz
qui christianos persequuntur ex
vrbibus et proprijs sedibus pel/
lunt iuste pugnatur. hi vbiq̄ serui/
re parati Archidiaconus in dicto
.c. Ab illo considerat originem v/
bi hoc dicit Ambrosius. videlicet
super illo verbo non fenerabis
fratri tuo sed alieno et hoc de po/
pulo iudaico dicitur Iudeo dicit
Ambrosius. q̄ de inimicis intelli/
gitur Unde subdit Archidiacono/
nus et sic s̄m hoc tangitur intel/
lectus laurentij qui dicit q̄ Am/
brosius in hoc. c. non dicit q̄ lice/
at christiano sed iubet iudeo tantū
s̄m veterem legem Unde tantū
de iudeo intellige Erat autem ibi
promissio comparatiua quia pro/
ni erant iudei ad feneranduz sicut
et datio libelli repudiatorij s̄m
laurentium Et hugilinus exposu/
lat verbum exige vsuram scilicet
zelo caritatis. Et subdit Archi/
diaconus. Dic ergo ab illo scili/
cet hoste siue sit paganus siue here/
ticus siue malus xpianus. s̄m hoc
ergo a saracenis qui sunt hostes
christianorum licite christiani vsu/
ras exigunt sed non a iudeis quia
contra eos non iuste pugnatur.
xxij. q. viij. Dispar secundū hugi/
linū qui dicit q̄ in nullo casu est v/
sura licita nec alicui licet eam exi/
gere Etiam ab hostib⁹ cū sit gene/
raliter phibita Subdit archidia/
con⁹ adde adhuc vt cesset omnis

abiectione potest dici q̄ Ambrosius
appellat hic usuram vrgentem et
immoderatam actiōez quā hosti/
bus imponē possum? vt affligant̄
et opprimantur et hoc vult littera
vbi dicit qui fuerit usurarius era/
tor inimici quasi inferens et impo/
nens exactionem vltra q̄ debet im/
poni. verum est si non esset hostis
contra quē Ius belli habem? fm
petrū de saliceto .

Cui merito nocere pos sumus .

Sed quis est ille cui merito nocere
desidero. dicit Archi. Rñdeo Ro/
mani imperij hostibus C. de com/
mercijs et mercimonijs. l. non solū
et sic videtur q̄ infideli possū tra/
dere pecuniā ad usuram. Et sub/
dit usuram id est pensionem ma/
gnam et hoc per. c. xxiij. q. vi. Jam
vero Raymundo aut in sūma titu/
lo de usuris in hoc casu dicit q̄ cō/
munior ē opinio quā p̄mittit Jo.
in glosa videlicet q̄ dictum . c. ab
illo intelligatur negatiue scilicet q̄
nulli debeo desiderare nocē. a nul/
lo possum exigere in fallanter hec
est tutior saniorq̄ sententia . Vbi
etiam aduertendum fm doctorez
subtilem Johem Scotū. q̄ tamen
semp in omnibus seruari debeat
caritatis ordo videlicet q̄ diliga/
tur de' super omnia et post ocum/
ppria aia. et post aiam diligatur
aia pr̄mi sicut sua et post aiam
suam et pr̄mi ad salutem diliga/
tur vita ppria. et post vitam ppriā

vita pr̄mi sicut sua ad virtutez
et gratiam. et post vitaz diligatur
fama laudabilis pro sequela vir/
tutum. et cum fama sua diligatur
etiam fama pr̄mi. et post famā
diligantur bona temporalia tāq̄
adminicula p̄ sustentatione p̄nis
vite Quod etiam sentit glosa sup
illud Cantico. ij. Ordinavit in me
caritatem Vbi dicit glosa. Multi
peruertunt ordinem caritatis q̄a
q̄ est pr̄mū faciūt vltimū. et
q̄ est vltimū faciunt pr̄mū Dicē/
dum est hic q̄ usuraz tanq̄ usurā
nullo modo licet exigere qz oppo/
nitur caritati dei et pr̄mi et viter/
fame necnon et bonis temporalib/
bus Sed tñ posset attingē q̄ alq̄
licito modo posset quis suū da/
mū recuperare ab hoste sine pr̄mi/
dicio p̄dictoz nō tanq̄ usurā sed
tanq̄ iustaz recōpensationem da/
mnoz suoz posset licite tenere si/
cut illa que in iusto bello acquirūt
Unde idem Archi. in dicto. c. Ab
illo circa finem in verbo auferre
dicit adde Ista ratio non vrget
qm̄ nec furtum nec rapina debet
fieri eis scilicet hostibus sine aucto/
ritate principis et qui aliter facit
peccat. sed in tali casu non inueni/
tur usura precipi vel permitti a p̄n/
cipe sed illa sit scilicet rapina. xxiij.
. q. ij. dñs fm Guilhelmum . Nam
si de bonis dampnificantis aliquo
peruenit ad manus dampnificati
sine vicio vtp̄ta qz inuenit vel ali/
us sibi dedit. et h̄mōi p̄t dānifica/
t' licite retinere et sine peccato re/
cipere vsq̄ ad valorem dampni. ff.

de conditione indebiti. l. Si non
sortem nisi forte res que peruenit
ad eum fuisset illi a raptoze accō/
modata C. de cōmodat. l. p̄textu
vel etiam deposita C. depositi. le.
Si quis Nam in his casibus non
potest retinere Illec indubitanter
vera sunt in foro iudiciali. Sed
fm quosdam licet talis peccet et
penitentiam agere teneatur tñ in
foro pñiali non tenetur ad restitu/
tionem Unde beatus tho. scda.
scda. q. lxxv. dicit q̄ ille qui furtum
accipiet rem suam apud alium de/
positam grauat depositarium q̄a
ille tenetur ad restituendūz vel ad
ostendendum se innoxium. Unde
manifestum est q̄ peccat et q̄ tene/
tur ad releuandum grauamen de/
positarij qui vero accipit rez suaz
apud alium iniuste detentam pec/
cat quidem non quia grauat eum
qui detinet nec tenetur ad restitu/
endum aliquo sed peccat contra
cōmunem iusticiam dum ipse sibi
vsurpat sue rei iudiciū iuris or/
dine p̄termisso et ideo tene/
tur de eo satisfacere et dare operā
vt scandalum proximorum si inde
ortum sic sedetur. Item Sco/
tus in quarto sententiarūz. distin.
xv. querit an damnificatus ab a/
liquo possit sibi satisfacere de bo/
nis damnificantis. Et respondet
q̄ in duobus casibus posset sibi
satisfacere videlicet Primo quā/
do ille damnificatus esset effectus
dispensator bonoz damnificantl.
et non posset sibi fm iur. formam

prouidere vtp̄ta quia non habz
testes vel probationes vel q̄a est
persona potens oīra quā sibi nō
administraretur iusticia Nam tunc
posset sibi prouidere per secretam
detentionem rerum damnificantl.
quas ipse habet administrare vel
dispensare si post mortem damni/
ficantis esset forte institutus dispē/
sator bonoz eius tanq̄ fideicom/
missarius x. vide ibi. Secundo qñ
inueniret de bonis illius vel aliq̄o
sibi donatum fuisset nam istis cas/
ibus posset rem retinere vsq̄ ad
valorem damni Et vt clarius in/
telligatur sciendum q̄ volens sibi
ppria auctoritate satisfacc de bo/
nis debitoris in septē casibus mor/
talit̄ peccat videlz Prim⁹ ē qñ p̄t
sibi per viam iuris prouidere et ni/
hilominus sibi facit ius oīra legē
Si quis in tantam. C. vii. vi. Sei/
cundus est qñ esset iudex public⁹
et in sua causa vellet mēt iudicare
quod est prohibitum C. Ne quis
in sua cā. l. vna. vbi dicitur iure em/
propria vnq̄ ad modum est ali/
cui licentiam tribuere. x. Tbi
glosa allegat pro concordia. ff.
de iudicijs. le. Julianus. Alias in/
cipit. Si alter et. ff. de iurisdicō/
ne omnium iudicū .l. iurisdicō/
nem et. ff. de arbitris. l. penult. Sz
arbitrator sic dicit glosa vt. ff. de
operibus libertorum x. l. Si liber/
tus quasi dicat q̄ in causa ppria
non p̄t quis esse iudex vel arbiter
sed arbitrator ad qd facit. C. de
cōtrahenda emptione. l. In ven

dentis Terti^o est qñ debitū non ē
 liquidū sed dubiū ē an debeat re/
 cipe vel nō Actozi nanqz pbatio
 incūbit et cū sūt pciū iura obscura
 reo fauēdū poti^o ē qz actozi vt in.
 c. Cū sūt de re. iur. li. vi. Quart^o est
 qñ est periculū scandali generādi
 oīa aliū vt quia aliquis culpatur
 de furto vel maleficio tuo et sic in/
 famatur indebite Scandalū autē
 oīa iusticiāz illatuz oīa primū
 obligat ad mortale Ma. xviij. Qui
 autē scādalizauerit vnū de pusillis
 illis qui in me credūt expedit ei vt
 suspendat mola asinaria in collo
 eius et dimergetur in p̄fūdūz ma/
 ris. De materia scandali satis tra/
 ctat scōda scōde. xliij. Quintus est
 qñ esset periculū infamie p̄prie vt
 qz reputaretur latro vel vsurari^o.
 quilibet autē curare d̄z pro conser/
 uatione fame sue. Eccl. xli. Curam
 habe de bono noīe hoc enim ma/
 gis pmanebit tibi qz mille thesau/
 ri magni et preciosi. Et Augl. dicit
 Nobis enim necessaria est vita no/
 stra alijs fama nostra. xi. q. iij. Inē
 xba et. c. nō sūt in fine Inde etiaz
 dicit idem Augl. Qui negligit fa/
 maz suā crudelis est. xij. q. i. Nolo
 vbi idem Augl. dicit Conscientia
 nobis necessaria ē. primis autē fa/
 ma nra Et. ij. Qui fidēs oīcie suam
 negligit famaz crudelis ē ergo. xē
 Sext^o ē qñ posset esse periculū pso/
 nale sui ipsius vt quia posset suspen/
 di pro latrone ex tali actu et hmōi
 debet enim plus diligere vitāz qz
 bona t̄palia ergo. xē. Septim^o est
 qñ sibi satisfaciēdo mortaliter pec

caret postponēdo salutē aīe sue p
 recuperatiōe t̄palis rei quid enim
 pdest hōi si vniuersum mundū lu/
 cretur. anime vero sue detrimentū
 patiatur. Mat. xvi. Semp igitur
 digniora preferenda sunt ergo. xē.

Prim^o casus tertij vbi^o
an vēdēs rem de presēti
nō venalē ultra presen
tem valore peccet Et
est septimus casus.

Sequitur terti^o versus qui incipit
 Vendens sub dubio xē Vbi sunt
 etiam duo principales casus qz
 prim^o est talis videlz habz aliqz
 rem non venalez de p̄nti sed inten/
 dit illaz seruare vsqz ad t̄ps scīs
 tpe illo plus valiturā emptor qrit
 emere talem rez Ille dicit se nō ha/
 bere illaz venalem qz non est tunc
 temp^o vendendi. sed p tpe futuro
 dicit se velle emere p tāto p̄cio qm
 rem valebit tūc t̄pis et tarat p̄e/
 ciuz. qritur an liceat Rñdetur q
 rōe dubij talis contract^o excusatur
 vt in. c. Nauiganti extra de vsuris
 vbi est casus qz qui dat decem sol/
 lidos vt alio tpe totidez sibi grā/
 ni vini olei mēsure reddatur q licz
 tunc plus valeat Vtrū tunc plus
 vel min^o solutionis tpe fuerint va/
 lituri verisimiliter dubitat non d̄z
 vsurari^o ex h reputari. Et subditur
 ratione vero dubij hmōi excusat.

Qui pannos granū vinū oleū vel
alias merces vendit vt ampli⁹ q̄
tunc valeant in certo termino reci
piat pro eis de q̄ si tamen ea tpe cō/
tractus non fuerat venditur? Cō/
cordat. c. Consuluit. § Et an nego/
ciator et. c. In ciuitate eo d. ti. hoc
tamen s̄m hosti. nō licet clerici. q̄b⁹
vilius emere et carius vendē tur/
peluc⁹ ē vt dicitur. xiiij. q. iij. Qui/
cūq; et extra ne cle. vel mo. se ne/
gocijs secularibus immisceant. c. si
s̄m institutuz et satis diximus s̄m
materiam in. ca. si. extra de vita ⁊
ho. cle. Et dicit hostien. Consulo
etiam vsurarijs laicis q̄ notent
mentem verborum scilicet q̄ non
erant vendituri tempore contract⁹
deus enim cor interrogat et non
manum. xiiij. q. v. Si quid inueni/
sti in fine. xv. q. vi. Si sacerdoti/
bus in fine. xxiij. q. v. Qui periura/
re Quid ergo si decetero hoc p/
ponant vsurarij vt faciant frau/
dem legi. Item quid si dant de/
cem solidos tempore messium p
decem mensuris bladi in pascate
soluendis Nunquid probabiliter
dubitari potest q̄ minus valz bla/
dum in pascate q̄ in messibus.
Ideo melius et tutius faciant si a
talibus contractibus abstineant
vt in dicto. c. In ciuitate Dubita/
ri etiam potest vtrum plus vel mi
nus valeat quia de futuris contin
gentibus non est determinata ve/
ritas s̄m aristotelem. Porro non
potest dubitari probabiliter scili/
cet s̄m solitum cursum regionis
qui considerandus est prout innu

It mens littere prout dicit textus
in dicto. c. Nauiganti vtrum plus
vel minus solutionis tempore fue
rint valiture verisimiliter dubita/
tur Et argumentum extra de spō
salibus. c. ex litteris et. ff. de fundo
instructo. c. l. Cuz de lamonis. § a/
finam. Et ff. de flūibus. c. l. i. Quid
si quis vendat p precio qd in istā
ti currit sed si plus valeret vsq; ad
pasca vult q̄ illud plus sibi detur
Si vero minus valeat non vult
q̄ preciaz minuatur dicit hostien.
Proculdubio ipsum iudico vsura
rium cum ipsum in pactis videaz
claudicare argumento C. de solu
tionibus. l. penult. ff. de damno in
fecto. l. De bona. § Si quis et ff. p
socio. l. Si non fiunt. § Aristo. Nā
licet ratione dubij excusetur attra/
men in tali casu non statur in du/
bio cum velit certum et superaddi
tionem Dubium enim predictum
in ratione sui facit equitatem iusti/
cie licet plus recipiatur q̄ debe
tur eo q̄ ratio huius dubij ponit
estimationem valoris in rebus ex
ipsa natura rerum que in tali spe/
cie potest plus vel minus valere.
Unde non causa temporis ali/
quid plus accipitur sed propter
ipsam naturam rei que plus valet
in vno tempore q̄ in alio et aliquā
minus excusatur Sic etiam vide/
tur excusare ratio periculi que re/
compensare potest superabundā/
tiā. Res enim extra periculū exis
plus valet q̄ res eiusdem speciei
existens in periculo Et sic hec recō
pensatio reducitur ad naturam

rei que ppter periculum estimatur plus vel minus valere C. periculum et dubium tollit vicium vsure. Vbi autem periculum non tollit hoc vicium de sua natura non excusat vsuram sicut patet in periculo quod est in mutuis de quo in c. Naviganti vel eunti ad nundinas certam mutuas pecunie quantitatem pro eo quod suscipit in se periculum suscepturus aliquando ultra sortem vsurarius est censendus Similiter etiam si aliquis mutuauerit alicui centum libras ad decem annos. ita quod si infra decem annos mortuus fuerit alter ipse pro quo debitum accepit liberatus sit a mutuo et debito Si vero supererit ambos dabit quod mutuum accepit ducentas libras ei qui mutuum dedit. tale periculum non excusat quia non reducit contractum ad equalitatem iusticie. Talis enim superabundantia nec ex labore nec ex usu proprie rei nec per compensationem alterius rei reducit ad equalitatem iusticie. periculum etiam non excusat vbi causa temporis aliquando plus accipitur sed vbi non est causa temporis superabundantia accipitur tunc ratio dubij vel periculi excusare potest quando scilicet dubium incidit ex natura rei. Excusat autem hoc dubium in duobus casibus supra dictis quorum primus est per anticipationem temporis Secundus per dilationem temporis de quibus in dicto c. Naviganti § primo .et secundo .

Octauus casus in or-

dine et est scilicet casus tertij versus quod non soluens in termino tenetur ad interesse .

Secundo casus tertij versus est ratio more inde dicitur precium pro tempore soluens vbi formatur talis questio Debitor tenetur ad centum in certo termino Requiro. debitum debitor non soluit ex quo oportet me centum recipere sub vsure. ego peto a debitore meo ut me liberet ab obligatione vsuraz vel ut soluat vsuras. queritur an ego licite petam Respondetur quod sic ut probatur per. c. peruenit et. c. Constitutum extra de fideiussozibus ibi pecuniam quam pro eis soluit ipsumque seruare indeneque et ibi prefatum debitorem ut eum a pre dicta intercessione siue dilatione prius absoluat ecclesiastica districtio appellas hoc etiam tenet Raymundus in su. ti. de vsur. Non enim soluitur tunc vsure tali creditori sed quicquid soluit ei soluit tanquam interesse et non causa lucri sed causa damni vitandi et sic in tali casu non cadit vsura Ad idem facit quod habetur. xiiij. q. iij. c. Quid et. xij. q. ij. ca. Si quis de clericis. cum ibi notatis § diaconum. hoc etiam tenet hostiensis in su. ti. de vsuris § An aliquo casu. vbi idem potest intelligi ad quod etiam. ff. de eo quod certo loco. l. ij. § ff. pro socio. l. socium qui non. et de preiudicis etiam tractat beatus thomas secunda secunde. q. lviij.

**Qualiter mora est non
cuius debitori.**

Si aut queritur quomodo intelli-
gat mora Rñdet fm hosti. in sū.
ti. de vsur §. Ex qb? vsu ex mora
vbi sic sequitur Ex mora etiam ve-
niunt vsure vel quasi mora. fit aut
mora iure cōi et speciali sed ppter
casuū varietatem nō potest plene
diffiniri qñ cōmittitur vt ait lex ff.
eadē. l. mora Tamen fm azonem
mora fit iure cōi cum qs maior p-
mittit minori vt ff. de verboz ob-
ligatione Si pupillus interpella-
tus per dies apposite lapsū. Et. ff.
de vboz obligatiōe si fundūz C
de strahenda stipulatōe. l. magna
et extra de locato in fine. c. si. vel p-
litis contestationem vt ff. de vbo-
rum obligatione. Si ex legati Cū
intelligat se debere vel intelligere
debeat vt ff. De rebus crediti. l.
pro re vel cum obmissa rei repeten-
de instantiaz sine causa distulit rei
solutionem vel prestationem vt ff
de vsuris. l. mora et. l. Sciendum
Effectus autem more idem est in
contractibus bone fidei et legatū.
et fideicommissis qui licet stricti
iuris sint in hoc tamen equiparan-
tur contractibus bone fidei. C.
In quibus causis in integrum re-
stitui non est necesse. l. In minoz
vt pariat vsuram. secus in contra-
ctibus stricti iuris vt ff. de vsuri. l.
mora §. i. et. ff. de legatis. §. Si qs
seruo et. l. qui solitum responso p-
mo. C. de conditione indebiti. l. i.
hec mora etiam facit rem vel in-
teresse estimari tanti officio iudi-
cis quanti erat tempore more vel
postea fuerit qñcunqz ante senten-

40
tiam nisi mora purgata foret vt. ff.
de edendo. l. vbi §. pri. ff. de tritico
vino et oleo legato l. penultima.
et vltia et. ff. de actione empti et
venditi. l. Ratio §. Si per vendito-
rem ff. de re iudicata. l. Si carēnis
et de conditione furti. l. In re fur-
ti et. ff. de verborum obligatione
l. quotiens in diē Inducit etiam
petitionem fructuum per officium
iudicis in quolibet contractu si pe-
tam quod aliqui fuit meum vel e-
ius a quo habeam causam. Ali-
ter erigitur lite contestata in con-
tractu dūtaxat stricti iuris vt ff. de
vsuris. l. videamus §. Si actio-
nem primo responso et §. pri. et §.
Ex causis et §. Si possessionem et
le. ij. Et aliquando punit in ter-
tia parte debiti et ff. de inofficioso
testamento. l. Et si quis suo facit
etiam rei periculum indistinde
pertinere ad reum etiam si erat pe-
ritura res apud actorem quia sa-
tis est qd poterat non perire vt ff.
de legibus. l. cum res §. vltimo.
Nec obstat ff. depositi. Si plures
§. vltimo quia licet esset ibi con-
uentus non tamen erat in mora
quia habebat probabilem causaz
resistendi puta propter expensas
et hoc expressiue probatur in au-
tentico de depositis et denuncia-
toribus Inquilinorum colla. vi.
Cuz enim dicit ibi teneri qui inter-
dicit depositario ne mihi restitu-
at de casu fortuito multo magis
depositarius tenetur si sine causa
detineat et predicta facit. Ta-
men circa realem actionem illud

specialiter est notandum qd si erat bone fidei possessor ab initio et sit factus malefidei et post facto vel in mora sic distingue An eodē modo esset peritura penes auctorem? tunc non tenetur vt ff. de rei vendicatione. l. Item si verberatus. §. vltimo Alias tenetur. ergo proficit in bone fidei sicut alias vt in eodē ti. Si in aliena Sed si iustam habuit cām litigandi indistincte non tenetur vt eodem ti. vtiq; autez. Et illud scias qd quādoq; dicitur qd malefidei qualitercūq; sciat hereditatem ad alium pertinere qd ad fructus et silia vt ff. de petitione hereditatis Item veniūt §. petitionem. §. A quo et. l. sed et si. l. §. et si autez Item in rei vendicatione fit malefidei possessor lite cōtestata quantum ad fructus vt. C. de rei vendicatione. l. Certum Manet tñ bone fidei possessor quo ad vsucapiōez triennij complendam et vt suos faciat fructus si obtinuerit alias ipsos restituet sicut et vsucapio post litem contestatam vt ff. pro emptore. l. ij in fine et eo. ti. qui scit §. vlti. et de rei vendicatione si post Itēz quantū ad fatalitatem vt ff. de petitione hereditat. l. Illud Sz quo ad prescriptionez nullo modo videtur possessor qz interrūpitur litem contestatio vt notatur supra de litis contestatione §. Qui sit effectus Et. C. de rei vendicatione. l. Certum.

Qualiter fit mora de

re iure speciali.

Iure autem speciali fit mora favore libertatis circa fideiussoziam libertatez hoc ipso qd non pstat et hoc inducit qd matri detur manutenendi causa vt ff. de fidei ioco / missarijs libertis. l. Cuz. vero §. apparet Item favore cursus biennij et hoc similiter parit vsuras vt. C. de iure dotiū. l. vlti. fit etiam specialiter ppter odiū sicut in fure. vel predone vt. ff. de vi et vi armata. l. i. §. Rectissime et. l. penul. §. Item si in meticulofo. Sed in eo distingue vt ff. de metus causa Item si cum exceptione §. Qui homo Speciali etiam iure fit mora in persona minoris hoc ipso qd quis ei nō soluit qd pure debet vt. C. In quibus causis in integrū restitui non est necesse. l. In minorz Nam si debeat in diem vel sub cōditione nō potest ei imputari si non soluat interim cum nec soluere tenetur Itē si pure et debebat pupillo non habenti tutorem quia nec tali soluere potuit quid ergo poterit imputari Nec obstat qd minoribus in lucro sit succurrendum. vsure non ppter lucrum sed ppter moram non soluentium infliguntur vt ff. eo d. ti. l. Cum quidaz §. Si pupillo. purgatur autem hoc si pupillus minor sit factus maior qd mirabile est vt ff. de legat. ij. l. sexto §. vsuras et sic purgatur re ipsa cursu temporis Re etiam ipsa fit mora post scilicet si ei non solvatur qd debetur ex suo contractu vt. ff. de

usuris .l. Cum quidam § fise? Mo-
 ra aut cōis stipulatione purgat
 nouandi animo interposita vel nō
 nouandi si tā res erat in pntia vt
 ff. de cōitiōe furti .l. parui et de so-
 lutiōibus qui decez § i. purgatur
 aut depositiōe et consignatiōe vt
 C. de usuri .l. acceptā h. oportz de
 positiōez durare alias nō videē
 deposita vt. ff. eo d. Debita et in .l.
 acceptā in fine porro vbi usura nō
 dū euenerit puta pmissa erat ma-
 ior si nō solueretur minor Minore
 oblata ipso iure non currit maior
 vt C. eo. ti. l. Si p te nō stat Idē si
 creditor pstat in petitiōe minor.
 cuz nō posset maiores petē vt. C.
 eo. ti. l. aduersus et. l. q̄uis.

Qd quasi mora veni- unt usure

Ex quasi mora veniunt aut usure
 vt ecce emptor re sibi tradita non
 soluit precium It. C. eo. l. ij. et de a-
 ctione empti et venditi .l. Curabit
 Item vbi creditor pecuniaz reda-
 ctaz ex venditione pignori. vltra
 quā sibi debetur iure ppria cōuer-
 tit ff. de pignoratitia actiōe. l. q̄/
 uis § vlti. Et. l. si aut Idemqz in p-
 curatore et curatoē q̄ pecuniā dñi
 in ppriaz vtilitatez cōuertit vt. ff.
 mādati. l. Idemqz § Si pcurator
 et de negocijs gestis. l. Scire Sed si
 fenerauit dixerūt q̄oaz q̄ tenetur
 quasi ex mora. Sed Azo dixit q̄
 cōuenitur sicut de sorte Itē si ad-
 hibuit moram cōuenitur non tan-
 q̄ ad usuraz sed tanq̄ ad intereē

sicut de socio qui moraz adhibuit
 in reddendo ei qd ex societate lu-
 cratus fuit ff. pro socio .l. Socius
 qui et de administratiōe tutoruz
 .l. tutor. qui § Si usuram.

Primus casus quarti versus est.

An erigens penam municipalem
 peccet et est non? casus in ordine
 casuū predictoz Et habz triplicē
 distinctiōez vt clarius patebit in
 sequentibus et de prima pena scz
 legali Sequitur q̄rtus versus q̄ inci-
 pit pena nec in fraudē r. vbi sunt
 tres casus principales. Primus est
 in appositione pene que recipit tri-
 plicem distinctiōem Prima est de
 pena legali. Scda est de pena iu-
 diciali. Tertia est de pena conuen-
 tionali. De primo scz de pena le-
 gali ponitur exemplū. qñ lex impo-
 nit ipam debitorib? vt tali die sol-
 uere teneantur si non soluerint inci-
 dant in penam et intellige in penā
 legalem. etiam si ex lege municipa-
 li sic dictaretur tūc eniz incidēs in
 penam tali casu soluere tenetur cū
 declaratione que inferius inferitur
 patet etiam in .l. De a quoquā ff.
 de re. iuri. faciunt notata in .l. Si
 penam ff. de verborum obligatio-
 ne et in .l. diem proferri § Stari ff.
 de arbitris et ff. de pcuratoribus
 l. Qui pprio § penam.

De scda pena iudiciali

.f. .i.

De secunda scz pena iudiciali vt
puta quia facta liquidatione debi
ti Iudex precipit debitori vt infra
certū terminū soluere debeat cre
ditori sub pena tanti Nam si inci
derit in penam non volens solue
re cum possit sibi imputet. argumē
to. xxiij. di. quicqz et in dicta. l. q. a
quoqm pene noie ⁊ faciūt notata
in. l. traiectione. §. de illo ff. de actio
ne et obligatione et. l. Si cum die
§. si. cū. l. sequenti ff. de arbitris et
in. l. Ita si quis §. Seia ff. de ver
boz obligatione.

Tercia pena conven tionalis.

De tertia scz pena conuentionali
vt qz de consensu partiū pena po
nitur in contractu vt iusta promis
sa firmitiora pstant ac si debitor
saltem metu pene debitū soluere
procuret diligenti⁹ in termino pā
signato vt in dict. iuribus et extra
de arbitris. c. dilecti Talis em pe
na canonica nūcupatur qz etiam
a canone permittitur exigēda. xij.
q. ij. In legibus. Posset tñ talis in
fraudē vsuraz apponi vtputa qā
creditor non recta intentione pe
nam apponit sed qz credit aut spe
rat penam esse cōmittendaz quia
mutuū dans suum debitorem ad
mutuū reddēdū in termino impo
tentem esse discernit Nam tñ cuz
ipse mutuet causa lucri sperans lu
crari penam que spes libertatem
caritatis ⁊ gratuitatem contract⁹
extinguit et ideo transit in speciez

vsurariā qđ si aliter probari non
posset recurrēdū est ad presūpti
ones q̄ erūt due principaliter Pri
ma si apponens penam consueuit
esse vsurarius vltimiles penas im
ponere in fraudem vsuraz argu
mento ff. de actione empti et ven
diti. l. Julian⁹ ⁊ ff. de pignoratitia
actione. l. vniuersoz. Scđa per sin
gulos menses vel annos dicatur
pena committi. C. de vsuris. au
tentica Ad hec Attendendum est
tamen qđ si debitor fecerit qđ po
tuit vt qđ promiserat adimpleat
vel vt mandata legis vel iudicis
obseruare paupertate et impoten
tia oppressus nequit perficere qđ
optabat licet iur. vigore tenetur
ad penam tamen de benignitate
canonica et naturali equitate. nō
debet ultra qđ interfit exigere ar
gumēto. i. q. vij. Quotiens xij. q. ij.
ep̄s extra de penis. c. suaz Naz di
cit Ap̄ls Jacob⁹ in sua canonica
c. ij. Iudiciū sine mīa fiet hōi qui
non fecit mīam Superaltat autē
mīa iudiciū Nam in penis temp
est benignior interpretatio facien
da de re. iuris. ca. in penis. lib. vi.
Nam vbi non est culpa nec pecca
tū cōuenit eē hoc etiā tenet Inno.
et hosti. et cōiter omnes et Thōs
pri. ij. q. xcvi. Dic circa predicta qđ
leges humane si iuste sint habent
vim obligandi in foro conscientie
a lege eterna a qua deriūatur fm
illud. puer. vij. per me reges re
gnant et legum conditores iusta
decernunt.

Quid leges dicuntur in iste tripliciter.

Dicuntur aut leges iuste tripliciter
Primo ex fine quoniam ordinantur ad
bonum communi
Secundo scilicet ex auctorita
te quoniam lex non excedit potestatem ferentem.
Tertio ex forma scilicet quoniam secundum equita
tem proportionis imponunt subditis.
Onera ad bonum communi et secundum hoc le
ges hominibus onera imponentes iuste
sunt obligati in foro conscie. ix. di.
.c. Quicunque leges aut iniuste non
obligant ut quod contrariatur terminis
supra dictis Tolerande sunt tamen per
parte ad scandalum evitandum. Est
aut advertendum quod quicunque leges
humane de directo contradicunt legibus
divinis ut sunt leges tyrannorum in
ducetes ad idolatriam vel ad ali
quod aliud contra legem divinam nullo
modo leges tales sunt servande ut dic
bitur thomas prima secundae. q. xcvi. ut si
dicimus cum egimus si leges impiales
permittentes usuras sint servande.
Jo. de lignano in. c. super eo extra
de usuris querit nunquam exigens pe
nam appositam in contractu cesset
usurarius et respondet glo. Civiles di
cunt quod si adficiatur quantitati ut quod
dico quod solves deces in termino aliter
per penam deces tunc est usura. Si vero
appositum factum tunc non est usura ut
notat glo. in. l. Juli. §. Idem papi
nian. ff. de actione empti et. le. Cum
allegas. C. de usuris. Sed adverte
dicit ipse Jure canonum claret quod si
per punitionem contemptus vel interesse
licet. aliter non. aliter fraudi nunquam clau

deretur via Et subdit?

Questio notabilis per legem municipalem in contractibus appositam

Sed pone quod lege municipali ca
vetur quod quilibet debitor ex tali con
tractu vel tali soluat infra decem di
es aliter solvet duplicem Nunquam recipi
ens est usurarius? Dic quod si hec lex e
manavit in fraude usurarum tunc
non est dubium quod est usurarius? Si vero
ex alia iusta ratione statutum emanavit
ut quod hoc ordinatum est ut debitor
citus et melius solvat tunc credo quod
lege auctorizante potest duplicem recipi
quod municipalis lex punit contemptum.

Opinio ponenda vel te nenda.

Tu dic pro clariori sententia quod est ne
cesse considerare speciem contractus in qua
pena inseritur exigenda Nam si est
contractus mutui simpliciter videtur
inserta loco usurarum quod habet locum
cum etiam de iure civili ut est casus
in. l. Cum allegas. C. de usuris. hoc e
tiam modo intelligendum est quod dicitur
tur super si adficiatur quantitati. Si autem
non esset contractus mutui et sic pena
non adficeretur quantitati sed factum utpu
ta Promitto tibi mutuare centum
sub pena decem vel centum usque ad
talem diem tunc si non mutuo inci
do in penam Tali casu de iure ci
vili pena licite posset exigi. ff.

De secunda scz pena iudiciali vt
puta quia facta liquidatione debi
ti Iudex precipit debitori vt infra
certū terminū soluere debeat cre
ditori sub pena tanti Nam si inci
derit in penam non volens solue
re cum possit sibi imputet. argumē
to. xxiij. di. quicqz et in dicta. l. q. a
quoqm pene noie ⁊ faciūt notata
in. l. traiectione. §. de illo ff. de actio
ne et obligatione et. l. Si cum die
§. si. cū. l. sequenti ff. de arbitris et
in. l. Ita si quis §. Seia ff. de ver
boꝝ obligatione.

Tercia pena conven tionalis.

De tertia scz pena conuentionali
vt qz de consensu partiū pena po
nitur in contractu vt iusta promi
sa firmioꝝa pstant ac si debitor
saltem metu pene debitū soluere
procuret diligentiꝝ in termino pā
signato vt in dict. iuribus et extra
de arbitris. c. dilecti Talis em̃ pe
na canonica nūcupatur qz etiam
a canone permittitur exigēda. xij.
q. ij. In legibus. Posset tñ talis in
fraudē vsuraz apponi vtputa qā
creditor non recta intentione pe
nam apponit sed qz credit aut spe
rat penam esse cōmittendaz quia
mutuū dans suū debitorem ad
mutuū reddēdū in termino impo
tentem esse discernit Nam tñ cuz
ipse mutuē causa lucri sperans lu
crari penam que spes libertatem
caritatis ⁊ gratuitatem contractꝝ
extinguit et ideo transit in specieꝝ

vsurariā qđ si aliter probari non
posset recurrendū est ad presūpti
ones q̃ erūt due principaliter Pri
ma si apponens penam consueuit
esse vsurarius vltimiles penas im
ponere in fraudem vsuraz argu
mento ff. de actione empti et ven
dicti. l. Julian⁹ ⁊ ff. de pignoratitia
actione. l. vniuersoꝝ. Scđa per sin
gulos menses vel annos dicatur
pena committi. C. de vsuris. au
tentica Ad hec Attendendum est
tamen qđ si debitor fecerit qđ po
tuit vt qđ promiserat adimpleat
vel vt mandata legis vel iudicis
obseruare paupertate et impoten
tia oppressus nequit perficere qđ
optabat licet iur. vigore tenetur
ad penam tamen de benignitate
canonica et naturali equitate. nō
debet ultra qđ interfit exigere ar
gumēto. i. q. vij. Quotiens xij. q. ij.
ep̃s extra de penis. c. suaz Naz di
cit Ap̃ls Jacob⁹ in sua canonica
c. ij. Iudiciū sine mīa fiet hōi qui
non fecit mīam Superalatate
mīa iudiciū Nam in penis temp
est benignior interpretatio facien
da de re. iuris. ca. in penis. lib. vi.
Nam vbi non est culpa nec pecca
tū cōuenit eē hoc etiā tenet Inno.
et hosti. et cōiter omnes et Thōs
pri. ij. q. xcvi. Dic circa predicta qđ
leges humane si iuste sint habent
vim obligandi in foro conscientie
a lege eterna a qua derivatur fm̃
illud. puer. vij. per me reges re
gnant et legum conditores iusta
decernunt.

Quod leges dicuntur in tre tripliciter.

Dicuntur autem leges iuste tripliciter
Primo ex fine quoniam ordinantur ad
bonum commune Secundo scilicet ex auctorita-
te quoniam lex non excedit potestatem ferentis.
Tertio ex forma scilicet quoniam secundum equita-
tem proportionis imponunt subditis.
onera ad bonum commune et secundum hoc le-
ges hominibus onera imponentes iuste
sunt et obligant in foro conscie. ix. di.
.c. Quicunque leges autem iniuste non
obligant ut quod contrariatur terminis
supra dictis Tolerande sunt tamen per
parte ad scandalum evitandum. Est
autem advertendum quod quicunque leges
humane de directo contradicunt legibus
divinis ut sunt leges tyrannorum in-
ducetes ad idolatriam vel ad ali-
quod aliud contra legem divinam nullo
modo leges tales sunt servande ut dic-
tus thomas prima secundae. q. xcvi. ut
diximus cum egimus si leges imptales
permittentes usuras sint servande.
Jo. de lignano in. c. super eo extra
de usuris querit nunquam exigens pe-
nam appositam in contractu cessatur
usurarius et respondet glo. Civiles di-
cunt quod si adficiatur quantitati ut quod
dico quod solves decem in termino alius
per penam decem tunc est usura. Si vero
appositum factum tunc non est usura ut
notat glo. in. l. Julii. §. Item papi-
nianus ff. de actione empti et. le. Cum
allegas. C. de usuris. Sed adverte
dicit ipse Jure canonum claret quod si
per punitionem contemptus vel interesse
licet. alius non. alius fraudi nunquam clau-

deretur via Et subdit?

Questio notabilis per legem municipalem in contractibus appositam

Sed pone quod lege municipali ca-
vetur quod quilibet debitor ex tali con-
tractu vel tali solvat infra decem di-
es alius solvet duplum Nunquam recipi-
ens est usurarius? Dic quod si hec lex e-
manavit in fraude usurarum tunc
non est dubium quod est usurarius? Si vero
ex alia iusta ratione statutum emanavit
ut quod hoc ordinatum est ut debitor
citiùs et melius solvat tunc credo quod
lege auctorizante potest duplum recipi
quod municipalis lex punit contemptum.

Opinio ponenda vel te- nenda.

Tu dic pro clariori sententia quod est ne-
cesse considerare spiritum contractus in quo
pena inseritur exigenda Nam si est
contractus mutui simpliciter videtur
inserta loco usurarum quod habet locum
cum etiam de iure civili ut est casus
in. l. Cum allegas. C. de usuris. hoc e-
tiam modo intelligendum est quod dicitur
supra si adficiatur quantitati. Si autem
non esset contractus mutui et sic pena
non adficeret quantitati sed factum utpu-
ta Promitto tibi mutuare centum
sub pena decem vel centum usque ad
talem diem tunc si non mutuo inci-
do in penam Tali casu de iure ci-
vili pena licite posset exigi. ff.

de actionibus et obligationibus
.l.traiecticie in principio et ff de d/
boꝝ obligatiōe.l.si penam Nā in
dicta.le.traiecticie apponebat pe/
na rōe tarde solutionis q̄ de cau/
sa.tanq̄ interesse peti p̄t etiaꝝ iure
canonū vt supra dixim⁹ et in.l.Si
penam dicitur q̄ si stipulatus sum
penam ab aliq̄ si pecuniā mihi nō
crediderit certa est et utilis stipu/
latio.

De pena appōita in cōtractib⁹ trāsactiōis.

Simili etiam modo peti p̄t pena
si fuisset appōita in contractu trās
actionis vt C.de transactionibus
.l.promissum.

Similiter in contractu cōpromissi.

Similiter etiam si fuisset appōita
in contractu cōpromissi si non stare
sentētia arbitroz et intellige non
stare id est repugnare put sumi.
ff.de arbi.l.diem proferre. S. Stari
interest enim arbiꝝ suū laudū non
sp̄rni. Unde respectu arbitri datō
in p̄sona alteri⁹ est factum vt. ff.
de verboꝝ obligatione.l liber ho
mo. S. Si Et ideo pena cōmittitur
si autem loquimur q̄n pena appo/
nitur ex eo ne contract⁹ et lauduz
impugnetur tunc sine dubio impu/
gnando pena cōmittitur q̄ est in/
serta facto Ratio at̄ q̄re cōmittitur
est non neglectus omissionis h̄ q̄a
contra illud qd̄ fieri debz argumēto

ff.legati.l.Si in.l. S. colon⁹ et q̄ no
tatur in.l.pri. C. de sentētijs q̄ p
eo qd̄ interest. 2. Notādū fm̄ bal
dum in dicta.l. Cū allegas ad sta/
tutū dictans q̄ pene que sūt adie/
cte circa datiōes non p̄nt peti vbi
querit bald⁹. Quid si sup mutuo
transigatur et sup transactiōe pe
na apponatur an valeat appōitio
pene et r̄ndet q̄ sic argumento. C.
de plus petitionib⁹. l.i. in fine. Nā
transactiōes etiaꝝ sup contractu
feneraticio valent quēadmodum
et sentētie. nisi probetur liberatio
vt notat Inno. extra deposito. c.
gravis.

Opinio tenenda.

Tu dic ex qualitate p̄sone fraude
puta si erat solit⁹ fenerare als pos/
sent lites fingi et transigi vt. ff. de
transactiōe.l. Cum hi. S. Sicut lis
Item in sententia Dico q̄ si debi/
tor passus est se vinci nō opposita
exceptione vsurarum sententia la/
ta debz rescindi textus est singula
ris in rōe sui ff. de donatiōe inter
virū et vxorem. l. si sponsus. S. Si
vxor et ibi per bartolum. 2.

Contract⁹ feneraticio⁹

qualiter p̄betur

Scias etiā q̄ ad p̄bādū contractū
feneraticioū sufficit p̄bare q̄ ita e/
rat p̄ordinatū a ptib⁹ licet tabel/
lio et testes instr̄i. de h̄ nihil sciant
h̄ p̄bet p̄ alios testes vt elegāter
poit Inñ. i. dco. c. gūis. qd̄ itelligo
dicit bald⁹ q̄n erat p̄ordinatū sic

firmando sec^o si solūmodo sit ratō
cinando qz multa dicūtur q̄ nō fiv
ūt vt ff. de edelicio edicto. l. Scien/
dū. §. dictū Et in his multū habet
locū arbitriū iudicis. Naz q̄ aliq̄s
sit fenerator ē q̄daz infamia sup̄ q̄
arbitriū iudicis multū p̄t vt nota/
tur per Immo. extra de accusatiōi/
bus. c. oportet Alij dicūt q̄ pena
apposita in cōtractu transactionis
nō mere apponitur datione q̄ntita/
tis qz transactio est cōtract^o facio
vt dos q̄n ađoz remittit ađionez
et reus p̄mittit q̄ntitatez Unde
qđ p̄mittitur ađoz p̄mittitur q̄a
facit et ille non dat et sic sup̄ cōtra/
ctu innoiato q̄ idēz q̄n ađiceretur
pena in laudo arbitratorū. qz redi/
gitur ad instar transactiōis vt no/
tatur in autentico vt differētes iu/
dices c. In principio. et ita sentit
Jacob^o butrigarij in dicta. l. Pro/
missuz in lectura sua et idē dic bal/
dus in dicta. l. Cū allegas. Modo
q̄ro de qđam fraude quā faciunt
feneratores qz recipiūt p̄missiōez
de vera sorte tādēz habentes res
steriles vel noia debitoris inania
id est nō soluendo vendūt ea rece/
ptori mutui pro certo precio qđ
preciū postea repetūt cum reuera
iste cōtractus non fuisset als cele/
bratus nisi p̄pter mutuū Respon/
deo Ista fraus rescinditur. textus
est notabilis ff. de iure dotiū. l. Cū
vir et ibi per bartolū Et concludē
do dicas q̄ q̄n loquitur de pena
iudiciali que cōmittitur p̄pter scri/
pturam p̄ iurisdicōem ingratu
et ista ē permissa de iure pretorio

et ciuili dñmōdo sit cōmissa vl cau/
sa cognita inflicta ff. Si quis cau/
tionibus. l. Sed et si q̄s in fine et
notat Immo. in dicto. c. Suam ex/
tra de penis. tñ non sufficit iudicis
cōminatio qz non est incipiendum
a p̄ceptis penalib^{us} vt. C. Commi/
nationes epl̄as. le. Interlocutio.
Quedam est pena arbitralis q̄ ista
nasci p̄t ex tenore cōpromissi non
ex mera auctoritate arbitri vt. ff.
de arbitri. l. Arbit̄ intra certū Que/
daz ē pena cōuentionalis et tūc aut
apponitur in cōtractu mutui. nō
licet vt in dicta. l. Cum allegas qz
presumitur loco vsurarum Aut in
alio cōtractu et tunc aut inseri/
tur quantitati aut facto aut spei.
Primo casu aut continet manife/
stam iniquitatem et intolerabilem
excessum et presumitur fraus vt in
dicta. l. Julian^o §. Ibi dēz in fine ff.
de ađiōe empti et venditi Aut nō
et tunc aut creditor est solit^o fene/
rari et presumitur fraus nisi quan/
titatis interest. Aut non est solit^o
fenerare et tunc valet promissio
nec p̄pterea censetur vsurari^o Naz
iniquū est hoc in dubio interpre/
tari et omnis interpretatio equita/
tem desiderat. ff. de conditionibus
et demonstrationibus. le. In his.
Ibi est textus notabilis Si vero
inseritur spei vel facto principali
non dico consecutine dationis tūc
valet vt in dicta. l. promissum et. l.
luci^o ff. de ađiōe empti et vendi.
Aut loquitur in pena testamenta/
ria si absqz cōnumeratione tēpm

vt in .l. i. ff. de peculio legato sec^o
 cum dinumeratione vt in .l. iij. in fi
 ne ff. de annonis legatis et in .l. cū
 stipulati sum⁹ ff. de verboz obli /
 gatione Aut loquimur in pena le /
 gali vel statutaria que imponitur
 non soluentib⁹ et idem dico q^d in
 pena testamētaria vt sine dinume /
 ratione tēpis valeat. Secus si sit
 annua vel menstrua quia tunc per
 mittit vsuras ex forma sui q^d est
 impossibile vt notatur in autenti /
 co Ad hec C. de vsur. Et solenni /
 ter notat baldus in dicta .l. i. Cum
 allegas et dicit etiam ibidem q^d
 tanq³ pena mera non potest peti
 in contractu mutui vel in alio q^a
 consuevit fieri in fraudem vsuraz
 vt in contractu depositi. Iputa
 quia quis confitetur se recepisse in
 depositum tantam quantitatē pe /
 cuniarum quanta est quantitas
 vsurarum argumento .ff. depositi
 .l. dies sponsaliorū et le. lucius et
 dicit glosa et baldus in dicta .le.
 Cum allegas Et bartolus in .le.
 Si penam ff. de verboz obligati
 onibus q^d in quocunq³ contractu
 de iudicio pena appositā tanq³ in /
 teresse quaten⁹ interest peti potest
 q^d est notabile.

**Decim⁹ casus in ordi /
 ne et sc^ous quarti ver /
 sus de pacto legis com /
 missorie.**

Secundus casus principalis q^{ri}

versus est pacto legis commissio /
 rie q^d fit tali modo Tendo tibi
 predium pro centū que promittis
 soluere huic ad duos annos tali
 die q^d precium si non soluer. tali
 die dictū predium sit inemptū Inā
 tali casu ipso iure redit dominium
 in vendentē C. de pacto inter em /
 ptorem et venditorem .l. commissio /
 rie. et ff. de .l. commissoria. et .l. de le /
 ge Tali etenim casu emptor fruct⁹
 percipit. et predium non soluit in /
 fra statutum tempus et sic vendi /
 tor damnu⁹ patitur et emptor dita /
 tur cū aliena iactura q^d esse non
 debet. vt dicit glo. in .c. Conquest⁹
 extra de vsur. et C. de vsur. .l. ij. q²
 hmoi vsure non quasi vsure sed q^{ia}
 interesse petuntur argumento. xij.
 q. iij. q^{ia} multi ibi ad questum et .c.
 Si quis oblitus ibi . aliqua incre /
 menta et ff. pro so. le. socium q² da /
 mna vero et interesse peti possunt
 xij. q. ij. Si quis cum clericis et ex /
 tra de foro compe. c. Cum dilecti
 et de fideiussoribus. c. peruenit et.
 c. Constitutus et argumento .ff.
 de eo q^d certo loco .l. ij. §. vltimo. et
 maxime in contractibus bonesi /
 dei et ff. de periculo et modo rei
 vendite .l. vltima. et C. de actione
 empti et venditi. l. fructus. que om /
 nia allegat glosa in dicto. c. Con /
 questus Et de alio casu scilicet de
 vendente prediū cum pacto de re /
 trouendendo quem ibi glosa po /
 nit hic obmittimus quia infra p /
 tensus dicturi sumus q^d si partem
 primam soluisset pro eadez parte
 venditor non debet aliqd. accipe

ne etiam ipse diceretur cum aliena fa-
ctura.

**Tertius casus principa-
lis quarti vers^o qđ gra-
tis datur gratis accipi
potest et est undecim^o.**

Tertius principalis casus quarti
versus est cum quid gratis datur
per eum qui mutuo accepit Nam
qđ gratis datur gratis recipi p̄t
xviij. di. de eulogis. i. q. ij. c. Sicut
et argumento. lxxvij. di. c. in singu-
lis. lix. di. Si officia et. lxi. di. Quid
proderit Caueat tamen recipiens
ab intentione corrupta Nam si ali-
as non mutuasset nisi qđ intēdebat
aliquid ultra sortem accipere quan-
qđ hoc non indicasset debitori non
tamen ipse creditor tali corrupta
intentione gratis accipit Imo ex
mente accipit vsuraz quia qđquid
sorti pacto precedente vel intentio-
ne corrupta vsura est. xiiij. q. iij. Si
fenerarius et c. pleriqz versiculo.
Item esca ubi dicit textus. et qđ
cumqz accedit sorti vsura est et qđ
velis ei nomen imponas vsura
est.

**Qđ tria sūt attenden-
da cū per debitores ali-
quid superogāt credi-
tori si gratis dat vel nō**

Unde in simili distinguendū est si
cut etiā in symonia dū dubitat an
qđ datur per debitorez creditori
gratis datū sit an intentione cor-
rupta Tria sūt maxime attenden-
da videlicet Primū psonaz quali-
tas Scđm est muneris quantitas
Tertiū est donationis tēpalitas.
Personaz qualitas attēdit respe-
ctu dantis ⁊ recipienti. vt qz a pau-
pere donatur diuiti vel ecōuerso.
Si a diuite locupleti datum fuerit
estimatio muneris. si magni vel mi-
noris precij res data existat Do-
nationis tps attenditur si instante
necessitate seu alio tpe conferatur
Et sic s̄m q̄litem psonaz. quāti-
tatem muneris et instantiaz tēpis
poterit veritas apparere si liberali-
ter et sponte gratis datū fuerit v̄l
acceptū. probatur hec distinctio in
c. Et si questiones et in. c. dilectus
filius tuus extra de symonia

**Prim^o casus q̄nti v̄l^o
et ē duodecim^o in ordi-
ne cuz de pecunia de pō-
pa recepta a iūdo datur.**

Sequitur quint^o et vltim^o versus
qui incipit Sodalis pōpa it. Ubi
sūt duo alij casus q̄rū videlicet pri-
m^o est qñ pecunia assignata in sac-
clo et sigillo nō mutuat qz nō trās-
fertur dñum nec comodat pprie qz
nō gratis sed veri^o ponat ad pō-
paz ⁊ ideo in tali locutione tanq̄
si locarentur vasa argentea vel

emptionis. Unde ineam^r cōtractū
 venditionis rei tue pro hoc precio
 et ego restituā tibi rem tuā vtpu/
 ta prediū vel vineā cū tu restitues
 mihi pecunie q̄ntitatez sed p tpe
 quo tenebis pecunias meas tu ha/
 bebis fructuz pecunie mee tibi tra/
 dite et ego habebō fructū possessi/
 onis tue siue predij et sic tali men/
 te et intentiōe simul contrahūt. Nā
 hic interuenit fraus et s̄latus con/
 tract^r et ficticius est initus in frau/
 dem vsuraz licet enim sit nomen
 venditionis. substantia tñ veritatē
 est pignorationis. vnde magl. de/
 bet attendi qđ in veritate geritur
 qđ qđ s̄litate concipitur. Plus va/
 let qđ agitur ic. In rubro et in ni/
 gro et qđ maxime in. l. iij. et per to/
 tū ergo pignorate rei fruct^r perce/
 pti debent computari in sortez extra
 de pig. Illo vos. Alias talis con/
 tract^r quasi vsurari^r iudicabit^r qz
 vsura palliata ē. Patet expresse in.
 c. Ad nr̄am de emptiōe et venditi/
 one vbi dñs Jo. an. pro sūmario
 colligit fictus emptor qui ver^r est
 creditor restituere cogitur rē in ve/
 ritate pignoratam sed fide vendi/
 tam si satisfactum est sibi de sorte
 fructibus computatis.

Lectura ioh̄is andree.

Et quia serenissime ibi declarat
 materiā interseram^r hic totam lēu/
 ram eiusdem super illo. c. vbi post
 sūmarl. subsequit^r dicēs. primo nar/
 rat factum. scđo ad iudicem ibi qđ
 ergo peruenisse. Non dicit p quem
 Sile de iureiurādo Ad nr̄az scđz

Abest vsurario fm Egidij mutu/
 um quia fraus hic p̄sumitur eo ip/
 so qđ mutuū peto bonoz meorum
 offerens ypotecam. et creditor di/
 cit nō mutuabo. sed patus sū eme/
 re et pro eodez precio vsqz ad cer/
 tum tps reddere p̄sūitur vsurari/
 us maxime si modicū precij inter/
 uenit vt hic ad. idēz ff. ad velleia/
 nū. l. quāuis. §. Si tamen essem fm
 hosti. Qui etiam dicit hic qđ omnē
 penam pmissaz vsurario si non
 soluat^r ad terminū reputat frau/
 dulentam argumento ff. de actiōe
 empti et ven. l. Julian^r. §. Joē pa/
 pinian^r. Et omē iuramentū habet
 respectū de renūciatione. c. super b
 remittens de iureiurādo ad. c. de
 bitores et dicit de facili contra vsu/
 rarios p̄sumendū qz pessimū gen^r
 hoim et quia sic p̄sumi expedit
 animab^r ipoz. argumēto de spō/
 salib^r. c. iuuenis de vsurl. c. In ciui/
 tate ff. de re militari non oēs. §. In
 barbarl. c. de vsurl. cum allegas^r
 de rescindenda venditione. l. rat^r.

De barattarijs vsura rior^r et quattuor modis fraudandi legem.

faciunt enim multas baratarias
 nūc emendo nūc pemēdo nūc par/
 tim vendendo que sunt vere bara/
 tarie eos scilicet ad baratrū pou/
 cētes Tractāt etiā hic de q̄tuor
 modis fraudandi legez qđ notat^r
 de priuilegijs quanto experientia

doctrinæ qz usurarij dimissis con/
tractibus mutui inchoant facere
contractus emptionum conditio/
narium scilicet cum pacto de re/
tradendo rem postea ne forma
contractus emptionis et venditio/
nis ex vi illius pacti iudicaret illū
usurarium ceperunt bine instrumē/
ta facere vnum emptionis pure.
secundum promissionis reuocan/
di. hodie vero oportet debitorem
indigentem pecunia confidere usu/
rario sicut sacriste faciendo sibi pu/
rum instrumentum venditiōis nec
volūt in eodē instrō vel alio facē/
pactū de retrouendendo ne per il/
lud iudiciū conuincatur mutuum
Item veram vel quasi quantitātē
preij ipsius rei exprimi volūt licet
minus sit creditū vt nō obstat eis
hec decretalis Aliud nouū incho/
auerunt usurarij hodie qz soluta
si sorte et usura non faciunt instrū/
liberationis vel contra cartaz nisi
fiat illis confessio per debitore de
facta sibi restitutione usuraz Cir/
ca qd esset puidendū per consti/
tutionem qua cauetur qd restituti/
ones remissiones donationes qui/
tationes usuraz intelligerentur si/
de et si pte hoc ipso qd post illas
adhuc appareret fenerasse usurari/
os et irritanda essent iuramenta
super his prestita Item contra cel/
siones quas procurant usurarij si/
eri per eos qui soluerūt usuraz a/
liquis amicis de omni quanti/
tate quā usurario soluissent vt ce/
dens impediatur repetere. Cessio/
narius vero eoz amicus est et de

ipso bene confidunt.

De diuersis fraudib⁹ in modo contrahendi.

Sunt etiam diuersissime fraudes
in modo contrahendi Sunt enim
qui cum vere mutuunt faciunt cō/
tractum venditionis florenorum
vel turonentium vel alterius mo/
nete Sunt alij qui magisterio vel
statione aliqua dicunt se ponere
precium ad mercatiōem et lucrū
et conueniunt de quota lucri bene
etiam recipiendo quotam damni
mercium cum in veritate nulle sint
merces vel viles Sunt alij usura/
rij qui vendunt merces puta pectā/
panni et de hoc conficitur instrū/
et postea cuz debitor non querat
mercem sed precium emūt ab eo
merces illam. Item in eo qd ex per/
sona eoz presūitur extra eos sibi
puidet faciendo instrū mutui vel
facta in fraudē mutui sub alio no/
mine contractus confici in psonam
alterius nō usurarij vel clerici Et
breuiter tot sūt eorum fraudes qd
nec opetens cadit promissio Quid
ultra videm⁹ eos dñari in curijs
platoz et principū. et verificatur
qd scribitur. pecunie obediūt oia
vt dicā infra de symonia. c. Sicut
Ex his patet qd dicit clemens de
usuris. ca. Ex graui. §. Teterum
scilicet qd feneratores sic vt pluri/
mum contractus usurarios ineūt
et dolose qd conuinci non possūt
de usuraria prauitate Oliuas to ē

arbores Unde bene vulgare est
multorum Campus est bene oliua
tus id est arboratus vel pprie e/
rant arbores oliuarum Ad nouē/
nium id est post septēnium et infra
nouēnium et hoc consueuerūt mo/
derni vsurarij fm hosti. qui quoti/
die sic contrahunt ementes posses/
siones eo q post septēnū et infra
nouēniū recuperare possūt. volūt
enim lucrari septem annoꝝ fruct?
Carenorum genus monete. simile
de priuilegijs. c. Cum olim. secun/
dum. cuz concordantijs quas ibi.
Dabo dimidiā. quā ē ego nō age/
batur ad rescindendum contractū
et iustum precii soluendū supplē/
dum infra. c. proximo Respondes
q non erat ver? tract? sed filat?
vt hic dic Abbas. sed tu dic q nō
expeiebat debitorem sic agē ⁊ in/
telligebat abbas q nec iustū pciū
fuerat datū ipsi venditori patrocini/
ari. supra de rescriptis. c. sedes cū
suis concordantijs imo debet obesse
et nō pdesse infra de eo qui duxit
in matrimoniu quā polluit per ad/
ulteriū. c. i hosti. Subdit etiā dñs
Jo. an. in dicto. c. Ad nraz in glo.
penult. ibi. s. modus ex qntitate p.
cū fides transactionis alimentoz
estimabitur cōsiderata etate ⁊ vali/
tudine transigentis qd est notan/
dū ad ea que diximus supra de a/
limentis dotiū Notat etiā ibideꝝ
glo. in verbo volus vbi dicitur vo/
lus emptor. qualitate facti nō qn/
titate pciū estimatur Sed hic scilz
in dicto. c. Ad nram fuit qlitas fa/
cti qz infra certū tps restituere te/

nebat In dicit Inno. q qntitas
precij sine eo qd de restitutiōe dici/
tur non sufficeret fm abbateꝝ. mul/
tū facit lra si mutuū cōtrahere vo/
luisse. et remittit ad ea que dicit in
c. Illo vos. de pignozibus in fine
textus et super finem vltime glose.
Nota casum Et vt habeam? Baz
auctoritatis eiusdem inseram? eti/
am ea que dicit in dicto. ca. Illo
vos. vbi colligit pro casu Si vsu/
rarius emit rem eo pacto q post
tempus eam restituet venditori re/
cipiendo aliquid vltra sortem. fru/
ctibus tamen computatis. in ea
computabitur siue iudicabitur cō/
tractus pignozaticius. Et subdit
in verbo conditionalis dicens Cō/
ditionalis venditio est vendo tibi
si talis voluerit vel si nauis ex asia
venerit Ibi in venditione apponi/
tur conditio Interdum in solutio/
ne apponitur et tunc non est con/
ditionalis venditio vt hic vel pl?
ad propositum fm hosti. ē puta cū
dicit res sit tibi empta pro decem
si tamen aliquis meliorem conditi/
onem offerat infra mensem sit in/
empta et sic resolvitur a conditio/
ne extante. Conditionalis est quā/
do dicit res sit ita empta precio
decem si infra mensem alius melio/
rem conditionem non offerat et
iura que inducit allegātur in glo.
Et intendens predictus domin?
Job. an. lucio? declarare quō/
talis contractus supra formatus
in fraudem psumatur ini? et sic in/
dicetur vsura palliata Dicit ibideꝝ
in verbo ex duobus. Tercium

habes in fine intendens dicere q̄
tres rōes assignantur ibi in textu
qñ posset presumi cōtract⁹ in frau
dem Dicit enim ibi text⁹.

Verba textus

Ex duobus tñ que fuerint in pa/
cto expresse videlz q̄ fruct⁹ pcepti
deberēt in soluenda pecunia nu/
merari et q̄ vltra sūmaz acceptaz
q̄oraginta solidi deberent p̄solui
otra ipm emptorez p̄sūtur vehe/
mēter cū vsuras osueuerit exercere
et sic cōsideratur qualitas facti q̄
ad pactū de cōputādo fructus in
sortem vel de soluendo aliquid vl/
tra sortem vel si emptor osueuerit
vsuras exercere siue contract⁹ frau
dulentos ad palliandum vsuram
hosti. addit alia duo quia voluit
res probare et qz faciebat otra/
tū claudicare Et nōnōū fm In/
no. q̄ ex p̄sūptionib⁹ iudicatur. vt
in dicto c. Illo vos. et in c. Ad no/
straz de emptiōe et venditiōe. Et
dicit idēz Jo. an. q̄ Jacob⁹ de are
na vt refert Cin⁹. C. plus valere
q̄d agitur. x. l. iij. tenuit dato q̄ cō
stet de his tribus emptorem vsu/
rarium non interuenisse iustum p/
cium et eum fecisse pactum de re/
uendendo non presumi per hoc
pignus. Ad predictaz decretalem
Illo vos. respondebat q̄ ex alijs
duobus ibi iudicatur scilicet quia
fructus computabat in sortem q̄d
nomen est de natura pignoris vt
in glosa hoc videtur et quia reci/
piebat vltra sortem. solutio vero

quā facit ad decretalem Ad no/
stram non conuenit et nihil sonat
et etiā erratū fuit in illa fm Jo. an.
qui etiā dicit in glo. vlt. in fine in
dicto. c. Illo vos. Presumitur etiā
contra vsurariū si iuramentū exi/
gat fm hostiē supra de renūciati
one. c. sup hoc Debitores enim e/
gent et creditores abūdant et idō
de facili creditori debitores pmit
tūt q̄cquid creditores volūt et pe
tūt vt pecuniā qua indigēt q̄liter/
cunqz possint habere ideo contra
vsurarios de facili est p̄sumēdum.
maxime cū nec illud sit contra ip/
sos sed ipoz expediat aiabus de
sponsalib⁹ c. iuuenis C. de rescindē
da venditione. l. Ratas fm hostiē
sem qui remittit ad notata per eū
in dicto. c. ad nostram.

Si pignozans furat se vendidisse nō attendit eius iuramento

Preterea de p̄dicto casu etia de
iure ciuili est casus ad lram. l. iij. C.
plus valere q̄d agitur vbi dicit
textus emptione pignoris causa
facta non q̄d scriptum est s̄ q̄d
gestū est inspicitur vbi glo. tenet q̄
etiā si talis pignozans sub nomie
venditionis iurasset scz q̄ esset lici
ta venditio si in veritate fuerat pi/
gnoratio nō valeret Allegat. C.
de legib⁹. l. nō dubiū in fine et facit
C. de strahenda emptione. l. si an
cilla dñs baldus dicit p̄ ratione

glose q̄ istud iuramentū nō habz
fūdamētū cōsēsus. E. de nō nume/
rata pecunia. l. si. Qd̄ vez̄ est di/
cit ipse si cōtract' fuerat simulat' se/
cus si ver' licet in fraudē vsuraruz
vt in exēplo odofredi qz tūc esset
standū iuramēto donec relaxaret
p ep̄m vt extra de iureiurādo. c. i.
Si tū iurās esset mortu' heres ei'
nō indiget relaxatōe qz spūale vin/
culū iuramenti morte sopitū est vt
extra de iureiurādo. c. veritat. per
Inno. et in. c. vlt. de foro cōpe. li.
vi. in nouella. Ido dico spūale vin/
culū qz sec' in tpali et obligatione
respectu rez tpaliū qd̄ notat in. c.
Quāuis de pact. li. vi. in glo. ordi/
naria Et attendendū in eo qd̄ di/
cit vt in exēplo odofredi Nā odo/
fredus in dicta. l. emptiōe. sic figu/
rat casuz Tu volebas q ego mu/
tuarem tibi centū. ego dixi para/
tus sum sed volo q tu reuera vē/
das mihi p istis centū prediū tuū
et ego tibi reuendā p' decēniuz p
eodez precio. Naz constituto q cau/
sa originalis fuit causa mutui istū
instrumētuz iudicatur feneraticū
et vsurariū fm̄ odofredū qd̄ exem/
plū vt dicit balo' est nota dignuz
Et subdit si aut non constaret de
originali mutuo esse ex tali pacto
nam p̄pterea iudicaretur vsurariū
etiam cum vsurario factū qz etiaz
vsurarij sepe ineunt veros cōtract'
et ita intelligitur qd̄ notatur h̄ scz
in dicta. l. emptiōe per Jacobum
de arena et per Cinsū et extra de
emptiōe et venditiōe. c. Ad n̄az
et extra de pignozib'. c. Illos vos

Tu pro saniori et tutiori sententia
teneas illud qd̄ supra dixim' fm̄
Jo. and.

Opinio tenenda an ex cōtractu simulato trās/ feratur possessio:

Ultimo querit idez dñs balo' nū
qd̄ ex contractu simulato transfe/
ratur possessio Et rñdet per distin/
ctiōez dicens. Aut loqueris de ci/
uili translatione puta p precarium
et nō trāsferatur qz cū simulans re/
maneat dñs vt prius rei sue nō te/
net p̄cariū vt. ff. de re. iur. l. Nec pi/
gnus aut loqris de naturali trans/
latiōe et tūc bartol' distinguit aut
p̄betur animus transferende pos/
sessionis et transferatur etiā ex con/
tractu inutuli vt ff. de acquirenda
possessione. l. i. §. Si vir vxori Sed
in dubio nō p̄sumitur anim' trans/
ferende possessionis ex quo cōtra/
ctus est simulat' sic etiaz p̄sumitur
traditio simulata fm̄ bartolū qui
ita notat ff. de aqua pluuiali arden/
da. l. emptor Credo dicit baltous
q si de possēsiōe discessit et aliū in
possessione dimisit q̄ iste sit mod'
possessionis transferende argumē/
to ff. de dolo. le. cum quis et. l. si/
stulans §. pri. ff. de contrahenda
emptiōe Secus si in rei venditio/
ne non discessit de possessione fa/
cit ff. de alienatione iudicij mutan/
di causa facti. l. Item si res §. si. cū
l. sequenti

48

Nota qd illa clausula venditū scilicet et non in fraudem usurarū ma gis est suspecta.

Nota tamen ad conuincendū eti
am predictos usurarios fm bal
dū in dicta. l. emptioe vbi querit
Quid si in instrō essent apposta
ista verba scz vēdit et tradidit
verē et nō in fraudē usurarū Et di
cit balo. Rñdeo ex his verbis in
strm esse magis suspectum et non
minus iuxta glosaz notabilem in
fide ff. de conditiōib' institutionuz
.l. Si quis sub conditione.

Qualiter probetur si mulatio contractus.

Notandū etiam ex dicta. l. dñi balo
in dicta. l. emptioe vbi querit qua
liter pbetur simulatio et rñdet di
cens Videtur qd nō possit proba
ri vt ff. de vsurl. legat. l. Si alijs Sz
ibi loquitur de impotētia facti qz
non habebat testes probatorios
Dico ergo simulationem proba
ri posse Sed questio stat in modo
probandi vbi dic qd aut simulatō
allegatur per tertium qui leditur
Aut per eum cum quo contrahi
tur Primo casu probatur simula
tio per coniecturas puta per con
tinuatam possessionem vt prius
vt in. l. Sicut. §. Supuacū. ff. qd
modis pignus. vel ypoteca soluit

et ideo illi qui post venditōem pos
sident si ex tali venditione alteri
preiudicaretur puto creditori vel
fisco presumūtur celebraſſe con
tractum simulate etiam si sit con
stitutio precarij vt notatur p bar
tolum ff. de donationibus. l. post
contractum et in speculo de dona
tionibus. §. primo versicō. Item
pone aliquis intendens. et in spe
culo de actione et petitione. §. In
anterioribus versicō. Qd si forte
Si autem allegatur per eum cum
quo contrahitur non presumitur
simulatio licet sit retenta possessio
Nam contra venditorem posside
tem potest agi vsqz ad triginta ā
nos actione exempto ergo p pos
sessionem medij tps nō presūtur
simulatio vt supra de constituta pe
cunia. l. ij. Tu dic clari' circa mate
riā hui' pbatōis qd ex eo qd vtile
est saluti aiaz ipoz usurarioz vt
in fraudez usurarū agentū cōuin
ci de vsurl. vel de fraude et simula
tione vbi supra dixim' licitum sit
agē oīra taliter simulātes ex ar
gument. sicut etiā agitur p pcedit
ex argumēt. et dicitur. oīra usura
rios vt i. c. Cū in diocesi extra de
vsurl. vbi dicit textus qd licet non
appareat aliquis accusator si ta
men alijs argumentis illos con
stiterit esse usurarios manifestos
in eos penam in lateranē. consi
lio contra usurarios editam libe
re poteris exercere. Scribit Inno.
iij. altizodozenſi epō Nam idonea
argumenta pbant extra de clerici
cl. peregrinantibus. c. ij.

Ex quibus argumētis conuincitur usurarius.

Queritur que sunt illa argumenta ex quibus posset quis conuinci usurarius vel fraudulentus simulator. Rñ/ detur qz argumenta talia pñt esse infra scripta qz quis vulgariter est infamis de tractatib' usurarijs et sic fama cū alijs adminiculis arguet contra talem vt psumatur esse fraudulentus simulator hoc est in fraudez usuraz emptionē simulasse sub pignore. argumēto extra de testib'. c. Preterea et in dict. c. Ad nřaz et illo vos et in l. Si falsū et per totū. E. pl' valere qđ agitur Itē psumit cōtra talē si solet vendē ad terminū pl' qđ in pñti. argumēto extra de usuris. c. In ciuitate. et. c. Cōsiliuit Itē si facit emptiones sub ea conditione qđ emptas res restituere tenet aucto pñcio vel fructib' sibi vertentis vt in dict. c. Ad nřaz et illo vos. Itē qz apparent infra usuraz contra ipm argumēto in. c. Ex graui in fine de usuris in. cle. vbi astringitur ad eodē dum codices rationū vt appareat an sub vsur. mutuauerit Item qđ mensaz tenet parataz ad fen' exercendū vt dixim' in detestatione vsure canonū et glosa ordinaria in. c. i. et. ij. de vsur. li. vi.

Alia presumptio contra usurarios.

Itē psumit cōtra talez si in instro

fecit apponi qđ debitor renūciat re/ petitioni usuraz argumēto in. ca. Quā pñciosum et in. c. Tuas du/ dū extra de vsur. Ibi nō obstant iuramēto pñtito qđ hi qui soluerūt vsuras nō repetant et sup his qđ soluerūt nullaz moueāt qstionem Cogi tñ debent usurarij ate/ vsuraz solutiōez ab eaz exactio/ ne desistere vel ipsas restituē p' qđ fuerint persoluite ne de dolo et fraude attingat eos omodū re/ portare Nec obstat etiā qđ in criminalib' debēt esse pbatōes omni luce clariores. C. de pbatōib'. l. si. et. q. vi. Epifamuz qz in casu vsurario et fraude vsuraria in fauorē aiaz optimū est p iudicia et argumēta et alias diēcturas conuincē usurarios et taliter fraudulentos vt de manib' demonū exeant de peccatorum vinculis.

Qui sūt notorij et manifesti usurarij.

Et nōdū breuē qđ aliqui dicunt usurarij manifesti de qđ in. c. i. et. ij. li. vi. Aliqui dicuntur notorij actu p manēte vt qz tenet mēfaz patam Aliq' dicunt notorij notorietate iur. vt qz cōuicti vel confessi de his disponit in pñcis. c. i. et. ij. de vsur. li. vi. et in. c. Quia in oib' extra de vsur. Et de materia manifestiz notorij sat. ptense tractauim' in. c. vřa de cohabitatione clericorū et muliez dū legē pñdictū titulū in script. redeimus Et etiā in. c. tua nos et in. c. quesitū eodem. ti.

**An confessor possit oc-
culto usurario interdi-
cere sacramēta et vide-
tur qd non:**

Sed pone qd usurari⁹ occult⁹ cōfi-
teatur sacerdoti se eē usurariū. Nū-
q̄o sacerdos poterit sibi interdicē
sacrā vel reuelare ep̄o. dic qd non
ex q̄ est occult⁹. It in. c. ois vtriusq̄
q̄ sexus extra de pe. et remis. debz
tñ inducē illū vt restituat vsuras
vel vt cōfiteat ep̄o et auisare eū qd
nō p̄t eū aliter absolue nec poterit
ipse saluari de q̄ etiā plene egim⁹
in repetitiōe dī. c. Ois vsusq̄ sex⁹

**An probando usurā re-
quiratur extorsisse vt
subijciatur pene**

Sed pone narro quē mutuassee et
qd est usurari⁹ manifest⁹ nō tñ pbo
qd extorsit a me nūq̄o quincit p b
dic qd non. Requirit eñ qd extorsit
maxime si agat dōitōe capli. Quā-
q̄ de vsur. li. vi. videlicz ad nullita-
tez testamēti vel ad negatiōez se-
pultures. Nā possibile ē usurariū ab
initio mori ante receptiōez vsura-
rū q̄ sic nō tenet ad penā dicti. c. li-
cet peccasset mortaliter ex actū ta-
lis mutui et debet penitē s̄m. Jo.
de lignano in. c. si. extra de vsuris
circa finem

Opinio tenenda qd si

**appareat obligatio ad
usuram debet absolui
debitor ne vexetur.**

Tu dic qd si in scriptis apparet ob-
ligatio debitor. ad vsuraz vsura-
ri⁹ tenet absolue debitorē. instm
obligatiōis destrue et debitorēz li-
berare ne ab hēoib⁹ vexetur iuxta
notata capli. Tuas dudū et in. c.
Cū in diocesi extra de vsur. li. vi. q̄
c. Ex graui de vsur. in cle. Qd si tali-
ter obligatū nō liberauerūt et sita
mortu⁹ fuerit usurari⁹ si iaz mani-
festū b factū fuerit dubito locū ha-
bere penas dictoz cap. Quia in
oib⁹ et qnq̄. p̄t verba q̄ ibi cir-
ca finez dicti. c. Quāq̄ describunt
videlz null⁹ manifestoz vsurario-
rū testamēt. interfit aut eos ad cō-
fessiōez admittat siue ipsos absol-
uat nisi de vsur. satisfecerint vel de
satisfaciendo p suaz virib⁹ facul-
tatū prestent vt p̄mittitur idoneaz
cautiōem Sed patet expresse qd si
est manifest⁹ vsurari⁹ mortu⁹ vt
supra cū non liberauit vsurariū de-
bitorē neq̄ instm debiti cancella-
uit. non satisfecit neq̄ cautiōez pre-
stitit vt p̄cipitur. ergo in penas in-
cidit canonis atēdicti. Qd si adhuc
occult⁹ usurari⁹ mortu⁹ esset labo-
rare debz talis sacerdos cui vt su-
pra confessus extitit vt talis debi-
tor ab heredibus vsurarij predicti
esset totaliter absolutus omni me-
liori modo quo fieri posset cū con-
seruatione fame memorie predicti

defuncti occulti usurarii vt in filiis
etiam dicim⁹ in predicta repetitioe
dicti. c. Ois vtriusq³ sexus.

Quid si q³ in testamē to se confessus fuerit us urarium.

Circa hoc q³rit dñs angelus astēp
miles in p^odicta disputatioe Quid
si in testamento c^oessus fuerit se v/
surariū Et Rñdet c^oessio facta in
testamento extraiudicialis est nec
plus opatur q³ cū emanat inter vi
uos vt in. l. aureol⁹. §. si. ff. de liber/
tatibus legator³ et ff. de legatis.
tertio. le. lucius §. sēpzoneo et ff. de
cōditiōib⁹ et demonstratiōib⁹. le.
cum tale §. falsa. sed cū emanat in
vivos non facit eū manifestū v^us/
rariū nisi cū emanat coram sacer
dote et testibus vel notato cū ni
si vt restituant⁹ vsure vt cum exhi/
bitiōe libror³ ergo nec illa que
emanauit in vltima voluntate red
dit ipsum manifestum publicatiōe
non facta. poterit tamē ep^s decer
nere et publicare eum fuisse v^usura
rium manifestū fama publica con
currente Sed non puto dicē dñs
angel⁹ talez pnblicatiōem opari
ad penas. c. dñi. Quāq³. qm tēpe.
testamenti nō erat manifest⁹ v^usura
ri⁹ ergo ponit in suo testamēto tes
tes adesse tpe testamenti et sepul
ture q³ q³litas inisūta xbo signifi/
cat fm ep^s verbi vt in. l. In deli/
cti. §. Si extrane⁹ ff. de moralibus
Verba aut decretalis dicūt testa

ment. v^usurarioz manifestoz nemo
interit et eis denegatur ecclⁱastica
sepultura. proderit aut dicta de/
claratio quo ad presumendū con/
tractus mutui v^usurarios.

Qualiter facienda est executio si quis in testa mēto cōfiteatur se extor sisse v^usuras et non repe ritur a quibus.

Sz quero quid si testator in testa/
mento solenniter expressit se extor
sisse tricenta ab a. B. et T. et alijs
innotatis que iussit restitui. et ep^m
executorem fecit nec de illis rebus
apparere potest q³ aliq³ soluerit
Rñdeo tenuit disputādo dñs mar
sili⁹ doctor dñi Jo. an. q³ nō ob/
stante q³ legatū sit incertū fauore
vltime voluntati. exequat⁹ hoc mo
do q³ sigillatim ab illis tribus in/
quiret q³ntum soluerit vnusquisq³
postea per edictū vocalis eos q³
illi v^usuras soluisent vt de illis do/
ceant et venientib⁹ dabit q³ntum se
soluisse docebūt et illi tres habe/
būt residuū si iurauerint se soluisse
et in q³nto iurauerint. residuū aut
dabitur paupibus sup eo. c. Cum
tu. Si vero venientes totū habue
rūt illis trib⁹ de q³ntitate iurata sol
uēt heredes de sepultura. c. si. de ra
ptorib⁹ in lⁱis. Si aut veniet null⁹
dixit q³ quilibet illoz triū habe/
bit q³rtam ptem argumēto legis si

quis titio ff. de usufructu accrescēdo Et illā q̄rtaz dabit paupibus.

an sufficit pbare q̄ mutuās sit usurarius :

Quero nunq̄ sufficit agenti p̄bare q̄ mutuās sit manifest' usurari' ante contractū et tpe contract' et post Et q̄ consuevit exigē instra de duplo vere sortil. Archidiacon' p̄ debitoze inducebat supra caplm Cū in diocesi de pignozib' Illo vos. de clerici. pegrinātib'. c. ij. de hereti. excoīcam'. §. vlt. de p̄sūptionib'. Afferte et. l. Judicia. C. de rei venditiōe Pro creditore aut inducebat qz in dubijs est iudicāduz cōtra actorez. de fide instrōz. c. in dilectos Nec sequitur si fecit alios contract' usurarios ergo et istū imo presumi debet p̄ instrō de p̄sūptionib'. c. Illud. et ponderari forma et tenor instrumenti de p̄uilegijs Porro nec incerta vel ābigua sūt iudicanda. xxx. q. v. Incerta. xxxij. di. habuisse Etiaqz si astat cōditio ij. q. i. c. et hanc ptem tenuit archidiacon' in. c. ij. et. t. li. vi. Sed ibi dicit Jo. an. q̄ hoc non approbat in scholis et reprobat in iudicijs Mouerte qz nō video q̄liter debet at reprobari de iuris rigore nisi at tēto q̄ ad iudicia. fm Jo. de ligna no in dicto. c. si. extra de vsur.

Cōtract' liciti de per se

Cessantib' aut dicti p̄sūptionibus de fraude nulli dubiū quin cōtractus emptiōis cū equigatione p̄cū

licit' iudicatur seruata sui natura fm iusticiā et naturalez equitatē sicut etiā alij liciti contract' vt sūt ifra scripti videlz Venditio. ff. et C. de contrahēda emptiōe p̄ totū et extra de emp. et v̄do. p̄ totū. Locatio cōductio. ff. et C. locati et extra de locato et cōducto. Cōmodatio. ff. et C. de cōmodato et extra eo. ti. Mutuatio ff. et C. si certū p̄gat Infeudatio in volumine de vsib' feudoz rū et extra de feudis. Depositio ff. et C. depositi et extra de deposito Pignozatio ff. C. de pignozib' et extra eo. ti. Liuellatio siue emphiteotecatio C. de iure emphiteote per totū Societas ff. et C. et iusti pro socio P̄mutatio extra de rerū p̄mutatiōe et. C. et ff. eo. ti. Trāfactio ff. et C. et extra de transactiōnib' Donatio et siles contract' a iure licite p̄missi Itaqz si inter contrahentes pura est intentio vendendi et emendi seruata iusticia dicti contract'. et emptor velit grām facē venditori de reuendēdo p̄ eodem precio omni fraude vel simulatione cessāte h̄ i pura mēte et intētiōe. sit actū licitus erit etiā talis cōtract' vt est casus in. l. ij. ad līram. C. de pacti. inter emptorez et venditorē De vt clare conspicias tertuz h̄c dicte legi. inserim' qui dicit Si sum dum parentes tui ea lege vendiderunt vt siue ipsi vel heres eoz emptori preciiu quandoquē vel itra certa tpa obtulissent restituere teqz parato satisfacere conditioni dicte legi. si heres emptor. non pareret Inde contract' fides seruetur

actio de prescriptis verbis ex v^{er}bo
victore tibi dabit. habita ratione
eorum que post ablata quantitate
ex eo fundo ad aduersarium perue
nerunt. Circa quod dicit Hostien.
in sum. ti. de empl. et vendit. §. qua
liter rescindat. ff. Illud autem non
quod siquid fiat in fraudem legis non
valet quod sequitur ex eo verbis ut
C. de legibus. l. Non dubium. facit
autem contra legem qui facit quod
lex prohibet / offendendo verba
legis et sententiam. ut patet in iu
dice qui emit a hostis. ut ff. de co
trahenda emptione. l. non licet. et
patet in eo qui emit rem minoris
que seruando seruari potest sine de
creto iudicis. ut ff. de rebus eorum.
per totum C. de administratione tu
torum. l. lex que tutores. et patet in
yconomio vel prelato qui vendit
rem ecclesie non seruato ordine qui
habet in autentico. hoc ius por
rectum. C. de sacrosan. eccl.

Fit fraus legis quando cunq; seruatis verbis mens circumuenitur

Et si querat quando fit fraus legi
et quot modis Respondetur primum
quod lex fraudat quodocunq; serua
tis verbis circumuenit mens. ut ff.
de legibus. l. Et contra legem. et l.
sequenti. Ad secundum respondetur quod quatuor
modis principaliter fit fraus legi.

Primo modo fit fraus legi

Primo modo quando transitur de
contractu ad alterum contractum ut
cum coniungit que donare non potest
donat. ut extra de donationibus
inter virum et uxorem. c. vlt. Et si
vendit precium non exactum ideo
quia non valet contractus. ff. de do
nationibus inter virum et uxorem.
l. sponsus. §. Circa. Eodem modo
censetur quando accedens ad usuri
arium volens mutuum recipere repe
rit usurarium non consentire quia ti
met ne arguatur de usuris sed di
cit quod emat si voluerit vendere si te
stes reperiuntur et probari posset quod
interuenerunt hec verba. et venditio
fiat sine longum citra iustum precium.
vel prope iustum precium. sed constat
quod emptor est usurarius et quod ven
dens si aliud facere potuisset nulla
tenus fuisset rem venditurus licet
pignoralet / non valet contractus.
ut in dicto. c. Ad nostram. extra de
emp. et vend. Idem est si fiat pactum
quod fructus in sortem computentur
vel quod deest aliquando ultra sortem. cum
sit reuenditio. ut in d. c. Illo vos.
de pignoriibus

Consuetudo terre ubi usurarii sic facere consue uerunt est attendenda

Et notandum singulariter quod sub
dit ibidem Hostien. dicens Con
suetudo usurarii et tunc in hoc ma
xime attendenda est scilicet quando
multi usurarii sunt in terra et sic o
mnes contrahere consueuerunt. l.

cut est in multis locis. ⁊ ad hoc ac
cedunt que notauit dicit Hosti. su
pra de cōsuetudine. §. Et de virtu
te. versi. Sed specialis. et verū spe
cialissima. In predicto autē verū
sed specialis. dicit Sz specialis scz
cōsuetudo est q in vna ciuitate vel
alio loco specialiter oportet ff. cō
munia prediorū. l. venditor. C. de
edificijs priuatis. l. iij. extra de iure
iurando. veniētes. Et subdit q ta
lis cōsuetudo obtinet si talis con
suetudo post legez indicta sit. alio/
quin a lege superueniēte vinceat vt
in. c. Cum olim de cōsuetudine. et
in. c. de his in fine. et in. c. certifica
ri. extra de sepultur. et Insti. de iu
re naturali. §. Ex non scripto. hoc ē
qz cōsuetudo supplet vbi lex deficit

Cōsuetudo rationalis

est seruanda

Et debet attendi q cōsuetudo sit
rationalis et non contra legem
dei neqz contra legem nature con
tra quas leges neqz cōsuetudo va
let neqz statutū. viij. di. Que cōtra
mores. xxxij. q. vij. c. flagicia. Imo
quanto talis cōsuetudo diutius
durat tanto grauiora erunt pecca
ta. extra de cōsuetudine. c. finali. vt
in. c. nō dz. de consang. et aff. cuz si
milibus. ⁊ q talis cōsuetudo a le
ge superueniente vinceat. Probat
etiam in phemio Insti. §. Igit. ⁊
in autentico de hereditibus et falci
dia. §. l. coll. i. et in. c. constitutus. ex
tra d. fideiussozibz. Dicit etiā Iho
stien. in ver. quem allegat in sūma

de cōsuetudine. §. et de virtute. §.
Item est specialissima sūm quam in
dubijs iudicatur. et hanc presum
ptionē inducit cui statuit nisi forte
contrariū prohibet. Ihec ē consue
tudo patrisfamilias. ff. d. pignora
ticia actione. l. vniuersoz. ff. de vsu
ris. l. Qd semisses. ff. de legatis. l. i.
l. si seruus pluriū. §. Si numer. ex
tra de presumptionibz. c. Ex studi
is. et. c. mandata. et in. c. Cum in in
uentate. et extra de testibus. Testi
moniū. et de pignozibz. Illo vos.
in fi. Redeundo ergo post predi
cta ad ea que subdit in dicto ti. de
emp. ⁊ ven. postqz allegauit dictū
ver. Itez specialissima. dicit q hic
exemplo opus est. vt. ff. de penis. l.
Aut facta. §. penul. et vlt. et. C. ad
l. iuliaz repetendoz. l. i. et extra de
vi. et ho. cle. c. vt clericoz mores. ⁊
de cohabitatione clericoz et muli
erū. l. clericos.

Secundo fit fraus legi cum transitur de perso na in personaz. et exem plificat inter coniuges

Secdo dicit ipse fit fraus legi cuz
transit de psona ad psonā vt si cō
iunx inēponat aliā psonam cui do
nat vt coniugi suo deē. ff. de donati
one inē viz et vxorē. l. iij. §. non tū
Itē si do potestatez amico tuo vt
possit offerre ecclesiā vlt prebendā
pmo vacantē vel cui voluerit. sed
ego bñ scio q tibi dabit. extra de

concessione prebende. c. constitut^o
et. c. ultimo. Iste aut potestas bñ
potest dari in genere. hoc est. vni/
uersaliter. tacite vel expresse. extra
de institutionib⁹. c. ex frequentib⁹.
Intendit dicere si fraus non inter
uenit. Item nota exemplū qñ pso
na per se prohibita contrahere/per
alterū contrahit. vt patz in iudice q
contrahit p aliū cū subditis/cuz per
se non possit. vt. C. q. metus causa
.l. penul. C. de contrahibus iudicū.
.l. i. ff. de contrahenda emp. l. non
licet. Item exemplū ē in yconomō
ecclesie qui emit rem ecclesie p in/
positam personaz. cum per se non
possit quia non valet. C. de sacro
sanc. eccle. autenti. De quibuscuq;
modis. Item exemplū est de pro/
ximis sacroz scrineoz. l. vlt. q. C.
de principaliter agētib⁹ in reb⁹. l. i.

Tertio fit fraus legi cū transitur de re ad rem

Tertio fit fraus legi de re ad rem
vt cū filiofamilias cui non potest
tradi pecūia mutuo sine metu ma/
cedoniani patre inscio et ratū nō
habente vt. C. ad macedonianū.
.l. i. et vl. Tradit species certo mō
vt ipsam vendat et preciū recipiat
vt. ff. ad macedonianū. l. Ite si fi/
lius s. mutui. Item. cū non debeat
dari pñdi vltra esculentuz et po/
culentū. ff. de officio pñdis l. ple/
biscito. dat enim ei tm quod pue/
nit ad munez qualitatē in enceni/
is. vt. ff. de offic. procons. l. solent s.
non auez. sicut prelatus qui non

potest obligare ecclesiaz suam cō/
sueuerat tradere sigillum. extra de
solutionibus. c. in quorundam. Et
subdit. hec fraus hodie p vsurari/
os est nimiz vsurpata. non enim
mutuant sed tradunt speciem cer/
to precio extimatam. et aliquādo
cū dominis miscēt/assumēdo oia
in simul quas baratras vocāt. Tu
dicas vep est animaz suaz quas
baratant siue ad baratrū. ducunt
nisi satisfaciant ante mortem. Nā
in extimatione cariori facta qz vē
di posset bene continetur vsura. er/
go se ipsos baratāt tales barato/
res et nihil valet quod agunt. qd
est argumentū expresse. C. Man/
dati. l. ab Anastasio. ff. de actione
emp. et venditi. l. Julianus. s. Ioz
papinianus. et. C. de vsuris. l. Cū
allegas. et. l. constitutionibus

Quarto fit fraus legi cum transitur de cōtra ctu ad contractum

Quarto de contractu ad eundem
contractuz sed altero modo vt cū
tradam tibi mutuum tu vis dare
mulierem p fideiussore. ego sciēs
eam tutam velleiano volo q ipsa
constituat principalem. q tu fideiu/
bes pro ea. ff. ad velleianū. l. quis
s. Si cum essem. ii. Et sic habes ex
dictis hosti. qualiter ex tali mala
cōsuetudine presumat fieri fraus
legi quod est notabile pro talibus
contractibus factis in fraudē vsu/
rarum.

Contra consuetudines et contractum fouencu lis

Qua de causa bene facerent ordi/
narij vñ diocefani qui animaz pa/
stozes esse debent et curatores p/
hibere et interdicere tales contra/
ctus habentes originem a mutuo
qz ad eoz officium spectat custo/
dia ouium suaz et rationez redde
re tenent. vt in. c. Irrefragabili. ex
tra de officio ordinarij. vbi dñe
sanguis eoz scilz subditoz de eo
scz de prelati manib⁹ requiratur. vñ
debet oues errantes. corrigere et
ad suū gremiū vel ouile pducere.
eñ qđ exeūt qđ dāt pecuniā suā ad
vsurā vt dñe pñ. psalmo xiiij. Dñe
quis habitabit in tabernaclo tuo
et .j. Qui pecuniā suam non dedit
ad vsurā. et sic iusta esset prohibi/
tio et interdictio. etiam per penam
ex cōicationis in laicos/tales con/
tractus ineūtes latam vel ferendā
et in clericos suspēsiōnū ab officio
et beneficio. vt in. c. i. et in. c. pterea
de iureiurando.

Contractus initi con tra prohibitionē legis nullius sūt roboris vel momenti

Nam et contractus initi contra p/
hibitionem legis siue decreti nulli

us sunt valoris vñ momenti. vt in
.l. vbi lex. ff. de vsuris. et in. l. cū lex
ff. de fideiussozibus. et in. l. no i ou
bium. C. de legibus. et in. l. Is cui
bonus. ff. de ver. oblig. Licet enim
venditio facta cū pacto de reuēdē
do valeat. vt in. l. fundi partem. ff.
de contrah. emp. quia talia pacta
tanqm pars prech iudicant. vt in
dictis iuribus. Attamen quia mul
te fraudes exquisite fiunt oīa ca/
nones editos oīa vsurarios vt. s.
diximus. Ideo ex pluribus sicutu
ris iure maxime canonico psumūt
contractus alios sui forma pmissos
fuisse et esse celebratos in fraudez
vsuraz et ad palliandū vsuras cū
nollent gratis mutuare. 7 sic inua
luit in ciuitate tal' modus cōtrahē
di sub nomine venditiōis/induct⁹
in cōsuetudinē cui⁹ origo erat mu
tuū. Et pōicta indubitata sūt ma/
xime in solitis et cōsuetis sub tali
forma cōtrahere euz intentione fe/
nerādi. licet exquisito colore nomi
nent emptionē. Unde cū presuma
tur pignus talis formaz color cō
trahendi nihil operatur nec illa attē
di debet vt in d. l. iij. C. plus vale
re qđ agit qđ quod simulate cōci/
pitur. vt in d. c. Ad nostrā. de em.
et ven. et in. c. Illo vos. de pigno/
ribus. et. c. In ciuitate. et in. c. cōsu
luit. et. c. Nauigāti. de vsuris. ergo
talis contractus sic frequētat⁹ in pe/
riculū animaz in fraudē vsuraruz
ex generali cōsuetudine hominū dī
ctē ciuitatis inductus. vt in. l. Qui
semisses. ff. de vsuris. Merito debz
illicitus iudicari et vsurarius. non

obstante. que iudicanda est potius corruptela quia tanto grauiora sunt peccata quanto diutius infelicem animam detinent alligatam vt in dicto. x. fi. de consuetu. Et ita consuluerunt isto anno egregij vtriusq; doctores iuris eximij d. Barcias de hispania. et d. Jo. de anama bononie et ferrarie

An liceat emere redditus prediales hereditarie Et de hoc vide in primo casu secundi usus. supra videlicet de fructuum venditione

Sed nunc querit. Nunquid liceat emere redditus prediales hereditarie. Videb. breuiter qd non per. l. illam que ponit. Leuit. xxv. vbi dicitur anno iubilaeo redeunt omnes ad possessiones suas. qm vendes quippiam ciui tuo vl emes ab eo ne contristes fratrem tuum sed iuxta numerum annorum iubilaei emes ab eo. et iuxta supputationem fructuum vendet tibi quato plures anni remanserint post iubilaeum tanto crescet et pretium et quanto minus temporis numerabis tanto minus et emptio constabit. Et .i. Terra quoq; non venditur in perpetuum qz mea est et vos aduene et coloni mei estis. vñ cuncta regio possessionis v're sub conditione redemptionis vendat. Si

attenuatus frater tuus vendiderit possessionem suam et voluerit propinquus eius redimere potest quod ille vendiderit. Qui autem non habuerit proximum et ipse precium ad redimendum potuerit inuenire computabunt fructus ex eo tempore quo vendidit et quod reliquum est reddet emptori sic qd recipiat possessionem suam. qd si inuenerit manum eius vt reddat pretium. habebit emptor quod emerat usq; ad annum iubilaeum In ipso enim omnis venditio redit ad dominum et ad possessorem pristinum Qui vendiderit domum inter urbem muros / habebit licentiam redimendi donec vnus impleatur annus. si non redemerit et anni circulus fuerit euolutus emptor possidebit eam et posterius eius in perpetuum et redimi non poterit etiam in iubilaeo. Si autem in villa fuerit domus que muros non habet agrorum iure vendet. Si autem redempta non fuerit in iubilaeo reuertet ad dominum et cetera que continent ibi. vbi glo. dicit qd hoc mandatum secundum litteram dicit. sed tamen moraliter nos informat vt in contradiis ne nimium molestus de pauperum necessitatibus quis negocietur. et ne studeat possessiones eorum adquirere sed pauperibus accommodare. et commodata de fructibus eorum paulatim accipere. Ex hac igitur auctoritate et glo. habet qd quando quis emit possessionem proximi sui ad vitam qd percepta sorte ex prouentibus fructuum non liceat ementi aliquo amplius recipere. **Hec autem**

ratio mltro magis habet locum in
his que emunt hereditarie q̄a ibi
semp̄ est notabilis excessus precij
super rem emptam q̄a clarū est q̄
ipse emens vel heredes sui notabi
liter retinent vltra sortem. Hoc
tñ argumento non obstante talis
contractus licite fieri potest dum
modo seruet iuris naturalis equi
tas q̄d quidem fit qñ tanta equa
litas seruat in contractu q̄ non li
quide apparet quis contrahentiū
meliozem partem obtineat

Deceptio inter contra hentes q̄liter eneniat.

Si aut̄ liquide apparet q̄ precij
esset nimis parū respectu rei ven
dite tunc esset corruptio equitatis
ex parte ementis. et teneret emēs
ad supplementū iusti precij. et si eēt
precij ita parū q̄ eēt minus me
diatate iusti precij posset vendens
in foro iudiciali discedere a cōtra
ctu. vt in. l. ij. C. de rescin. vendi.

Qualiter liceat cari⁹

vendere sc̄dm Thomā

Si aut̄ terra que vendit̄ ē ita par
ui valoris. et precij ita magnum
q̄ notabiliter excedit rem venditā
tunc corrumpit equitas ex parte
vendentis. et tenet vendens in fo
ro sciētie restituere q̄d accepit vl
tra iustū precij. et si excessus esset
vltra medietatē iusti precij posset
emens recedere a contractu vt in. d.
l. ij. Circa q̄d dicit beatus Tbōs

sc̄da sc̄de. q. lxxvj. Carius vendē
aut vilius emere rem q̄ valeat est
iniustum et illicitū nisi res que vē
ditur cedat in detrimentū vendi
toris qui multum illa re indigeat.
Nam in tali casu iustum precium
erit vt non solū respiciat ad rem
que vendit̄ sed ad damnum quod
vendedor ex venditione incurrit. q̄
sic poterit licite aliquis vēdi plus
q̄ valet fm se. q̄uis nō vendatur
plus q̄ valeat ipsi habenti. Si ve
ro aliquis multū iuuat ex re alteri
us quam accepit. Ille vero qui vē
didit non damnificat̄ carendo re
illa non debet eam superuendere
quia vtilitas que alteri accrescit.
non est ex venditione sed ex condi
tione ementis. Nullus autē debet
alteri vendere quod non est suum
licet posset ei vendere damnum q̄d
patitur. Ille tamen qui ex re alte
rius accepta multū iuuatur potest
sponte aliquid vendenti superero
gare quod pertinet ad eius hone
statem. Nam dicit p̄bus. x. et b. In
amicicia vtilis est recompensatio.
et debet fieri fm vtilitatem quam
consecutus est ille qui beneficiū sus
cepit. que quidem quandoq̄ exce
dit valorem rei date sicut contingit
cum aliquis multum aliqua re in
diget vel ad periculum euitandū
vel aliquod modum consequen
dum. ergo it̄.

Differētia inter legem diuinā et humanum in punctione

Quia autem lex humana inaequalita-
tem precij totaliter non prohibet. hoc
est ex eo quod lex humana multa relin-
quit impunita/habens respectum
ad communem concordiam hominum. et
ideo non punit nisi deceptionem ul-
tra dimidiam iusti precij. Lex autem di-
uina nihil impunitum relinquit Job
xxiiij. Anime interfectorum clama-
bunt. et deus inultum abire non pati-
tur. Unde secundum legem diuinam illicitum
reputatur in emptio. et ven. si non ser-
uat equalitas iusticie. et tenetur ille
qui plus habet recompensare ei quod da-
minificatur est si sit notabile damnum
Quod ideo dico quod iustum precium
reperitur quandoque non est punctualiter deter-
minatum. sed magis in estimatione
quodam consistit. ita quod modica addi-
tio vel minutio non videtur tollere
equalitatem iusticie. Potest tamen vendi-
tio reddi iniusta ex fraude adhibi-
ta cum aliquis decipit proximum in
damnum ipsius Unde et Tullius di-
cit in li. de off. tollendum esse ex rebus
contrahendis omne mendacium. non li-
citorum venditorum non qui contra se
licitetur emptor appellet.

De introductione ven- ditionis et emptionis dupliciter loquitur Thomas

Si autem deficit fraus ut dicit Tho-
mas ibidem tunc de emptione et ven-
ditione dupliciter loqui possumus
Uno modo secundum se et secundum hoc emptio
et venditio videtur esse introducta per

communem utilitatem utriusque ut scilicet
unus indiget re alterius. et econ-
uerso ut dicit philosophus in. l. politic. quod
autem per communem utilitatem est introductum
non debet magis esse in uno gra-
uamine quam alterius. et ideo debet
secundum equalitatem rei inter eos contra-
ctus institui. Quantitas autem rei que
in usum hominis venit mensuratur secundum
precium datum ad quod inuentum est nu-
mismum ut dicit philosophus in. v. ethic. Et
ideo si excedit precium quantitatem
valoris rei. vel econuerso res ex-
cedat precium. tollitur iusticie equalitas
Et ideo carius vendere aut villius
emere rem quam secundum se valeat est inius-
tum et illicitum. Ex quo dicitur in. c.
hoc ius. x. q. ij. quod si in venditione plus
offeratur quam res valeat ecclesia non
debet recipere sed tamen iustum preci-
um. licet lex dicat quod contrahentes
possunt se inuicem decipere. ff. de
minoribus. l. in cause. cum similibus
Nam ecclesia in suis contractibus
non debet dolum facere. extra de
donationibus. per tuas. Unde in
omnibus et per omnia intelligimus
quod fraus et dolus alicui patrocina-
ri non debet. ff. de dolo. l. ne ex do-
lo. et. xv. q. vi. c. i. et. xx. q. ij. c. Con-
stituit. et. xxx. q. i. c. dictum est. extra
de rescriptis. c. ex tenore. Reducimus
ergo ad beatum Thomam ubi
supra dicit. Alio modo possumus
loqui de emptione et venditione secundum
quod per accidens cedit in utilitatem
unius. et detrimentum alterius pu-
ta cum aliquis multum indiget ha-
bere rem aliquam etc. ut supra dixi-
mus. Posset etiam quo ad oppositum

nostruz se redditibus hereditarie
emptis viciū interuenire vtputa si
aliquis decipiens seipsuz crederet
q̄ redditus hereditarie possēt ha-
beri p̄ ita paruo precio. sicut quā-
do emuntur ad vitaz. Si enim q̄n
redditus emunt ad vitam/ contra-
ctus est illicitus p̄pter paruitatem
precij. multo magis q̄n emunt he-
reditarij quia si id de quo minus
videbit inesse nō inest ic. iij. topic.

Quod iudicialia et ce- rimonialia legis antiq̄ non obligant sed mo- ralia.

Ad argumentuz aut̄ de le. leuitici
xxv. dicendū est q̄ aliquod fuit ibi
litterale et aliq̄d morale. Id aut̄ez
q̄d fuit l̄rale non obligat sicut nec
iubileus. Licet enim moralia legis
obligent. non t̄n obligant iudicia-
lia et ceremonialia. Quātū aut̄ ad
id q̄d sp̄iale fuit in tali lege/ appa-
ret ex gl. q̄ magis phibet auari-
cia diuitū q̄ forma. contractus. In
glo. dicit q̄ necessitatib⁹ proximo-
rū est subueniendū. nec est negociā
dū de necessitatib⁹ pauperū. Imo
magis diuites debent indigētib⁹
subuenire comodando et comoda-
ta paulatim de fructibus eoz recipere.
Ibi p̄z q̄ venditio a paupe
facta fit p̄pter defectuz. et emptio
tenet locuz mutationis. et ideo est
minus iusta p̄pter necessitatem vē-
dētis et maliciā emētis. et ideo

id q̄d plus accipit non h̄z iustū ti-
tulū possessionis. Ibi est aduertē
dū q̄ q̄n quis emit possessionē ad
t̄ps vel simpliciter causa lucri q̄d ex-
pectat t̄n ex natura t̄pis et nō ex
natura rei possesse/ viciū ē in contra-
ctu. et tale lucrū dicitur turpe in iure
Si vero huiusmodi possessio ema-
tur causa lucri et talis emptio fue-
rit minus iusta p̄pter necessitatē ven-
dētis cui ex caritate subuenire de-
buit. in tali contractu ē viciuz vsure.
nō p̄ se h̄z p̄ eq̄pollentiā q̄z tale lu-
crū q̄d puenit ex tali contractu mi-
lirat contra caritatē Si h̄o possessi-
onem emat nō causa lucri p̄mo et
p̄ se h̄z ad necessitatez et vtilitatem
vite dū seruet in emptione eq̄tas
si plus accrescat p̄cessu temporis
q̄z def̄ illud fit emētis. quia illud
accipit tanq̄ suū propter naturā
contractus et non rōne t̄pis nisi val-
de p̄ accidens. Q̄n aut̄ dicebat
q̄ si emunt reddit⁹ hereditarie ne-
cessario stringit fieri nōbilem excē-
sū supra sortē p̄pter successionē he-
reditariā Dicenduz est q̄ nec ius
naturale nec ius positiuū dicit q̄
iste qui emit rem hereditarie tenea-
tur tantū dare p̄ ea q̄ntū pbabi-
le est q̄ debeat ipse recipere p̄ vitaz
suam et filij et nepotes et p̄nepo-
tes et tota posteritas sua q̄z p̄m h̄z
res que emūt hereditarie non pōt
cadere sub iusta estimatione. h̄z q̄n
taxatur iustū precium sufficit q̄ ha-
beatur respectus ad illuz qui emit
et ad posteritatez vsq̄ ad tertium
gradu putat forte vsq̄ ad filiū vel
nepotes. non aut̄ oportet q̄ habe

atur respectus ad omnes qui pos-
sunt succedere vsq; ad omne tpus
quia sic non posset estimari res q
vendit. Ad que faciunt notata in
d.c. Consultuit. et in. d.c. Nauigati

An redditus percipien- di possunt emi licite pro minori precio ex pristi- na solutione

Sed nunquid possunt vendi red-
ditus percipiendi vel ius percipie-
doz reddituum minori precio eo qz
statim emens soluit qz esset precium
si solutio singul' annis differret. pu-
ta vtru licet emere redditus mole-
dinoz vsq; ad decē annos dando
minus precium. qz statim soluit qz
daret si solutio singulis annis ex-
pectet. Visus est quibusdam qnō
qā quicunq; pro re in futurū van-
da minus precium statim soluit qz
credat probabiliter valitura in fu-
turū usuram committit

An licet emere frumen- tū ante tempus messis pro minori precio quā valeat tempore messis

Preterea si aliquis p decēz minis
grani dandis in kalēdis octobri.
emit in kalendis iulij libras decēz
dando p mina id est mensura de-
cē solidos. et p probabiliter creditur

q tunc valebit mina quindecim so-
lidos vel amplius usura est. Et si-
mile erit in centū minis. simile etiā
in toto agro seminato quia non li-
cet minus dare quādo de nouo ē
seminatus qz quando tempus in-
stat messiu. A simili ergo non lice-
minus dare p redditibus qui ex-
pectant in futurū qz daret fructib'
iam perceptis.

Hanc sententiam tene

Alij dicūt et melius q casus est li-
citus Primo enī supponit q futu-
ri fructus emi pnt siue ius pcpien-
doz fructuum sicut iura pedagiorū
vel molendinorū. Scdo supponit
q iustū precium debet esse et pporci-
onatū rei vendite. Iusticia aut pre-
cij attendi debet a tpe cōtract'. nō
aut tantū quantū valitura est to-
to tpe consequenti. qz res nō debz
estimari nisi fm qd valet tpe cōtra-
ctus vt tantū det. In l. hōs. li. v. ti.
de usuri. qn agit de casib' q viden-
tur usurarij et nō sūt dicit in. xij. ca-
su. Qn vendo fruct' ad tps nō te-
net in emptor referare si plus pci-
piet de fructib' qz sors sit. et h' rō-
ne incertitudinis. Scdm g' cuz ta-
rare debet precium habēdo respōm
ad valorē rei tpe cōtract'. Tercio
ex hoc pōt cludi casū esse licitū qz
lz plus pcpiat emens tpe cōsequē-
ti qz dederit tū illd qd pcpit ē de
sorte ppter verā venditionē factā
iuris percipiendoz fructuum et in
sticia precij tpe cōtract' attēdat q
tpe non magis valet qz venditur
Ilicium enim et usura est quādo

datur minus precium q̄ res vale
at tempore contractus a quo tem
pore iustum precium iudicandum
est Non autem viciū est si datur
minus precium q̄ daretur in futu
ro. Dicet cōtra hoc sicut se habet
emptor ad vendentē ita ecōuerso
se h̄z vēditor ad emptorē. h̄z vendi
tor si plus accipiat ratione prolo
gate solutionis/ vsurarius est cen
sendus. S̄z sic est in proposito q̄a
minus datur quia anticipat preci
um Dicendū est q̄ argumentū nō
cogit. quia licet maioritas p̄c̄ij in
vendente propter dilationē. et mi
noritas p̄c̄ij in emēte propter an
ticipationē faciat vsurariū/ non t̄m
sic est in p̄posito hoc. quia non de
bes iudicare minus precium qd̄ est
improporcionatū et iustum respe
ctu rei que vendit̄. licet forte sit mi
nus respectu futuri. Sc̄do quia ill
lud de anticipatiōe temporis locū
habet quando res que vendit̄ nō
statim tradit̄ sed precium statim da
tur et res expectat̄. In proposito
aut̄ statim tradit̄ res q̄ vendit̄ licet
vlus expectetur.

Differentia inter expe ctationē rei et vlus rei

In emptione et venditione infue
nire potest duplex expectatio. Pri
mo vt expectet̄ res vendita. et sic
quia expectatur ideo minus dat̄.
vt si quis dat pro mina frumētī de
cē que valet viginti recepturus in
alio tpe minam. talis expectatio si
est ex pacto. vsura ē. Alia est expe

ctatio non rei sed vlus eiusde. pu
ta quia res ē talis nature q̄ emēs
non potest statim vtī re illa prop̄
expectationem. vlus/ nō peccat. qz
res statim tradit̄. et tantū vendit̄
quantū valet tempore cōtractus.
licet minus precium pro ea detur p
pter vlum successiuū eiusdem. sicut
in redditibus molendinorū. vbi p
ceptio reddituum est successiua. vel
quia expectatus vlus eiusdem. vt
si quis pro pelle varia q̄ statim tra
ditur/ dat circa pentecostes q̄ cir
ca festū Michaelis. et quia vlus ei
us expectatur circa pentecostes q̄
non in festū Michaelis. q̄uis enī
res tradat̄ vtroqz tempore. tamē
licet vno tempore dare minus pre
cium q̄ in alio. non p̄pter expectati
onē sed propter vlum. Et nota licz
isti duo casus quorum vnus est ex
parte ementis. alius ex parte ven
dentis. vident̄ differre penes anti
cipationem et dilationē temporis
quia emens dat minus precium q̄a
anticipat solutionem. et vendens
recipiat maius precium q̄ res vale
at in presenti quia expectat soluti
onem. tamē vterqz casus potest re
duci ad dilationem quia sicut in p
mo casu emens statim dat precium
expectat qz rem que debet dari p
precio Ita et in secundo casu ven
dens statim tradit rem q̄ expectat
precium. Vtrobiquz est enim aliqd̄
expectatū. licet i vno casu res. q̄ in
altero precium. Et sicut in venditiōe
vēdens min⁹ dat/ receptur⁹ solus
In alio tpe. licet data sit res in vno
et in alio precium. et vtrobiqz sit vi

cū in vno q' q' dat min' p'ciū p'p'e
anticipatā traditionē rei vendite.
et expectatiōez p'eciū In alio p'p'e
anticipatā solutiōez p'eciū et expecta
tionez rei. Et sicut in emptiōe q'n
expectatur p'ciū stat p'iculo empto
ris Ita et in scdo res q' tradi d'z et
adhuc nō traditur stat p'iculo vē
ditori. Idō sic est in p'posito q' illō
q'd venditur statim tradit scz ius
p'cipiendoz fructuū siue reddituū
licet expectetur vsus successiu' eius
dem iur' q' scz ānuatim p'cipit iū

Responsio superiorū

argumentorum.

Ad argumentū r'ndet Ad primū
eniz q' dicit q' q'n min' p'eciū dat
q'z res q' expectat credit valitura.
Igit p'z q' nō ē sile q'z res nō statim
traditur s' expectat In p'fui at sta
tim emittit res sed ius et actio q'd
statim fit ementi et stat in periculo
et omōdo ipsius et ideo contract'
licitus est.

**an vendēs ad tempus
ius p'cipiēdoz reddituū
possit vendere maiori
precio propter solutio
nem expectatam**

Sed pone casum quēdā puta q'd
aliquis vendit ius p'cipiēdoz
reddituū qui tpe contract' valēt cē

tū et q' expectat solutiōez siendā
certi t'pib' vult h'ē cētū viginti. Nū
q'd ē casus licit' Idō ē esse dicens
dū q' nō q' cū statim tradat res q'
vendit et emptor stat p'icō et sta
tim eā alteri vēdē p'z q' expectas
solutiōez fieri vis h'ē pl' p'p'e dila
tiōez t'pib' videt indirecē comitti vsu
ra et q' q's indirecē mutuet p'ciū
iustū rei vēdite scz libras centū vt
ex illis h'eat vltra sortē libras vi
ginti et hec vsura indirecē videt cō
mitti et esse in oī re vēdita ad t'ps
Si em' res in p'nti valeat decē q's
vendat eā p' duodecim p'pter expe
ctatā solutiōem videt indirecē
mutuare decē vt recipiat vltra sor
tēz duodecim tū casū dicit decretat
extra de vsu. In ciuitate et forma
sua non esse vsurariū Nihilomin'
tū vēditores p'cēz incurrūt nū du
biū sit merces illas pl' vel min' va
lē tpe solutiōis forte aut dicit ex
forma sua nō esse casū vsurarium
q'z vsura indirecta incidit in con
tractum mutui.

Responsio ad secundū argumentum.

Ad scdm argumentū de decē mi
nis id ē mensur' grani patet q' nō
est sile q'z ibi res que vendit nō sta
tim datur Et q' non statim datur
non venit ex natura rei sed ex pa
cto hic aut statim tradit ius licet
ex natura rei expectetur vsus Itēz
iste decem mine certe sūt et in p'icu
lo vēditiōz. Probabiliter etiā cre
debat q' essent valitūre pl' tpe tra
dictiōis et ipse etiam emēs nollet recē

56

perere rem quā emit tpe quo dat p/
cium Et ideo licet videatur emptō
tamen est mutuū sit em mutuū sub
pallio emptionis qz mutuatur mi/
nus vt recipiatur plus.

An aliquo casu licet vē dere ad credentiā.

Sed nunquid licet aliquo casu vē
dere ad credentiā Dicendum qd
vendere ad credentiā pōt fieri tri/
pliciter Primo modo credentiā p/
cū soluendi in tpe futuro pōt incidē
in contractu per gratiam et libera
litem venditoris. scz qn res vendi
tur p m iustam estimationem p tpe
emptionis et cōmutationis ipsius
rei et ipse venditor expectat soluti/
onem liberaliter ppter gratiā qm
habet ad emptorem et talis credē
tia nullum habet vitium vsure qā
nulla excrecentia est ppter creden
tiam cum res vendatur tantū qn/
tū valet p m iustā estimatōez q esti
matio sit p tpe contractū. Secūdo
modo pōt incidere credentiā in cō/
tractu non ppter grām venditoris
sed ex natura contractū qz res non e/
stimatur p m valorez quā valz qn
traditur sed quē valitura ē vel spe
ratur valē tpe solutiōis verbi grā
Si aliqua res vendatur in aliquo
tpe in quā non hz utilitatez et ne/
cessitatem humane vite quantum
habitura est in futuro tpe vendēs
non erat venditurus eo tpe quo
min⁹ valet sed alio tpe quo sperat
plus valere. tali casu vendē ad cre
dentiā est licitum ex natura con/

tractus. vt probatur in dicto. ca.
Nauiganti extra de vsuris Tertio
modo potest incidere credentiā ex
natura tps in cōtractu p acciōes
qn videlicet quis pl⁹ vendit qz va
leat res tpe venditiōis vel qz vali
tura sit p babiliter tpe solutionis
alias eam venditur⁹. et hoc modo
contract⁹ est viciōsus. dicunt tñ a/
liqui qd licet contract⁹ sit viciōsus
de se tamen excusari pōt ex pte vā/
ditoris Si enim venditor rem suā
non intendit vendere carius ppter
tempus sed ppter damnuz qd sibi
videbitur ex dilatione solutionis
recipiende seu propter vexatiōem
suam redimendam quā p babili/
ter timet sibi futuram in repetitio/
ne sui debiti vel ppter maliciā sui
creditoris et impotentiam sui de/
bitoris tunc excusatur contractus
a vicio qz equitas estimationis in
huiusmodi contractibus pro reco/
pensatione damni qd probabili/
ter timetur seruatur et rectitudo
huius intentionis tunc apparet
quando venditor potius optaret
non vendere talibus qz vendere
ad credentiā et quando libenti/
us daret alijs pro minori p cō qz
istis ad credentiā pro maiori p/
cio Sic ergo p m quosdam excu/
sat contractus Et si excusatio ve/
ra esset excusaretur ppter interesse
qz non sit principaliter ppter lucz
sed ppter damnuū euitandum Cau
tius est tamen qd in cauda dicti. c.
In ciuitate subiungitur Nisi du/
bium sit mihi merces illas plus
min⁹ ve. tpe solutionis valituras.

Et ideo ciues tui salutis sue bñ cō/
sulerent si a tali cōtractu cessarēt cū
cogitationes hoīm oīpotenti deo
nequeant occultari. Nō etenim
modo sic vendens non pōt excusa/
ri quin scz ppter credentiā pl' vē/
dat qz valeat res simplr vel qz ve/
rifiē sit valitura tpe solutionis qn
tū venditur. tñ vendens alias res
suas non vendēt nisi ppter credē/
tiam et expectatiōem pl' reciperet
et sic intelligitur dictū c. Consultat
de vsuris supra allegatum.

an liceat emere reddi/ tus pecuniarios heredi/ tarie vel ad vitam

Sed nunquid licet emere reddi/
tus pecuniarios hereditarie vel ad vi/
tam. Dicūt aliqui qd non quoz ra/
tio est quia pecunia ad b est inuen/
ta ut sit mediū inter ementes et vē/
dentes ut in. v. ethi. et nō ematur
vel vendatur ppter qd emens vē/
dens pecuniā vitur ea ad finē ad
quē non est et per cōsequēs peccat
et maxime qz talis cōtract' videtur
nō posse reduci nisi ad cōtractū
mutui. cū ei pecunia nō possit emi
vel vendi qz non est extremū vēdi/
tionis vel emptionis sed medium
non pōt iste cōtract' reduci ad em/
ptiōem vel venditiōem. Et certuz
est qd nō est locatio vel cōmodatio
ergo reduciē ad cōtractum mutui
in quo nō licet sperare lucz ut sepe
dictuz est. Preterea hic videt dari
pecunia ut pecunia augeat semet

ipsam et hoc non licet ut patet p
pñm. pzi. polit. Preterea accessus
lucris ad sortez successiu' et simul fa/
ctus nō variat cōtractū qz vtrobi/
qz qcquid accidit sorti vsura ē ut
crebro dixim'. Sz si sit accessus sit
puta si quis dat decem libras ut
recipiat viginti in vno anno vsura
est et viciosus cōtract' ergo eo dēz
modo si quis dat decem ut recipi/
at viginti in duob' vel in trib' an/
nis vsura est. Sic igitur videtur cō/
se qn emūtur reddi' pecuniarij qz
in certis annis lucz nō solū equat
sed excedit sortem quāvis aut iste
accessus fiat per successiuam perce/
ptionem fructuū non tñ hoc redifi/
cat cōtractū qz nō differt vtz talis
excrecentia successiue vel simul re/
cipiatur. quāvis tñ magnorum sit
hec opinio. potest tñ defendi qd cō/
tractus sit licitus.

Contract' emptiōis qñ tuor modis potest vari/ ari.

Ad cui' euidentia et declaratiōez
est sciendū qd cōtract' principl' qñ/
tuor modis viciari pōt. Primo ex
pte rei q emitur vel vendit' qz res
nō est vendibilis ut homo lib' qui
vendi non pōt ff. de statu hoīm. l. li/
ber homo. Vendi etiā non pōt spi/
ritualia nec etiā vendi pōt res alie/
na. Et hoc mō fm primā opiniōez
viciatur iste cōtract' qz pecunia nō
est vendibilis et intantū viciat' qd
declinat a cōtractu emptionis et

intrat contractū mutui ex quo nō
licet sperare lucrū. Sed tamen re/
spōderi potest ad hec qz in rebus
nostris tria bona habemus scilicet
mobilia. et immobilia. et ius in v/
trisqz. Et sicut distinguit mobile ⁊
immobile et ius in vtrisqz. ita ipm
ius vendi potest. non enim vendit
ipsa pecunia. s; ius p̄cipiendi red
ditus hereditarios. Quāuis autē
pecunia non possit vendi tñ trans/
it cū iure v̄dito. Videmus enim
aliquo vendi nō posse separatim
vel emi et tñ transit cū venditione
ville vel fundi q̄ vendi possunt de
iure. ita q̄ in p̄posito vendit ius q̄
vendito transit pecunia. Jus enī
p̄cipiendi talem quantitatez pecu
nie sup̄ bonis venditis q̄libet an
no siue hereditarie siue ad vitam
ementis nō est pecunia. sed distin/
guīt vnū ab alio. Verū est igit q̄
aliqua ratione non potest vendi
pecunia tanqz pecunia q̄a est me/
diū in venditione vt. s. Sicut ius
patronatus vendi non potest q̄a
est annexū rei sp̄iali et tñ trāsit cū
hereditate. extra de iure patr. c. ex
litteris. et. c. cū scdm. Secūdo mō p̄t
esse viciū in cōtractu ex parte pre
cij et tale viciū excludit ab isto cō
tractu qñ p̄porcionatū precij iuri
q̄d vendit. Regulare enim ē q̄ cō
tractus emptionis et venditionis
illicitus est cū in eo nō seruāt equi
tas iuris naturalis. cum aut talis
equitas seruāt ita q̄ non est nota
bilis excessus precij sup̄ rem vendi
tam. nec econuerso cōtractus est li
citus. non ergo negat qñ talis cō

tractus possit viciari ex parte pre
cij. sed tñ sicut potest viciari sic pōt
rectificari. Tercio mō potest inci
dere viciū in cōtractu ex parte pa
cti appositū. hoc est quando appo
sitio pacti repugnat rei super qua
transigitur ita q̄ res ipsa non pa
titur apponi pactuz. et hoc modo
viciū est in symonia. Alio modo
incidit viciū ex parte pacti quan
do pactuz repugnat cōtractui. hoc
aut est qñ contractus est gratuit⁹
vt contractus mutui. et tale viciū
facit vsuram. Est enī vsura ex hoc
q̄ aliquo exigitur ex pacto vel in
tentione precedēte ratione rei mu
tuate. Tale aut viciū non est in cō
tractu predicto cū sit ibi vera ven
ditio. et non mutuū ergo cōtract⁹
est licitus. Quarto modo potest
incidere viciū in cōtractu ex par
te contrahētis. sicut cū quis fingit
se emere quod in pignus recipit et
tunc non excusat a vicio vsure nisi
computet fructus in sortem. extra
de pignozibus. illo vos. et in d. c.
ad nostram. de emp. et ven. et hoc
modo posset aliquis dicere q̄ hic
est viciū quia tantundem est sic cō
trahere sicut mutuare centum pro
decē quolibet anno. ita q̄ sic cōtra
hens mutuatur indirecte et fingens
emptionem facit mutuū. Sed ad
hoc potest responderi q̄ argumē
tum non cogit qz in tali cōtractu
non est mutuū directū neqz indire
ctū. Vbi enim est mutuū mutuari
us obligat mutuantem in predicto
mutuato. In tali aut cōtractu pre
cij trāsit. et ius p̄cipiendoz red
ditus

ditū stat periculo ⁊ lucro empro-
ris. posset tamen incidere viciū p/
pter cupiditatē et auariciā mētis.

Obiectio q̄ contract⁹ est licitus

Alio modo pbant aliqui hunc cō-
tractū esse licitū. quia licite posset
quis emere prediū pro centū libr.
et prediū emptū posset heredita-
rie dari alicui pro se et suis heredi-
bus hoc pacto q̄ recipiens prediū
um obligaret pro se et heredibus
suis. et sic mediāte emptione et vē-
ditiōne prediū talis pro centum li-
bris habet centū solidos quolibz
anno. nihil aut differt in cōtractu
vtrum hoc habeat mediate v̄l im-
mediate. talis ergo contractus est li-
citus. licet non ita honestus et de-
cens. sicut contractus quo emunt
redditus prediales. vt dicit magi-
ster. Alexander de ales in suo tra-
ctatu de vsuris. Ad primum ar-
gumentū patet responsio p̄ predi-
cta q̄a non emit pecunia s̄ ius vē-
dibile. Ad scdm aut argu. r̄spondet
q̄ hic non est excessus lucris ad sor-
tem qz in venditiōne vt dictū est
s̄. totū est de sorte et p̄ consequēs
patet ad aliud qm̄ dicit q̄ est mu-
tuū qz hoc negat expresse. imo est
emptio iuris percipiendi fruct⁹ er-
go ē. Et hec dicta sufficiant de v.
sura palliata sub nomine venditi-
onis.

De scdo modo vsure palliata que committit

cur sub nomine pigno- rationis.

De scda igit palliata vsura q̄ cō-
mittit sub noie pignozatiōis. Scie-
dū est q̄ hoc genus vsure quinqz
h3 spēs qz prima species videlz
hui⁹ palliate vsure sub noie pigno-
ratiōis ē cuz quis recipit in pign⁹
possessionē vel pōiū cui⁹ fruct⁹ pce-
ptos nō opurat in sortez. tunc cū
talīs pceptio fructuū subintrat in
spēm palliate vsure vt in. c. Illo.
vos extra de pignozib⁹. Vbi sciē-
dū q̄ pign⁹ est obligatio rei licite
p debito iura q̄ sit ad maiorem
certitudinez creditoris qz tuti⁹ est
pignori incūbē qz agē in psonam
Instituto de obligatiōib⁹ q̄ ex de-
lictō nascitur s̄ furti. et tuti⁹ est nō
solū qz solutū repetē vt ff. de cō-
pensatiōib⁹. l. I. Ideo op̄satio Ma-
gnū aut est cōmodū possidentis. ex-
tra de pbatiōib⁹. Ex lris ff. de rei
vendi. l. destinauerit. Et papias
dicit Pign⁹ q̄de ppter rem creoi
tam datur cui⁹ possessionē solū ad
t̄ps cōsequitur creditor sed dominū
penes debitorez ē. Et ponit d̄raz
in varietate casus gti vt qz p̄t va-
riari et declinari pign⁹ oris. et p̄/
gnus. eris. Vñ ⁊ Pignora nato-
rū dicuntur pignora rez. Atq̄ im-
p̄rie p pignore pignere dicitur bo-
stien aut in sū. ti. de pignozib⁹. v̄/
cit q̄ pign⁹ a pugno dicit qd̄ ha-
buit ff. de vboz significatione. le.
plebs s̄ pignus vbi dicitur q̄ pro-
prie pignus dicitur res mobilis

tradita de pugno in pugnum.

An liceat cōponere pactum in pignore ut si pecunia reddita nō fuerit infra diem res pignoriata sit creditoris pro iusto precio

Quantū autē ad nrm. Positū qrit primo vtz hoc pactū sit licitū ap/ ponere pignori ut si pecunia infra certū diez soluta nō fuerit ex tunc creditor rem pignoratam iure em/ ptionis possideat iusto p̄cio rez e/ stimandam Et rñdetur q sic ff. de pignorib'. l. Si fund'. §. vlt. et sic p̄ ciū in certa p̄sona videtur p̄ferri posse in hoc casu qd est sp̄ale Sa/ cus autē ē in locato. ff. locati. l. Si merces primo rñso. Sec' etiā ellz si debitor dicet q creditor habet rem emptaz p p̄cio mutuato si p/ ciū non restitueret in diez Nā hoc pactū legis omissoz dicit qd est in pignerib' reprobatur E. de pa/ ctis pignoz. c. et. ff. de. le. omisso/ ria. l. i. et iij. Silt reprobatur si de/ bitor p̄misit dare in solutuz vt. ff. de solutiōib'. l. Calipodi' vel si cō ueniat q nō liceat pignus luere. l. redimere vel in ppetuū vel ante di em sibi p̄firaz argl. ff. de p̄carijs. l. cum p̄cario extra de p̄carijs. c. p/ carius Simlr non tenet pactuz vt creditori nō liceat pign' vendē. ff.

de distractive pignoz. l. vlt. et ex tra de pignorib'. ca. Significante hoc tñ pactū inter debitorē et cre ditorē et fideiussorē licitū est. ff. de extrahenda emptiōe. l. vlt. pri mo rñso nisi fieret in fraudē legis de p̄sona ad p̄sonaz argumento ff. de donatiōib' inter viz et vxo rem. l. iij. §. non tñ et extra de oces/ siōe p̄bēde. c. Cōstitut' et. c. fi. et de p̄uilegijs. c. Quanto. Et silt nota tur de sponsalib'. c. gemma Et sic fiebat padue vt dicit Jo. an. in di/ cto. c. Significāte Quid si fuit pa/ ctū q si nisi soluat infra certuz diē creditor habeat rem in feudu Rñ/ deo non valet qz fieret fraus legi argl. extra de rebus ecclesie nō alie nandois. c. Ad nraz. et est expressuz in cōstitutōib' feudoz de feudo da to in vicez legl. omissoz. c. i. Quid si debitor p̄mittat pign' in ppetu/ uz nō repetere Rñdeo q nō valet vt in dicto. c. Significāte et argu. ff. de iureiurādo. l. Si duo p̄oni §. Joem Julian' vt in supradictis iurib' allegat. in prima superiori q̄stione Quid si dixerit q nō possit recuperare vsqz ad duos annos dicit hostl. q nō valet vt in sup̄di/ ctis iurib' allegat. de p̄cario Sed in eo §. hñ. Quid si dicit. dicit q va let argl. tñ ctra. ff. Cōi diuisendo. l. in hoc iudicio §. si. Tene primum Nam tale pactū in fraudez esse vi detur vt infra predictuz biennium lucretur fruct' pignerl. qd esse non debet vt in dicto. c. Illo vos cum similibus.

.h. .z.

**Quod beneficio legis in-
troduce pro bono pu-
blico non valeat renūci-
ari p̄ priuatā p̄sonam**

Quid si debitor renūciat b̄nficio
hui⁹ legis R̄ndeo non valet renū-
ciatio q̄ pro bono publico talis
lex introducta est .argumento ex-
tra de foro p̄petenti. c. Si diligen-
ti. C. de iuramēto calūnie .le. ij. §.
Sed q̄ verentur. ff. de posthumis
l. Q̄ precor Item Quia introdu-
ducta est in odium creditor. ne in
fraudem legis agat Circa quod
hostl. remittit se ad notata per eū
in sum. ti. de renunciatione .§. Que
possūt renūciari vbi plene tractat
q̄ dicatur ius publicū et dicit q̄
largo modo ius publicū dicit q̄
libet ius in scripti. redactū a publi-
cis p̄sonis introductū puta prin-
cipib⁹ .sanctis patrib⁹ vel consilijs
Ex quo ius publicū dici p̄t munici-
palis vel ep̄alis argl. Insti. de iurē
naturali gentiū et civili. §. iij. et. iij.
et extra de maioritate et obediē-
tia. c. Q̄ sup his et Insti. de his
qui sui iur. sunt. §. dñor. Et hostien⁹
plene tractat de sū. ti. de constitui-
onib⁹ .§. Quis possit. interest em̄ rei
publice ius publicum observari
q̄ pap̄ prodesset iura condē si nō
esset qui faceret ea observari ff. de
origine iuris. l. ij. §. p̄t originē Spe-
cialiter tñ et p̄prie ius publicū dici

tur illud q̄ consistit in sacrl. et sa-
cerdotib⁹ ff. de iusticia et iure. l. i. §.
pri. dist. ius publicum q̄ est spe-
cialiter diuinū extra de iureiuran-
do. c. Nimis.

**Cui non possit renūci-
ari.**

Inde Joē hostl. in dicto. ti. de re-
nūciatione dicit Si vis scire cui in-
ri possit renūciari distingue ius pu-
blicū Aliud diuinū. Aliud hūanū
Ius publicū diuinū subdiuiditur
quia aliud reale siue tpale Aliud
spūale Aliud collegiatū Aliud p̄-
sonale Aliud publicū statū respici-
ens Ius publicū diuinū reale. ali-
ud est concessus eccl̄is ne eorū res
alienentur nisi in casu concessio et
modo debito et huic renūciari nō
p̄t etiaz per sacrm extra de iureiur-
ando. c. Sicut nostis. xxxv. q. ix.
Quis cōmisit. Aliud consistit in b̄
q̄ immunitas eccl̄ie seruet nec huic
renūciari p̄t etiaz p̄ ep̄m. de immu-
nitate eccl̄ie. c. non min⁹ et. ca. Ad-
uersus. xxvij. q. iij. q̄ per totū A-
liud consistit in hoc vt debit⁹ stat⁹
eccl̄ie generalis non immutetur et
nec huic renūciari p̄t. xxv. q. ij. c. i. §.
et. iij. et quasi per totū Ius dō pu-
blicū diuinū spūale aut consistit
in diuino cultu puta in ferijs inou-
ctis ob reuerentiaz dei et huic re-
nūciari non p̄t ff. de arbitri. le. Si
feriatl. et extra de ferijs. c. si. Sice-
tiam iam inductū est vt de reliq̄.
ad pias causas aliquo deducat

uerso cū videret illū paratū pen/ tere vel saltem de cetero velle ab/ stinere et non inuenire aliū qui vel let accipe sub vsur. tunc mai^r bo/ nū est velle abstinē a mutuo q̄ ex mutuo facē opus virtuosū Sz di/ ceres Nunq̄ est faciendū pp̄ bo/ nū sed pccm est dare opam vt q̄s feneret ergo nunq̄ debes recipere sub vsur. Soluit Inno. q̄ nunq̄ vsurario ē licitū mutuari ad vsu/ ram et h̄ ego non suadeo sed meli us p̄eligere poti^r est ei bonū licet non meritoriū q̄ malū plus. qz p/ dicto casu scz cū parat^r est dare ad vsuram et ali^r parat^r ē recipere sub vsuris videtur mihi licitū recipere nedum p ope virtuoso sed etiā p inordinati Pro illicita vero causa pec cat sic recipiendo et vsurario sua/ dendo. pl^r videtur q̄ si ex omisso/ ne alimonie pauperz vel alteri^r p̄h opis magna pericla corpm vel a/ nimaz timētur tūc si inuenerit ha/ bētem pecuniaz granū vel aliud illi opi nēariū et rogat^r velit dare vel mutuari p̄t sibi suaderi q̄ illaz spēm mutuet sub vsur. qz min^r in h̄ peccabit q̄ facēt in tanta nēita te illā abscondēdo p argumentuz Quia inter duo mala suadendum ē q̄ cuitetur mai^r fm Inno. et Jo. an. et Jo. de lignano. Et sic vides q̄ isti conclusiue volūt q̄ recipiens dando occasiōem peccat alias nō Verbi gr̄a Si induco nolentem mutuari vt mutuet sub vsur. pec/ co sed si recipio a tenente mensam paratā non pecco nisi pro illicita causa reciperem vt supra dixi. Nec

obstat q̄ dicitur in dicto. c. Super eo. qz ibi loq̄tur in mutuāte ad vi/ suram cui nunq̄ lice. tnos loq̄mur de recipiente sub vsur. p bona cā cū non possit alias pecuniā recipe Nec obstat etiā caplm Non satis de symonia vbi dicit q̄ tam ille q̄ dederit q̄ ille qui recipit vel sen/ tit. ptem se cū symone mago non dubitet habiturū Nam soluēs sy/ moniam nulla necessitate cogit et ipse est principalis corruptor qz et contra sc̄m spiritū agit et qd̄ phibi/ tū est occupat. Unde petr^r dixit symoni mago pecunia tua tecū sit in perditionem qm̄ donū dei existi/ masti per pecuniā possidere. Actū viij. Nam dicit Aplus Rado oim maloz est cupiditas de q̄ vt supra dixim^r multa mala pueniunt Ad qd̄ extra de ostitutiōib^r Nam con cupiscentia In casu aut de q̄ loq̄ mur scz in eo qui mutuum recipit ad vsuram cū se obligat a primo debitū erigit qd̄ debet sibi gratis mutuae. Luc. vi. Mutuū date nihil inde sperātes. Ad qd̄. c. i. et. c. Cō/ suluit de vsur. In qua ergo culpa est si fenerator nō vult debitū red dere nisi vendatur satis constat q̄ non volūtarie se obligat debitor ad vsuras sed impellit necessitas que excusat etiā a furto vt in. c. ij. extra de furtis. statendū est tñ et diligenter aduertendū q̄ si q̄s ex cupiditate moueat principaliter ad recipiendū mutū sub vsur. vt mercetur et diuitias cumulet non excusatur a peccato mortali cum cupiditas fm se et rōe sui sit de p. .h.

se mōrle peccm Thōs eē scōa scōe
q. lxxviii. dicit q accipere mutuum
ab vsuris ab vsurario manifesto
ppter aliqd bonū vt est subuētio
sue necessitat. vel alteri? licitū est si
cut etiā licet ei qui incidit in latro/
nes manifestare bona que habet
ad hoc vt non occidatur q tñ diri
piendo latrones peccant Et intel
ligit Joalricus non solū de abso
luta necessitate sed etiam de neces/
sitate vtilitat. quā aliquis conseq/
tur agendo negocia sua scz p su/
stentatione familie sue fm gradu
et statū suū.

An mādatarī? teneat tanquā vsurarius.

Sz pone q mercator mandat so/
cio q mutuet ad vsuras an man/
datari? teneatur tanqz vsurarius
ad penas contentas in. c. Quia in
oibus et. c. Cū tu. extra de vsuris
et in. c. i. et. ij. eo. ti. li. vi. cum filiis
dicunt aliqui q si mandatarī? ha/
buit spāle mandatum ad mutuan
dū alicui psonē spāli. non tenet tā/
qz vsurarius Alias aut si habuiss/
set mandatum generale non expli
cando cui mutuetur neqz sub quā/
ta vsura. tunc cū videatur electa in
vultu persone talis mandatarī?
teneatur argl. in. c. si ep̄s de p̄bēdis
li. vi. Sed tu dic q vterqz casu te/
netur si mandans efficitur non sol
uendo pro q f̄cit qd habetur in. c.
Sicut nec suo. xlv. dist. Ubi dicit
leo papa Sicut nec suo ita nec ali/
eno nomine aliquis clericorū exer/

cere. fenus attentet Indecens em
est alienis cōmodis crimen suum
impendere Est enim regula iuris
Qd quis nō potest facere suo no/
mine. etiam non p̄t alieno. ff. de ad
ministratōe rei. x. l. ij. in p̄ncipio
ff. Que res pignori obligari pos/
sint. l. aristo. lxxviii. di. ep̄s. v. q. iij.
c. vlt. et. xxiij. q. viij. c. Is a quib?

An recipiens alio noīe posset ab agendo repel li.

Sed nūquid p̄t repelli ab agendo
qui alieno nomine recipit vsuras
Respondit Michael extra de vsur.
tenet q sic per dictū c. Sicut cam
sua. glo. tamen in dicto. c. Michael
formans hanc questionem et ar/
guens primo q sic. Postea subdit
non videtur quia nihil in suam vti
litatem versum est nec contra istū
agetur ad repetendas vsuras sed
contra illum qui habuit illam vtili
tatem Jo. an. post Inno. allegat
caplm penult. extra de peculio cle
ricorū Et hosti. ad idem allegat ff
de vi et vi armata. l. i. §. Cum pro
curator. et extra de sententia excōi
cationis. c. mulieres Gosfredus tñ
in summa de vsuris §. Quid si qd.
dicit illum qui alieno nomine vsu/
ras recipit non teneri nisi in subu/
dium scilicet illo pro quo fuit ex/
torta non existente soluendo.

Quid de tutore cura

in dicto. c. Significante de pigno/
ribus in secunda glo. in verbo improbat
ubi querit de predicto. et cum querit
de iuramento dicit Tu dic quod tenet
ut hic satis innuitur et huic concor/
dat Inno. et bartholomeus de salu/
tate Et dicit Unde quod dixi in spe/
culo de renunciacione versi. Et quia
hic in additiis scilicet predicti Jo. an.

Pena appositā si de iu re vel de facto contraue nerit non obligat in ta li renunciacione.

Quid si debitor promisit penam si de
iure vel de facto venerit contra Rationem/
deo quod non valet cum presumatur hoc fa/
ctum in fraudem legis argl. de spoliis
salubus. c. Summa de precariis. c. ii. Et
de usuris. l. cum allegas ff. de actione
empti et venditi. l. Julianus. §. Iohes
papinia ff. si quis cautionibus. l. ii. p.
mo ratio ff. de conditionibus indebiti. l.
eleganter §. penult. Sed si fiat pactum
ut emptor habeat obligatum aliquod
fundum venditoris loco illi quod
emit cum sibi super empto fuerit mota
questio lata pro emptore sententia
cogitur subrogatum fundum restituere
venditori qui ipsum transfulerat
in emptorem Et de pacto pignoris
et l. commissoria. l. ii. hoc autem pactum
scilicet legi commissorie in emptoribus et
venditionibus licitum est quod credo ve/
rum dicit hostiensis nisi fieret in fraudem
legis ut supra dixi. Et de pacto iter
emptores et venditores. l. commissio

rie ff. de l. commissoria per totum Ita
let etiam illud pactum ut debitor a/
missione pignoris liberetur ut puta
si creditor pignus pderet debitor
a solutione debiti sit liberatus Et de
pignoratitia actione. l. Qui fortui/
tus alias non obest Nam et quis
minus idoneum pignus accepit nihi/
lominus agit ad debitum recuperandum.
ff. Si certum petatur. l. Creditor
Aliquis vero non tenet principalis ob/
ligatio et tamen valebit pignoris da/
tio ut si tutor pupilli distrabat rez
et pignus constituat quantum et pi/
gnus valet quod et contractum in priu/
diciu forte suum tenebit argl. Et de
predictis minoribus. l. Et si is per hosti.
Querit Jo. an. in dicto. c. Signifi/
cante. Quid si dicam vendam fun/
dum pro decem ita quod usque ad vi/
ginti annos recuperare possim Rationem
det quod valet ff. de prescriptioe veri/
borum. l. Si vir uxori nisi fiat in frau/
dem ut in dicto. c. Illo vos.

Quare pactum legis commissorie non valet in pignore.

Queritur etiam de ratione unde quod/
re promittitur hoc pactum in venditione
et non in pignoribus Et dicit Rationem
per petrum et abbatem contra res ven/
ditur quantum valet et ideo si consistat
conditio non multum fraudatur ven/
ditor Nec obstat si dicis quod iterum
minus venditur quod ad ea quod contra
accidit habendus est respectus. ff.
de legibus. l. Nam et ea Sed contra

h. a

plus valet pignus q̄ pecunia cre-
dita si ergo haberet ibi locū hoc
pactū illo qđ pluri. valet fraudae-
tur debitor fm̄ eos Sed adde ra-
tionem dicit ipse qz nec aliter cre-
ditores mutuarent si hoc pactum
esset licitū et debitores vel speran-
tes redimere posse in termino con-
uento vel indigentes pecunia de
facili huic pacto consentirent Itē
hic accideret aliquid sorti et esset
in fraudez vsurarū de quo satl. ha-
betur in dicto. ca. Illo vos. de pi-
gnorib' et in. c. Cū contra vbi est
casus ad litteraz Qz si creditor vlti-
mus qui ab eo cām habet receperit
tot fructus ex pignore q̄ satisfi-
cū sit sorti debet pign' restitui de-
bitori ergo si fruct' pignoz. nō cō-
putātur in sortez cedūt in locū vsu-
raz qđ esse nō debet vt satis sup̄
diximus predicta sufficiant de pri-
ma specie

De secunda specie vsu- re palliate que consistit in vsu pignozū que pro- hibētur.

Secunda spēs palliate vsure sub
noīe pignoris consistit in vsu pi-
gnorum qđ est phibitū etiam de
iure diuino Exo. xxi. Si pecuniā
mutuā dederis Et infra nō vrge-
bis eū quasi exactor nec vsuris op-
primēs. Si pign' a proximo tuo
accepis vestimentū ante solis oc-
casū reddes ei. et. j. Si clamauerit

ad me exaudiam eū. Et deu. xxiij.
Cū repetes a primo tuo rem ali-
quā qm̄ dz tibi nō ingrederi. do-
muz ei' vt pign' auferas sed sta-
bis foris et ille tibi pferet qđ ha-
buit Si autē paup̄ est non pnotā-
bit apud te pign' s̄ statim reddes
ei ante solis occasū vt dormiēs in
vestimēto suo bñdicat tibi et ha-
beas iusticiā coraz dñi deo tuo.
Et in eo. c. sup̄ vbi dicit Nō accipi-
as loco pignoris inferiorē et su-
periorē molā qz aīaz suā apposu-
it ibi qđ ob hoc dicit Nō fructum
p̄cipiat de tali re pignozata in da-
mnū pignozatiōis Ihinc ē arguū-
tur tanq̄ impī qui abstulerūt pro
pignore bouez vidue Job. xxiij.
Et his qui pignozib' vtuntur im-
pperat Amos. ij. dicens Ex parte
dei. hec dicit dñs sup̄ tribus sceleri-
b' isrl' et sup̄ quartū non cōuincas
eam p eo q̄ vendiderit p argen-
to iustū et paupem p calciamētis
et sic arguitur scelus auaricie qđ ē
primū Sequitur Qui conterunt sup̄
puluerem terre capita paup̄ et
viam humiliū declinant et sic ar-
guitur scelus superbie qđ est scđm
Sequitur et filius et pater ei' abie-
rūt ad puellaz vt violarent nomē
scm̄ meū et sic arguitur scelus luxu-
rie qđ est terciū. Sequitur et sup̄ ve-
stimentis pignozatis accubuerūt
iuxta omne altare et vinū damna-
toz bibebāt in domo dei sui et ar-
guūt quartū scel' qđ est gulosita-
tis impie Ex quo etiam sup̄ vbo
vestimentis pignozatis patet q̄
prohibetur vsus vesti. pignoz. nisi

fructus opulent in sortez Circa quod
 beatus thomas secunda secunde. q. lxxviii. ar-
 ticulo secundo dicitur quod si quis an pro recompen-
 satione mutui liceat aliquid percipere
 quandoque per alia verba dicat in. vi.
 arguere dicitur propterea pro pecunia mu-
 tuata sit homo pignus accipere cuius
 usus posset aliquo precio vendi et
 respondendo dicit ad sextum dicendum
 quod si quis pro pecunia sibi mutuata
 obliget aliquam rem cuius usus precio
 estimari potest debet illi qui mutu-
 auit usum illius rei pignorate com-
 putare in restitutionem eius quod mutua-
 uit Alioquin si usum illius rei quasi
 gratis sibi superaddidi velit ideo est
 ac si pecuniam accipiet pro mutuo
 quod est usurarium nisi forte esset talis
 res cuius usus sine precio concedi
 soleat inter amicos sicut patet de
 libro accommodato. quod intellige sa-
 ne scilicet quod sit usura si utatur pi-
 gnore consentiente debitore Si ve-
 ro uteretur eo nolente debitore in-
 cideret in vicium furti et teneretur pe-
 na furti ff. de furtis. l. Si pignore.
 Similiter incidit in penam furti si
 quis re sibi comodata ad certum
 usum ad alium usum uteretur ut
 puta comodaui tibi equum usque
 ad certum locum et tu procedis ul-
 terius vel comodaui tibi equum
 ut duceres ad villam et tu duxisti
 ad bellum vel comodaui tibi rem
 quam tu comodaui alteri In omnibus
 enim predictis furtum committitur nisi
 comodotarius causa iusta crederet
 dominum permissurum ff. de furtis. l. qui
 rem Similiter etiam incidit in vicium
 furti depositarius utens re sibi de-

posita ff. de condictione furtiva. l. qui
 furtum hoc tamen intellige quod est ex-
 presse prohibitum ne utatur. alias si
 iusta de causa putaret dominum permis-
 surum non committeretur furtum ut
 in dicta. l. Qui re ff. de furtis. limite-
 tur etiam intelligendo quod deposita-
 rius committat furtum utendo re de-
 posita nisi deponatur quod continetur
 pondere numero vel mensura et non
 obsignetur. tunc enim exceduntur fi-
 nes depositi et transferuntur dominium
 et sic uti potest. Si vero obsignatur
 et clauditur et tunc videtur prohibuisse
 ne depositarius utatur nisi contrarium
 diceretur expresse ut ff. de depositis. l. licet
 §. Rei et. l. die §. per pecuniam et. l. qui
 tus mutius Et sufficit pro secunda
 specie.

De tertia specie usure palliate que est quod expen- se facte in re pignoratata usuram quandoque palli- atam inducunt.

Tertia species huiusmodi palliate usure com-
 mittitur circa expensas factas in
 re pignoratata stabili siue mobili si-
 cut in possessionibus vel equis et simi-
 libus Circa quod sciendum quod creditor
 potest exigere vel compensare expensas quas
 fecerit circa rem pignoratam siue
 pro fructibus colligendis siue pro
 cultura agrorum siue pro pascuis et
 custodia iumentorum pignoratatorum

nisi essent expense immoderate .ff.
 de pignoratitia actione. le. Si ser/
 uos. fruct' tñ q's pcepit vel perci/
 pere debuit in sortez computare te/
 netur C. de pignoratitia actioe. le.
 ij. et dicto. c. Cū vtra. extra de pi/
 gnozib' Immoderatas ergo ex/
 pēsas q's cū fructib' expēsat loco
 vsuraz agit cū debitore sup re pi/
 gnozata argl. in dicto. c. Illo vos.
 et in dicto. c. Ad n'az. extra de iurē
 iurādo fruct' nanqz intelligūt ir/
 deduct. expensis necessarijs vt. C.
 de fructib' et litis expēsis. l. i. Et id
 etiā malefidei possessor expēsas ip/
 sas deducit q's fecit grā querēdo
 rū colligendoz et cōseruandoz fru/
 ctuū vt ff. de petitōe hēditat. l. i. Si
 a dño. §. vlt. Et certe improbe cri/
 git debitor fruct' pueniētes ex ar/
 tificio acquisito sūpta creditor. ff.
 de rei vēdicatiōe. l. Ceterz. ff. de pi/
 gnozaticia actioe. l. Quāuis cōue/
 nerit Item null' tenetur de percipi/
 endis nisi malefidei possessor vt no/
 tatur C. de rei vēdicatiōe. l. Cer/
 tū et. l. Nauis et. l. fructus. ff. de pe/
 titiōe hēditat. l. Item veniunt §.
 Si possessor et §. si. et. l. Sequenti z.
 l. sed et si lege §. Si ante litem Im/
 putabitur ergo creditori vt etiā
 de percipiendis fructib' teneatur
 si in fraudez nō locauerit fundum
 vel domū argl. in dicto. c. Signifi/
 cante. psumitur aut in fraudez nō
 locasse cū pprias possēsiōes nō i/
 ta fertiles colebat et pignozatas
 magis fertiles nō colebat nec co/
 lere faciebat Unde Jo. cū potuis/
 set locare et noluit locare fuit in cul

pa que sibi imputanda est argl. in
 dicta. l. ij. C. de pignoratitia actio/
 ne. l. ij. C. de pacto pignerū q. in. l.
 .ij. C. de distractiōe pignerum.
 Idem dicendum ē. de qualibet re
 quā p'familias locare cōsueuerat
 siue mobili siue immobili vel se mo/
 uenti argl. ff. de vsufructu. l. Sz si
 qd §. Et si vestimentoz et ff. de pi/
 gnozaticia actioe. l. vel vniuersoz
 et in dicto. c. Illo vos. de pignori/
 b' Si aut nō cōsueuissz locare q
 aliquis adducere vellet p'fita cau/
 tione et creditor res pprias p'ui/
 lit in locando cū alijs peteret ob/
 ligatas idem videt' dicendū N'p
 non imputabitur de re mobili vel
 se mouente cū esset suo piculo vt ff.
 de rei vēdicatiōe. l. Si nauis q ad
 hoc optime facit ff. de bois aucto/
 ritate iudic. possidendis. l. in ven/
 ditione §. i. et. l. precor aut §. is et §.
 preterea quia et creditor videtur
 furtum committere si alias mala fi/
 de pignore vteretur vt supra dixi/
 mus et habetur instituto de obli/
 gationib' que ex delicto nascūtur
 §. furtum. Et nota ea que supra di/
 ximus contra impugnātes equos
 pignozatos cū expensis immode/
 ratis ne dñi eorum equozum redi/
 mere valeant.

**De q'rtā specie que est
 q' fruct' obsiduz et pi/
 gnozatorū mancipiorū
 cōputari debēt i sortez**

toze et procuratore

Querit hosti. in summa de usuris
§ finali versiculo finali. Quid si ali
quis tutor curator vel procurator
non nomine suo proprio sed alie/
no usuras recipit nunquid repelli/
tur si usuras repetat ab illo q ab
eo extorsit usuras nisi et ipse resti/
tuat illas quas recepit nomine ali
eno Et respondet videtur q sic ar
gumento. clvi. dist. c. Sicut nō suo
cum supra dicti. concordantiss et
ij. q. iij. Consanguineoz Et sub/
dit sed quidaz contra quia nec ab
ipso repeti possunt vt dicunt pre/
dicti cum nihil verum sit in utilita
tem suam. Sed certe male dicunt
quia in delicti. non attenditur an
verum sit sed ipsum factum et vo/
luntas et propositum delinquentis
xxij. q. v. c. Qui periurare et extra
de sententia excoicationis. c. Cum
voluntate Nam si procurator ni/
mis deficiat te de fundo tuo tene/
or tibi inter dicto. vnde vi tenetur
et nihilominus ipse qui in hoc pa/
ruit mihi licet nihil ad eum perue/
nerit ff. de vi et vi armata. l. iij. §. p
curator. nec tenetur procurator fe
nerare quia nec tutor pecuniaz pu
pilli dum tñ ppriam pecuniā non
feneret ff. de administratione tuto
rum l. tutor qui repositoriū § pecu
nie et. l. Cū plures cautelam § vlt.
et. l. sequenti § nō ē audiendus § fate
or tñ dicit hosti. q is in cui⁹ vtili/
tatem verum est primo et princi/
paliter tenetur et ali⁹ in subsidium
ff. de eo p quē factū est. l. Ex hedi

to ff. de dolo. l. elegatur § penult.
et hec indubitāter vera sunt de tu
toze curatore et pcuratore p eo q
pstant auctoritatē talib⁹ Nā agen
tes et cōsentientes pari pena puniū
tur. iij. q. i. Notū in fine. xij. q. iij.
Qui cōsentit Et apłus dicit ad rō/
nos primo digni sūt morte nō so/
lū qui faciunt ea sed qui cōsenti
unt facientibus.

De prelatiis subscribē tibus et sigillantib⁹ car tas usurarum.

Sed qd de p̄latis subscribentib⁹
se⁹ sigillantes cedulas vel cartas
usurarias Rñdeo fm hosti. in sum
ma de usuris § An aliq dñ. si. Si
p̄latus nō legit tenore⁹ scripture
vel legit sed usura velata erat qā
forte apposita erat maior qntitas
q in veritate fuit mutuata nec pla
t⁹ diligēter inq̄sivit aut pscrutat⁹
extitit veritatē ⁊ ideo nō intellexit
fatue egit licet in veritate nō cōsen
serit. C. pl⁹ valet qd agit. l. si. ff. de
pignoratitia actiōe. le. Caius Si
hō legit et veritate⁹ inuenit parti
ceps est usuraz in crimine licet nō
in cōmodo Nā subscriptio in mul
tis iur. articulis cōsensuz et a p̄pba
tiōem inducit de re iudicata inter
vos C. Si certum petat. l. Mutue
C. de administratiōe tutorz Si nō
scripsisti C. de donatiōibus. l. Nō
pignoras C. de fideiussozib⁹. l. Si
pater. C. de rebus alienis non ali
enandis. l. ij.

Sigillū prelati autentica scripta.

Preterea cū sigilla p̄latorū reddāt
instr̄a autentica extra de fide in/
str̄orū.c. Scripto. laici p̄pter h̄ cre/
dentes tractus h̄mōi per eccl̄iam
a p̄batos securi⁹ peccāt Et ideo
de prelati h̄mōi dici p̄t laqueus
iuuenū dēs vos est. l. ij. q. vij. paul⁹.
Quāuis etiā ad laicos vsuras re/
cipe diuini iudicij aīaduersione sit
dignū. maiorem tñ incurrūt formi/
dinem q̄si fomitem sui error. in p̄/
latis inueniūt dūmodo eos in de/
uia mortis impellūt q̄ predicatione
eorū ad viam vite fuerant reuo/
candi sicut alias dicitur in casu cō/
simili extra de decimis Quāuis.

Quid de ciuitate vel collegijs mutuātib⁹.

Sed quid de ciuitate vel collegi/
is pecuniam dantibus. ad vsuraz
nunquid singuli sunt vsurarij et te/
nentur ad restitutionez. Et Respō/
dendū ē s̄m hosti. in summa de pe/
nitentis et remissionibus. §. Qui/
bus et qualiter versiculo Quid de
ciuitatibus videtur q̄ non tenean/
tur singuli quia vniuersitas non ē
singulorum. xij. q. ij. c. Qui manu/
mittitur Sed dicas contrarium.
Nam quo ad delicta precium per/
tinet his qui consencientes sunt et
puniuntur et singulariter obligan/
tur non tanq̄ vniuersitas que ani/
mam non habet neq̄ tanq̄ vni/

uerſi ſed tanq̄ ſinguli argumento
extra de vsuris. c. Conquestus. vij.
.q. i. Sicut vir. xliij. q. iij. Si ha/
bes. ff. De metus causa. l. Metum
§. Animaduertendum Qd̄ intelli/
gas de his quibus in mente sua
hoc placet et ratum habent et con/
sentiunt vel cum prohibere pos/
sent non prohibent extra de sentē/
tia excoicationis. c. Quantū Joz
etiam esset si ciuitas vel cōitas re/
ciperet aliq̄d pignus et fruct⁹ ei⁹
non cōputaret in sortem extra de
vsuris. c. Conquestus cum sibi
Et licet oēs put dictū est omittere
vsuram tñ s̄m guilhelmū nō tenē/
tur ad restitutionem nisi inq̄ntū ad
eos peruenit vel quātum releuati
sūt ab expensis q̄s fecissent de suo
Principales tñ qui p̄stiterūt v̄l p̄/
ceperūt auctoritatem ita q̄ alias
ciues non fecissent in solidū tenen/
tur qz qui cām damni dat damna
dedisse videt̄ vt in dicto. c. si. de in/
iurijs et damno dato De regenti/
bus et alias prohibere volentib⁹
non est dubium quin crimen vsu/
rarū cōmittūt et ad restitutionem
tenētur qd̄ etiā bene per argumē/
tum p̄batur. l. municipibus. ff. de
conditionib⁹ et demonstrationib⁹
Alij v̄o non principales governa/
tores vel alij ignorantes vel non
prohibē volentes nō subijciuntur
argumētorū notatorū extra de ral/
ptoribus. c. Sup̄ eo. et sic excoica/
tiōi nisi isti p̄ciparēt cōmodū sin/
gulare et bursale qz tūc exp̄sse cō/
sentire videntur et sic tenerent̄ vt
supra dictum est.

tas collegiata qñ plures reges vl
superiores congregant vt faciāt col/
legiū substantiale vt. ff. q. cuiuscūq;
vniuersitati. noie. l. i. et. ff. de colle/
gijs et illicitis corporib⁹. l. Soda/
les Et ista societas hoc modo de/
scribit Societas collegialis est plu/
riū corporū inter se distantūz v/
no noie eis deputate collectio It
Inno. notat extra de excessib⁹ pla/
top. c. Cū delicta Ideo autē dicit
plurium corporū qz vni⁹ soli⁹ nō ē
societas Naz h est nomen aggre/
gatiū qd nō opetit vni soli vt. ff.
de vsucapionibus. l. Rerum mixtu/
ra Et de esse huius societatis est
q ad minus sint tres vt. ff. de vbo/
rum significatione. l. verati⁹. Et est
ratio quia in duobus non inueniū
maior pars Unde id qd debz ex/
pediri per vniuersitatem non pos/
set expediri per duos discordantes
Hanc rationem in simili dicit tex.
ff. de arbitr. l. Item si vnus s. Ite z
si in duos Non tamē est de substā/
tia q sit ibi rector vel preposit⁹ vt
notat Inno. in dicto. c. Cum dile/
cta et extra de p̄bendis Cum non
ignores Et ideo si rector est ordi/
nat⁹ et mortuus et si vocat rector
non tñ vocat societas et sub noie
societatis p̄t agere et oueniri ⁊ ille
qui est dignior habet loco p̄positi
ad alios congregandos vt no/
tat Inno. in. c. pri. de maiortate ⁊
obia Et alia dicit circa materias
q cā breuitatis obmitto. Quedaz
alia est societas ex qua oritur actō
pro socio. de qua ad presens ē no/
strum p̄positum Et ista est societas

singulorū que ordinantur ad bo/
num acquisitiū seu vtile De ho/
nesto autem et delectabili non ne/
gociantur mercatores quia bonū
honestum et delectabile non sunt
in omercio. In hac autem societa/
te notabis q heres in ea non suc/
cedit nisi in societate vendigalium
quo casu succedit heres nisi causa
finalis societati fuerit industria p.
sone vbi si heres non est aptus ta/
li societati non succedit in ea vt ff.
pro socio. l. Adeo Ratio autē isto/
rum sociorū debet reuideri de ā/
no in annum amicabiliter. Nō di/
co dictato iudicio quia tunc solue/
retur societas vt ff. pro socio. l. A/
dione s̄m bartolū qui ita notat ff.
pro socio. l. muti⁹ nisi aliquis in pa/
ctis eorum caueatur. Baldus au/
tem dicit q ratio reuideri debeat
quandoq; sine calūnia petitur
vt notatur C. pro socio. l. tamdiu
In ista ergo societate quedam lu/
cra veniunt cōmunicanda scilicet
lucra realia que ex pecunia cōmu/
ni vel ponenda in cōi procedunt
Premiale autēz lucrum qd vni so/
cio est collatū non venit cōicandū
in q̄stuarīa societate vt in. l. Sociū
s. finali. ff. pro socio. Item in ista
societate p̄t vnus ex socijs aliena/
re res cōes in solidum si sunt res
venales et mobiles puta panni
apothecae communis quia tacite
in hoc videtur vnus consensus
alterius Secus in alijs rebus. ff.
pro socio. l. Nemo Si autem esset

societas collegiata nemo vn' possit vendē res collegij vt in. l. in tantū §. vniuersitas ff. de rez. diuisione et in. l. Sz si hac. l. §. Qui manumittitur ff. de in ius vocando Item in ista societate singulorū non p't vn' facē aliū carcerare p' inopia. ff. p' socio. l. vey Itē in ista societate singulorū venit culpa. le. ius q' o'ide/ratur attēto q' nō est ita diligens in reb' societatis. sicut ipse inite societatis erat diligēs in reb' suis vt ff. p' socio. l. Soci' socio Et ideo his cauit' in articulādo Sciendū ē etiā q' valet societas in qua vnus pecuniaz ofert alter opam vt in. l. i. c. p' socio Nec obstat si dicatur q' vn' ponit pecuniaz et alter non q' qui ponit opam censet ponē ali qd' equiualens ipsi pecunie ff. p' socio. l. Eū duob' §. Si in coeunda Nam tales ope precij et estimati/ onē recipiūt que loco pecunie sub/ rogātur vt dicit vbi text' De p'ciū ope sue arte est velamentū. q. d. p'ciū velatū vel intellectuāle q' opa extimat' est illud qd' positioni rei vel q'ntitat' ex pte altera posite ad equari intelligitur Nūm' ergo si valet societas cū plerūq' ope red/ dit' non sit minor q' reddit' pecu/ nie vt ff. p' socio. l. Societas §. So/ cietas. et Insti. de societate §. ij. Et notandū est q' de natura societa/ tis est q' sint socij taz in lucro q' in damno in p'tib' eq'libus nisi aliud actū sit Naz societas h'z instar fra/ ternitatis. Itē sicut inter fratres de bz seruari eq'litas sit inter socios. ff. pro socio. l. Si non fuerint.

Prima questio an post labores multos et tpa longa si soluz capitale inueniē eq'liter diuidi Debeat aut ille totum capere qui posuit

Ex his ergo p'cedentib' examina/ bim' aliqs q'stiones ex quib' ap/ hendim' q'liter sub noie societatis palliata vsura multotiens omit/ titur Et primo q'ro fm baloū in. l. i. c. p' socio Nunq' in diuisione societatis q' sit ponam' p' lōga tpa et multis laborib' ac sudorib' p'ce/ detib' vbi nō inuenitur nisi solum capitale saluū ipm totuz capitale debeat habē ille qui ipm posuit. An vero debeat eq'liter diuidi Et dic q' dz eq'liter diuidi nisi aliē sit actū et mouet tali rōe. Nam tale capitale videt' a principio cōicātū sicut dicim' in societate oim bono rū ibi vnusquisq' videtur cōicasse p'prium et sic p'prium trāsit in cōe. ff. p' socio. l. ij. preterea ille qui posuit opam intelligitur posuisse p'cium ope qd' p'ciū lex assilabat et coe/ q'bat pecunie posite ex altera par/ te Itē p'prium est ac si vn' ponat decez alter operā sed tūc certum ē q' si tēpore diuisionis nō reperirent nisi decem quilibet ferret quinq' ergo ita in p'posito argumēto o'ce

64
legis Si non fuerint *P*reterea si
ille qui ponit opam perdit opam
ergo et qui posuit pecuniaz pdat
pro parte pecuniā. alias sequeretur
absurdū scz q vnus totum perderet
alter nihilz sic esset inaequalitas
contra dictam legem Si non fue-
rint *P*reterea videtur casus in dicta
.l.i. *C.* pro socio vbi dicit lex socie-
tatem vno pecuniaz conferente et
alio operam posse contrahi et sic
nullus magis obtinebit Nam confer-
re proprie idem est qd cōicare *C.* de
collationibus. l. Illa et. l. Illud et
hanc partem tenet glo. de iure cōi
in dicta. l. *C.* pro socio Et dicit qd
de consuetudine capitale debz esse
saluū et vbi est ita consuetudine intelli-
gitur etiam tacite hoc actū qd con-
suetudo in tacitū pactū deduci vi-
detur *C.* locati. l. licet Sed certe
ista consuetudo hodie non valet nec
pactū quia per tale pactū vel con-
suetudinem traheretur tractus ad
naturā fenor. et sic intraret in pal-
liatāz vsuram Nam sicut in tractu
vsurario est periculum debitor.
et nihilominus creditor peripit vsu-
ras ita hic esset periculum recepto-
rū pecunie. Periculum dico perditio-
nis operū. Et nihilominus si ope
aliquid fructificasset lucrum esset cōe
Et baldus tū in dicta. l. i. conat su-
stinere qd talis contractus non tra-
hitur ad naturam fenor. vt. nota-
tur ff. pro socio. l. Cum duobus. s.
Item ex facto Et dicit sūm Jaco-
bum de arena qd ne dum de consue-
tudine sed etiam de iure ē qd capi-
tele sit saluū Quare enim socii me-

deberet habere qd meum est Et si
rūdetur qd ponit opam dicit ipse
qd precium opere intelligitur esse cor-
respondens interlutorio pecunie nō
ipsi sorti Unde si vnus ponit cō-
moditatem ope et alter ponit cō-
moditatem pecunie non autem pro-
prietatem sūmge enim qd vnus po-
nat in societate mille milia alter
operam tamen hic nulla potest es-
se portio nisi de cōmodis opere
ad cōmodum pecunie non ad ip-
sam totalem sortem *P*reterea di-
cit ipse hoc esse expressum qm in so-
cietate ponitur spēs ex vna parte
puta pecus. ex alia opera pastor.
qd sola cōmoda et damna in offe-
sionibus sūt coia non autem ipm pe-
cus vt in dicto. s. Si in coeunda
Unde dicam qd in dubio potius
intelligatur in societate positus vs-
us rei qm ipsa res et hoc dicit ipse
facit ad questionem sorte ouium
qd fetus lana lac et hmoi sūt coia
et non oues in sortidam date. Est
tamen verum qd licet capita prin-
cipalia sint mortua datur tamen
societas in fetibus vt notatur. ff.
pro socio. l. Si id quod Et qd di-
co qd oues in sortidam date non
sunt communes dicit baldus in-
tellige hoc modo videlicet qd ca-
pitale meum non est cōe sed melio-
ratum et deterioratum est cōe ver-
bi grā dedi agnos in sortidū na-
tūc qntum valebāt agni tanqz ca-
pitale meū ante omnia detrahaz
Illud autem quod accrescit pu-
ta quia agni sunt crassiores et
porcelli sunt porci tractu

temporis casu ē deteriorata. Esti/
matione facta inter nos pro medi/
etate deteriorationis periculū per/
tinet ad me. Nam hec ē natura so/
cietatis que natura q̄si quoddaz
intrinsecū omnibus otractibus in/
est. quia natura non est aliud nisi
quedam dispositio quā lex vel cō/
suetudo statuit super contractum
vt. ff. de pactis. l. Si vnus s. pactis
h̄s. q. in spem dotis. Dñs Jo. de
lig. in. c. si. extra de usuris tractās
hanc materiam. dicit mō ad alias
particulares questiones. et pono
q. quis locat pecuniā nunquid po/
test aliquid p̄cipere Et s̄ dicit. Ista
questio et tres sequentes ad idem
vident̄ tēdere si ponderent̄ licz di/
uersis terminis An scilicet pecunia
p̄test locari vel vendi. R̄spondendo
Arch. xiiij. q. iij. in sūma dicit q. nō
q. pecunia non est locabilis s̄ mu/
tabilis q. de se nullam vtilitatem
affert. Nam si locet̄ vt expēdatur
ea consumpta eadem nō reddīt̄
a natura locationis recedit. nā ali/
ud eiusde generis reddīt̄. ff. si cer/
tū petat̄. l. cū qd. pecunia ei nō est
disposita nisi ad emendum. lxxviij.
dis. Sciens. et notat Arch. xiiij. q.
iij. c. Si quis clericus. iij. q. iij. S̄
pone vendit quis vsum. Sed for/
mata fuit questio in. c. In ciuitate
s. eodē. dicit idem Jo. de lig. An
dans pecuniā mercatori ad mer/
candum adiecto q. capitale sit sal/
uū. vt partem lucri habeat vel me/
dietatem agat licite. an sit otract⁹
vsurarius. Et dicit Jo. pleriq. te/
nent q. sit illicitus cōtractus. quia

quicquid accedit for̄t vsura est ni/
si dñs suscipiat partem periculi. et
tunc est licitus q. vnus ponit pe/
cuniam et alter operam. ff. pro so/
rio l. i. Sed h̄os. in summa de vsu/
ris. s. An aliquo. dicit q. non est cō/
tractus vsurarius. mouet̄ q. locū
sic possunt cōuenire q. alterius sit
periculū Inst. de societate. s. de illa
et s. sequēti. Sicut in alijs otracti/
bus pōt apponi pactū p̄ter natu/
ram otractuū Dicit tñ q. pecunia
periret casu consuleret danti in fo/
ro consciētie pro salute anime sue
q. remitteret debitori pecuniā quas
dedisset. Accursius post dzo. in. l.
si non fuerint. ff. p. socio. tenet con/
tra h̄os. quia non est vera frater/
nitas q. quis lucrum habeat et ni/
hil perdat Unde tale pactum est
contra naturā otractus. et hoc vi/
det̄ sentire Arch. in p̄cedenti q. si
subtiliter attendat̄. Dicunt tñ ali/
qui theologi statur ad periculum
de tertia parte damni. vel dat̄ ad
mediū lucz et sustinet̄ periculū de
medietate damni et fiant expense
omniter p. parte otingente. et cō/
putent̄ labor et opera que ponit
ille q. accipit pecuniā in m̄cando et
negociando. q. tūc nō est vsura. s̄
si hoc nō fieret vsura esset. Et ita
intelligunt̄ opiniones cōtrarie. et
hoc satis videt̄ ouenire opiniōi/
bus amboz et colloquio ipsoz et
ex verbis. Dicunt tñ aliqui q. de ri/
goze iuri. posset defēdi opio h̄os
q. vsura versatur circa mutū qd
nō est hic imo est societas Et licz
societas sit redacta ad instar fra

ternitat. non tñ oimode. **N**az in so-
cietate p̄t interuenire pactū q̄ vn'
pl' et alter min' p̄cipiat de lucro
vt in dicto. **C**ū adeo. **O**pinio tñ
azonis et accursij est tutior et q̄
dicitur in legib' ciuilibus vt insti-
tuto pro socio quasi per totū et in
libris q̄ p̄t cōueniri inter socios
q̄ vn' ferat lucrū nec teneatur ad
dānuz intelligit scz q̄ sic possit cō-
ueniri de mercimonio id ē de toto
eo qđ de capitali lucratum fuerit
de mercimonio nō de capitali s̄m
gāfred. alias non esset vera socie-
tas qđ est extra opinioez baldi q̄
vult q̄ oīo capitale sit saluū. **I**n
de si do centū cāpsori vt det mihi
decem p̄ centenariū in anno. **A**d
hoc vt tract' sit licit' necesse est
q̄ ego dās centū teneor ad totūz
dānuz de sorte sicut de capitali scz
de centū. **S**z iam nō ter eor aliqđ
dare de lucro cāpsori etiā si nō lu-
cretur nisi decez. qz istud pactū su-
per mercimonio. i. lucro bene valz
qđ scz q̄s non teneatur ad dānuz
si lucz sit suū vsqz ad tantā q̄nti-
tatem puta decez pro centenariū.
In hoc tñ vltimo accursius videt
dicere q̄ aliqua ps de lucro debz
dari operanti alias esset societas
leonina si alter totū lucz leuaret et
alter totū laborem p̄deret qđ ipe
notat instituto de societate. s̄nā et
ita. et allegat dictaz legē Si nō fu-
erint. qz sic non esset vera fraterni-
tas. **E**t aduerte q̄ntum ad primū
mēbz de capitali qđ nō intelligit
hic Jo. de lignano. q̄ posset valē
pactū danti. de parte damni tantū

necū de toto qz Inno. vult q̄ de
toto damnū subeat vt sentit in fili
tractu locatiōis de societate bo-
nomensi cū dicit.

An liceat locare boues pro annuo frumēto.

Sed pone dedi boues cuidā qui
dat mihi viginti corbes frumenti
in anno nūquid hoc sit licitū. **R**ñ/
deo si locentur opa boū tunc bene
p̄t fieri q̄ boues deteriorātur s̄ si
volo boues recuperare p̄ precio
quo facio estimari cum trado nec
volo piculum deterioratiōis q̄m
uis piculum diuinū velim subire vt
si morte naturali moriātur tūc isto
casu scđo credo tractūz illicitum
In prima aut licitum credo. xiiij. q̄
iij. c. pleriqz cū multi. caplis eiusdez
questionis faciūt notata in dicto.
c. **I**n ciuitate. **A**d p̄positū ergo si
tali predicto modo recipiens pe-
cuniā nihil lucratur vel si lucz nō
ascendit vsqz ad decem de quib'
conuētum extitit sed forte lucrat' ē
quinqz vel octo et tunc videtur v/
sura si dans pecuniam velit vltra
verum lucrum etiā vsqz ad decem
de quib' cōuenit qz istud sapit po-
tius naturam mutui in eo q̄ reci-
pit vltra vez lucrum q̄ sapiat na-
turam societatis de cui' natura est
vez lucrum venire nō fictum vt in
stituto de societate per totum nec
curamus de noie contractus sub
noie societatis sed poti' attendi-
mus mentem strahentiū vt in di-
cta. l. iij. C. plus valet qđ agitur iē
.i.

per totum vt in dicto. c. Ad nram
de empti. et vendi. et in dicto. c. Il
lo. vos. de pignozibus. Naz vbi a/
gitur de salute aie qđ tutius est te
nere debm? vt supra dixim? Prete
rea hoc casu illud qđ datur vltra
vez lucrū accidit sorti siue alio lu
cro extrinseco veniente. g. vsura ē
vt in dicto. c. Cōsuluit extra de v/
suris Et hoc sentit arch. xiiij. q. iij
in sūma. Vbi vult qđ pecunia non
possit locari. i. sub locationis noie
aliqđ ex ea accipe non licet nisi da
ta fuerit pecunia vt qntitas nō vt
species vel alia res. tunc enim esset
contract? innoiat? scz do vt des.
do vt facias. ff. de positi. le. i. §. Si
quis et ff. de prescriptiōe xbozum
l. naturalis Caueant ergo dātes
talem pecuniam ne de lucro faciāt
sibi grossam consciam Sepe enim
dicunt recipientes mēo aciter se ex
inde lucratos esse et tñ nihil lucra
ti sunt. sed hoc solū dicunt ne a ma
nibus suis pecunie retrahātur Vñ
si dāns verisimiliter nouit qđ acci
piens mentiatur nihil de tali falso
lucro allegato recipiat Alias si h
verisimiliter ignorat si requirit tu
tus est Ista optime pbātur in di
cto. c. Nauiganti de vsur. vbi pon
deratur verisimilitudo Et solutio
ne predictę questiōis colligere etiā
potes ex notatis Jo. an. in dicto.
c. Nauiganti vbi quasi in terminis
format hanc qstiōem cum dicit in
verbo mutuans. Non loqmur er
go in contrahentib? societate qz
vnus potuit opam et alter precii
de quo. xiiij. q. iij. c. pleriqz. Licite

enim tunc vt dicit Gāfredo cōicā/
tur cōmoda et incōmoda Et ibi/
dem subdit in verbo periculū. Si
quis recipiat pecuniā vltra mare
vehendam certo sibi precio consti
tuto siue recipiat in se periculū siue
non cū non sit mutuum sed locatō
opatiōem vectōis vel custodie nō
ē vsura sūm Inno. Pro quo hosti.
allegat Naute caupōas stabularij
.l. Et ita et per totum ff. locati. le.
in naui et. l. Qui operas et. l. Qui
mercedem et. l. sequenti. Vbi vero
datur mutuo semp est vsura quia
nulla vtilitas pecunie si teneat in
archa nec deterioratur vtēdo vt
in pallegato. c. Efficens.

**An desistēs ab emptio
ne merciū grā mutua
re plus sortem accipe
re possit**

Querit etiaz Jo. an. in dicto. c. Na
uiganti Quid si habens pecuniaz
volebat ad nūdinās ire et merces
emē vel alibi deferre vel certo tpe
seruare. ppē lucz ego indigēs pe
cunia illam recipio offerēs me illā
restituē. cū lucro sperato in termino
q loco Et Rñdet sic dicit h Inno.
q licet qdem otrariū tenuerūt ipe
putat hūc cōtractū vsurariū nec
scit illū excusare i hosti. tñ in dco. c.
Salubriter dicit q tali mercatori
obligat? sum ad interesse illi? lucri
qđ factur? erat. sūr ex pecunia illa
dūmodo nil in fraudem vsurarum

fiat et dictus mercator dicto mo/
do non consueuerit pecuniam tradē
ad vsuraz. Item tñ videt hñ Jo.
an. dñm Innocētiū. Et qđ dicitur
de interesse illud locū hñ p' morā
debitor. et ex contrario aperiret a/
perta via qđ fen' Staret em' vsu/
rarius patus i foro cū capello et
calcarib' et ceteris dicēs se ad nū
dinas velle ire sic sibi liceret taliter
stipulare sub coloē lucri sperati vl
tra sortem Sz certe ista limitatio
Jo. an. reinciōit in eāde limitatio
nem hosti. cū dicit. dñm modo nil fi
at in fraudez vsuraz. ptz em' qđ ta
lis mercator silans se ad nūdinas
ire velle ageret in fraudez vsuraz.
ergo. x. p' pro opiniōe hosti. etiā fa
cit qđ dicit thōs. scđa scđe. q. lxxij.
videt qđ ille qui detinet pecuniam
alterius cū dānificare videt impe
diendo ne adipiscatur qđ erat in
via habendi. et tale dānuz non o/
portet exēq' recōpensare Tenetur
tñ aliquā recōpensatiōez facē hñ
cōditiōez psonaz et negociorum
Raymūdo' etia in sūma de vsuris
dicit qđ in tali casu non est vsura hñ
recipitur inde lucz p' dictū tanqz
interesse Et simlr hñ gwilhelmum
volebam emē terraz valentez sin
gulis annis libras decez et ad in
statiā tuaz cessauit et mutuauit tibi
hoc modo qđ soluas mihi tantum
vel tantū sicut possessio illa redde
ret deduct. expensis labore et peri
culo si qđ esset. qđ hoc licitū sit. qđ
non tanqz vsura sed tanqz interes/
se p'cipitur Dicit btūs thōs scđa
scđe. q. lxxvij. articulo. ij. De com/

mittens pecuniā suā mercatori vl
artifici licite de eadez pecunia lu/
cz p'cipit qz talis pecunia per mo
dū societatis cōmissa non transit.
in dominiū eius cui commissa est
sed remanet in dominio ei' qđ cō/
misit ita qđ cū periculo cōmittentis
mercator negociat vl artifex opa
tur et ideo p't ptem lucri inde pue
nient. expectē tanqz de re sua qđ di
ctū videtur mihi satis obscurū nec
possū clare percipere quō possit ser
uari dominiū de pecunia expensa
ergo non simpliciter de re sua p'ci
pit lucrū nisi per modū illū quē su
pra dixim' in cōicatione ope et pe
cunie et si coia etiā debent esse pi
culū lucz et dānum vt supra dixi
m' et hec est tutior et magl. segura
sentētia pro salute aīme vt in vera
societate oia efficiātur coia lucra
et damna pro ea parte pro qđ con
uentū fuerit inter fratres. alias es
set societas leonina vt s' dictū est.

**Anū capitale est p'ditū
vel diminutū ponēcem
opam oporteat contri
buere.**

Tertio querit idem bato' in dicta
l. i. E. pro socio dicens Done qđ ip/
sum capitale ē perditū vel diminu
tū aduersa fortuna. nūquid ille qđ
ponat opam teneat offerre aliqđ
ei qui ponit pecuniaz Exemplū ei
go posui in societate viginti tu so/
lum operam. da istis viginti

sūt perdita dēcē vtz tu debes mi
hi reficē qnq Et videt q sic qā
dānum d3 esse cōe vt in dicta. le.
Si nō fuerint In si totū dānum
esset meū esset oīra naturaz socie/
tat. Contrariū dēstīnat glo. in di/
cta. l. i. C. pro socio fm baldū qā
ipse qui solam opam ponit intelli/
gitur se obligasse ad dānū sortl.
Sufficit enim ibi dānū oparum
et B qz cōrelatiuoz eadē est natu/
ra Neqz sicut de capitali nil lucra/
tur ponens opam ita de capitali
nihil dānificetur. Si aut lucrare
tūc et dānificari debēt qz de cō/
trarijs eodē dātur regule C. de
furl. l. manifestissimi. §. S3 cū in se/
cūda ibi vbi erat periculū ibi erit
et lucz Sed petr⁹ dicit q aut pe/
cunia est statim pōita et tūc dānū
sit cōe aut post phibitas opas et
tunc sufficit dānum oparum. Et
hāc opiōem dicit Cin⁹ esse verio/
rem Jacob⁹ de arena dicit indistin/
cte q dānum d3 esse cōe vt .ff. pro
socio. l. cū duob⁹. §. quidē segariāz
et. l. Si id qd. §. Idem celsus. bal/
dus dicit Tu dic q qten⁹ est cōe
lucz. eaten⁹ est cōe dānū et non
aliter vt predixim⁹ et ideo primaz
opiōem tene. igif ex verbis baldi
et tuti⁹ ē tenē hoc q p oīa sūt coia
lucz et dānum tā quo ad capita
le qz ad reliquum.

**Questio si vn⁹ ponit
maiozem quātitatez al
ter minorem nunquid**

**partes lucri debeāt esse
equales.**

Quarto querit baldus pono q in
societate vtzqz ponit mixtim opaz
sed vnus ponit maiozez pecuniāz
qz alter nūquid ptes lucri erūt e/
quales equalitate pportionis id ē
qualitatis non equalitate qntita/
tis verbi grā vn⁹ ponat duas p/
tes pecunie et alter tertiam Naz in
lucro dānoqz quilibet d3 habere
partem correspondētem ei qd po/
suit in societate si de hoc nihil ali/
ud expressum est quasi hoc tacite
inter eos actū esse intelligat vt qui
plus eris et periculi sustinet pl⁹ e/
molimenti speret vt in dicto. §. S3
cū in scda et ff. de re iur. l. fm na/
turam et ita intelligitur dicta lex.
Si nō fuerint in principio fm euz
qd est notabile. et. limita hoc vtz
nisi opa et industria vni⁹ valde ex/
cedēt opam et industriam alteri⁹
puta si solus nauiget si solus pro
mercimonijs peregrinetur si solus
pericula persone subeat si sol⁹ stat/
fixus ad apothecam et filia vt in
dicta. l. Si non fuerint. §. i. In ad
arbitriū Iudicis currendū est ac si
hoc essz expresse actū ff. eadē. l. Si
societatem mecum. c.

**De damno extrinseco
et intrinseco.**

Quinto querit balo⁹ exempla de
damnis Rndet qd dā est dānuz
intrinsecū vt qz merces in societate

posite perierunt vel pecunia a la-
tronib⁹ est ablata et de istis da-
mnis intelligitur qd dictum est su-
pra. Quedam sunt damna extrin-
seca vt qz socij contraxerunt mul-
ta debita adeo qd de corpe rerum
societatis non possent solui et tunc
indistincte dico qd damna talium
ablationum et debitorum est coe
et si vnus totum soluit recuperet ab
alio pro rata Et si vnus est in car-
cere et facit ibi sumptus de coi de-
bent solui vt in dicto §. Quidaz se-
gariam.

Si societas contracta

est ad quinquenium. et vn⁹ ponit
capitale qd casu p^oditur an opor-
teat aliud capitale reponere.
Sexto querit contraximus tu et e-
go societatem duraturam quinquē-
nio hoc pacto qd ego ponaz mille
tu opam vel qd ego ponā merces
valentes mille et tu opam. deinde
casu fortuito ante quinquenium pe-
rierunt Nunq^o ego cogor iterato
ponere Et glo. dicit qd non qz fini-
ta est societas Item qz videt^r actū
solum de ponendo semel et nō plu-
ries ff. eo §. Si socius pro filia. vbi.
nec si prior.

An si ponēs opam ce- neatur suis expensis o- perari

Septimo qrit nunq^o ille qd debet
ponere opam puta nauigādo vel
circūcirca negociādo debeat ipsā

opam ponē suis expēsis et sūptib⁹
an vero expensis societati. et videt^r
qd suis sicut dicim⁹ in colono qd se-
men et oia tenet ponere de suo vt
extra de decimis c. Tua. et tñ colo-
nus partiarius socius est vt ff. lo-
cati. l. Si merces §. vir maior. licet
in textu sit ibi dictio qsi. vnde nō ē
mīn⁹ soci⁹ solutio. p^oficiscitur cau-
sa societati. v^o h^ore expēsas de cor-
pe societati. qd intellige excepti. ex-
pensis q^o fecisti domi. argl. ff. de
petitione hēditati. l. Sed et si. le. §.
Qd aut^r Item qz non dicit^r lucrū
nisi deducti. expensis E. de collati-
onibus. l. Illud et. l. Illaz et. ff. cō-
modati. l. Mutius Et ita tenet Ja-
cob⁹ de arena et Cin⁹ post euz lo-
quens simpliciter tanq^z purus. re-
citator nullo de suo addito vel mi-
nuto.

An societas aialinz ad quinquenium si interim pe- rierūt debeat releuari

Octauo querit dedi asinaz meam
in sotidā ad quinquenium et est consue-
tudo qd in fine quinquenij diuidant^r
asine et fruct⁹ vel pecudes et fruct⁹
pecudū interiz asina perijt natura-
liter nūquid rustic⁹ tenebit^r m⁹ ad a-
liq^o Dic qd nō qz eodez mō esset
pitura penes me etiā si fuissz tra-
dita estimata qz in tractatib⁹ non
ordinat^r. ad dñum estimatio non
facit emptionez vt. ff. eadez lege.
Cum duobus §. damna fatalia et
ff. locati. le. iij. et hoc per regulam.

traditam. ff. de contrahenda em/
ptione. l. Cū manuz. §. Nemo Sed
q̄ si perijt casu fortuito cui resisti
nō potuit. text⁹ dicit in predicto. §.
damna. q̄ periculū est cōe vnde si
asina erat estimata ad decem rusti/
cus tenetur mihi reficere q̄nq; Nā
si nihil reficeret totū damnu meuz
foret q̄d est contra illuz textū qui
dicit q̄ damnu est cōe Et sic aliter
iudicatur de casu fortuito. aliter
de casu naturali §. si interuenit cul/
pa rustici tenetur emendare totaz
q̄ntitatem q̄ ante t̄ps societati. di/
uidende tota asina mea ē licet esti/
mata fuerit tradita vt predicti. et
facit C. de pacti. l. Si pascenda pe/
cora Sed si postq̄ debuit asina e/
qualiter p̄tiri et interuenit culpa
rustici tunc nō tenetur mihi nisi ad
partem dimidiā p̄echi q̄ nō da/
mnificauit me in plus.

An liceat q̄ capitale sit saluū et lucrū cōe.

Nono querit quid de his qui mu/
tuant pecuniā ad negociandum §.
pacto q̄ capitale sit saluū et si q̄d
luc̄z interueniat illud diuidat. Et
R̄ndet bald⁹ q̄ talis cōtractus sa/
pit vsurariam prauitatem et ideo
q̄cquid percipit de lucro extenuat
sortem Non est em̄ societas neq;
ex forma cōtract⁹; neq; ex natura.
Non ex forma q̄ est cōtract⁹ mu/
tui Non ex natura q̄ est cōtra na/
turam societatis q̄ vn⁹ habeat ca/
put saluū et ali⁹ habeat caput fra/
ctum ff. cōmodati. l. Mutuus Et id

q̄d legitur et notatur extra de do/
nationibus inter viz et vxorem. c.
per vestras debz intelligi q̄n pecu/
nia datur ad p̄tem lucri et damni
q̄ tunc cōtractus est licit⁹ Ecce igitur
q̄ bald⁹ met per istam nouam
questionem videt sentire cōtra ar/
gumenta q̄ fecit supra in prima q̄/
stione de pecunia data mercatori.
Et q̄d hic dicitur esse verissimū.
nec adeo dz considerari son⁹ R̄boz
quin magl. respici debeat Iba veri/
tatis vt in. c. p̄terea extra de R̄/
boz significatōe q̄ plerūq; dū p̄/
p̄ietas verboz attenditur sensus
veritatis amittitur vt dicit ibi tex.
Non igitur excusatur quia sub no/
mine societati. palliant cōtractuz
mutui in veritate ad luc̄z cū debe/
ant etiam p̄cipare de dāno vt p̄/
scripti. iuribus.

An liceat aliq̄d accipe ultra sortez de pecunia apud cāpsorem sine pa/ cto deposita ipso dare volente

Decimo querit baldus. pone q̄
deposui pecuniā apud cāpsorez
sine aliquo pacto q̄ campsor cum
dicta pecunia multū fuit lucratus
vnde volens mihi aliquid recōpē/
sare soluit mihi pecuniaz cū decem
ponamus pro centenariō Modo
queritur vtrum ista sit vsura. dicūt
quidam q̄ aut ego deposui sub

spe istius remunerationis et est v/
 lura Secus si simpliciter et de hoc
 statur meo dicto qz est questio de
 conscientia et licet huc passum su/
 pra tetigerimus attñ vt habeam⁹
 etiam verba dñi baldi intersera/
 mus q̄ subdit dicens Tu dic q̄ aut
 deposui i spem et tñc qz illicite vs⁹
 est pecunia deposita omne lucrum
 inde proueniens dz ih⁹ restituē qz
 locupletior ex re mea factus ē ar/
 gumento. ff. de negocijs gestis. le.
 Qui sine vsur. Aut licite est vsus
 quia deposueram ad translatiōez
 dominij et tñc si animo liberali sci/
 ens se non teneri soluit. potero b̄
 retinere cū bona conscientia quia
 ē mera donatio. Aut soluit credēs
 se teneri ex quadam equitate que
 sepe mouet mercatores ad remu/
 nerandum et idem est Aut crede/
 bat se teneri ex iuris necessitate cū
 non teneretur et tunc adhuc dico
 q̄ licite recipio si non habui a pñ/
 cipio aim fenerandi. alias secus.
 Nam ablatio antidotoz iustā pa/
 rat retentiōem per errorem soluti
 ff. de fideiussozib⁹. l. si testamēta
 si. nisi error esset facti vt qz puta/
 bat per suū procuratorem eē pro/
 missu meum non esset. tunc em̄ nec
 de iure iudiciali. nec de iure consci/
 entiali retineri posset h̄ec aut sen/
 tentia baldi non est mihi tuta qñ
 p̄supponitur q̄ mercator putauē/
 rit se teneri ad remunerandū. aut
 est de iure equitatis. aut de iure ne/
 cessitatis cū obligatio antidoto/
 ria non obliget nisi ad tantūdem
 et beniuolētiā et amorem vt in. c.

Cū in officijs de testament. et in. l.
 Sed et si in. l. §. Cōsultit ff. de peti/
 tione hēditat. et satis supra dixi/
 mus in diffinitioe vsure et alibi in
 septima detestatione versū. Sed b̄
 querit et ibi plene. Tenēdū igitur
 q̄ siue precesserit corrupta inten/
 tio mutuanti. siue debitor putauē/
 rit se obligatū ad soluendū vltra
 sortē non licite recipitur qd si gē.
 donec et spōte gēl. accipi p̄t et licē
 te vt s̄ dixim⁹ in declaratiōe casuū

De societate inter fra/ tres et filios fratrum

Undecimo querit baldus Pone
 duo fratres mortuo patre habe/
 ant quoddaz predium cōe qui ac/
 ceperunt qdam predia ad labori/
 cium et vnus eoz habebat duos
 filios q̄ s̄l̄r laborabāt. modo tam
 ex fructib⁹ rei cōis q̄ laboricij mlt/
 ta quesierunt. querit qualiter debe/
 at fieri diuisio inter eos cum po/
 stea veniunt ad diuisionem Et rñ
 det q̄ sicut ementes aliquid in cōi/
 videntur eo ipse tacitam contrahere
 societatem C. pro socio. l. Cū ppo/
 nas ita et cōducentes Et ideo cō/
 siderandū ē q̄ aut loq̄mur de fra/
 ctib⁹ rei cōis aut de fructib⁹ rei cō/
 ducte. Primo casu aut loq̄mur re/
 spectu medietat. fructuū q̄ debet
 r̄spectu pprietat. s̄diz illa diuisiō
 solū int̄ duos fr̄s q̄ s̄l̄r pprietarij
 illi⁹ rei a de alia dimidia q̄ iure la/
 boritiōis acq̄rit pro cultura ⁊ cu/
 ra et illa diuisiō inter oēs q̄tuor
 qz societas ē illi⁹ nature q̄ diuisiō

lucrū opaz in capita et nō in stirpes Scdo casu idē dico scz q̄ diuidit in capita. Tñ hic est aduertē dñ q̄ si laboriciū fuit factū cū bob' cōib' duoz fr̄m cōsuluit bartho l' q̄ ip̄is bob' attribuat dimidiuz lucrī et sic p̄tinet ad solos fr̄es a/ lia dimidia attribuat ope et sic p̄tineat ad oēs p̄ naturali portioe argl. dicto. l. i. C. p̄ socio et. C. de collatōib' 1. Illud. naz si opa boū locarent nō min' fructificarent q̄ ope p̄sone vt ē tale laboriciū in q̄ fiat cōtinua vel q̄si cōtinua opera boū sicut persone Balo' tñ dīc q̄ si sūt socij oīm q̄ acq̄runt cū p̄sonali labore q̄ opa boū videt acci dē ope p̄sonali argl. insti. de reruz diuisiōe. §. si q̄s a nō dñō. vbi dicit q̄ quis lucratur fructus pro cultura et cura et p̄ hoc facit dēa lex. l. i. C. p̄ socio qz si vnus ponit rem et opam alter opam tñ glo. sētit ibi q̄ in dubio fiat equalis distributio sicut vt equitat. cōsideratio nō desit vt in. l. ij. et. iij. C. p̄ socio.

Si de capitali paruz re stat casu fortuito opari us nō cogitur operari.

Duodocio q̄rit balo' pone dñū ē inter duos q̄ vn' ponat mille al ter opam de his mille paucū restat casu fortuito An opari' non vult ponē opam suā q̄ magna est in re q̄ pua ē q̄rit q̄d iuri. Rñdeo fouet eq̄tatez ff. de administratōe tutor. l. i. Ita tamen in principio.

De socijs pānoz qua liter diuidāt

Decimotertio q̄rit Balo' duo sūt socij in arte pānoz disparib' p̄ti b' dixerūt sūt fundū Querit qm ptem hēat in ipso Et rñdet aut lo qm̄ur respectu locatiōis et hz par tes eq̄les ff. locati. l. i. Cū apparebit ff. de duob' reis. l. i. Reos. §. Cū ta bulis Aut loq̄mur habito respēu inter se et dicūt tūc sortiri accessō rīū sicut principale Argl. C. de a/ gricolis cēsit. 1. colonis. l. i. Quēad/ modū. l. i. xi. Et idem dico in mersa ricis et supellectilibus societati. ar gl. ff. locati. l. i. Sed addes. §. Si q̄s mulierum.

Legitimus fili' et spu

rius efficiūt socij oīm bonoz quō et qualiter debent diuidere.

Decimoquarto querit duo sūt so cij oīm bonorum puta filius spuri us et legitim' Modo pater insti tuit heredem filiū legitimū q̄ritur an aliquō acquireretur spurio. Et Rñdetur q̄ sic non vi relictī sed vi societatis lex est notabilis ff. de li/ berationibus. l. i. Si is qui duos. et iste modus est menti tenendus q̄ pater faciat eos inuicem sociari si vult bona ad spurium. perueni re.

Socius in usura potest cōpelli ad restitutionez

Quintodecimo q̄rit Sūt plures
socij oim bonoz vn' eoz ex usura
ria p̄uitate q̄sunt multa et cōica/
uit socio vel fratri Nūq̄o ep̄s po/
terit opellē istū frēm eūdemq̄ soci
um ad restitutiōez usuraz . dic q̄
sic ff. p socio . l. Quis enim .

Promissio florentiana

non valet.

Sextodecimo et vltio q̄rit de eo
q̄d sit in ciuitate florentie qz osor
tes p̄mittūt teneri ad oīa bōa nū
q̄d valeat ista p̄missio Et rñd̄z q̄
nō ff. pro socio . l. Nec pretermittē/
dum scdm̄ dīnum .

**Sed vn' ex fructibus e/
mit fundū an intelliga/
tar soluisse de cōmuni
pecunia.**

Preter predicta querit vn' ex fr̄i/
bus vel nepos ex̄is cū patruo e/
mit fundū soluit precīū . Querit an
precīū intelligat esse solutū de cōi
pecunia Et rñdetur q̄ nō nec em/
ptio p̄sūtur s̄lata nec ad soluētez
tm̄ collata nec soli soluenti acq̄rit
dominiū Etiam si sol' postea sub/
eat onera solēniū pensitationuz
seu collectaz et medietatem ei' q̄d
soluit repetit a cōsorte et sit caut'
soluens q̄ dicat q̄ soluit de sua p/
pria pecunia et ecōuerso . alter sit
caut' q̄ faciat instm̄ dicē q̄ sol/
uit de pecunia cōi Nam in dubio

p̄sumitur pecuniaz esse soluētis vz
in . l. Si venter . §. si . ff. de priuilegijs
creditorū Unde si emptor nō fecit
poni in catastm̄ suū rem sibi tradi
tam Ideo venditor soluit collectā
cui' nomen reperitur in instro . Di/
ctam collectam repetit ab empto/
re q̄d est notabile .

Societates salinarum

vn̄iunt se alteri societati q̄ renūcia
tū est p̄ multos vn̄ioni an p̄iudicēz
minori parti .

Alterius quero facta est quedaz
societas inter mercatores mercan
tes redditus salinarum publicaz
modo se isti vn̄ierunt vni alij socie
tati Deinde maior pars istoz re/
nūciauit huic vn̄ioni Nūquid p̄i
dicet minori parti . Et videt q̄ sic
vt ff. ad municipales . l. Qz maior
Contrariū est verum qz vniuersi/
tas non p̄t iuri singulorū detra/
here nisi q̄ten' habeat in cōmissio/
ne iuxta notata ff. de pacti . l. Item
mgr̄i Eoz enim cōsensus req̄rit in
dissoluēdo qui fuit in vn̄iendo . C.
de auctoritate p̄standa le . si facit
q̄d notatur per Inno . extra de cō
stitutionibus . c. Cum omnes q̄d
notatur in . l. ij . C. que sit longa cō
suetudo et ff. de pollicitationibus
l. totiens et notat balous in . l. Sā
cimus . C. pro socio .

**De signo societatis q̄
liter uti liceat vel deat.**

Alterius quero nunq̄o quando
maior ps remanet in societate et

minor recedit p̄t ne tal' maior p̄s
vti solito signo societatis qđ ap/
ponūt mercatores tam in litteris
qđ in ballis Et videtur qđ sic quia
istud signū est vniuersorū et totius
corpis societatis qđ remanet et sū/
datur in maiori numero In oītra/
riū videt qđ non p̄t quis assumere
nomen qđ se rep̄tet aliud qđ sit nec
etiā sigillū vel signaculū Sicut em̄
non est licitū assumere nomen p̄pri
um in fraudez alteri' quia nomina
quanqđ licita non debēt assumi in
rebus illicitis ita nec signa Non em̄
liceret alteri furari nomen etiam si
non fiat dolo dūmodo seq̄tur ex
eo dānuz vel iniuria alteri' qđ nō
licet excedē fines iusticie et eq̄tati.
qui em̄ insignia alterius mouet de
suo loco t̄minos mouēt qđ nō est
licitū Nam p̄posito qđ non fiat ad
alteri' emulatiōem ex aīo. sic tñ re
ipsa qđ licet desit fraudis affect' nō
tñ abest damni vel iniurie effect' a
qđ abstinē oportz argl. in l. penul
ti. ff. de t̄mino amoto et. l. de fini/
um regūdozum. l. Si ostiterit So
lutio nisi p̄cedat de om̄i cōsensu nō
diz signū vel sigillū remanē societa
ti. nō integre ne false rep̄tatio fi/
at ff. de furi. l. eos. Sicut nō p̄t qđ
ānulo signare alieno nisi sibi cōmit
tat ff. de testamēt. l. Ad testamētū
Ex qđ em̄ facta est nouatio. societa
tis in pacti. et in sba. fiat etiā in ac
cidentibus et sequētib' Baz argl.
ff. locati. l. Cū in pluries Et h' vez
in his qđ possūt trahi captiōez al
terius In his vero que nemini no
cēt puta in armis nobiliū talia ar/
ma remanēt apud principalē dñz
qđ in ipso tanqđ in capite stat splē
dor genture argl. ff. de religiosiis
et sūptibus funerū. l. Cū in diuers
et. l. cū funus. l. de agris et censu.
l. ij. et notat bald' in dicta. l. San
cimus. l. pro socio.

De contractu qui dicitur tur boues sine cornib'.

Alteri' qđro de oītractu qui inf' vul
gares dicit' boues sine cornib' Nā
egētes pecunia vadūt ad aliquem
et dicūt. vis tu mihi mutuare cētū
libras. et ego dabo tibi centū cor
bes frumēti in anno. Rñdet ille qđ
sic. et facit fieri vnū instrū qđ rusti
c' recepit vnū par boiū a tali et qđ
rustic' teneat dare tot corbes fru
menti in anno p̄ talib' bob' Nū/
qđ iste oītract' ē vsurari' Certe cū
hoc videat' fieri in fraudez vsura
rū et nulli boues i rei veritate sint
dati et empti et sic nec in se suscipi/
at piclū ipoz mutuās nec suscipe
possit cū nec in veritate dati sunt
imo sola pecunia data ē Quota
tu etiā nō sufficēt suscipe in se peri
culū extra de vsur. c. si. sequitur et
go qđ est vsura vt notat Jo. de li/
gnano. in dco. c. si. extra de vsur.

An accipies in se fortu itum excuset ab vsura

Sz retēto eodē themate si mutu
ans p̄dictas centū libras suscipit
in se casū fortuitū illorum bouū si
ne cornibus vt quia dicit. mutu

ans accipe pecunias et eme tibi
boues q̄s vis . et si casu fortuito
moriatur mihi imputes. alias tibi
nūquid est vsura videt̄ q̄ sic q̄ re/
ceptio in se casus fortuiti nō excu/
sat quē ab vsura in mutuo vt in di/
cto. c. si. de vsurl. ergo nec in casu p̄/
dicto vbi vere videtur esse mutuū
licet habeatur respect̄ ad rem Sz
cōtrariū videtur q̄ vt docet pra/
dica hic contract̄ non est inuolū/
in fraudem vsurarū sed poti⁹ ad el/
uitandas malicias rusticorū qui si
vident boues q̄s habent esse alte/
rius. non illos curāt sed potius la/
bore lucroso sibi deficē faciunt et
sic cū non sine difficultate possunt
p̄bare malicie rustice q̄ boues ne/
glexerint dānificatur emptor ipo/
rū et non deficit sibi ius sed p̄ba/
tio Nisi ergo qui contrahit solit⁹
sit alias fenerari Non videt̄ talis
contract̄ de sui natura vsurarius si
creditor casū in re recipiat Primū
tñ his nō obstantib⁹ credo verius
q̄ in terminis p̄dictis apparet ex/
presse q̄ est mutuū et non locatio
ergo. ꝛ.

**Si boues locantur ad
affictum estimati ab ini/
cio cū susceptione mor/
tis diuinitus occurren/
tis an liceat.**

Sed qđ dicēdū est de contractu vsu/
tato putas aliq̄s locat boues ad

affictū p̄ decem corbis⁹ frumētī vlt/
tot pecunias ānuatim soluendas
adiecto tali pacto q̄ in capite āni
colonus faciat locatori ptes dco/
rū boū vt sit in optione locatoris
vel boues accipe vel sexaginta li/
bras q̄bus ab initio estimati fue/
rint Adiecto etiā pacto q̄ vult sta/
re ad medietatez dāni et lucri Re/
cipit tñ in se locator morteꝝ diuini/
nit⁹ illatam sine coloni negligētia
contingentez nūquid est vsura Rñ/
deo in hac q̄stione duo videntur
dubia Primū an licitū sit pactum
q̄ in fine anni sit in optione loca/
toris. vel boues accipe vel estimati
onem Scđm dubiū est an licitum
sit pactū q̄ excepta morte diuino
contingente iudicio non velit stare
nisi ad medietatem damni De lu/
cro non euro quomodo paciscat̄
quia super eo omne pactum est li/
citur siue de quarta siue de medie/
tate fiat Quantum ad primū pa/
ctum credo illicitum quia ideo in
optione sua seruat vt q̄ sibi ma/
gis lucro fuerit eligat. Etiam si
deterioratio talis in bobus con/
tingat ex diuino flagello extra ca/
sum mortis quia boues in fine
anni minus estimantur et valent
quia tunc est mortalitas bouum et
ideo facta est vilis emptio eorum
vt ergo sit licitus contractus de/
bet stare ad totam deterioratio/
nem diuino iudicio contingentez eti/
am extra casū mortis vt clare col/
ligit̄ ex dicto. p̄fati Jo. de lignano
in dicto. ca. si extra de vsurl. Ad q̄
satis facit. xij. q. iij. pleriq̄ cum se/
quentibus et probat hoc Bartho

lomeus brixienſis ex ratione qz ali/
as locator refundit diuinū iudiciū
ſup humeros paupis ſine ei⁹ cul/
pa qđ eſt iniquū videlz vt qđ ſine
ſua culpa et cauſa puniat extra de
oſtitutiōib⁹ .c.ij. de priuilegijs .c.ā/
tiqua cū ibi notatis et p h. ptz ſo/
lutio ad ſcđm pactū qđ ſcđz nō eſt
licitū qz iſta pacta inuicē ſe habēt
vt excedētia et exceſſa Nā primum
grauī⁹ ē qđ ſcđm qz nihil dāni vult
ſentire ſed totū in optiōe ſua reſer/
uat vt qđ ſibi vtili⁹ viderit eligat
nō attēto vel deducto dāno a na/
tura pcedēte ſed ſcđm ſaltē dedu/
cit medietatez de dāno a natura
inoudto. ¶ ſi vtrūqz eſt illicitū ſed
primū magl. et ſi ambo pacta in eo
deꝝ otractu ſit inferātur miſcētur
iniquitates iniquitati ſalteꝝ in me/
dietate damni.

**Si vendit res et recipit
ad affectum nec tñ ſolue
rit precium ſz ppter inon
cias pl⁹ capit qđ iuris.**

Sed qđ de alio contractū qđ fit ſic
¶ Pone datur ad affectū ei qđ vendit
par boū et datur cert⁹ numer⁹ cor
biū frumenti loco affect⁹ ſed qz pci
um dictoz boū nō p̄t ipſe emptor
ad p̄ns ſoluē petit inoncias ad ā/
nū et per iſtas inoncias petit vēdi
tor ſibi certū qđ dari in fine āni p
illis pecunijs Nūquid ē uſura Rñ/
deo qđ ad primū ptz qđ nō qz ē ve/
tus otractus locatiōis Sz qđ ad

ſcđm oſtat qđ eſt uſura argl. in .ca.
In ciuitate et in .c. Conſuluit extra
de uſur. Nam remittē ē dare extra
de teſtib⁹ .c. Veniēs primū Ergo
remittē mutuo ad tps puta p ā/
nū p̄dictas pecunias eſt idēꝝ ac ſi
manu illas mutuaſſz vt illud qđ p
miſſuz ē puta certū qđ in fine āni
reciperet quo caſu non eſt dubiuz
qđ eſſet uſura.

**Dās pecora cū pacto
de recuperando capitali
et poſt ſint cōmunia an
peccet.**

Sed quid ſi dabo pecora alicui qđ
dat mihi fruct⁹ pecoz quouſqz re/
cuperē capitale et ex tñc ſint peco/
ra coia. vtputa trado oues vt p
ſingula pecude des mihi duos ſo/
lidos Dicendū eſt qđ ex eo caſu qđ
volo totū capitale recipe recipien/
do oēs fruct⁹ ⁊ poſtmodū ſint oēs
pecudes coēs. otractus nō ē licit⁹
qz illud volo certū capitale et po/
ſtea lucz locare qđ ē otra naturā
otract⁹ Bene tñ licēt cū pacto vt
medietatē fruct⁹ p̄cipiā vt in .c. p̄p̄
ſterilitatē cū ibi nōt. ex de locato.

An liceat locare aīalia.

An aut liceat locare aīalia p certo
frumēto vel alia re ānua Certū ē
qđ de ſui natura licit⁹ ē otract⁹ oū
mō oductoz nō graueſt ex immo/
derata mercede argl. extra de loca
to. c. i. ⁊ .ff. et C. locati p totum .x.

An liceat sociare aia lia et cōicare pro rata expensas et lucrum

Sed qđ si vn^o habeat viginti o/
uiū alius decem et cōicant ad in/
uicem cū pacto qđ periculū dānuz
lucp et expense sint coīa p rata. an
liceat Rñdetur qđ sic etia3 si oueni/
rent qđ de fetib⁹ recuperētur capi/
ta mortua vel de vellerib⁹ et pelli/
b⁹ emātur capita ad augendū gre/
gem In nullo enīz predictoz agi/
tur cōtra naturā vere societati. in
qđ seruari debet eq̄litas vt in. l. Si
ouenerit ff. pro socio. Tradit qđ
oues monasterio p certo fructu. e/
tiam si omnes.

Tradit quis oues mo/ nasterio pro certo fructu etiam si oēs moriātur sed si multiplicētur sint mōsterij et etiam post mortem tradentis

Sed pone tradit qđ oues mōste/
rio sub hoc pacto qđ de q̄libet oue
recipiat annuatim duos solidos
cū fruct⁹ eoz longe pl⁹ valeat. et
addit qđ si etiā oēs moriātur ipse
tm fructū vult et si valde multipli/
cētur oēs sint monasterij 2 p^o mor/
tem tradent. oēs remaneāt mona/
sterio an liceat. Rñdet hosti. In sū/
ma de vsuris. An aliq̄ versiculo.
Quid de his. licitū esse cōtractum
Nā3 cōtract⁹ ex ouentioe parciū
legem accipiūt ff. de positi. l. i. Si
oueniat ff. de re. iur. l. Cōtract⁹ q̄

dem ff. de pact. l. In emptiōib⁹ et.
l. In traditionib⁹ ff. ad l. aquiliaz
l. Si seruus seruū. Si tali in tradi/
tione lesuz non fuit q̄uis euentus
mortalitati. seq̄tur. Nec enī videb⁹
circūuentus minor qui vsus ē iure
cōi C. de in integrū restitutiōe mi/
noris. l. vlt. ff. de negocijs gest. le.
Sed an vltro Qđ verum intelli/
gas nisi oues infecte essent et ad
mortem pate et h⁹ ignorauit mo/
nasteriū nec prosperit mortalitātē
euenire posse argl. ff. de minorib⁹
l. vep. Sed si locupletior Cōsulē
dū est tñ tradenti qđ in tali casu scz
secute mortalitati. sentiat partem
damni ne cū aliena iactura. dicit⁹
de re. iur. c. locupletari. li. vi. Et ca/
ueat sibi tradens qđ nisi ouent⁹ mo/
nasterij oēsentiat non obligat mō/
steriū de ouibus vel alijs hmōi cū
dicto pacto datis. extra de his q̄
fiūt a prelato sine consensu capitu/
li vbi hosti. tractat in quib⁹ requi/
ratur consensus capituli.

De p̄cipātibus in cri/ mine vsurarū et primo

De notarjs.

Circa predicta restat vidē de par/
ticipantib⁹ in crimine vsuraz. Et
primo q̄ritur quid de notarjs q̄
sup vsuris vel cōtractib⁹ vsurarijs
vel in fraudez vsuraz. initis scientē
oficiūt instrā Rñdet fm hosti. vbi
sup dicēdū qđ sūt piuri qz qñ creā/
tur iurāt qđ h⁹ nō faciāt. piur⁹ autē
efficiūt infamis ergo p consequens

de cetēo nō p̄t testificari nec ista
 officere extra de testib⁹. c. licet ex q̄
 dam. si. ad finem. Nam oīs infā/
 mis tam de iure q̄ de facto d̄z re/
 pelli a promotiōe siue sit dignitas
 siue ordo qz infamib⁹ porte digni/
 tatis patē nō debent. li. di. c. Qui
 in aliq̄d extra de re. iur. c. infami/
 bus. li. vi. Ergo infames effecti nō
 p̄nt esse pcuratores neqz iudices
 causaz extra de iudic. c. Cū depu/
 tati repellunt etiam ab accusando
 ff. de accusationib⁹. l. Qui accusaē
 sibi repellunt a postulando. ff. de
 postulando. l. i. Et sciendū q infā/
 mis de facto est cui⁹ apud bonos
 et graues sup aliquo crimine gra/
 uata est opinio Infamis autē de
 iure est quē ius ponit esse infamez
 vt quia conuict⁹ est de furto vlt⁹ qz
 pugnavit in arena p lucro ⁊ filia
 de quib⁹ sat. habet in q. vii. s. por/
 ro in textu et glo. et. vi. q. i. Infā/
 mes et. c. Oēs et. c. Illi et ff. et. c.
 de his q notam infamie vel ex qui/
 bus causis infamia irrogatur per
 totū. predictaz etiam sentētiā de
 notarijs predicta. l. a pbat archi. xl/
 vi. dist. c. si. in glo. in verbo alieno
 noie. Ad qd allegat extra de testi/
 b⁹. c. Et pte et. c. vlt. Ad qd facit
 qd notatur in. c. licet extra De cle/
 rici vel monachi.

An notarius teneatur ad restitutionem.

Sed queritur an predicti notarij
 teneant lesis ad aliquā restitutio/
 nem siue de eo qd pceperūt de p

scriptura siue de solutis vsuris Rñ
 deo de his q pceperūt p mercede
 sui opis vel labori. q̄uis illiciti ni/
 hil tenentur restituē sicut de eo qd
 datur meretrici qz licet turpiter a/
 gat. non tñ turpiter accipit Naz li/
 cet illud ex quo accipit sit illicitum
 scz ad⁹ vsurari⁹ vel fraudulentus
 Ipsa tñ acquisitio scz meritū siue
 merces notarij non est illicita In
 in talib⁹ transfertur dominiuz nec
 opetit repetitio de quo satis p au/
 ditoriatem Augustini. xiiij. q. v. ca.
 Non sane in fine et ff. de conditio/
 nibus ob turpem causam. l. i. et. ff.
 et quasi per totū et thōs scda sel/
 cū de. q. xxxij

Quid de inducēte ad fenerandum.

De vsur. aut distinguendū ē qā
 aut notari⁹ fuit princeps effectiue
 ad contractū vsurariū et qz indu/
 xit ptes ad talem contractū que ali/
 as non essent contracture ad fen⁹ et
 tūc talis notari⁹ tanqz p̄seneta te/
 netur pro posse agere vt qui vsu/
 ras accepit restituat qd si non pō/
 terit obtinē. tenetur de pprio Idez
 etiā si is qui vsuras accepit ex in/
 ductione talis notarij postmodū
 effect⁹ est non soluendo Cum eniz
 notari⁹ dederit causam efficientez
 tali illicito contractui tencē eo mō
 q sup dictū est de pprio resarcire
 qz qui cām damni dat dānuz de/
 velle videt vt in. c. Si culpa extra
 de iniurijs et dānis datis et. ff. de
 dāno infecto. l. Itē mola. s. Si ali⁹

et s. Item cum eo et s. de insurjs
et l. Non solū in principio et s. Cū
mādato Aut notari' nō dedit cām
efficiētem vt qz ptes alias erāt fe/
nerature neqz ad hoc erant inou/
de p notariū Notari' aut rogat'
de tali cōtractu stipulatus ē scien/
ter talez cōtractū et tūc licet sit plu/
r' vt sup et p cōsequēs etiā mortu/
liter peccat qz picipans in crimie
damnato incidit in eandēz sūiam
vt in. c. Si cubine extra de sentē/
tia excoicationis Actū ad restituti/
onem vsuraz non tenet nisi ad eū
aliqd puenit de vsur. argl. ff. de
eo p quē factū est. l. Ex hoc edicto
Tenet tū p satisfactiōe et vera pe/
nitēcia sue culpe pro posse labora/
re cū vsurario iuxta cōmoditatez
loci et tēpis ipm exhortādo vt ac/
ceptas vsuras restituē nō postpo/
nat allegādo sibi q nō remittunt
pccā nisi restituātur ablata. xiiij. q.
vi. c. Si res aliena et in caplo pccm
de re iur. li. vi. Et talī mō v3 intelli/
gi qd dicit odofred' q q prestat
cām efficiētem ad actiōez vsuraz
ic Vel qz notarij sciēter faciūt car/
tas vel cōficiūt instra de debiti. vsu/
raz ac si sit debiti legitimū et abs/
qz vsura sicut cartas de duplo vel
triplo ic. tūc qdem tenent reddere
vsurā acceptaz si vsurarij nō resti/
tuant ipi Ratio est dicit ipse qz eo/
rū instrū est efficacitē coopatiuum
ad h vt vsurario tali soluat vsura
Si xō i nota vel instrō dic ipē nō
est facta expssa mēcio de vsura tūc
si qdēz nō tenet qz tale instrū non
efficacitē opatur nisi essz cōsuetudo

p talia instra in iudicio cogē de/
bitores ad soluēdas vsuras quia
tūc modo pōcō etiaz obligarētur
tales notarij Ad h igit iū dicitur
nō cogit cū nec lege pbeet nec suffi/
ciēti rōe fulciat nisi eo modo quo
sup dixim' videlz qū notari' dat
cām efficiētez inducendo aliquem
ad fenerandū. Nam in eo q dicit
q instrū efficacitē opatur nō cogit
nisi q mortaliter peccat si scienter
facit Non ergo solūmodo ppe in/
strū confectū obligat notari' ad
restitutiōez tanqz si diceret q si nō
fecisses hoc instrū talis nō fuisset
vsurari' Cū videam' qūdie mul/
tos vsurarios sine instris et testib'
vsuras exigē ex ppijs scripturis
tanqz pro memoria non tanqz p
causa efficiente vsuraz pōictarum
imo gwilhelmus indistincte tenet
dicens Ego credo sine p iudicio q
in neutro casu taliter inducentes
tenētur nisi qntum ad eos puenit
Actū tuti' ē tenē distinctiōez quaz
sup fecim' de causa efficiente.

Qui possunt dare cau sam efficientem.

Possāt em dare cām efficiētez qui
cōsulūt alicui vt feneret q non erat
alias feneratur' vel q mutuāt gēl.
etiā feneratori vt feneret vel q cō/
trahūt societatez cuz aliquib' ad
sen' exercendū et sic picipant de
pceptis vsur. Item etiā de his q
mutuāt vsurarijs vt et ipi mutuan/
tes ptez vsuraz lucri picipēt vt si
tales vsurarij alias nō erāt fenera

turi inducentes eos ad feneraciōem
teneant eo modo q̄ sup̄ dixim⁹ de
eo aut̄ qđ ad eos puenit ex vsurl.
nulli dubiū quin restitūē tenentur
extra de vsurl. c. Qm̄. c. Nō solū. c.
Tua et. c. Michael cū similibus.

An recipiens ad vsurā peccet

Sed nūq̄ recipiens ad vsuram
peccet videt̄ q̄ sic argl. in. c. Super
eo. extra de vsurl. vbi dicitur q̄ sup̄
crimine vsuraz dispēsatio fieri nō
p̄t. etiā p̄ redēptione captiuoz qz
nō sunt fienda mala vt inde bona
pueniāt. Ad romanos. iij. i. q. pri.
Non est putāda. xxxij. q. v. Si di
cat. xij. q. v. c. i. ij. et. iij. et in. c. Non
magnope. extra De clerici vel mo
nachi. sc̄laribus negocijs se immi
sccant Jo. de lignano in dicto. c.
Sup̄ eo p̄ Inno. hostl. Jo. an. di
cit q̄ recipiēs ad vsurā cōicat in
pccō et dat occasiōez peccandi er
go peccat vt in. c. si ocubine extra
de sc̄ia excoicationis et in. c. si. ex
tra de iniurijs et dāno illato et in
dicto. c. Sup̄ eo. in fine dicit text⁹
Ne etiā p̄ redimenda vita captiui
vsurariū crimen inuoluat vbi Jo.
an. dicit sc̄z vna cū vsurario q̄ pe
cuniā dat Si em̄ non essz q̄ recipe
ret. non esset q̄ daret. vt in. c. Non
satis extra de symonia in glo. que
incipit. Si nō esset. hostl. tñ dicit q̄
hec op̄us est nimis rigida et si in
distincte vera esset iuramentū in h̄
nō obligaret qđ tñ obligat extra
de iureiurando. c. i. et c. debitores

et. Alij tñ dicunt et refert Inno. q̄
cuiqz hoc liceat p̄ ope virtuoso et
meritorio vt si vellet inde facē ele
mosinaz edificare eccliaz vel aliud
op⁹ p̄u Sed ppter luxuriā et lasci
uiāz nō licet accipe ad vsuraz Da
masus tñ in prima. q. de iureiuran
do dicit non esse pccm p. c. dilect⁹
extra de symonia q̄ si sit qđam ver
tationis redēptio. Alij dicūt q̄ nō
semp̄ excusantur recipiētes ad vsu
ram etiā p̄ ope meritorio vel xtu
clo vt p̄ pascendis paupib⁹ qui
modico vel nihilo indigēt licet sit
op⁹ mie et pietatis et liberalitatis
et iō tñ demū recipientes ad vsu
raz excusant̄ a pccō cū p̄ ope me
ritorio ex magna nēitate receper
rūt Et sic cōsiderandū est tps et loc⁹
et si les circūstantie et oferedum
bonū qđ seq̄tur ex omissione mu
tui Naz si magnū bonū seq̄tur ex
ope virtuoso vt qz pascūtur pau
peres fame moriētes vel redimū
tur captiui de manib⁹ infidelis vel
de manib⁹ inimicorū vel iniquorū ma
nib⁹. sunt sub periclo mortis. edifi
catur ecclā emūtur p̄mēta diuino
ministerio perpetuo deputāda et si
milis Si aut̄ ex omissione accipiēdi
mutuū bonū modicū seq̄tur vt qz
creditor iaz est vsurari⁹ volūtate
et patet ad mutuandū sub vsurl.
et alijs parati sūt ad recipiendū ad
vsuram soluendā tali casu nō licet
solū ablatāz pecuniā accipere sub
vsuris sed etiā rogare vt mutuet.
Et licet vsurario. dicetur q̄ q̄uis
om̄i casu sit pccm min⁹ tñ pccm est
cū mutuat in op⁹ bonū. Sed econ

extra de testamenti. c. si. aut consistit
in diuinis pceptis. et huic etiam consuetu
do non obstat extra de consuetudine
c. si. et de presumptionibus. c. si. et re/
mittit se hosti. ad notata per euz
in summa de consuetudine. §. Et de
xute. versiculo per hanc. et de usu
ris. §. In aliquo casu et §. preceden
ti. Aut consistit in consilijs genera
libus et prouincialibus vel prece/
ptis seu prohibitionibus periculū
animarū tangentibus et huic renū
ciatur. xxv. q. i. Sūt quidam xv. di.
Sicut de transacione. c. vlt. de in
tegrū restitutione. c. Causam. §. vlt.
timo de sententia et re iudicata. ca.
lator et. c. Tenor et. c. Consanguī
nei et extra de exceptionibus. c. exce
ptionem Jus vero publicū diuinū
collegiatum Aliud cōe. i. vniuerso
collegio clericali generalis ecclesie
indultū et huic etiam p iuramentū
renūciari non p̄t express. vt in dco
. c. Si diligenti et de sententia excōi/
cationis. c. Contingit Primū licet
per contrariū actum aliquando
consortio clericali p̄sequens pri
uet se clericus extra de priuilegijs
c. Accedens et. c. Ex parte de sen/
tentia excōicationis. ca. ppendim
et c. in audientia et. c. Contingit.
Et licet etiam epis in preiudiciū
persone q̄ contra collegiū et in
preiudiciū collegij qd̄ collegiū
egit posset ratificare vt in quo de/
liquit puniatur extra de renūciatō
ne q̄ in dubijs et sic intellige consi
lia. ij. q. i. c. placuit et. c. Inolita q̄
tenor ponitur in dicto. c. Si dili/
genti de foro opetenti. Aliud sin/

gulare vt singulari ecclesie vel col
legio concessum et huic aliqū alis
per contrariū actum alias spacio
decem annorū alias triginta renū
ciatur Itē notat hosti. in sum. de
consti. §. q̄q̄ constitutio in dist. q̄
incipit Cum priuilegiū Jus vero
diuinū publicum personale. Aliud
ob honorem vel vtilitatem digni/
tatis cui a persona dignitatez te/
nente q̄tenus psonam tangit renū
ciari potest Sed supior vel ad q̄/
relam illoz quorum alias interest
vel ex officio restituit extra de insti
tutionibus. c. Cum venissent et de ar
bitr. c. Cuz tpe Aliud ob psonas
singulares et huic indistincte renū
ciat extra de Rescriptis. Monnulli
de foro opetenti. Dilecti et de re/
gularibus. c. Ad nostram et. c. Sta
tuimus de crimine falsi. ca. si. de e/
lectione. c. Quia sicut §. Sin aut et. c.
De pro defectu §. vlt. Aliud ob p/
sonam singulare cui personaliter
indulgetur et huic multo fortius re/
nunciari potest quia nec psonaz e/
greditur extra de concessione p̄be
de. c. constituit. vij. q. i. §. petisti Insti.
de iure naturali gentiū et ciuili. §.
Si qd̄ principi. Officio plane Jus
aut publicum diuinum publicum
statū respiciēs est q̄ psona idonea
eligatur et q̄ forma seruetur et q̄
ipsa testamenta exequatur et filia
quib⁹ renūciari non p̄t vt extra de
electione. c. Cū in cunctis et. c. De p
defectu primo r̄sō et. c. Quia p̄p̄
et extra de testamētis. c. Tua ius h̄c
hūanū publicū Aliud publicū au
toritate et vtilitate vt fiscale et

hinc nō renūciatur ff. de pact. ius
publicū et. l. Inter debitorē et de
iure immūtat. l. Semp. § Condu/
ctores Idem in oib' his in quib'
Iudex ex officio pprie motu pce/
dit de quib' dixi extra de officio
iudicis § Itz desideret vt male/
ficia non remaneant impunita ff.
ad legem aquiliam Ita vulnerat'
extra de sententia excoīcatiōis vt
fame et ibi sūt alie concordantie
saluo qz inq̄ntum tangat priuatā
utilitatem renūciari potest ff. de
pact. l. Iur. gentiū § Si paciscor.
Idē pacisci possum ne furti vl' cō/
missi agam. non tñ futuri furti. ff.
de pact. l. Itz Si vn' § pacta ex/
tra de iureiurādo. c. Quēadmo/
dū § Illud aut Item vt ordo iudi/
cij seruetur sicut q' libell' offeratur
lis otestetur et sentētia in scripti. fe/
ratur et ius reddatur et vt leges
publicū statū respicientes seruent'
id est ne obmittantur extra de te/
stament. Requisisti et. c. Tuaz qd'
dixi vt lite non otestata § Que sit
ratio et § Quis sit effect' Aliud pu/
blicū auctoritate et utilitate priua/
tum Et hoc aliud est inductuz ob/
eōdem utilitatem et huic renūciari
non potest expressū licet tacite pos/
set C. de iuramento calūnie. le. ij. §
Sed qz veremur Sed iste § videt'
velle q' etiā tacite renūciari nō pos/
set. dic vt notatur extra de iuramē/
to calūnie in. c. ptractandis et in
hoc etiā iure tenet renūciatio si
iurame to firmetur extra de iure/
iurando. ca. Cum contingit et. C.
Si aduersus venditiōez. autētica

Sacra Aut ppter utilitatez priua/
tam et tunc si fauorabile est et ppi/
um renūciari potest. C. qñ mulier
tutele officio fūgi p̄t. autētica ma/
tri et auie C. de pact. l. Si qñ in cō/
scribēdo Naz tpe illi' legis illud
priuilegium talis nature erat licet
hodie secus sit p constitutiōem im/
perialem que incipit Sz hodie sū/
rit noua constitutio Sz fauorabi/
le q̄tenus tangit renūciantē tenet
q̄tenus tangit aliū non tenet ff. de
seruitutib' rusticorū p̄dioz. l. p fū/
duz et ibi diffuse tractat hosti. hāc
materiam quam causa breuitatis
obmitto :

An iurans se non ven/ turū contra talem renū/ ciationem obligetur :

Sed ad ppositū. redeūdo de ma/
teria pignoris querit' Quid si de/
bitor iurauit se nō venturū contra
talem renūciatiōez Rñdeo nō va/
let sacrm id est iuramentū cū factū
sit in fraudez legis argl. C. de legi/
b'. l. non dubiū qz q̄tiēs pactum a
iure cōi cōiter remotū est non ē ser/
uandū ff. de pact. l. iurisgentium
§ Sed et si quis paciscatur et in. l.
Si vn' § pacta et in dicto. c. Signi/
ficante de pignozib' dicit tñ idēz
hosti. vbi supra Credo tamē q' va/
let si is qui facit poterit absolui p
ecēiam qd' dic vt notauī supra de
iureiurando § qūo censetur versi.
Si quis ergo et versi. Et hoc noi/
tandū iboc etiā tenet dñs Jo. an.

Quarta species huius palliate usure committitur circa obsolescentia quorum artificio industria vel labore utitur is qui retinet tales obsolescentia tanquam mancipia pignoratata quorum operas creditor in sortem computare tenetur. ne dum quod percepit sed etiam quod percipere potuit. C. de pactis pignorat. l. ij. et Jo. an. in. c. Cum contra Extra de pignorat. Idem etiam est de operibus ancillarum pignoratatarum ut in dicta l. prima. C. de fructibus et litis expensis Equiparatur etiam tales fructus pensionibus domorum et similia secundum Jo. an. in dicto c. Cum contra in glo. tertia. Ad quod etiam accedit quod habetur. C. de pignoratitia actione. l. i. et ij. et Jo. an. remittit ad notata per eum in. c. gravis super tertia glo. de restitutionibus spoliatorum ibi est dictum quod bonafidei possessor deducit expensas etiam si res non existant in quibus fecit expensas. malefidei etiam possessor non aliter deducit quam si melior res sit effecta. Ex quo innuit quod expense facte in obsolescentiis vel mancipiis pignoratatis debent deduci sed quod superest de artificio et industria ipsorum computari debet arg. ff. de rei vindicatione. l. Ceterum et ff. de pignoratitia actione. le. Quamvis conuenerit.

An liberi in obsolescentia dari possunt.

An autem homines liberi in obsolescentia dari possint Idem est quod non. C. Que res videtur quod non. C. Que res pignore obligari possunt. l. Qui filii

os. C. de actionibus et obligationibus. l. Ob es alienum et in autentico ut nulli iudicium. Quia hoc colligitur. et in. c. ij. extra de pignoratibus In quibus iuribus dicitur quod creditores qui filios debitorum in pignore recipiunt cadunt a credito. ad aliam tantam quantitatem debitori soluere teneantur et verberibus subiaci Sed contra dicit canon obsolescentia dantes. xxij. q. viij. c. Ut pridem. Suppliciter et ff. Qui testimonium facere possunt. le. obsolescentia et ff. de iure fisci. l. diuus. Soluendum est ergo Ratione quod non tenet obligatio in libero homine ut ius constituitur in eo tanquam in pignore nec tenet alienatio nisi in casu famis quod de causa licet prius vendere filium. C. de patribus qui filios destruxerunt. l. ij. Predicto igitur casu. multo fortius licet pignori obligare. sed detineri tanquam potest liber homo. Quilitercumque ut fiat quod conuenit. de quo tractat glo. et Inno. et Jo. an. in. c. Ex rescripto de iureiurando et in. c. Exposita extra de arbitris et per arch. xxij. q. viij. c. Ut pridem alias incipit suppliciter.

De quinta specie quod est quod creditor committit usuram quam non vult debitori dilationem concedere nisi aliquid deest ultra sortem Quinta species huius palliate usure committitur quando creditor non vult aliter

cedere debitori nisi sibi aliqd vl/
 tra sortem psoluatur nō obstante
 pignoris obligatione Certe qdqd
 vltra sortez accipit vsura ē vt sup
 dixim⁹ Et est casus in .c. Consuluir
 extra de vsurl. in fine vbi dicit rex.
 hmoi hoies p intentiōe lucri qm
 hnt cū omnis vsura et supabūdā/
 tia phibeatur in .l. iudicandi sunt
 male agere ⁊ ad ea que taliter sūt
 accepta restituenda in aiaruz iudi
 cio efficaciter inducendi Vbi glo
 sa dicit q non sunt opellendi vt sic
 accepta restituant nec tanqz vsur
 rarij sunt puniendi sed reuera quo
 ad deū vsurarij vidētur qz restitui
 ere tenentur sic accepta Et ita ha
 bes hic manifeste q intentio facit
 hominem vsurariū intellige cuz ef
 fectu sic et expectatio. xiiij. q. iij. c. i.
 et. xiiij. q. iij. Si quis clericus. Vba
 sunt glose in dicto. c. Consuluit vbi
 Jo. an. in verbo Inducendi dicit
 q non fieret nisi esset vsura Tācre
 dus et vincēti⁹ Et subdit Jo. an.
 dicebat Inno. An agi posset con
 dictione ex hoc canone queritur
 et nō soluebat Sz solutiōez collu
 ge ex vltima glo. et ex eo qd super
 ea dicaz Et in pōicta vltima glo.
 dicit in vbo qntuz ad iudiciū ecclē
 Quid si is oītra quē agit in h iudi
 cio pōtentioso pōtiteatur suaz pūaz
 intentiōez Dicit hosti. q si peteba
 tur vt vere vsurariū ppter iniustaz
 petitiōez absolue⁹ reus nisi ppter
 aīe piculū dicat hic aliqd spēale.
 Ad qd de iudicis. in .c. dilecti⁹ de
 cognatiōe spūali. tua. Sz si pete
 batur vt qsi vsurariū iniuste et cō/

tra salutem aīe receptū sit cōdēna/
 tio fm eū. hoc etiā firmat Jo. de
 lignano in .c. In ciuitate extra de
 vsurl. vbi querit Nūquid mutuari
 ea mente vt aliqd accipiat tenea
 tur restituere. et ocludit q si spem
 principaliter habeat vel q sic mu
 tuū fundatū sup illa spe tūc est v/
 sura vt est text⁹ in dicto. c. Consulu/
 it. Si vero sit spes scōario vt qā
 spero q me remunerabit tūc non
 est vsura de testamēt. c. Cū in offi
 cīs de hoc sat. supra dixim⁹ Sub
 dit Jo. de lignano h pōt nēste con
 tractus in foro aīe vbi erat spes
 vltra recipiendi deduci in foro cō
 tentioso Dic q si si inotescat mēs
 ipi⁹ vt p cōfessiōez et p pcedi. vt
 oītra qsi vsurariū nō tanqz contra
 vez vsurariū vt pbat text⁹ in di
 cto. c. Consuluit quesit⁹ notāda p
 forma libelli siue petitiōis Et hec
 sufficiat p scda vsura palliata.

De tertio et vltimo mo do vsure palliate que di mittitur sub nomine so cietatis et ponit ibi du plex societas.

De tertio et vltimo mō vsure pal
 liate q cōmittitur sub noīe socie
 tis Sciendū est primo ad euiden
 tiā fm Balou in Rubrica .C. p
 socio et p m itendū q societas du
 plex est. Quodam enim est socie

De prestantis p presi-

ventes civitatu impositi. cu perce-
ptione lucri an liceat

Sed pone imponuntur pstantie per
psidentes civitatu vel coitatu p q
bus pstantis obligatur pignora
vel pmittitur certu lucz. Nunquid
percipiētes fructu vel lucz comit-
tunt vsura. Rñdeo aut tales pstan-
tes se sponte ingerunt et comittunt
vsuram aut coacti sunt ad pstandu
et ex hoc multaz incommoditatem
incurrunt ita q libenter ab h absti-
nerent. Coitas aut volens releua-
re ciues suos dat de introitib ci-
uitatis certu qd p cētenario 7 tūc
p m qsdam nō est vsura. Dicunt em
q de natura et rōe vsurarij ostra-
ctus est q mutuū sit volūtariū.
Ihic aut violentū ergo. 2. Preter-
rea dicunt q coitas p releuare ci-
ues suos qs cogit ad mutuandū
ergo. 2. Preterea dicunt q coitas
naturaliter obligata tenet recōpē-
sare ergo. 2. Preterea dicunt q mu-
tuātes ex talibus mutuis ciuitas
gubernatur et magnaz vtilitatez
oseqtur ergo. 2. Preterea dicunt
q mutuātes recipiunt comodum
de bonis ppijs qz de puentibus
et gabellis coibus in quib quili-
bet ciuis soluit pro rata sua. vsura
aut comittitur de eo q mutuans
accipit de re aliena.

Obiectio ad argumen- ta.

Ihis aut nō obstātib strariū vlt

det esse vez qz vt satis sup pbat
est nullo mō rōe mutui ex crescētā
licet accipe p xbi ihesu Mutuum
dātes 2. Usura aut est qd acci-
dit forti ergo. 2. Argumēta nō co-
gūt ncario Nam primū argumētu
nō cogit qz licet a principio mutu-
um nō sit volūtariū absolute ē tñ
volūtariū mixtū sicut dicim q co-
acta volūtas ē volūtas ergo 2. fa-
ciūt nōta extra in. c. Veniens de
spōsalib et in. c. Ad audiētiāz O-
metus cā cū filib Preterea licet a
principio tale mutuū nō fuerit vo-
lūtariū tñ ex p facto sit volūtariū
p spe lucri ergo. 2. Preterea licet
ciues cogant mutuaē nō tñ cogū-
tur lucz accipe. Ihiū aut vsure
nō est ex h q qs mutat h ex hoc
q aliqd accipiat vltra sortē ergo
2. Ad scdm rñdeē q ciuitas rele-
uat p ciues suos altero de duob
modis. Uno mō p modū grē 7 h
licet. Alio mō p modū obligatio-
nis 7 h nō licz. Possz ergo coitas
grati dare h nō p mutuas rōe p-
cedētis obligatiōis quā coitas si-
bi facit p mutuo aliqd accipe vl-
tra sortē. Nec obstat etiā si dicat
q recipit q interesse qz tale intesse
esset ab euentu quia sicut ciuitas
ex tali mutuo potuisset lucrari ita
potuisset perdere. Non enim ha-
bet locū in tali casu consideratio
dubij que habetur in venditioni-
bus vt in. c. In ciuitate extra de v-
suris cū filib. Ad tertiū dicendūz
ē q si naturalis obligatio deduci
posset in ciuilez qua vsura posset
excusari qd falsū est de q satis

sup̄ dixim⁹. Ad q̄rtū R̄ndetur q̄ li-
cet ciuitas ex tali mutuo guberne-
tur et vtilitatē magnaz recipiat at-
tū ppter hoc non p̄t esse licitū acci-
pe vsuraz cū non liceat etiā p re-
dimenda vita captiui vt in.c. Su-
per eo extra de vsurl. Non em̄ sunt
facienda malayt veniant bona vt
sup̄ dixim⁹. Ad quintum discenduz
est q̄ licet gabelle et prouētus suc-
cedant ex hoc q̄ ciues soluūt non
tū efficiūtur singulorū sed vniuer-
sorū qz sicut distinguit bonū singu-
lare a bono vniuersali ita n̄cē est
distingē in casu p̄dco ergo nō ob-
stat nisi gratis daretur.

An familiares vsurari- orum tenentur.

Sed q̄o de familiarib⁹ vsurarioz
mutuariū s̄b vsurl. Et r̄ndeo si par-
ticipantur in quōta lucri non ē du-
biū quin tenent vt in.c. Michael ex-
tra de vsurl. Si vero locant opas
suas tūc q̄muis peccent nec tū te-
nentur ad restitutōem nisi q̄ntum
ad eos puenerit de vsurl. neqz sub-
ficiūtur penis vsurarioz iuxta sup̄
notata de mandatario q̄o etiā te-
net Jo. de lignano. in.c. Super eo
extra de vsuris

Quid sciendū de dono vsurario vel elemosina

Quid de participantib⁹ aliquo
ex lucro vsurario per modū doni
vel elemosine nunquā licite parti-
cipant R̄ndetur sub distinctiōe vs-

velz Aut vsurarij h̄nt alia bōa q̄
acq̄lita p vsuras a nō Si sic licite
pticipat Si dō ecōtra nō licet reci-
pe cū restitutōi se subiciat vt vsu-
rari⁹. Nū in tali casu q̄o pcepisset
restituē tenētur his a q̄b⁹ accepta
est vsura s̄m vdalricum.

Quid de famulis vsu- rarioz.

Sed q̄o de famulis vsurarioz nū-
hil habētū pter vsuras An licite p-
cipiat mercedē laboz suoz R̄ndetur
si seruiūt in reb⁹ licitis et hone-
stis ad n̄citatē vel vtilitatē vsurari-
orū licite etiā p̄nt ei⁹ mercedez ac-
cipe. cū ppter eoz seruiciū et merce-
dez pceptam nō magis efficiat nō
soluendo qz merces cū ope op̄la-
tur vt sup̄ dixim⁹ de societate. Si
autē seruirent in illicitis et inhone-
stis nō possent de lucro vsurario
mercedem accipe s̄m guilhelmu
q̄o etiā t̄agit Jo. de lig. in.c. super
eo extra de vsurl. et notat doctores
moderni in.c. Michael eodem ti.

Quid de iudicibus in causis vsurarum.

Sed q̄o de iudice coraz q̄ agit de
vsura An in causa vsuraria iudi-
cās ad aliq̄o teneat R̄ndeo s̄m in-
cūb̄t duplex inquisitio Primo cor-
ram quo iudice agi debeat de vsu-
ris Secūdo an iudicās p̄soluētū
vsuras ad aliq̄o teneat. Quācum
ad primaz inquisitionem R̄ndetur
q̄pterqz iudex procedere potest et

dz in causa usuraria cōtra vfu-
 rarios vt restituant vsuras fm
 hugilinū et archidiaconū qui ita
 notāt in .c. Quid dicā. xliij. q. iij.
 Ad qd bene facit qd habetur in.
 c. Ad nrām. ij. de iureiurādo Idez
 etiaz notauit laurenti⁹ in dicto. c.
 quid dicam et Hofred⁹ hāc sentē
 tiam a pbat alijs quibuscūqz reie
 ctis Et hoc p verissimo tenendū
 est q in crimine vsuraz licet prin
 cipaliter hoc crimen spectet ad ec
 clesiasticū iudicem extra de vsurl.
 c. Cū tu et. c. Quia in oibus Attē
 laici corā iudice seclari. clerici ve
 ro corā iudice ecclastico poterūt
 conueniri. Hoc etiam notat Ho/
 fred⁹ i. c. Cū sit. extra de foro ope
 tenti Vbi idem notauit vincenti⁹
 et bernard⁹ in glo. vltima. Et ar
 chi. remittit se ad notata p eū. xvi.
 q. i. c. In canonib⁹ xli. generaliter
 in fine vbi dicit q Goff. intelligit
 q in. ca. Si clericis extra de foro
 opeten. trahebat reus laic⁹ ad fo
 rū ecclasticū tunc esset consuetudo
 q laicus cōueniretur in foro ecclie
 ppter rem ecclasticam vt ibi et in
 dicto. c. Cū sit Notat etiaz idem
 archi. in fine dicti. c. In canonib⁹
 q principes seculares tenentur ad
 pstandum auxiliū ecclie vt malos
 gladio puniāt qz etiaz spūali gla
 dio cōprimere nequit ad idēz. xx.
 vij. q. i. c. Si homo esses. xxiij. dist.
 Tibi dñō extra de officio ordina/
 ri. c. i. et. c. Qm in fine vbi de hoc
 xvi. di. Nec licuit Dñs Jo. de ligna
 no in. c. si. extra de vsurl. dicit Sed
 ad quez pñet cognitio vsuraruz

Dicūt aliqui q secularis et ecclia/
 sticus iudex pñt cognoscere. Alij
 q ad ecclasticum soluz pñet hoc
 tenet Jo. monachi. de vsurl. li. vi.
 Super rubrica Mouetur. quia est
 contractus contra principia reruz
 iudex ecclasticus cognoscit. Ista
 ratio occludit q de vitio sodomiti
 co cognoscat ecclia solū et sic olim
 extitit obseruatū Contrariū tenen
 tes mouentur qz hoc nihil est eccl/
 asticū Paul⁹ de lyasarijs in clemē
 tina prima de vsurl. dicit q si aga
 tur de vsura vt in debitum solutuz
 tūc pñt seclari. cognoscere Si aut vt
 de crimine tūc corā ecclastico dz
 conuenire Sed aduerte supposito q
 lex ciuilis pmittit vsuraz quō cōdi
 tio indebiti intētabitur corā secla/
 ri cū dici possit sibi q de lege ciuili
 debeat vsura Non poterit ergo
 coram seculari sed coram ecclasti/
 co iudice agi qz ius canonicum to
 taliter vsuras improbat Vñ si agi
 tur ad penaz seclaris iudex non pñt
 interdiciē sacra vt in. c. Quia in oi/
 bus. de vsurl. nec poterit infringē
 testamentū vsurarij de q in. c. ij. de
 vsurl. li. vi. Non prestita cautione
 vt ibi Cū aut agitur de restitutōe
 vsurarū tunc si vsura centesima vl
 alia prohibita de iure ciuili essz ex
 torta tali casu ad iudicem seclarez
 posset talis cognitio pertinere sed
 supposito q ius autenticorum pro
 hibeat totaliter vsuras vt cauti
 us est intelligi sicut supra notau/
 mus tunc bene dici potest q iu/
 dex secularis bene potest cogno/
 scere vbi non agitur de forma/

litate pccā nō pōt agnosce nifi iudex
ecclesiastic⁹ extra de iudicijs. c. No/
uit et sic tenendum est.

Judicās p̄soluere vsu- ras in quid et ad quid incidat.

Quantū ad scdā inquisitionem.
Rñdetur q̄ iudicās p̄ soluendis
vsur. p̄mo et p̄ncipaliter morta-
liter peccat Etia si sit iudex sc̄lar.
p̄supposit. notatis in q̄stioe p̄cedē
tivedelz q̄ etia vsura iure autētico
rū sit p̄hibita imo pl⁹ ē q̄ iudicā-
tes fm̄ statuta p̄mittētiā vsuras sē-
tentiam excoīcatōis incidunt iuxta
notata. c. Ex graui de vsur. in cle.
Ibi potestates capitanei Rēo /
res Consules iudices Cōsularij
aut alij officiales q̄ statuta ciuita-
tū hmōi p̄sūpserint obseruare. si-
ue obseruari facē sentētiā excoī-
catōis incurrūt Tenentē nihilomi-
n⁹ damnū passū ad restitutōez p̄
ea q̄ notant in .l. vlt. c. de penis
iudiciū q̄ male iudicant nisi possēt
inducē illū p̄ quo sentētia lata est
ad restitutōez plenariā faciendaz
et facit qd̄ notatur in. c. Quattuor
modis et in. c. Quicūqz. xi. q. iij. de
q̄ etia infra dicem⁹ dū ageť de p̄-
ueriōe iudicij ⁊ sat. nōtur in. c. Cū
eterni de sentētia et re iudi. li. vi.

De aduocatis vsurari- orum ad qd̄ teneantur Sed qd̄ de aduocatis vsurarioz

Rñdetur si sciēt ip̄os defendunt
in causis vsurarioz mortalit̄ pec-
cāt et si ex eoz allegatiōib⁹ inou-
cūt iudices ad iudiciū p̄ vsura-
rijs incidunt in eas dez penas in q̄s
incidunt iudices et sic sicut ip̄os te-
nent ad restitutōez mō sup̄ dicto
qz p̄cipās in crimie criminoso in-
cidit in eandē sentētiāz vt in. c. Si
ocubine extra de sn̄ia excoīcatōis
Sikr dicēdū ē de p̄curatorib⁹ vsu-
rarioz. Quid āt de testib⁹ adhibi-
ti. ad cōtrať vsurarioz Rñdeo si
p̄pendūt de vsurario cōtraťu vel
de cōtraťu inito in fraudē vsuraz
mōaliter peccāt tāqz fauētes tali
cōtraťui p̄ p̄dictū. c. Si ocubine et
p̄ notata i. c. Sicut dignū. si. i. in
c. Ad audiētiāz. extra de homici-
dio Quid adhibeant in iudicio de-
bēt p̄ posse euitare ne testificētur
in fauorē vsurarioz Si aut corru-
pti pecunia testificati fuerint p̄ v-
surarijs falsū testimoniū deponen-
do ex q̄ sn̄ia lata ē p̄ vsurarijs te-
nent dicti testes ad dānuz passū
eo mō q̄ sup̄ dixim⁹ si nō pāt inou-
cē vsurarios ad restituendū argl.
xvij. q. iij. Si q̄s in atrio ff. de calū-
niatoribus. l. generall. §. Illud. i. q.
i. Jubeat Nam et venialia testi-
monia sicut et iudicia venialia re-
probantur vt notat hosti. in sūma
de testibus. §. Quis possit esse re-
stis. §. Quis repellitur.

Quid agere d̄z vxor et familia pro victu et amicu. Sed qd̄ de vxore et familia parti-

cipantib' in victu et amictu de pec-
 cunijs et fructib' usurarij. Rñdeo
 fm Raymū dñ. Si usurari' nō hz
 alia bona nisi quesita p' vsuras nō
 debet vxor p'cipere de talib' fru-
 ctibus et de p'ceptis tenetur ad re-
 stitutiōez si scienter percepit nisi p'
 qnto cū diligentia vxor et fami-
 lia sollicitarent patrē familias ad
 restituēdū vsuras. idam tūc tāqz
 si negocia gererent aliena vtiliter
 et ignorante et absente eo cui' ne-
 gocia gerūt licite recipiūt expen-
 sas siue secuta fuerit vtilitas siue
 nō ff. de negocijs gesti. l. ij. et. l. pō-
 pinian' et. l. Sed an alter. Qd in-
 telligendū est eo tpe quo circa ta-
 liū correptiōem laborauerūt non
 q' vxor et familia possint viuē to-
 to anno de reb' rapti. vel usura-
 rijs pro vna admonitiōe vel dua-
 bus sed qz diu continue instant lo-
 cis et tēpibus oportunis Qz si in
 bonis usurarij sūt aliqua licita de
 illis pnt p'cipere. alias aliunde vi-
 ctū sibi querāt saltem si opus ē ele-
 mosinaliter vel denuncient epō vt
 cōpellat eum pascere familiā de
 iusto lucro. ij. q. i. Si peccauit. xx/
 ij. q. v. hoc videtur extra de Jure/
 iurando Quēadmodum extra de
 pignozib'. c. ex lris extra de dona-
 tione ppter nuptias. c. per vestras
 Si tñ in arda necessitate cōsisterēt
 possēt etiā de illis illicitis percipē
 cū moderamine tñ ne fame perirēt
 argumento de conse. dis. i. c. Sicut
 et de conse. dis. vi. c. Cum discipu-
 los cum similibus

Questio de cambio.

Ultra pōicta quero quid de cam-
 biatoribus. Done campsoz p'mu-
 tando vel cambiando recipit vnū
 denariū p' flozeno vel pone q' on-
 stantius facit pecuniaz numerari
 et ego hic vel restituo cū aliquali
 sup'additione est ne vsura. Videt
 q' sic quia queritur fruct' de pecu-
 nia que tamen nō parit vt sup' di-
 ximus. In contrariū ē veritas qz
 hic nō est mutuū sed p'mutatio ad
 instar venditiōis. Preterea capsoz
 suscipit in se periclm et adhibet la-
 boēs ergo iuste potest p'cipere qd
 sua interest. Preterea cursus mo-
 nete variabilis est vt in. c. Quan-
 to extra de Jureiurando et in. c.
 Non est in potestate de decimis. q.
 in. c. Olim de censibus. cum si fa-
 ciunt notata p' Inno. in. c. Naui-
 ganti in principio extra de vsuris
 vbi dicit q' si quis recipit pecuniā
 vltra mare vehendā certo sibi pre-
 cio constituto siue recipiat in se pe-
 riculū siue nō. nō ē vsura sed est lo-
 catio opaz venditiōis vel custodie
 Idem tenet hosti. qui allegat ff.
 Naute caupones stabularij. l. Et
 ita et per totum. Naz ratio p'hibi-
 tionis usurariū est quia in mutuo
 interuenit vsus momētaneus et in
 fructuosus quia de meo fit tuū vt
 in. l. ij. §. appellata ff. Si certum pe-
 tatur vt supra diximus Ad qd fa-
 cit. lxxxvij. dist. c. Eñciens Ista at
 cōmutatio pecunie non habet vsū
 infructuosum si esse agnosceret. q/
 re eniz plus vellet dare qz acciper
 nec etiam in cambio est vsus mo-
 mentaneus Nemo enī accipit pe-

claniam in cambiū vt ex ea habeat fructū perdurantem. Nam accipiendo aurū pro argento modo sibi videtur aux̄ portare vel forte etiam in loco ad quem accedit non potuisset expendere pecuniam quā dedit ideo vult aliā portare. vel per litteras cābī in alijs locis longinquis recipere ex quo releuatur a periculis itineris qđ sibi cedere potest ad magnam utilitatem.

De triplici pecunie differentia.

Præterea ptz qđ ecclia damnat et psequitur vsurarios. sustinet tamē cāpsos vt ptz expresse vbicunq; romana curia existit. Nā distin-
guēda est triplex pecunia s̄m p̄m pri. politicoꝝ quarū prima dicit̄ naturalis que fit ex eo qđ res naturales in pecuniam cōmutantur. Causatur enim a rebus naturalibus vt si quis abundās frumēto et oleo vendat ea et accipiat inde pecuniam. Scđa species pecunie est p̄prie pecunia vsuraria qz contra naturam quasi p̄ generatiōem queritur accrescentia sicut animalia crescunt p̄ partum et talis pecunia damnata est vt satis supra dictum est. Tertia species pecunie dicitur cāpsoria qđ s̄m p̄m p̄mis forte et casu et fortuna fuit inuenta et demū iam per experientiam ē artificialis effecta vt dicit p̄bus pri. politicoꝝ. Qđlibet enim numisma plus valz per se loquendo in p̄pria regione. Accidit ergo for-

te aliquos habere aliqua numismata que nō multū appreciantur in sua regione eo qđ non sunt p̄prie regionis illi. Casu ergo venientibus illis ad regiones illas quib; numismata illa erāt p̄pria et portatibus numismata illa: accidit eos p̄ numismatibus illis accipere plus qđ valerent in regionibus suis et sic casu arte cāpsoria vsi sunt. Sz ex hoc casu ars cāpsoria sūp̄sit originem vt postea hoies cōsiderarēt artificialiter qđ numismata in diuersis partib; expēdunt vt postea vte do arte cāpsoria lucrarent ḡ talis ars licite cōceditur ex necessitate ppter diuersitatez numismatum ad utilitatem peregrinantū et cōmutationez rerū ad vite necessitatem pertinētū. Nō em̄ ita cōmode res necessarie p̄nt vbilibet deportari. Talis enim cōmutatio nō hz nomen mutui qz nō sperat̄ lucrū p̄p̄ dilatiōem nec in arte cāpsoria red dicitur (ors eadē specie vel numero qz dat monetā vni? generis et recipit alteri? Nec p̄prie dicit̄ emptio vel veditio qđ consistit in rebus appreciabilibus hoc autē gen? fit in sola cōmutatione numismatū diuersorum generum.

Permutatio dicitur.

multipliciter.

Et ideo simplr est pmutatio qđ multipliciter dicit̄. Ino mō pmutatō dī generalr qñ aliqd dat loco alteri? et sic cōphendit oēm pmutatiōē. Scđo dicit̄ pmutatio qñ res determinata ad utilitatē vite dat

pro alia re determinata. ut cū cō/
mutatur p̄bēda cū alia p̄bēda
vel aliud sile. Tercio dicit p̄muta/
tio magis determinate sicut nu/
mismatū p̄mutatio et hec p̄prie est
ars cāpsoria q̄ supra dictis rōib⁹
dicit esse licita. Nec obstat si dicat⁹
q̄ pecunia inuēta est ut habeatur
necessaria vite qz sū ratione talis
p̄mutatio cōceditur necessario. Pre/
terea in arte cāpsoria nō p̄prie per/
mutatur numismata p̄ numisma/
tibus eiusdem speciei sed diuersa/
rū sū vsum diuersū numismatum
in quolibet genere. attēto valore
cuiuslibet. Nec obstat si dicat⁹ q̄ ta/
le lucrū non habet cōpensatiōem
iusticie ratione mutui qz mutuum
debet esse gratuitū. nec ratio dō/
ni gratuiti quia vbi est gr̄a nō spe/
ratur lucrū. nec ex re data vel per/
mutata quia est pecunia que non
parit. Nec rōe laboris qz nō aliter
laborat q̄ vsurarius. Nullū enim
p̄dictōz habet obstare si bene
cōsideretur. Nam ad illud qd̄ dicit⁹
tur de recōpensatiōe. R̄ndetur q̄
in casu nostro interuenit recōpen/
satio ex eo q̄ amplior vtilitas p̄/
uenit transferenti pecuniam ex ac/
cepto q̄ dato.

Duplex recōpensatio

numismatis.

Preterea numismata h̄nt duplicē
recōpensationem vnaz ex natura
rei siue ex pōdere siue materia. Et
aliā ex determinatiōe legl. positi
ue ex quo accidit q̄ frequenter ali
qd̄ numismatū genus in aliq̄ loco

tātū valet q̄ntū valorez dedit illi
legis dispositio et ideo q̄ cāpsor
aliq̄d genus numismatum accipit
nō sū determinatiōem et positiō/
nem legis sed sū estimatiōez pō/
deris et materie et aliud gen⁹ dat
sū estimatiōem legl. positiōis et
fit recōpensatio et equalitas inter
datum et acceptū oparando va/
lorem numismatis dati qd̄ valet
sū estimatiōem legl. ad valorē nu/
mismatis accepti qd̄ valet sū na/
turam rei ihabito respectu ad pō/
dus et ad naturaz vnde seruatur
ibi iusticia sū illi que est in empti
onibus et venditiōib⁹ que recōpē/
satio fit hic per maiorem et ampli
orem vtilitatez dati apud accipi/
entem a cāpsore q̄ recepti ab eo
et ideo nō est sile de ista p̄mutati/
one et mutuo qz actus talis per/
mutationis non debet fieri gratl.
sicut actus mutui p̄pter qd̄ hic p̄t
sperari lucrū ex labore et nō ibi et
tale lucrū p̄t transire in dominiuz
permutantis qd̄ non potest licite
transire in dominium mutuantis.

Quomodo mercatio

fit illicita.

Nec obstat si dicatur q̄ dñs ele/
cit de tēplo vendentes et ementes
et numularioz es effudit Jo. ij. et
Mat. xxi. qz r̄ndetur s̄ fecisse dñm
ob reuerentiā templi et ad detesta/
tiōem auaricie. Circa qd̄ sciendūz
qd̄ mercatio siue negociatio red/
ditur illicita multis modis p̄pri/
mo rōe persone ut cū negociatur

clericus cui negociari nō licet. lxxxviii. di. c. Negociatorē clericū vbi dicit Jero. Negociatorē clericū ex infōpe dimitte et ex ignobili glorio sum q̄si quasdam pestes fuge. de B etiam satis tractat Augl. in. li. q̄sti onū veteris et noui testamenti et. lxxxviii. di. c. Consequēs et. c. for nicari cū filiis Joz etia statuit de militib⁹ quib⁹ per se negociari non licet. Et de cōmercijs et mer/ catoribus. l. milites. Scdo ratio/ ne loci vt cū sit negociatio in loco diuino cultui mancipato siue dedi cato vt in. c. decet domū dñi de immunitate ecclie li. vi. et in dicto. c. Consequens et in. c. Efficieus. lxxxviii. di. c. Tercio rōe t̄pis vt fiunt mercata siue negociatiōes dieb⁹ solēnib⁹ contra preceptū dei. de sanctificatiōe sabbati. Exodi. xx. deus. v. vbi dicitur Non facies in eo quicq̄ opis de hoc satis agit in. c. Oēs dies extra de ferijs. de cōsecratione. di. iij. c. Rogationes et. xv. q. iij. c. ij. et. iij. et. c. de ferijs l. fi. Quarto rōe modi vt cū exer/ retur mercatio cū mendacijs et p/ iurijs quib⁹ hodie mercatoēs abū dāt vñ Crisost. sup math. cum. xxi. Vbi agitur de eiectione a templo dicit Mercator sine mendatione p/ iurio esse nō p̄t. i. vix esse p̄t q̄ sat. habetur. xxij. q. ij. hoies. Et. xxij. q. iij. c. Trib⁹ modis Extra de iure/ iurādo. c. Et si xp̄us. Quinto rōe consortij vt cū cari⁹ venditur res transeūtib⁹ q̄ pmanentibus qd ē extra leges. deut. xxij. Non puer/ tes iudicium aduene et pupilli nec

auferes pignoris loco vnde vesti mētū: Exo. xij. eadez lex erit in di/ gene et colono q̄ pegrinatur apd vos.

Negociatio licita est si licite fiat.

P̄ter predicta ergo negociatio licita p̄t esse si licito modo fiat licet viciari possit modis q̄ plurib⁹ vt supra dixim⁹ cū egimus de vsura palliata noie emptiōis. Sic etiā cāpsores peccare possent exceden do iustū modū in lucro vel mercede p cambio Sic etiā in quolibet alio contractu vel etiā decipiēdo primū in qualitate vel valore nu/ mismatū et filia Contra qd dicit Apl⁹ p̄i. ad thessalōi. iij. Et ne quis supgrediatur neq̄ circūueni at frēm suū in negotio q̄ vinder est dñs de his oibus Et leuit. xxv Qñ vendis quippiam cuius tuo vel emes ab eo ne contristes fratrem tuum. x.

Qd fraus cōtingere

p̄t in vsu monetarū circa qd tria principaliter sunt attendenda. Potest autē cōtingere fraus in vsu monetarū multipliciter Circa qd sciendū est q̄ de tali materia sunt principaliter tria attendenda vi/ delicz primū ē monete approbatō Scdm est ei⁹ deterioratio Tertiū est deteriorantiū punitiō p quib⁹ bene cōuenit pponē illd qd scribit Exo. xxij. vbi sic legitur Si q̄s cō/ mēdaueit amico pecuniā aut vas in custodiāz et ab eo q̄ suscepit

furto ablata fuerit si inueniat^r fur
duplū reddet vbi in prima parte
bene p^t cōsiderari appbatio vsq^z
ibi in custodiam In scōda deterior/
ratio ibi furto ablata fuerit In ter/
tia punitio ibi duplū reddet.

Circa approbatiōem

monete quattuor sūt cōsideranda
Circa primū sciendū q^d approba/
tio monetaz siue numismatū debz
fieri p hūtem auctoritatē vt p pa/
paz imperatores Regez vel vni/
uersitatē nō recognoscētes superi/
ores Circa quā appbatiōez q^dtu/
or sūt principal^r cōsiderāda. Pri/
mū est materia. Scdm est forma.
Tertiū est pond^o. Quartū est va/
lor de qbus habetur gen. xxiij. vbi
prima mentio de origine pecunia/
rū vel monete et emptiōis habet^r
p sepultura zare vxoris abrahe
de spelūca duplici. qui scz abrahā
cū surrexissz ab officio funeris lo/
cut^{us} est ad filios heth dicēs. Do/
mena sum et pegrin^{us} apud vos da/
te mihi ius sepulcri vobiscū vt se/
peliā mortuū meū. Et ij. Intercedi/
te p me apud ephron filiu^m zeor
vt det mihi speluncā duplicē quā
h^{ab}z i extrema pte agri sui. pecunia
digna tradet mihi eā coraz vob^{is}
in possessionez sepulcri et ij. Et
rēdit ephron dñe mi audi terraz
quā postulas qōringentis argen/
ti siclis valet. istud est p^{re}cium inter/
me et te. Sed qntuz est hoc. sepeli
mortuū tuū. qd cū audisset abra/
haz appendit pecuniā quā ephrō
postulauerat audiētib^{us} filiis heth

qōringentos argenti siclos^z pro/
bate monete publice Vbi p^{er}z ma/
teria q^z argētū. forma q^z sicl^{us}. pō/
dus q^z appendit. et valor q^z qua/
dringenti sicli describūtur Siclus
em grece dicitur stater qui viginti
obulos h^{ab}z siue decē scrupulos Si/
clus ergo solidi duo et semis dicit
papias Qui etiā dicit stater ē nu/
mus qui et siclus dictus qd trib^{us}
solidis stet appendens aureos du/
os et ita stater est numus appen/
dens semiunciaz vnā id est aure/
os tres hic duplicatus vnciaz fa/
cit Circa hoc etiā dñs ihs inter/
rogatus a discipulis phariseorū
Si liceret censū dare cesari ait ill^{is}.
Quid me tentat. ypocrite oñdite
mihi numisma census et illi obtu/
lerūt ei denariū et ait illis ihs Cu/
ius ē imago hec et subscriptio di/
cūt ei cesaris tūc ait illis Reddite
ergo que sūt cesari. cesari et q^z sunt
dei deo. Mat. xxij. Et sic p^{er}z viro/
biq^z q^d materia forma pondus et
valor debent esse autentica p ha/
bētem auctoritatē q^z quattuor
dñt integraliter obseruari qd si in
vno erratur iusta pecunia defrau/
datur et ipsis seruatis nō cadit in
pecunia fraus Et notandū q^d pe/
cunia siue moneta inuenta fuit p
quodā intermedio in obtinendo
vsū re^{rum} postq^z fuit inducta reruz
diuisio inter gētes de qua gen. xij
Ex quo dicit Arl. pri. politicoz q^d
diuicie alie sūt naturales Alie ar/
tificiales Naturales sūt possessio/
nes trāz Artificiales sūt possessi/
ones pecuniarū q^z inuente fuerint

ad concordiam hominum.

De deterioratione seu

defraudatione monetarum.

Circa 2^m de deterioratione seu de fraudatione monetarum tria requiruntur principaliter. Primo videlicet quod dicatur moneta falsa seu fraudata. Secundo an princeps sine consensu populi diminueret vel diminutam iubere expendi. Ultima Tertio an mutata moneta currat periculum debitori vel creditori. Ad primum dicendum quod fraudatur moneta quod certum pono de quolibet numo minuitur ab initio regis. De mandato regis iubetur. eam expendi. Ultima ut in. c. Quamto extra de iureiurando. Item quod creditur moneta minoris valoris consideratis expensis cudentium quod non tenetur princeps facere de suo sed de sumptibus reipublice et hoc de consuetudine suatur licet bartolus aliter dixerit in. l. paulus. ff. de solutionibus. Item falsatur moneta quod captores monetas guessant et alias permittunt transire secundum hostium dicto. c. Quanto. probatur in. l. lex cor. ibi vel efflauerit. ff. de falsariis. Item fraudatur quod dant terrarum monetas minoris ponderis iubent cum maiori expendi pro eodem precio. Item quod bonarum reprobant et aliam permittunt transire ut habeant de ea bonum forum secundum hostium ubi supra. Ad secundum dicendum secundum quod Innocentius videtur dicere in dicto c. Quamto. Aut rex vult ex hoc modicum lucrari et tunc potest cum bona conscientia etiam sine con-

sensu populi ex eo quod ipse rex habet auctoritatem monete. Aut vult multum lucrari et tunc non potest hoc facere sine consensu populi sed requiritur consensus saltem maioris partis illorum qui regnum repstant ut in dicto. c. Quanto. Ad contrarium sensu facit ratio quod quilibet potest renunciare iuri suo. ff. ad municipalis. l. De maior. vii. q. i. Quam periculosum talis tamen consensus non operatur ut extra territorium posset pro eadem expendi ut in. l. si. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Et ex hoc dicit hostius quod non potest de damnis sponere sine consensu populi et remittit se ad summam de pecuniis. §. si. versiculo. Item quod guerra. Circa quod vide quod notat hostius. et. Jo. an. de decimis. c. non est in potestate. Ad tertium dicendum quod aut creditor sibi prouidet per pactum et statuit pacto. Aut non et tunc dupliciter potest contingere mutatio monete. Uno modo in forma et materia vel in forma tantum. Alio modo circa qualitate valoris tantum. stante eadem forma. Primo casu aut antiqua fuit reprobata non propter eius viciam sed quod sic placuit principi tunc si debitor fuit in mora sibi imputatur. Si vero non fuit in mora tunc potest solui de antiqua. Sed si non reperitur de antiqua vel non potest sine pena expendi tunc debet solui eius estimatio. de censibus. c. Olim et. c. penult. Aut antiqua fuit reprobata ex defectu ipsius pecunie tunc aut suberat tempore contracti debiti. Et idem ut supra quod potest eius estimatio solui. Aut postmodum

supuenit defectus et tunc est periculum
debitoris. quod debet reddere de anti
qua si potest haberi Sed si non potest ha
beri vel non possit expendi tunc de
bet reddere estimatione quia de
teriorum non potest reddere ut
in .l. Cum quid et quod ibi notatur
et .ff. Si certum petatur et in dicto .c.
Olim. in dubio autem presumitur esse in
periculo debitoris quod presumitur tem
pore prohibitionis facta Secundo ca
su scilicet quando contingit mutatio circa
valorem pecunie et tunc aut debi
tor non fuit in mora et imputatur
creditori sed si est audita est pericu
lum debitoris .l. Cum quid et .l. vi. ff.
Si certum petatur Aut debitor
fuit in mora et tunc aut loquimur
in moneta grossa que estimatur
per minutam et imputatur moro
so quod tenetur ad interesse quatuorpli
mi fuit ut dicta .l. vi. Aut loquimur
in minuta et nunquam ita fuit minuta
et tunc imputatur creditori Nec potest
dicere quod potuit plus habere tunc con
tractus quod nunc et talis interesse non
habetur ratio ut in .l. Si sterilis ff.
Si per venditorem ff. de actione
empti et secundum bartolum in .l. paulus .ff.
de solutionibus et per dominum An
thonium de butrio in .c. Quanto.

Pena de falsantium

monetas.

Circa tertium de punitione fraudan
tium siue deteriorantium monetas.
Sciendum quod quadruplex est puni
tio videlicet prima realis Secunda
moralis Tertia personalis. Quar
ta integralis. De prima secundum legem

diuinam habetur Leuit. vi. Anima que
peccauerit et contempto domino nega
uerit depositum proximo suo quod si
dei eius creditum fuerat vel vi aliter
quod extorsit aut calumniam fece
rit siue rem perditam inuenerit in
ficiens insuper peiorauerit et quolibet
aliud ex pluribus fecerit in quibus
peccare solent homines: conuicti de
biti reddant omnia que per fraudem vo
lunt obtinere integra. et quintam
insuper preter dominum cui damnum intule
rat per legem diuinam. De iure autem
civilis est pena confiscationis omnium
bonorum ut in .l. ij. C. de falsa mone
ta ubi dicitur Si quis numos falsa
effusione formauerit vniuersas eius
facultates fisco nostro adiacere
cipimus In monetis enim tantummodo
nostris custodere pecunie studium fre
quentari volumus cuius obnoxium ma
iestatis crimine committuntur .puer. xij.
Non inuenit fraudulenter lucrum De
secunda quod tales falsatores efficiuntur
infames .ff. de falsariis .l. lex corne
lia De iure autem canonico infames
sunt omnes euidenter inclusi sub vincu
lo mortalium peccatorum .vi. q. i. c.
Omnes vero infames et .c. Illi qui et
xxxij. q. v. preceptum in fine et .vi. q. i.
infames. Ad quod .puer. ij. Qui re
linquit iter rectum et ambulat per vi
as tenebrosas qui letantur cum ma
lefecerint et exultant in rebus pes
simis quorum via peruerse et infame
gressus eorum Eccli. xxxij. Qui
effundit sanguinem et qui fraudem
facit mercenario fratres sunt ysa.
xxxij. fraudulenti vasa pessima sunt.
De tertia scilicet punitione personali

.l.

ptz **E**. de falsa moneta. l. i. vbi falsatores monetarum ultimo supplicio puniri mandantur Et si quis militum hominum personam suspectam de custodia exire fecerit capite puniatur. Dominus vero vel fideus in quo perpetrata sunt hec si dominus in primo constitutus sit in curia eius vel negligentia punienda sit Et si ignoret fisco vendicetur nisi dominus ante ignorans ut primum reperit scelus prodiderit perpetratum Tunc enim possessio vel domus ipsius per prescriptionis iniuriam minime subiacet. Si vero longissime a domo vel possessione abfuerit nullum sustineat detrimentum actore videlicet fidei vel seruis vel colonis vel inquilinis qui ad hoc minime prebuerint cum eo qui fecit supplicio capitali plectendis. Excusant tamen a confiscatione bonorum vidue et pupilli qui quod vident ignorat. Et in. l. ii. imponitur pena ignis. In scriptum ibi Quicumque solidorum adulter poterit reperiri vel a quocumque fuerit publicatus ilico omni dilatione submota flammarum exustionibus mancipetur Ad quod etiam ff. de falsariis. l. quicumque et. l. lex cornelia et. l. Qui falsam et facit etiam exemplum de falsis iudiciis et testibus contra susannam dan. xiiij. Salomon quoque dicit puer. xxvi. Sicut notius est qui mittit lanceas et sagittas ad mortem sic vir qui fraudulenter nocet amico.

Quarta punicio intergralis.

De quarta scilicet punitione inter-

grali scilicet anime et corporis et omnium bonorum scribitur puer. i. Ipsi quoque contra sanguinem suum infidianantur et moliantur fraudes contra animas suas. sic semite omnibus auari animas possidentium rapiunt Talibus etiam improperat dominus ysa. xlvij. dicens negociatores tui ab adolescentia sua unusquisque in via sua errauerunt et Jobes euangelistaominatur talibus Apoc. xvij. dicens In negociatores terre flebunt et lugebunt super eam quoniam merces eorum nemo emet amplius et Job. xiiij. Nunquid deus indiget vestro mendacio. et. i. Aut decipietur ut homo vestris fraudulentijs Ipse vos arguet et Sap. v. Lamentantur damnati dicentes quid nobis profuit superbia aut quid diuiciarum iactantia contulit nobis et. i. In malignitate autem nostra consumpti sumus Talia dixerunt in inferno hi qui peccauerunt quoniam spes impij tanquam lanugo est que a vento tollitur et predicta sufficiant.

Incipit tertia pars secunde partis que dicitur figuratio.

Estat de tertia

scde que dicitur figura
tio Vbi sciendū q̄ vsu
rarius septem turpissimas et hor/
ribiles figurationes amplectitur
in se ipso videlicet. figuratur nāq̄
Primo per infernū Scdo p mor/
tem Tertio p mare Quarto p flu/
men Quinto per canē Sexto per
talpam Septimo per araneam.
Primo nanq̄ dico vsurariū figu/
rari per infernū eo q̄ sicut infernū
nunq̄ satiatur ita nec vsurariū Ju/
cta illud Eccl̄s. v. Auarus non im/
plebitur pecunia et qui amat diui/
cias fructus non capiet ex eis. et
in hoc ergo vanitas Vbi mlt̄e sūt
opes multi sunt et qui comedunt
eas Et quid prodest possessori ni/
si q̄ cernit diuicias oculis suis. di/
cit enī vsurariū in corde suo sicut
dicebāt illi scelesti cupidi rapaces
de quib⁹ Salom. p̄monet. prouer.
pri. dicens fili mi si te laetauerint
pccōres id est si te blandicijs ⁊ ad/
ulationibus tentauerint seducē ne
acq̄scas eis. Si dixerint veni no/
biscum insidiamur sanguini abscō/
dam⁹ tendiculas ostra insontem
frustra deglutiamus eum sicut in/
fernū viuente et integrum quasi de/
scendētem in lacū Oē m̄ preciosaz
substantiam reperiem⁹ implebim⁹
domos nostras spolijs. et ȳ. Ipsi
quoq̄ contra sanguinem suum in/
sidiantur et moliuntur fraudes cō/
tra aīas suas. sic semite omnis a/
uari aīas possidētū rapiunt Vbi
des q̄ lucide spūs sanctus depin

gat auari et vsurarij silitudinē ad
infernū merito ergo post mortem
deglutiuntur ab inferno sicut et ip̄i
tanq̄ infernū deglutire cupiūt sub/
stancias innocētū Inde dicit dñs
luc. xvi. Mortuus est aut̄ diues et
sepultus in inferno et Job. xxi. scri/
bitur Quare ergo impij viuūt sub/
leuati sūt confortatiq̄ diuicijs Et ȳ.
Ducunt in bonis dies suos et in
puncto ad inferna descendunt.

Quid avarus figura

tur per mortez.

Scdo figuratur per mortez eo q̄
mors nemini parcat sed eq̄nimit̄
oēs intēmit et decalcit scd̄i regū
rū. Oēs mo. imur et q̄si aque di/
labimur sup̄ terram alias in terrā
Vbi. Est cōe mori mors nulli p/
cit honori. Debilis et fortis veni/
unt ad limina mortis. Sic igitur
facit cupid⁹ vsurarius qui nemini
parcat nec p̄ri nec m̄ri neq̄ fr̄ibus
neq̄ alijs attinētib⁹ amicis vel in/
micis Naz diūctos p̄rimos vel a/
micos ledit in eo q̄ participat de
suis vsurarijs lucris et male ques/
tis Juxta illud Osee. ix. Effraym
deducet ad interfectores filios suos
Effraym interpretatur accrescēs
et cupid⁹ vsurarij accrescē q̄rūt et
multiplicare diuicias in quib⁹ suc/
cedant filij et alijs attinentes. Sed
sequitur vt plurimum quod com/
muniter attestatur videlz De ma/
le quesitis nō gaudz terti⁹ heres
Imo vt p̄rimū neq̄ p̄rim⁹ iuxta il/
lud psalmiste. Mutates trāsserent
filij eius et mendicent et efficiantur

de habitationib⁹ suis Scrutetur
 fenerator oēm sām ei⁹ et diripiāt
 alieni labores ei⁹ Nō sit illi adiu
 toz nec si: qui miseratur pupillis ei
 ius. fiant nati ei⁹ in interitū in ge
 neratione vna deleatur nomē ei⁹
 Sic em cōiter esse solet vt diuicie
 p voracitatez vsurariā ogregate
 cito depereāt et labant^r Juxta illō
 ecēs .v. Est alia ifirmitas pessima
 quā vidi sub sole. diuicie ogrega
 te in malū dñi sui. pereūt em i affli
 ctōe pessima. generauit filiū q in
 sūma egestate erit. sic egressus ē nu
 d⁹ de vtero matris sue sic reuerte
 tur et nihil feret secū de laboē suo
 Et ps. dicit Dormierūt sōnū suū
 et nihil inuenerūt oēs viri diuicia/
 rū in manib⁹ suis. de tali figuratō
 ne scribit^r Abac. ij. Dilatauit quasi
 infern⁹ aīaz suāz ipse qñ mors nō
 adimplet Et. ij. Ne ei q ogregat
 amariciā malā domui sue. vt sit in
 excelsō nidus ei⁹. et liberari se pu
 tat de manu malī. cogitasti cōfusi
 onem domui tue.

Tertio auarus figura
 tur per mare. Tertio figuratur
 p mare eo q sicut oēs aque discurs
 runt p mare et mare nō redūdat.
 Ecēs pri. Oīa flumīa intrant in
 mare et mare nō redūdat. ad lo
 cū vñ exeūt flumīa reuertūt^r et
 itez fluūt. q. d. sicut de mari exeūt
 ita ad mare redeūt Sic est igitur
 de diuicijs q in terris pceptūt^r et
 in terris etiā relinquūt^r Nñ dicit
 Apłus. i. ad thī. vltio Nihil em in
 tulim⁹ i hūc mūdū haud dubiū qz

nec auferre quid possum⁹ Inde eti
 am 7 Job pri. dicit. Quid⁹ egress⁹
 de vtero matris mee. nud⁹ scz de
 vtero terre et nud⁹ reuertar illuc.
 Ex hoc saladin⁹ ille comes ma
 gn⁹ et excellentissim⁹ ad mortē ve
 niens mādauit de stabulo suoz ei
 quoz recipi farcetū laceratū et in
 hasta longa deferri p ciuitatem p
 cedentib⁹ tubatorib⁹ cū pconijs
 dicētib⁹ magn⁹ comes Saladin⁹
 de omī sua gloria diuicijs et triū
 pho tātū defert secū de hoc seclō.
 Quid em inquit dñs pdest hōi si
 vniuersū mūdū lucret. anime xō
 sue detrimentum patiat^r. Aut
 quā dabit homo cōmutationem
 pro anima sua Mathe. xvi. Sic eti
 am dicere possumus Quid pro
 dest mari si continue suscipit a/
 quas et a se nihilominus remittit
 continuo. Et sic non prodest aua
 ro vsurario vsuraria lucra capta
 re et omnia tamen in fine dimit
 tere et animam suam tradere igni
 bus deuorandam Est em qd oīaz
 ridiculum et ludificatio demonū
 in discursu vite present. assimila
 ta mari in quo pisces dracones 7
 serpentes et diuersa genera bestia
 rum se inuicem deuorant et illu
 dunt ibinc dicit psalmista. hoc
 mare magnum et spaciosum ma
 nibus illic reptilia quezum non est
 numerus. Sub typo maris intelli
 gens totum orbem. Subdit ani
 malia pusilla cum magnis illic.
 naues pertransibunt. Draco i/
 ste scilicet lucifer quem forma
 sti ad illudendum ei scilicet huic

seculo secularib⁹ qz psonis sēualit
 carnaliterqz degentib⁹ de quib⁹
 nisi vere peniteāt faciet lucifer ri/
 diculum et triūphuz. Juxta illud
 Abaē. p. 21. Et congregabit scz luci/
 fer dispositiōe diuina quasi arenā
 captiuitatem scz in carcerez infer/
 nalem. sequitur. et ipse de regibus
 triūphabit scz de iniquis qbuslibz
 se et alios male regentibus et inui/
 ste Sequitur Et tirāni ridiculi ei⁹
 erunt et ipse sup oēm mutationem
 ridebit et cōportabit aggerēz ra/
 plet eū Quasi dicat Munitiones ini/
 quozū fraudes et dolositates eo/
 rum sophisticationes probitates
 et strēuitates hastiludia vel false
 diuicie nihil pderunt in die iudi/
 cii Juxta qd dicit ps Non saluab⁹
 rex per multam virtutem scz cor/
 poralem et gigas non saluabitur
 in multitudine virtutis sue virtu/
 tem scz p strēuitate siue p corpis
 probitate suscipiens Ex quo sub/
 infer oparationem virtutis ho/
 minis et brutoz dicens fallax e/
 quus qd salutem in abundantia
 aut virtutis sue non saluabit. Et
 de diuicijs dicit Salom puerb. x.
 Nō pderūt thezauri impietatis.
 Justicia dō liberabit a morte. De
 dolosis et fraudulēt. dicit ec Salom
 puer. xij. Nō inuenit fraudulēt⁹ lu/
 crū Et puer. xxvi. Sicut nori⁹ est
 qui mittit sagittas et lanceas ad
 mortez sic vir q fraudulēter nocet
 amico suo et cū fuerit dephens⁹ dicit
 ludens feci Et i. Qui opit odium
 fraudulēter reuelabit malicia ipi⁹
 in consilio. qui fodit foueaz. incidit

in eā et q voluit lapidem reuertet
 ad eū. lingua fallax nō amat veri/
 tatez et os lubricū opatur ruinas
 Usurarij ergo qd fraudib⁹ et dol⁹
 vtunt ad ereqndas vsuras a pau/
 pib⁹ innocētib⁹ tot vtūtur ad ppi/
 am dānatiōez de qb⁹ scriptū ē p/
 uer. i. Ipi qz ostra sāguinē suuz. i. c.

Quarto auarus figu

rat p flumē. Quarto figuratur
 p flumē eo q sicut flumen semper
 fluit et discurrit donec ad mare p/
 ueniat sic et vita miseri vsurarij sē/
 per fluit et discurrit donec pueni/
 at ad amaritudinem mortis et da/
 mnatiōis eterne vt igneo flumine
 ppetuo cremetur sicut scribit dā.
 vij. Aspiciam donec throni positi
 sint et antiquus diez sedit scz iesus
 xps ad iudiciū patus de q seqtur
 Testimētuz ei⁹ qsi nix candidouz.
 et capilli capitis ei⁹ qsi lana mun/
 da. thron⁹ ei⁹ flāme ignis. rote i/
 gnis accensus flumi⁹ igneus rapi/
 dus egrediebatur a facie ei⁹ scilicet
 ad inuoluendū pccōres in for/
 nacez inferni sic ipi fluxerūt ad sā/
 guinē innocētū Juxta qd scribit
 Sap. xi. Per q em penas passi sūt
 inimici illoz a defectiōe pot⁹ sui
 et in eis cū abūdarēt filij isrl lea/
 ti sūt p hec cū illis deessent bñ cū
 illis actū est Naz p fōte quodā sē/
 piteri flumis hūanū sāguinē de/
 disti iustl. q. d. Sicut sāguinē sitie/
 bat in oppsiōe pauperū innocētū
 ita sāguinē ei⁹ ad bibendū loco ad/
 rum deputauit scz qñ aquaz flu/
 mina egypti ouertit in sāguinem

ad flagellandū egyptū ex duri-
cia pharaonis. Exo. vii. dicit quo-
qz dñs ad moysen dic ad aaron
Tolle virgā et extende manū tuā
sup aquā egypti et sup fluuios eo-
rū et riuos ac paludes et oēs lac-
aquare vt vertatur in sanguinem
et sit cruor in oī terra egypti tā in
lignis vasis qz in saxeis Et i. Et
fuit sanguis in tota terra egypti.

Quinto auarus figu-

ratur per canē. Quinto figurat-
ur p canē eo qd sicut canis frustra pa-
nis aut ossa carnis a dño suo pie-
ta suscipiens aperto ore qdqd acci-
pit cito deuorat et sp ad spez futu-
ri frusti inhians os apit Ita mise-
ris cupidis et auaris accidit et isa-
ciabilibz vsurarijs qb' expectantibz
qdqd fortuna piecerit id sine vlla
dilatōe subripiūt ad rapinā cete-
roz aspirantes isaciabili desiderio
se submittūt. et si qd p suis nēitati-
bz vel comoditatibz expēderint ad
suas man' sperāt itēz reddituz sp
pccā cumulātes et iterātes crimia-
guloza Juxta qd dicit Salōn puer.
vi. Sicut canis q reuertit ad vo-
mitū suū. sic stult' q iterat stulticiā
suā Et petr' dicit scōe pcc' scōo Ca-
nis reuert' ad vomitū suū et sus lo-
ta in volutabro luti Que vba qz/
uis de qbuslibz pccis itelligi pos-
sint nō min' ec de pccis auari. Cō-
tinget ec in talibz id qd scribit Job
xx. Panis ei' in vtero illi' detetur in
fel aspidū intrinsec'. diuicias qz
deuorauit euomet et de vtre eius
extrahet eas de' Caput aspiduz

luget et occidit eū lingua vip ē Et
i. Qm' dñs nudauit paupis
domū rapuit et nō edificauit eam
nec ē faciat' vter ei' et cū habue-
rit qd occupierat possidē nō potu-
it Nō fmasit de cibo ei' et ppterea
nihil pmanebit de bonis ei'. cū sa-
ciat' fuerit estuabit et oīs dolor ir-
ruet in eū et intra deuorabit eū i/
gnis Ecce igit' quē frēm habebūt
impj de diuicijs male pcepti. aut
illicite acquisitis qb' dñs dñgit illō
Esopi fabulosuz de cane qui car-
nes rapuerat ad macellū et dñs fu-
giens transitū per pōtem facēt vi-
dēs vmbraz carniū qz mai' vide-
bat frustuz carniū in vmbra patē.
inhians ad plus aperto ore dimisit
certum pro incerto et dñs carnes in
aquaz caderent stultus canis cal-
ruit vtroqz bene merito. Sic igit'
tur accidit miseris auaris et cupi-
dis vsurarijs qui pro fallacibus
vmbrosis vanis et incertis transi-
torijs qz diuicijs huius seculi ne-
quā. certa bona relinquūt eterna
et gaudia btōz cūcl. fidelibz ppa-
rata Dicūt enim vsurarij se face-
re caritatez paupibus quibz mu-
tuant sub vsuris sed congruenti' di-
cerent canitatem euz querūt san-
guinem bibere innocentū et carnē
tanqz canes auidi' deuorare Ju-
xta qd dicit ps. Nonne sciēt oēs
qui operātur iniquitatem qui de-
uorāt plebez meam sicut escam
panis De talibus etiam pōt intelli-
gi qd scribit Apłus ad philippē
scōo de falsis apostolis sicut de
falsis xpianis dicēs Omnes enim

que sua sūt q̄rūt. non q̄ ihu xp̄i Et
infra ad philip̄en. iij. dicit videte
canes: videte malos oparios Et
Apo. vlti. scribit Jobes foris aut
canes venefici impudici et homici
de et idolis seruientes et ois qui a/
mat et facit mendaciū sicut cōiter
vsurarij tanq̄z idolis seruientes mē
dacijs se nutriūt et dolis et frau
dib⁹ se impinguant ergo tanq̄z ca
nes immūdi et venefici: homicide
efficiētur a sortio saluandoz Nā
vt dicit Salom. puerb. xvij. Qui
subtrahit aliqd a paup̄e pticeps
est homicidij Et Amb. in li. de of
ficijs dicit pascite fame morientes.
q̄t em̄ pascendo hoies seruare po
teris si non pauperis occidisti ⁊ ha
betur in decret. lxxxvi. dist. Pisce.
ergo miseri vsurarij totiens homi
cidij penā incurrūt ap̄d deū q̄tiēs
suis vsuris pauperes opprimūt et
vsuraruꝝ occasiōe paupes fame
pereunt.

Sexto figuratur auar⁹

per talpam.

Sexto figuratur p talpaz Nigra
est em̄ p naturam Ita aia vsurarij
nigra est per nequiciā Trenoz. iij.
denigrata est facies eoz sup car
bones et sicut talpa perpetua ceci
tate laborat tenebz. offuscatur dū
vixerit. Sz vt dicit Arl. de naturl.
animaliū. oculos habet sub cozeo
latentes qd cozeum quādo mori
incipit frangitur pre angustia et
tunc videre incipit cum moritur.
Sic miseri vsurarij ceci sunt dum
viuūt cupidoitate māmone Sopho

nie primo. ambulabunt vt ceci q̄a
dñō peccauerūt Et de scrib ⁊ pha
riseis auaris dicit dominus Ma
the. xv. Sinite illos ceci sūt ⁊ di
ces cecorum. Ad mortis tamen
terminū venientes oculos aperiūt
ad videndum et sustinendum e
terna sibi supplicia preparata Itē
sicut talpa cumulos facit sepe so
diens in terram Ita et cupid⁹ vsu
rarius facit q̄ cumulos pecuniaz
et possessionum et bonoz tpaliuz
congregare festinat Cōtra quos
scribitur ysa. v. Ne qui diūgit. do
mū ad domū et agrū agro copu
latis vsqz ad finē loci nunqd ha
bitabitis vos soli in medio terre.
In aurib⁹ meis sūt hec ait dñs ex
ercituū z. Et in veteri testamēto
talpa inter imūda aialia designa
tur. leui. xi. et. ysa. ij. Arguūtur aua
ri sub noie adorataz talparuz et
vespilionū cū scribitur ibi In illa
die p̄iciet idola argēti sui et simu
lakra auri sui q̄ fecerat sibi vt ad
oraret talpas et vespiliones Cō
ueniūt em̄ aliqliter talpa et vespil
lio eo q̄ lucē fugiētes et odientes
tenebras diligūt ⁊ sequūtur. vñ di
cit glo. ysa. ij. vbi sup De vespilio
nes ceci sūt sicut talpe Sic et cupi
di vsurarij In fine tñ oculos quos
talpa clausit pena aperit

Septimo auarus figu

rat p araneā. Septio figurat p
araneā eo q̄ aranea telā facit ex
ap̄rijs viscerib⁹ vt muscā capiat. sic
⁊ vsurari⁹ ex intimis p̄cordijs aie
sue texit rete ad rapiend⁹ muscas

pecuniarum quod tamen iniuste de manu in
manu de bursa in bursa euolant
spargunt. Iuxta quoniam similitudinem scri-
bitur ysa. lix. Confidunt in nihilo et lo-
quuntur vanitates ceperunt labo-
res et peperunt iniquitates oua aspi-
dum ruperunt et tela aranee texuerunt
Et. i. Tele eorum non erunt in vestimen-
to neque opientur opibus suis opera
eorum opera inutilia et opus iniquitatis
in manibus eorum pedes eorum ad ma-
lum currunt et festinant ut effundant san-
guinem innocentium De Aranea dicit Arl.
de naturis animalium quod est quodam spiritus
aranearum quod venatur lacertum puum
quoniam incipit texere super ipsum quousque li-
get ei osificium ligatione forti et tunc
saltat super eum et pugnat quousque mori-
atur Sic ergo fecit diabolus cum usurario
quod cum induxit usurarium ad mu-
tuandum sub usuris et exigendum usu-
ras os ei fortiter ligat et claudit ne
unquam desiteat et in puncto mori sal-
tat super eum et pugnat occidit et defert
ad tartareos cruciat nec possunt si-
bi tele aranearum quas de propriis visce-
ribus texuerat ad capiendum muscas
pecuniarum ut super de quibus potest intel-
ligi illud Job vii Non enim placebit
vecordia sua et sicut tela aranearum
fiducia ei Dicit etiam Arl. et plinius
quod aranearum tela ex earum visceribus
quodammodo ex artificio generata
subtilissima dispositio dextera et hoc
ne a muscis et alijs bestiolis quibus
tenet propter grossiciem videat cum la-
bore quodam opponit sed miro modo fa-
ciliter dissipat ignem non sustinet ve-
rum timet cui impetu rumpit et subito
denodatur Sic ergo miser usurarius

qui ex visceribus aie sue omnia ipsa euacu-
at gratia dei et donis celestibus subti-
li machinatione fraudes ordinat ne
ei iniquitas ab indigentibus cognosca-
tur sed quousque difficulter locupletatur
ei tamen opulencia facilliter dissipatur. dum
in hora mortis opus habet omnia relin-
que re quod his quod sibi usuras soluerit dant
restitui et ei misera anima igne et tur-
bine cruciata torquetur in eternum. hinc
dicit psalmista. ps. xxxviii Thesau-
risat et ignorat cui congregabit ea.
Et. i. Et tabescere fecisti sicut araneam
animam ei Tabescere enim idem est quod lan-
guescere quod miser usurarius spiritus languet
bit in anima et corpe cruciatur irreme-
diabiliter sine fructu transiens ex hac
vita Sic aranea cum industria sue
tele opis sui dispendium sepe patitur
quod ad modicum veteri flatu vel pluvie
stulicidii rumpit tela sua alijsque di-
uersis obstaculis labor ei redditur
sine fructu. Similis est vita usurarii ex
quod est in persona talis et cuiuslibet pec-
catoris dicit ps. Posuisti iniquita-
tes nostras in conspectu tuo Et. i. An-
ni nostri sicut aranea meditabuntur
psal. lxxxix. Quare quod scribit O-
zee. vii. Argenti sui et aurum suum fe-
cerunt sibi idola ut interirent Et. i.
Omnia in aranearum telis non erit vitu-
lus samarie quod ventus seminabit et
turbine metet. q. d. Qui sine fru-
ctu bonorum operum vitam terminant
in semine vanitatum metet. i. patien-
tur turbine penam.

Et sic est finis huius tertie partis secunde
partis principalis benedictus deus
in secula seculorum A M E N

84

1770636

[The text on the left page is written in a medieval script, likely Latin. It is heavily obscured by large, dark stains and significant physical damage to the parchment, making it largely illegible. The script appears to be a Gothic or similar formal hand.]

[The text on the right page is also in a medieval script, similar to the left page. It is also heavily obscured by large, dark stains and physical damage. The script is a Gothic or similar formal hand. There are some faint markings and a small blue ink mark near the top right corner.]

KA

[The page contains two columns of text written in a cursive script, likely from a medieval manuscript. The text is heavily obscured by significant water damage, staining, and physical wear to the parchment. The left column begins with a large initial 'U' in the upper left corner. The right column contains a small heading 'KA' near the top. The script is dense and difficult to decipher due to the poor condition of the document.]



Cm

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

